

743 190878

GEO-POLITICA ȘI ISTORIA

REVISTA ROMÂNĂ PENTRU
SUDEȘTUL EUROPEAN

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I

BIBL. UNIV. CLUJ-SB-E
Nr. 10.290-194.3
Exemplar legal

SOCIETATEA ROMÂNĂ DE STATISTICĂ
BUCUREȘTI

188

1941

GEOPOLITICA și GEOISTORIA

REVISTA ROMÂNĂ PENTRU SUDESTUL EUROPEAN

mul I

Nr. 1.

**Comitetul de direcție: Gheorghe I. BRĂTIANU,
Sabin MANUILA, Mircea VULCĂNESCU, Ion CONEA,
Anton GOLOPENȚIA.**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

SEPTEMBRIE—OCTOMBRIE 1941.

CUVANT INAINTE

S'au dat geopoliticei mai multe definițiuni. Una din acestea spune că geopolitica e știința fenomenului politic internațional, urmărit și explicat în determinarea lui geografică. S'a constatat, în legătură cu această definiție, că sunt unele țări și regiuni care dețin un fel de cumul geopolitic: în ele, adică, fenomenul politic internațional pulsează viu și continuu, fără odihnă; interesele Statelor mari (acestea sunt, în primul rând, actorii politici planetari) alergând până aci oarecum în neregulă și depărtate unele de altele pe suprafața mărilor și continentelor, de cum se apropie de numite (țări, regiuni sau aproape simple biete puncte), se adună și se împletesc unele cu altele în mănunchiu.

Acolo, am zice, sunt marile vaduri geopolitice ale vremii și planetei noastre. Și, ca la orice vad, așa se adună avantajile și primejdiile și la vadurile acestea, geopolitice. Acolo se pun la cale... afaceri, acolo se iscă și se rezolvă conflicte. Cine le stăpânește pe acelea, stăpânește deobiceiu — protectorate, sfere de influență, mandate, etc. — și ținutul dimprejur.

România are norocul — și primejdia, natural — de a sta la o astfel de răspântie geopolitică. Suntem ceea ce Nicolae Iorga numea: un Stat de necesitate europeană. Răzimată pe cetea carpatică și veghind asupra gurilor Dunării, străjuind aici în numele și interesul întregii Europe din spatele ei — ba încă, și peste — se cheamă că România noastră trăiește și vorbește aicea nu numai pentru dânsa singură. Statul nostru este, deci, în atenția estului și vestului, nordului și sudului deopotrivă — și în tot timpul. Ea deține, cum s'a spus, cu adevărat o pozițiune-chee. Iar atenția aceasta a altuia pentru tine poate fi grijă și simpatie, poate fi ocrotire, dar poate fi și apetit sau primejdie. Inseamnă, deci, că mai mult decât oriunde aiurea, veghea în astfel de puncte trebuie să fie mereu trează (veghea ta, a celui acolo așezat). Ideea de hotar, de putere și apetit economic internațional, de autarkie și independență, trebuie purtată acolo mereu în conștiințe, ca o obsesie. Suntem, prin poziția noastră pe glob, dar și prin cele ce poartă fața sau ascund măruntaiele pământului nostru, ca o stână carpatică la un vad de lupi. Ciobanii, drept aceea, trebuie să aibă ghioagă bună toți și... să doarmă cât mai puțin. Se înțelege, deci: un Stat cu o astfel de situație, în care te urmează în tot locul vânturile, valurile, dator este, el cel dintâi, să cunoască această situație, să-și dea permanent seama de toate, bune și rele, câte se ascund într'însa. Toți membrii acestui Stat și în primul rând pătura lui conducătoare, trebuie să-și aibă gândul mereu

ațintit la ele. — Dar acestea toate, să observăm, sunt preocupări și sunt noțiuni de ordin strict și prin excelență geopolitic — și ele numai prin geopolitică se fac înțelese și trăite. Și, atunci, nu e oare superfluu să ne mai întrebăm dacă floarea acestei tinere discipline trebuie răsădită și în glastra cugetului românesc? Ba, putem spune că suntem născuți să fim... geopolitici.

Dar geopolitica a mai fost definită și altfel: „Este disciplina care se ocupă cu studiul Statelor, al bazelor lor teritoriale, al extinderii lor posibile în spațiu, al forței lor de expansiune” — sau: „Geopolitica este conștiința geografică a națiunii”. Mai ales definiția aceasta ultimă e interesantă: Ea vrea să spună, ni se pare, că are menirea să strecoare și să fie mereu luminoasă în conștiințe imaginea de pe hartă a patriei. Așa au definit-o geografii germani, la puțină vreme după pacea dela Versailles. Așa au primit-o și au cultivat-o Ungurii, după Trianon. Așa au îmbrățișat-o italienii, atât de nedreptățiți la încheierea aceluiaș războiu. Nicăieri n’au mai trăit conștiințele, în Europa de după războiul cel mare, atât de mult preocupate de hotarele Statelor respective, ca în aceste trei țări. Orice conștiință purta cu sine, veșnic prezentă și vie ca o obsesie, harta țării. — Geopolitica, deci, ar fi ca o plantă științifică ce crește mai ales în țările care o udă cu lacrimi geografice. — Și nu trăim noi oare, azi, o situație care ne cere să dăm cel puțin tot atâta, azi, cât numitele trei țări altădată, acestei preocupări? Și nu se dovedesc, astfel, cu atâta mai necesare studiile și publicațiile geopolitice — și pentru, și în România?

Revista noastră, însă, se mai numește și de geoistorie (e un termen nou acesta, purcezând, dacă nu ne înșelăm, chiar dela unul din noi). Am vrut s’o numim așa fiindcă, mai întâi, geopolitica nu este altceva decât, în mare măsură, geoistoria prezentului (prin geoistorie trebuind să înțelegem acea atâtă istorie, românească sau oricare alta, câtă se poate prin geografie explica), după cum geoistoria însăși nu este altceva decât geopolitica trecutului. Vrem, atunci, să spunem: geopolitica purcede, în parte, din geoistorie și numai la lumina acesteia poate, geopolitica, lămurii îndeajuns prezentul. În cercetarea legăturilor dintre pământul și fapta colectivă românească prezentă, va trebui să căutăm mereu sprijin și în trecut. Prezentul geopolitic, într’un cuvânt, numai în legătură cu trecutul geoistoric se poate bine și complet înțelege. — Dar nu e numai acesta motivul pentru care stă scris, pe frontispiciul revistei noastre, și termenul geoistorie. Iată-l, deci, și pe acel altul: Așa cum România de azi oferă un mediu foarte favorabil pentru cultura, să zicem, a duhului și interesului geopolitic, așa trebuie ea considerată și ca fiind o adevărată mină de exploatare geoistorică: din cazul ei, adică, se poate vedea ce mult, uneori, nu este istoria altceva decât geografie în mișcare, cum spunea Herder, sau ce mult este geografia mama istoriei, cum spunea Napoleon, sau — în sfârșit, — cum spune cutare autor englez, cât de mult vei găsi, dacă ai să cauți a înțelege, „geografia în spatele istoriei”.

Istoria românească stă, în mare măsură, scrisă în așezarea și în făptura pământului românesc, în ornamentația lui vegetală, în darurile solului și subsolului lui. De multe ori, ea îți apare ca o adevărată emanație a acestui pământ; crește din el. Iată de ce Evul mediu românesc așteaptă

să fie, în foarte mare măsură, pe această cale luminat. Isoarele istorice propriu zise, sunt prea puține. Dar abundă, încă, documentele antropogeografice, etnografice, toponimice, onomastice, lingvistice în genere, folklorice, —care toate, însă, nu pot fi nici ele înțelese decât raportate la pământ: unde se găesc, în ce frecvență, în ce arie geografică? Problema originii poporului român, a părăsirii Daciei, a continuității, a genului sau genurilor lui de viață medievale, a formelor politice populare din aceeași epocă, a întemeerii Principatelor, etc. — la niciuna din aceste întrebări nu se va putea definitiv răspunde decât după ce se va fi cerut și ajutorul a ceea ce numim noi geoistorie. În această ordine de idei vom spune în treacăt că epoca Burebista-Decebal-Traian parcă le biruie pe toate celelalte (epoci și probleme) prin frumusețe și interes. Numai cercetând terenul s'a putut vedea — abea ieri! — că Sarmizegetusa lui Decebal, departe de a fi fost în groapa Hațegului, a fost — dimpotrivă — cetate pe vârful unui munte din masivul Sebeșului. Unde va fi fost Argedava lui Burebista? Unde muntele Cogaeonum? Care au fost itinerariile lui Traian în Dacia? Unde anume, în Carpați, s'au dat luptele dintre primii voievozi olteni și munteni cu Ungurii? Iată atâtea probleme care-și așteaptă deslegarea geoistorică, singura care le va deslega. Dar, oare, ca să nu mai amintim decât una: Iși închipuie cineva că religia Dacilor va putea fi înțeleasă cu adevărat, înaintea ca cercetătorul respectiv să nu meargă și să nu petreacă în munții Sebeșului, sub Pârâng, pe Vârful lui Pătru sau în munții Retezatului, cel puțin câteva veri? — Iată al doilea drum pentru revista noastră: să promoveze și astfel de studii.

Un singur lucru mai avem de lămurit: subtitlul revistei, prin care ne luăm fără modestie sarcina de a lucra, când ne va fi cu putință, pentru întreg acest colț de lume în care țara noastră e, sigur, ceea ce Banatul se pretinde în România, și care se cheamă Sud-Estul Europei. Rudolf Kjellén, întemeietorul geopoliticii, spune undeva că una din cele dintâi sarcini ale acesteea este studiul vecinilor, din care să vedem în ce lume apropiată ne mișcăm. Dinspre nord-vest veghează asupra-ne marea putere germană; dinspre nord-est ne amenință, veșnică, imensitatea rusă. Statul românesc va trebui să țină totdeauna seama de această situație. Iar dacă ne întoarcem cu fața și gândul spre miazăzi, ne vom pătrunde de adevărul că, pe această imensă planetă, este un colț în care România a fost orânduită să fie cea dintâi. Este o misiune și o datorie a ei, deopotrivă. Și geoistoric și geopolitic suntem una, formăm o unitate cu ceilalți membri ai Sud-Estului. Istoria tuturor crește, în mare măsură, dintr'un fond comun. Înseamnă, deci, că fiecare din neamurile și statele componente nu ne vom putea înțelege bine trecutul decât privindu-l în legăturile lui cu trecutul celorlalți din familie. Întreg acest domeniu al Sud-Estului era odată al așa numitei Romanități Orientale, din care Dacia nord-dunăreană nu s'a desprins decât târziu cu fizionomia ei proprie. Vom încerca și noi să lămurim probleme din acest domeniu, dar vom cerca să obținem și colaborări din vecini. Oare se poate închipui ceva mai frumos, mai moral și mai rodnic decât o colaborare științifică între vecini, mai ales în probleme de acestea, de lămurire a unui trecut în bună parte comun? Colaborare și lămurire care să ducă la înțelegere, la prețuire și iubire reciprocă?... Aceasta, geoistoric. Geopolitic, de asemenea. Formăm adică, mai întâi, cu toții o unitate — în care, după aceea, prin numărul

populației, prin întinderea țării, prin bogățiile ei, prin poziția pe hartă, Românii sunt chemați să joace rolul de frunte. Spiritul românesc s'a risipit sub forma tiparului, în trecut, din belșug peste meleagurile acelea, ba și mai departe. O poate face și azi, misiunea poate fi reluată. Economic, darurile pământului nostru au curs spre sud de când ne cunoaște istoria. O misiune economică în acest Sud-Est putem organiza și îndeplini și azi. Ba încă suntem datori s'o facem.

Astăzi, prin integrarea economică și politică a planetei, statele nu mai pot trăi singure, fiecare pentru sine, închis între hotarele-i proprii. Ci ele se văd obligate să trăească, vrând-nevrând, în familie. Și, astfel, fiecare e răspunzător nu numai de soarta lui, ci, într'o oarecare măsură, și de bunul mers al celorlalte, al restului întreg, cum spunea cândva Kemal Pașa. Fiecare Stat, așa dară, e dator să-și înțeleagă și să-și definească rolul propriu, menirea și funcțiunea lui în lume, — în lumea apropiată mai întâi, dar și în cealaltă, îndepărtată.

Noi, în măsura în care puterile noastre (dar și împrejurările, deopotrivă, care însă nu mai sunt ale noastre) ne vor susține, în slujba acestor gânduri și idei, vom înțelege să ne considerăm.

REDAȚIA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

V O R W O R T.

Für den Begriff der Geopolitik sind verschiedene Begriffsbestimmungen gegeben worden. Eine von ihnen besagt, dass die Geopolitik die Wissenschaft von den internationalen politischen Erscheinungsformen sei, die in ihrer geographischen Bestimmtheit verfolgt und erklärt werden. Im Zusammenhang mit dieser Definition wurde festgestellt, dass es einige Länder und Landschaften gibt, die eine Art geopolitischen Knotenpunkt darstellen: in ihnen pulsiert nämlich das politische internationale Phänomen lebendig und unaufhörlich ohne Unterbrechung fortlaufend. Die Interessen der Grossmächte (in erster Linie sind diese die Träger der weltweiten Politik) die sich bislang irgendwie ohne eine bestimmte Ordnung und die eine von den anderen entfernt über die Weltmeere und über die Weltteile hin auswirkten, sammeln sich in einem Haufen und verwirren sich unter einander, sobald sie sich den erwähnten Gebieten (Ländern, Landschaften oder sogar einfachen blossen Punkten) nähern.

Dort, würden wir sagen, befinden sich die grossen geopolitischen Untiefen unseres Planeten und unserer Zeit. Und wie an jeder Untiefe, häufen sich die Vorzüge und die Gefahrenpunkte auch an diesen, den geopolitischen Durchgangsstellen. Dort werden... Geschäfte in die Wege geleitet, dort entstehen Konflikte, und dort werden sie auch gelöst. Wer diese Durchgangspunkte beherrscht, beherrscht für gewöhnlich — Protektorate, Interessensgebiete, Schutzgebiete usw. — auch die umliegende Landschaft.

Rumänien befindet sich in der glücklichen — und selbstverständlich auch gefährdeten-Lage, an einem solchen geopolitischen Kreuzweg zu liegen. Wir sind, was Nikolai Jorga einen Staat von europäischer Notwendigkeit genannt hat. Gestützt auf die Festung der Karpathen und die Donaumündungen bewachend, und hier diese Wacht im Namen und im Interesse des gesamten hinter unserem Rücken liegenden Europas — ja sogar, noch darüber hinaus — haltend, heisst, dass unser Rumänien hier nicht nur für es allein lebt und nicht nur für sich selber zu sprechen hat. Unser Staat steht folglich in gleicher Weise im Mittelpunkt der Aufmerksamkeit des Ostens und Westens, des Nordens und Südens — und zwar jederzeit. Rumänien hat, wie bekannt, eine tatsächliche Schlüsselstellung inne. Diese Aufmerksamkeit der anderen für es kann jedoch Anteilnahme und Sympathie, kann Fürsorge bedeuten, sie kann jedoch auch die Wirkung fremden Appetits und eine Gefahr darstellen. Dies bedeutet also, dass hier mehr als irgendwo anders die Wacht an solchen Punkten dauernd wachsam sein

muss — nämlich die rumänische Wacht, die Wacht desjenigen, der hier wohnt. Der Gedanke an Grenze, an Macht und an internationalen wirtschaftlichen Anreiz, an Autarkie und an Unabhängigkeit muss hier dauernd wie eine Besessenheit im Bewusstsein wach sein. Wir stehen durch unsere Stellung auf dem Erdball, doch auch durch all das, was unser Boden auf sich trägt oder in seinem Inneren birgt, wie ein Karpathenfelsblock an einer Furt der Wölfe. Zu diesem Zwecke müssen die Hirten alle über einen kräftigen Knüttel verfügen und — sie dürfen nur so wenig als möglich schlafen. Es ergibt sich also von selbst: ein Staat in einer solchen Lage, wo die Winde und Wellen von allen Seiten auf ihn eindringen, hat die Pflicht, dass er zuvorderst diese Lage erkenne, und dass er dauernd auf alles — Gutes und Böses — was sich in ihrem Schosse verbirgt, achte. Alle Glieder dieses Staates und in erster Linie seine Führungsschicht müssen ihren Sinn dauernd darauf gerichtet halten. Doch all dieses, weisen wir noch einmal darauf hin, sind Gedankengänge und Begriffe, die streng und wesentlich geopolitischer Provenienz sind- und sie werden erlebt und verstanden eben nur durch die Geopolitik. Und ist es dann überflüssig, uns noch zu fragen, ob das Samenkorn dieser jungen Wissenschaft auch in das Beet des rumänischen Denkens gesät werden müsse? Ja natürlich, denn wir können sagen, dass wir zu Geopolitikern — geboren sind.

Jedoch ist die Geopolitik auch noch anders definiert worden: „Sie ist die Wissenschaft, die sich mit dem Studium der Staaten, ihre gebietsmäßigen Grundlagen, ihrer möglichen Ausdehnung im Raum, ihrer Ausbreitungskraft beschäftigt“ — oder: „Die Geopolitik ist das geographische Bewusstsein der Nation“. Interessant ist vor allem diese letztere Definition: uns scheint, sie besagt, dass sie die Aufgabe hat, das Kartenbild des Vaterlandes einzuprägen und immer deutlich im Bewusstsein zu halten. So haben, nur kurze Zeit nach dem Frieden von Versailles, die deutschen Geographen die Geopolitik aufgefasst. Und so haben sie die Ungarn nach den Vorortverträgen übermittelt bekommen und sie gepflegt. Auch die Italiener, die beim Abschluss dieses Krieges so sehr benachteiligt worden waren, haben sie so aufgefasst. Nirgends war in dem Nachkriegseuropa das Denken mehr mit den Grenzproblemen ihrer Staaten ausgefüllt, als in diesen drei Ländern. Jedes Einzelbewusstsein trug das Kartenbild ewig gegenwärtig mit sich und war von ihm wie besessen. Die Geopolitik wäre folglich ein Produkt der Wissenschaft, das besonders in denjenigen Ländern gedeiht, die es mit Tränen benetzen, die wegen der Grenzen fliesen. Und erleben nicht wir heute eine Lage, die heute von uns fordert, dass wir zumindestens uns eben so viel, wie die genannten drei Länder einstmals, diesen Gedankengängen hingeben? Und erweisen sich nicht so geopolitische Untersuchungen und Veröffentlichungen als umso notwendiger — und zwar ebensowohl für wie in Rumänien?

Unsere Zeitschrift heisst jedoch auch nach der Geohistorie (es ist dies ein neuer Terminus, der, wenn wir nicht irren, sogar von einem unter uns herrührt). Wir haben uns entschieden, sie so zu nennen, weil erstens die Geopolitik auf weiten Strecken nichts anderes ist als die Geohistorie der Gegenwart (wobei unter Geohistorie Geschichte — rumänische oder irgendwelche andere — zu verstehen ist, soweit sie sich geographisch erfassen lässt), wie dann auch die Geohistorie selbst nichts anderes ist als die Geopolitik der Vergangenheit. Das soll also dann heissen: die Geopolitik ent-

stammt teilweise aus der Geohistorie, und nur im Lichte dieser vermag die Geopolitik die Gegenwart genügend deutlich zu erhellen. Bei der Erforschung der Bindungen zwischen dem Boden und den gemeinsamen rumänischen Gegenwartstatsachen müssen wir uns Hilfsmittel laufend auch in der Vergangenheit suchen. Die geopolitische Gegenwart ist in einem Wort nur in Zusammenhang mit der geohistorischen Vergangenheit wirklich und umfassend verständlich. Aber nicht nur dies ist der Grund, weswegen auf dem Titelblatt unserer Zeitschrift auch der Terminus Geohistorie aufgeführt ist. Nennen wir also auch den anderen: so wie das Rumänien von heute sehr günstige Bedingungen für die Pflege des, wenn wir so sagen dürfen, geopolitischen Geistes und Interesses bietet, so muss es auch als eine wahre Fundgrube für geohistorische Forschungen betrachtet werden: am Falle Rumänien ist nämlich zu ersehen, bis zu welchem Grade die Geschichte manchmal nichts anderes ist als bewegte Geographie, wie Herder sagt, oder bis zu welchem Grade die Geographie nach den Worten Napoleons die Mutter der Geschichte ist, oder schliesslich, wie ein gewisser englischer Autor sagt, dass wenn man nur zu verstehen sucht, man so viel „Geographie im Hintergrund der Geschichte“ findet, wie man nur will.

Die rumänische Geschichte findet sich in hohem Grade in der Lage und in der Gestaltung der rumänischen Erde, in ihrem Pflanzenschmuck und in den Gaben und Reichtümern des rumänischen Bodens aufgezeichnet. Vielfach erscheint sie als eine wahre Ausstrahlung dieses Bodens, sie wächst aus ihm hervor. Daher wartet das rumänische Mittelalter darauf, zum grossen Teile seine Aufhellung auf diesem Wege zu erfahren. Geschichtsquellen im eigentlichen Sinne des Wortes sind zu spärlich gesät. Aber es sind noch im Überfluss anthropogeographische, ethnographische, toponymische und onomastische, allgemeine sprachliche und folkloristische Dokumente vorhanden — die jedoch alle auch nur dann verständlich werden, wenn man sie in Beziehung setzt zu dem Boden: wo nämlich sie sich finden, in welcher Häufigkeit, auf welchem geographischen Gebiet? Das Ursprungsproblem des rumänischen Volkes, die Aufgabe Dakiens, das Kontinuitätsproblem, die mittelalterliche Lebensform oder Lebensformen des rumänischen Volkes, das volkstümliche politische Gepräge in jener Zeit, die Gründung der Fürstentümer usw. — auf keine einzige dieser Fragen wird sich eine endgültige Antwort geben lassen, bevor wir uns zur Hilfeleistung auch an das gewendet haben, was wir Geohistorie genannt haben. In diesem Zusammenhang wollen wir nebenbei auch bemerken, dass die Zeit der Buerebista-Decebal-Traian alle übrigen (Epochen und Fragenkreise) an Schönheit und Interesse wohl übertrifft. Nur durch an Ort und Stelle vorgenommene Untersuchungen hat man — eben erst! — feststellen können, dass das Sarmizegetusa des Decebal, weit davon entfernt, in der Hatzek-Senkung zu liegen, ganz im Gegenteil eine Stadt auf dem Gipfel eines der Berge des Sebesch-Massivs gewesen ist. Wo wird das Argedava des Buerebista gelegen haben? Und wo der Berg Cogaeonum? Welches sind die Marschlinien Traians innerhalb Dakiens gewesen? Wo eigentlich haben sich in den Karpathen die Kämpfe zwischen den ersten oltenischen und muntenischen Voiwoden auf der einen Seite und den Ungarn auf der anderen abgespielt? Es gibt so viele Probleme, die auf ihre geohistorische Lösung harren, denn dies ist die einzige Wissenschaft, die sie lösen wird. Oder um nur noch eins anzuführen: Glaubt jemand, dass man die Religion der

Dakier wirklich verstehen können wird, bevor der Forscher, der sich an diese Aufgabe macht, in die Berge des Sebesch, unter den Pýryng, auf den Gipfel des Pátru oder in die Retezat-Berge steigt und dort wenigstens einige Sommer zubringt? — Und dies ist die zweite Aufgabe für unsere Zeitschrift: nämlich die, auch solche Untersuchungen zu fördern.

Über einen einzigen Punkt noch müssen wir Klarheit schaffen: über den Untertitel der Zeitschrift, in dem wir ohne Bescheidenheit uns der Aufgabe unterziehen, für diese ganze Weltecke, in der unser Land sicherlich das ist, was das Banat für Rumänien in Anspruch nimmt, Mittlertätigkeit zu leisten, wenn die Möglichkeit dazu uns gegeben wird, Mittlertätigkeit für den Südosten Europas. Rudolf Kjellén, der Begründer der Geopolitik, sagt irgendwo, dass eine ihrer ersten Aufgaben das Studium der Nachbarn ist, woraus wir ersehen, in welcher nahen Umwelt wir uns bewegen. Vom Nordwesten her wacht über uns die Grossmacht des deutschen Reiches, vom Nordosten her bedroht uns auf ewig die russische Unendlichkeit. Mit diesen Mächten wird der rumänische Staat jederzeit rechnen müssen. Jedoch wenn wir unseren Blick und unsere Gedanken nach Süden schweifen lassen, werden wir von der Wahrheit durchdrungen sein, dass es auf diesem ungeheuren Planeten eine Stelle gibt, in der ja das Schicksal Rumäniens die erste Rolle zugewiesen hat. Dies ist zugleich eine Sendung Rumäniens und eine Verpflichtung. In geohistorischer sowohl wie geopolitischer Hinsicht sind wir eins und bilden mit den übrigen Gliedern des Südosten eine Einheit. Die Geschichte dieser aller erwächst grösstenteils aus einer gemeinsamen Grundlage. Das bedeutet also, dass wir die Vergangenheit eines jeden dieser beteiligten Volksstämme und Staaten nur dann wirklich gut verstehen können, wenn wir sie in ihrer Verbindung mit der Vergangenheit der übrigen Glieder der Familie betrachten. Dieser gesamte Komplex des Südostens war einstmals der der sogenannten östlichen Romanität, aus dem das Dakien nördlich der Donau sich erst spät mit einer eigenen Gestaltung herausgehoben hat. Wir wollen selber versuchen, Fragenkreise auf diesem Gebiet ihrer Lösung entgegen zu führen, aber wir wollen uns auch bemühen, die Mitarbeit der Nachbarn zu erlangen. Oder kann man sich etwa etwas Schöneres, etwas Moralischeres und Fruchtbareres vorstellen, als eine wissenschaftliche Zusammenarbeit unter Nachbarn, besonders in Fragenkreisen dieser Art, wo es sich um die Aufhellung einer zum grössten Teile gemeinsamen Vergangenheit handelt? Eine Zusammenarbeit und ein Klarwerden, welches zum Verstehen, zur Wertschätzung und zur gegenseitigen Liebe führt?... Dies in geohistorischer Hinsicht. Dasselbe gilt für die Geopolitik. Denn wir bilden doch zuerst einmal alle eine Einheit — in der sodann die Rumänen durch ihre Volkszahl, durch die Ausdehnung ihres Landes, durch seine Reichtümer und durch ihre Stellung im Raum dazu berufen sind, eine führende Rolle zu spielen. Der rumänische Geist hat sich in der Vergangenheit am Überfluss über dieses Gelände in Buchform verschwendet, ja sogar auch darüber hinaus. Dies kann auch heute geschehen, diese Sendung kann wieder aufgenommen werden. In wirtschaftlicher Hinsicht haben die Gaben unseres Bodens den Lauf nach Süden genommen, seit die Geschichte von uns weiss. Eine wirtschaftliche Sendung in diesem Südosten können wir auch heute organisieren und erfüllen. Wir haben sogar die Pflicht, dies zu tun.

Heute können durch die wirtschaftliche und politische ganzheitliche Erfassung der Welt die Staaten nicht mehr jeder für sich allein in ihren eigenen Grenzen eingeschlossen weiter leben. Sondern sie sehen sich gezwungen, in einer Familie zu leben, ob sie es nun wollen oder nicht. Und so ist jeder nicht nur für sein eigenes Schicksal verantwortlich, sondern bis zu einem gewissen Grade auch für den guten Gang der anderen, der gesamten übrigen, wie einstmal Kemal Pascha gesagt hat. Jeder Staat hat also die Pflicht, seine eigene Aufgabe, seine Sendung und seine Aufgabe in der Welt sich selbst zur Klarheit zu bringen und sie zu umreißen — vorerst in der näheren Umwelt, dann aber auch in der übrigen weiter entfernten.

Wir sehen es ganz bewusst als unsere Aufgabe an, nach Massgabe unserer eigenen Kräfte (doch zugleich auch nach Massgabe der Umstände, die nicht von uns abhängen) im Dienste dieses Gedankens und dieses Ideenkreises zu wirken.

DIE REDAKTION.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

GEOPOLITICA, FACTOR EDUCATIV ȘI NAȚIONAL

În expunerea făcută în fața Comisiunii Afacerilor Române, la Paris, la 22 Februarie 1919, Ion I. C. Brătianu, expunând argumentele sale (și geopolitice) pentru o Românie-Mare în hotarele sale firești, declara următoarele, cu privire la hotarul de Răsărit: „Nu putem concepe existența neamului românesc fără Nistru, cum nu putem să o concepem fără Dunăre și Tisa, ca să ne despartă de elementul slav. Basarabia reprezintă pentru noi intrarea casei noastre”.

Pentru orice știință nouă, definiția este, cel puțin câtva timp, obiect de discuție și de controversă. Nu este locul să le înșirăm aci pe toate cele care s'au formulat până acum în ce privește scopul și metoda geopolitice, nici să stăruim asupra deosebirii între această disciplină și geografia politică, din care este incontestabil că s'a desprins ca o ramură nouă și viguroasă. Îmi ajunge să amintesc, pentru laturea ce ne interesează aci, noțiunea de *dinamism* ce i se atribue tot mai mult de cercetătorii ei. Caracterul static al descrierii formelor politice la un moment dat aparține, astăzi ca și ieri, *geografiei*; procesul de devenire teritorială al statelor, mișcările și năzuințele în dezvoltare ce vor fi istoria și geografia de mâine, sunt de domeniul *geopolitice*: aceasta este concluzia care pare a se desluși acum îndeajuns de limpede, pentru cei care se arată convingși de necesitatea ei, ca și pentru acei cari o contestă.

Politica aplicată pe hartă, potrivită necesităților geografice în al căror desen, de atâtea ori în decursul veacurilor, se înscrie destinul popoarelor: desigur, cu acest înțeles numai numele geopolitice e nou. Întocmai după cum eroul lui Molière, nemuritorul D-l Jourdain, făcea proză fără să știe, sunt secole de când principiile geopolitice au călăuzit acțiunea suveranilor și a oamenilor de stat, fără ca ei să le fi definit ca atare.

Astfel, dela sfârșitul veacului al XIII-lea, Regele Carol al II-lea de Anjou, al Siciliei, dându-și sfatul pentru o nouă expediție cruciată, socotește că, mai de grabă decât de a trimite cu mari pierderi de oameni și risipă de bani oștile Creștinătății la cucerirea Sfântului Mormânt, e mult mai chibzuit de a bloca întâi litoralul Egipetului musulman cu o flotă, de a-i

întrerupe negoțul și de a-i ruina porturile; această concepție modernă de război economic în serviciul idealului medieval al luptei pentru cruce, pe care o vor desvolta pe urmă toți autorii de memorii și proiecte de cruciate, dela Pierre Dubois francezul, la Marino Sanuto venețianul, este în toată puterea cuvântului o vedere geopolitică.

Iar când, în aceiași vreme, Regele Angliei, „prin puterea livrelor sterling“ după cum ne spun izvoarele, câștigă împotriva adversarului său, regele Franței, Filip cel Frumos, alianțele principilor de pe continent, vecini cu posesiunile franceze de la Nord-Est, la Sud-Est, nu este aceasta o concepție geopolitică? Sau când regele francez, prin puterea livrelor din Tours, întoarce împotriva lui Eduard I al Angliei acest sistem de coaliții, și îndreaptă împotriva lui barajul unor alianțe care cuprind litoralul Norvegiei și al Spaniei, nu este și aceasta o directivă ce a trebuit să se desemneze pe hărțile și portulanele primitive ale vremii?

„Pentru a învinge acest dușman pe care nu-l poate prinde, el trebuie să caute în toate părțile mijloace de război indirecte, să ia asigurări și chezășii, să ocupe toate pozițiile din care va putea neliniști și primejdiu Anglia. El trebuie să opună, peste tot, continentul Oceanului. El impune puterea sa sau își insinuiază autoritatea în toate statele care îl înconjoară... întinzându-și stăpânirea pe marea dela Miazănoapte și pe cea dela Miazăzi, spre a-i interzice accesul negoțului englez“. Sunt cuvintele prin care Albert Vandal caracterizează blocusul continental al lui Napoleon I; cu drept cuvânt, istoricul marinei franceze D-l De la Roncière le aplică, cinci secole mai înainte, politiciii lui Filip al IV-lea care, întocmai ca și cea a lui Bonaparte, este o *geopolitică*. Căci ce definiție mai cuprinzătoare putem afla, o sută de ani înainte ca Rudolf Kjellén să fi rostit acest termen, decât lozincă lapidară a Primului Consul în privința politicii statelor: „*Leur politique est dans leur géographie?*“.

Sau cum să dăm altă interpretare cuvintelor lui Bismark, care prevedea în 1879, în legătură cu situația Germaniei între Austria și Rusia, că „sentimentul de comunitate germană se află la Dunăre, în Siria și în Tirol, nu la Petersburg și la Moscova“?

Cancelarul de fer, care nu era un colonial, — și o recunoștea fățiș — avea cu atât mai mult și mai puternic conștiința intereselor continentale ale Reichului, definite de spațiul locuit de poporul german.

În fine, în vremuri mai apropiate de noi, la Conferința Păcii din 1919, unele revendicări, ca acele ale Italiei asupra coastelor dalmate, discutabile din punct de vedere etnic, își aflau reazemul în argumente de geografie strategică, în desenul însuși al litoralului Adriaticei, care permite oricând unei flote să amenințe, din adăposturi sigure, țărmlu opus și descoperit al peninsulei italiice. Fără să folosească acest titlu, expunerea lui Orlando în Consiliul celor Patru era o limpede afirmare a unei teze geopolitice.

La aceeași Conferință de Pace, înfățișarea problemei românești, deși întemeiată în primul rând pe realitățile etnice, nu a nesocotit asemenea argumente. Amintind de populațiile de origine și de limbă română răspândite din munții Pindului și din șesul Tisei până la Bug și la Nipru, delegațiunea noastră respingea totuși ideea unui „stat factice și împrăștiat, a cărui constituire geografică ar fi fost izvorul unor nenumărate conflicte“... Pentru membrii ei, ca și pentru toți acei conștienți de rostul neamului, imaginea aspirațiilor teritoriale și politice ale României se înscria în cercul în care de șaptezeci de ani viziunea profetică a revoluționarilor dela 1848—49 statornicise hotarele României Mari. În expunerea făcută în fața Comisiunii Afacerilor Române, la 22 Februarie 1919, Ion I. C. Brătianu amintise într'o ordine logică toate împrejurările care înfățișau acest temei de devenire geografică, sau, cum se spune acum, geopolitică: nu lipsea din argumentarea sa nici unitatea economică naturală alcătuită de Transilvania și de vechiul Regat al României, și pe care stăpânitorii Ardealului încercaseră să o zădărnicească prin politica protecționistă, nici unitatea Banatului dovedită prin legăturile organice dintre munte și șes; iar în privința hotarului dela Răsărit, vederile sale se închegau în această declarație de principii, în care se rezuma întreaga experiență a istoriei românești:

„Nu putem concepe existența neamului românesc fără Nistru, cum nu putem să o concepem fără Dunăre și Tisa, ca să ne despartă de elementul slav. Basarabia reprezintă pentru noi intrarea casei noastre“.

Vederi geopolitice au fost deci folosite și aplicate de marii căpitani și de diplomați în toate vremurile, mult înainte de-a se fi alcătuit o disciplină sistematică și ordonată sau o ramură a învățământului public. Ceeace constituie, în părerea noastră, elementul nou pe care îl aduce tânăra știință ce revendică acest nume, este valoarea ei considerabilă de educație și de propagandă.

De-altfel critica însăși ce s'a adus de unele cercuri—în special franceze—școlii geopolitice care a făcut din această disciplină o știință germană, a fost de a fi așezat întreaga ei argumentare, dezvoltată în numeroasele ei publicații, în serviciul revizionismului politic al Europei. Prin cercetătorii geopolitice s'a imprimat poporului german convingerea că e lipsit de spațiu—*Volk ohne Raum*—și că în lipsa unei înțelegeri ce i se refuză, trebuie neapărat să-l cucerească cu armele. Prin geopolitică, poporul japonez a căpătat imaginea vie a arhipelagului său suprapopulat, față de întinderile încă pustii ale continentelor vecine; după cum, tot prin lectura și interpretarea hărții s'a întipărit în mintea oamenilor de stat și a opiniei britanice necesitatea asigurării etapelor pentru drumul Indiilor sau concepția imperială că nimic din ce se întâmplă în tot cuprinsul planetei nu-i poate lăsa indiferenți.

Privind însă mai aproape de noi, să încercăm să desprindem, din în-

seși nenorocirile ce ne apasă, învățămintele ce le pot îndrepta. Pe ce s'a întemeiat războiul de propagandă al vecinilor noștri dela Apus, dacă nu pe folosirea până la măiestrie a argumentului geopolitic? Nimic nu a lipsit din acest arsenal: dela hărțile construite cu atâta știință a nuanțelor de colorit ale contelui Teleki, la drepturile istorice mai mult sau mai puțin milenare ale Coroanei Sfântului Ștefan sau la faimoasa unitate economică a basinului dunărean cu centrul în Budapesta, sfâșiată de vitregile hotărâri dela Trianon. Periodic ca un leit-motiv, stăruitor ca o obsesiune, revenea imaginea iscusit trucată a hărții Ungariei, din care se desfăceau, pe carta postală ce o înfățișa, provinciile răpite de dușmanii ei nemiloși. În orice loc, în orice împrejurare, în orice manifestare de ordin politic, economic, cultural, nu putea lipsi formularea acestei revendicări ce crease o stare de spirit, o psihoză, înainte de-a folosi cu dibăcie conjunctura favorabilă a evenimentelor pentru a deveni o stare de fapt—cel puțin în măsura în care aceste evenimente i-au îngăduit-o.

Iar față de această atitudine, imprimată ca o directivă totală și totalitară unei întregi națiuni, până a o face să uite cele mai grave probleme sociale, cari tocmai la ea n'au aflat deslegare încă, după toate revoluțiile veacului nostru, noi n'am știut să opunem decât indiferența și inerția, ale căror efecte nu le-a mai putut îndrepta o goană târzie după publicații și dovezi. S'a văzut astfel acest spectacol cu adevărat monstruos: o cauză dreaptă prin temeiurile ei de ordin etnic, geografic și istoric, pierdută numai din lipsa unei pregătiri serioase a apărării ei, iar adversarii ei triumfând prin iscusința și hărnicia avocaților, gata să pledeze cu dosarele lor ticluite la bara tuturor curților și a tuturor judecăților din lume.

Câte din problemele din care s'a alcătuit calvarul nostru din anul de durere 1940, n'ar fi căpătat altă față și poate altă deslegare, dacă din vreme o prezentare geopolitică a importanței lor ar fi știut să deștepte opinia publică din România și din alte țări!

Să reamintim doar câteva: însemnătatea traficului nestânjenit al gurilor Dunării, de care se leagă semnificația europeană a țării noastre, sau securitatea drumului vital București—Constanța, sau unitatea de secole, economică și geografică, a podișului Transilvaniei.

Dar să nu stăruim acum asupra trecutului, decât pentru a culege, din experiențele și din sacrificiile sale, îndrumarea viitorului.

În această îndrumare rostul geopoliticei ne apare mai limpede ca ori-când. Ea trebuie să folosească, după metoda pe care alții au întrebunțat-o cu atâta succes, valoarea educativă și convingătoare a hărții pentru orientarea spiritului public.

Din niciun lăcaș de cultură, din niciun edificiu public să nu lipsească imaginea acestor realități suprapuse: harta ținuturilor locuite de Români și a granițelor actuale ale țării.

Cu deosebire tineretului să i se înfățișeze mereu această icoană a dreptăților și a suferințelor, a înfrângerilor și a nădejdlor acestui neam. Poate atunci va învăța să-și înalțe fruntea mai presus de marginile strâmte în care suntem osândiți a vieții și va ști să întrevadă, dincolo de frământările și tulburările fără lege și fără rost, linia mare și dreaptă a destinului națiunii, pe care au pășit cu cinste și cu glorie generațiile înaintașilor. Aceste destine, la noi și aiurea sunt sădite în pământul însuși din care ne-am născut, după cum statuia, cu perfecțiunile ei sculpturale, e cuprinsă în blocul de marmoră din care dalta o va desprinde. Dar trebuie inspirația și dibăcia artistului, pentru a desface chipul din lut sau din piatră, precum trebuie credința și voința unui neam pentru a stăpâni pământul ce-i este dat să rodească în deplinătatea puterilor și însușirilor sale.

S'a spus că o națiune este mai presus de toate o conștiință morală. Unul din factorii meniți să o dezvolte și să contribuie mai puternic la izbândirea ei, e fără îndoială această știință tânără și totuși veche, ca și lumea pe care o cercetează și o frământă: geopolitica.

Ea ne întărește în credința că nimic nu este pierdut, cât timp păstrăm, neînduplecată și neștirbită, conștiința legăturii veșnice dintre acest neam și pământul său, cât timp se va găsi un glas care să revendice cu tărie, în fața națiunii și a istoriei, drepturile ce nu se pot prescrie, pe cari împrejurări protivnice le pot acoperi vremelnice, fără a împiedeca însă triumful unei justiții care întârzie adesea, dar nu lipsește niciodată.

GHEORGHE I. BRĂȚIANU

TRANSILVANIA, INIMĂ A PĂMÂNTULUI ȘI STATULUI ROMÂNESC ¹⁾

„Orice Stat, spune Kjellén, urmărește să acopere o regiune geografică organică în întregimea ei“. — Basinel Dunării de mijloc este o astfel de regiune, dar vecinii noștri Unguri nu-l pot pretinde nici pe departe, în întregimea lui, pentru un Stat Unguresc: ei sunt doar o modestă mică insulă etnică, ce se pierde în cadrul acestui mult-prea larg-pentru ei basîn. Și n'ai dreptul să pretinzi pentru tine o regiune geografică organică întreagă decât atunci când neamul tău o umple în întregime.. Altfel, trebuie să te mulțumești cu cât, din ea, ocupă massa neamului tău.—Iar Transilvania (o poți afla din cel dintâi tratat de geopolitică, care-ți va cădea sub priviri) e sortită dela începutul lumii să fie sâmbure de țară, cum o vedem că e în România-Mare—și nu piesă de margine, secundară, cum a fost — și ar fi! — într'o Ungarie-Mare.

Principala formă de manifestare a Statului, glăsuește catechismul geopolitic, este lupta lui pentru spațiu, faimosul „Kampf um den Raum“ al lui Ratzel. Spațiul, spune acesta, este condiția de grandoare a Statelor. Ca o buruiiană rea, am zice, așa caută Statul a se întinde, pe cât mai multă suprafață. Dar, ceea ce e și mai interesant în această fixare și lățire teritorială a unui Stat, este faptul că el caută a se prinde de ceea ce se cheamă *un ținut organic*: Orice Stat, spune Kjellén, are această tendință: să devină *ținut organic*. Iată cuvintele lui): „Ceea ce observăm aici este, în fond, nimic altceva decât tendința pe care o au Statele de a deveni ținuturi organice. Ele *umblă după* câte un ținut organic, cu care vor să se cunune: pentruca, după aceea, prin această căsătorie, ținuturile lor să devină tot mai mult organice“.

Dar ce este acel ținut sau aceea regiune geografică naturală, organică, după care Statul umblă să o găsească, să se fixeze pe ea, și să o acopere

¹⁾ Paginile de față exprimă idei dintr'o lucrare mai mare, care se află sub tipar, și care a fost scrisă în întregime încă de acum doi ani. De atunci au apărut, cu acelaș subiect, sau aproape, o sumă de lucrări românești: ale D-lor S. Mehedinți, I. Moga, Laurian Someșan, Tiberiu Morariu, Romulus Seișan; Lucrarea noastră, însă, se tipărește în forma în care a fost redactată la început. — Iar paginile de față au fost expuse, sub forma unei lecții, și la Școala de Războiu.

²⁾ RUDOLF KJELLÉN, *Der Staat als Lebensform*, Leipzig, 1917. pp. 65—66. („Was wir dort erblicken, ist ja im Grunde nichts anderes als das Bestreben der Staaten organische Gebiete zu werden. Sie suchen geographische Individuen, mit denen sie sich vermählen wollen: um durch diese Vermählung ihre Gebiete zu natürlichen Gebieten zu vertiefen“).

toată, ca mânat de o forță nevăzută? Tot Kjellén ¹⁾: „Observația, tot mai aprofundată în această direcție, a arătat că acest concept de ținut natural organic constă din două elemente: În afară, ținutul să aibă *hotare naturale*, înăuntru — să aibă o articulație organică. În ambele aceste direcții, legea aceasta a individualizării geografice a Statelor s'a dovedit a fi tot mai puternic activă“ (în decursul vremii).

Iar ceea ce dă conținut conceputului de „ținut natural organic“ nu este uniformul, ci armonicul; sau, cu alte cuvinte: conținutul regiunii naturale cu care Statul se va „cununa“, nu va fi unul pe care să-l caracterizeze uniformitatea, ci — atât în ceea ce privește relieful, cât și produsele lui de sol și subsol — unul cât mai variat cu putință. Totul, însă, să se închege, printr'o corelație strânsă, într'un întreg cât mai unitar și, am zice, cât mai organic. Regiunea aceasta naturală să fie, adică, alcătuită dintr'o sumă de unități geografice naturale mai mici care, ca relief, să se îmbine într'un chip cât mai armonic și mai strategic cu putință, iar sub aspectul economic să realizeze autarchia...

Să privim teritoriul Statului românesc din punctul de vedere al structurii și articulației lui lăuntrice, să considerăm — cu alte cuvinte — conținutul conturului, adică ceea ce Kjellén numește *das Reichsgebiet*. Și să facem aceasta, spre a înțelege și mai bine construcția geografică a acestui pământ, s'o facem comparând România mare de azi cu Ungaria mare de ieri ²⁾.

Intr'un recent studiu apărut la Budapesta și intitulat „Biographie des frontières politiques du Centre-Est européen“, d. André Rónai, dela Universitatea din Budapesta, prezintă în acest chip pământul Ungariei Mari, adică al Ungariei de dinainte de tratatul dela Trianon: „*C'est... le territoire d'Etat le plus parfait, le plus uni et le plus harmonieux de toute la région que nous examinons et peut-être même du monde entier*“ ³⁾. O fi! Dar — și vom vedea mai jos îndreptățirea noastră de a ne pune o astfel de întrebare — ce le poate ține aceasta de cald Ungurilor? Vrem să spunem: Ce le pasă Ungurilor de aceasta, odată ce teritoriul de care-i vorba nu-i al lor sau, mai exact, nu-i numai al lor?

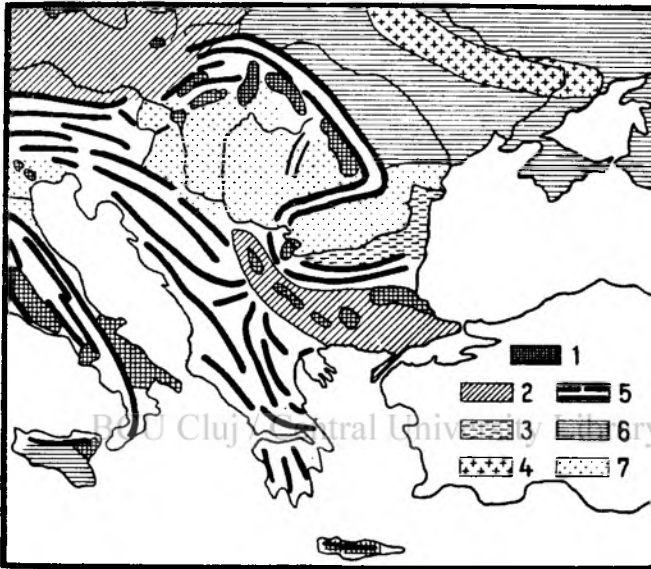
În adevăr, poate că fiecare Stat, dac'ar privi peste hotarele lui, ar descoperi teritorii limitrofe care s'ar articula și mai organic în cadrul lui decât în al Statului vecin respectiv. Urmează de aici, numaidecât, că vecinul

¹⁾ RUDOLF KJELLÉN, *Grundriss zu einem System der Politik*, Leipzig, 1920, pp. 65—68. („Eine immermehr gesteigerte Beobachtung in dieser Richtung hat nun gezeigt dass jener Begriff sich durch zwei Bestimmungen zusammensetzt: nach aussen hin „natürliche Grenzen“, nach innen Zusammenhang in einem „Naturgebiet“. Nach beiden Richtungen hin, ist das Gesetz der geographischen Individualisierung im Leben der Staaten immer mächtiger wirksam geworden“).

²⁾ Aceste pagini au fost scrise înainte de: „30 Septembrie 1940, Viena“.

³⁾ ANDRÉ RÓNAI, *op. cit.*, p. 101.

acesta trebuie invitat să... evacueze, spre a ți-l lăsa ție, teritoriul acela, pe simplul motiv că acestui teritoriu i-ar sta mai bine, cartografic, în cadrul Statului tău? *Da*, și aceasta, însă într'un singur caz: când acel teritoriu, deși stăpânit de altul, este populat cu oameni de ai tăi! Dar... acesta să fie cazul Ungurilor, atunci când ei își aruncă ochii și pretențiile... dincoace de munții Apuseni? Adevărat este că acea regiune naturală pe care o concepe și o vrea (mai ales!) geopolitica drept temelie geografică pentru o alcătuire de Stat — este totdeauna (sau ...ar fi bine să fie!) alcătuită dintr'o

1. Hartă din lucrarea, citată în text, a d-lui A. Rónai: Carpații românești ai Munteniei și Moldovei ies în evidență ca un alt lanț Himalaia, pe câtă vreme Apusenii mai că nu există: Primii trebuie să fie „hotar”—cealți, dacă s'ar putea, să dispară cu desăvârșire. În plus, această hartă ar vrea să spună că fizionomia și litologia podișului Transilvaniei sunt identice (?!) cu ale pusteii ungurești!

tele să acopere, ca arie geografică, fiecare câte o regiune naturală, atunci socoteala e simplă: fiecare Stat va acoperi regiunea (sau complexul de regiuni naturale) pe care le acoperă (dacă le acoperă!) poporul a cărui expresie politică el este. Aceasta, însă, încă odată, *dacă* pretenția geografică e susținută, pe dedesupt, de suportul masei etnice.

Dar când, dintr'un complex armonice de regiuni naturale tu ocupi (cum prin excelență, ca să zicem așa, era cazul Ungurilor în cadrul Statului ungar de până la Trianon) când ocupi un singur mădular al lui, în virtutea cărui principiu de etică și, dacă vrei, estetică geopolitică, pretinzi autoritatea ta

sumă de alte regiuni naturale mai mici (după cum, la rândul-i, chiar ea, acea regiune naturală, s'ar putea integra într'o alta și mai întinsă, în așa fel încât unitatea geografică de un ordin și mai superior, rezultată din această integrare, să fie și mai armonică pentru ochi, și mai completă ca organism economic, și mai redutabilă din punct de vedere strategic). Dar... ce are aface una cu alta? Pretențiile acestea într'un singur caz... merg: când le susține *etnicul*. Pentru că, dacă e numai de necesar, cum spuneți, ca Sta-

de Stat întinsă și peste celelalte mădulare, pe care alte neamuri le ocupă și locuiesc?

Nu uniformul, ci armonicul — am văzut că spunea Kjellén — trebuie să caracterizeze regiunea organică, acel Naturgebiet ¹⁾ cu care tinde să se „cunune“, cartografic, organismul unui Stat. Conținutul lui geografic și economic trebuie să fie cât mai variat și, dacă se poate, într'o repartitie spațială cât mai simetrică și mai strategică. Aceasta este, însă, încă odată, idealul.

O examinare a hărții pământului românesc nu poate, însă, să nu impună oricui, dela prima vedere, constatarea că el se încheagă într'un tot de o armonie aproape unică, pe cât de variat în structura lui de amănunt, pe atât de unitar prin chipul quasi-organic în care mădulele lui se încheagă între ele: Un mare podiș în mijloc, închis într'o centură de munți cari cad spre exterior în trepte concentrice din ce în ce mai joase până în șesurile și luncile din margini, pentru ca totul să sfârșească în rotunda îmbrățișare a celor trei ape din margini. O hartă geologică a acestui teritoriu, hartă în care diversitatea rocilor este exprimată prin colorațiuni diferite, ne arată aceeași simetrie inelară, aceeași dispoziție în amfiteatru concentric a formațiilor litologice care se succed spre exterior cu regularitatea cu care s'au succedat una pe alta și în vreme, în epocile de formație și depunere geologică. Atât harta fizică, cât și cea litologică a pământului românesc, am putea spune că se prezintă ca o continuă îmbrățișare concentrică. „Dacă n'aș fi francez — a spus cândva un om de știință, prieten al țării noastre, după ce o străbătuse dela un capăt la altul — a-și face mărturisirea că România Mare este țara cea mai frumoasă și cea mai simetric construită“ ²⁾... Și era, acela, om de știință ce venea din țara despre care acum două mii de ani scria Strabo că este „un organism compus ca după dorință, parcă în virtutea unei previziuni inteligente“ ³⁾.

Și dacă e vorba de cetăți geo-istorice predestinate (cum proclamă Ungurii că era Ungaria de ieri: câmpii la mijloc, munți pe margini!) atunci să ne dea voie vecinii noștri să constatăm că greu se mai poate închipui o cetate ca a pământului românesc, în totalitatea lui. Astfel considerându-l, observăm că inima îi este ca un fel de înălțime izolată, din acelea pe care le căutau cu predilecție așezările românești în vremurile vechi. Este ca un uriaș *dunnum*, ca să amintim și de acest faimos apelativ celtic, care designa piscurile pe care popoarele vechi își construiau cetățile și-și cuibăreau centrii vitali de rezistență în fața inamicului... După cum, dacă vreți, la fel putem spune că pământul românesc este ca un castel medieval, înconjurat cu un

¹⁾ De fapt, termenul cel mai potrivit și care ar traduce cel mai bine gândul lui Kjellén ar fi, aici, acela de *organisches Gebiet*.

²⁾ ION SIMIONESCU. *Dacă n'ași fi francez*, în Bulet. Soc. Reg. Geogr. (1922).

³⁾ STRABON, IV, I, 14.

șanț de ape și cu citadela donjonului în inimă, adică drept în centrul corpului de construcție. Și aceasta, cu atât mai mult cu cât acest caracter de cetate a trecut cu succes un mare examen istoric; și-a dovedit, adică, eficacitatea și destinul ca atare. Și, citadelă centrală a pământului nostru, *maiores Transilvania* este aceea care a conservat neamul românesc, în tot lungul evului-mediu, în vremea când năvălirile se succedau fără întrerupere.

Strămoșii primi ai Românilor, se știe, au fost mai ales acei oameni de munte, despre care istoricul roman Florus nota cu mirare că *trăiesc lipiți de Carpați*: „Daci montibus inhaerent“ (trăiau, mai ales, în cetatea de munți despre care, tocmai în vremea când năvălirile barbare erau în toi și când Daco-Romanii plămădeau în Transilvania și sub strășinile exterioare ale Carpaților ființa unui neam nou, Jordanes, istoricul got ce se născuse și trăia în apropiere de Carpați, observa că este „o patrie care se încinge cu cunună de munți“: *Quae patria trans Danubium sita, corona montium cingitur, duos tantum habens accessus: unum per Boutas, alterum per Tapas*¹⁾). Istoricii și filologii români n’au întârziat cu dovedirea acestei funcțiuni de cetate etnică pe care au îndeplinit-o Carpații (adică centura de munți și cu podișul din mijloc), în tot decursul evului mediu (pe câtă vreme... care este funcțiunea de *cetate etnică* pe care centura de munți a vechei Ungarii sau Austro-Ungarii au îndeplinit-o?).

Dar mai spun Ungurii că vechea Ungarie era un ideal și ca unitate economică (ei își aduc aminte de ce spunea Kjellén: Pentru un Stat, un ideal mai este și acela ca el să-și ajungă sie-și și din punct de vedere economic, să producă între hotare tot ceea ce îi trebuie, nu numai în timp de pace, ci și pentru timp de război). Observăm, mai întâiu, că pământul a fost așa fel construit și așa fel a fost realizată distribuția neamurilor și națiunilor pe el, încât idealul economic enunțat de Kjellén n’a putut și nu va putea fi atins decât de un anumit număr de State. Și după cum nu stă scris nicăeri că o națiune — recte, un Stat — trebuie să acopere neapărat cadrul unei regiuni naturale în totalitatea lui (unele acoperă doar o fracțiune de cadru, altele nu numai că îl umplu în întregime, dar îl și depășesc), tot așa nu stă scris nicăeri că toate națiunile (recte, Statele) pământului trebuie să-și realizeze idealul autarchic în cadrul propriilor hotare. Idealul, și într’un caz și într’altul, n’a fost rezervat decât unora din națiuni.

Admitem, totuș, că vechea Ungarie (vechea! — vezi mai jos) era o astfel de unitate, dar să ne uităm și la România Mare și... vom vedea! Vom vedea, anume, că peste unitatea și armonia de forme geografice și peste unitatea etnică a Statului românesc, se suprapune și o unitate economică la fel.

¹⁾ JORDANES, *De origine actibusque Gaetarum*, în „*Monumenta Germaniae historica*“, tom. V. 1882, p. 83.

Iată, în adevăr, mai întâi inelul munților — ca o insulă de mărgean din cele cu interiorul cufundat sub apă și cu buza rotundă a cupei ruptă din loc în loc — iată acest inel cu bogatele lui zăcăminte de minereuri, cu roci din cele folositoare omului și cu păduri întinse parcă așteptând să fie exploatare și industrializate prin energia latentă a cărbunilor, a petrolului și a gazului natural, energii care svăcnesc în inima colinelor Transilvaniei, Banatului, ca și în bazinele carpatice....; iată apoi colinele înșorite, cu pometurile și podgoria lor; iată câmpiile dinspre margini, grânare bogate ce asigură o hrană îmbelșugată nu numai pentru populația lor proprie, ci și pentru cea dinspre coline și munți; și, înșfârșit, iată acea mulțime de râuri care se desfac din centru spre toate punctele cardinale, ca un evantai în cerc, legând munte, deal și șes laolaltă și așteptând vremea în care, canalizate și însoțite pe malurile și văile lor de tot atâtea drumuri de negoț, șosele și căi ferate, vor lega în unitate viața economică a celui mai unitar dintre pământuri și-i vor alergera prin trup ca un sânge dinspre inimă spre periferie și înapoi! Va veni în curând vremea, în adevăr, când apele Olutului, ale Jiului, Argeșului, Dâmboviței, Mureșului, Siretului, Prutului, etc., vor fi toate navigabile și când produsele dinspre margini vor călători pe aceste artere spre inima geografică a Statului, pentru ca produsele dinspre inimă să se împrăștie, la rândul-le, pe aceleași căi de apă, spre marginile care au de ele nevoie, totul ca un sânge într'un organism ce n'are nimic a cere din afară, dar având a da din belșug din ale sale ¹⁾. Unitate economică Ungaria Mare? Dar și România Mare, vedem, este una cel puțin la fel. Dar Ungaria Mare, pentru a realiza această unitate, presupune înglobarea în ea, neapărat, a Transilvaniei. România Mare, însă, realizează o perfectă unitate economică fără a fi nevoie să ceară niciun metru pătrat de pământ străin. După aceea: Ungurii pretind că orientarea economică firească a Transilvaniei este... spre Ungaria. Noi, însă, vedem că această orientare a fost întdeauna încotro este și azi: spre Sud-Est, spre gurile Dunării și Marea Neagră ²⁾. Să ne oprim puțin asupra acestei orientări.

E cam mult de când, vorbind despre întinderea regatului lui Decebal (care, în treacă fie spus, era aproape exact aceeași cu a regatului actual al României), Julius Jung a observat, între altele, că: „Această întindere a stăpânirii dace (din munți asupra câmpiilor înconjurătoare și, spre sud-est, până la malul Mării Negre,—n. n.), care s'a îndeplinit cu mult înainte de epoca romană, a fost determinată de motive economice: muntele și șesul au și au avut întotdeauna nevoie unul de altul. Pe de altă parte, continuă istoricul german, legătura cu marea prezenta și ea importanță. După Dio Cassius, *împăcarea dintre Decebal și Traian a fost împiedecată, printre altele, și de împrejurarea că cel din urmă nu voia să lase Dacilor libera*

¹⁾ Cf. ION POPESCU-VOITEȘTI, *Elemente de Geologie*, ed II, Cluj, 1924, p. 384.

²⁾ Cf. I. MOGA, *La Transilvania nello spazio economico romeno*, Buc. 1941.

*comunicare cu Marea Neagră*¹⁾). Două concluzii sunt de tras din cele observate de Julius Jung: că, mai întâi, pământul Daciei alcătuiește dela sine *un întreg economic* și, după aceea, că orientarea economică a podișului Transilvaniei era și atunci, așa cum a fost totdeauna de atunci încoace: spre Dunărea de jos și Marea Neagră. Ba chiar și unitatea etnografică a neamului românesc, despre care un geograf sas trăitor astăzi în Transilvania²⁾ — deci, cunoscător al ei din văzute și din trăite —, se exprimă astfel: „Cu toată separarea milenară, poporul român este, prin limbă, cultură și fel de viață, perfect unitar și este însuflețit de un puternic simțământ național, deopotrivă de viu peste tot“, chiar și această unitate etnică, rar întâlnită, a Românilor, se datorește *în parte*, și ea, tot acestei solidarități economice dintre mădulele geografice ale pământului românesc. În adevăr, arhitectura acestui pământ — și, din ea, mai ales alăturarea concentrică a muntelui cu șesul — a făcut ca pământul dacic să fie și una din vetrele cele mai vechi ale fenomenului antropogeografic (social și economic deopotrivă), pe care îl numim *transhumanță*. Transhumanța aceasta, dictată de configurația simetrică a pământului, de produsele lui diverse și de alternanța climatică între muntele și șesul cu largile lunci din margini, a realizat — ea, în mare parte — și a ținut totdeauna trează unitatea poporului care-și avea patria permanentă în Carpați și se risipea mereu spre poale oridecâteori împrejurările istorice i-o permiteau. Jacques Ancel a putut construi o hartă în care drumurile de transhumanță românești (e plină România de aceste „drumuri ale oilor“³⁾) se risipesc la fel ca și apele românești: ca niște raze plecând din centru în toate direcțiile (cele mai multe și mai însemnate, însă, spre Dunăre și malul Mării) umplând aproape tot ovalul țării, până în margini. Între „patria de vară“, care e muntele, și „patria de iarnă“ a șesurilor și luncilor periferice (lunca și balta Dunării, în primul rând), transhumanța carpatică, în secolarul ei du-te vino dela una la alta, a țesut, an după an și veac după veac, una din cele mai unitare pânze etnice ale Europei. Sub harta acestor drumuri de transhumanță, Jacques Ancel a putut scrie cu drept cuvânt: *L'unité roumaine: fait de géographie humaine* — unitatea românească: fapt de geografie umană: ³⁾). În plus, produsele economice ale pământului variind după mădulele geografice componente, totdeauna a fost între acestea ca o osmoză economică, un schimb continuu de produse, care și el a ajutat și a păstrat

¹⁾ JULIUS JUNG, *Contribuție la istoria trecătorilor Transilvaniei*, studiu geografic-istoric, publicat în traducere după originalul german din „Mitteilungen des Instituts für oesterreichische Geschichtsforschung, IV-er Ergänzungsband, 1893, în „Convorbiri Literare“, în Nr. pe August, Septembrie, Octombrie și Decembrie 1894 (cit. nostru, din Nr. pe August, pag. 344).

²⁾ D. HEINRICH WACHNER, în „Handbuch der geographischen Wissenschaft“..., Lieferung 31, Heft 2, p. 44.

³⁾ JACQUES ANCEL, *Manuel Géographique de politique européenne*. Tome I, L'Europe Centrale, Paris, 1936, p. 223.

unificarea și unitatea (varietatea de produse economice impune relații între locuitorii mădularelor geografice componente, ba chiar deplasări periodice de populații între aceste mădulare — în trecut, dar și azi, încă! — iar aceasta ce altceva aduce, ce altceva înseamnă, decât: unificare și unitate?)

Ca orice organism, așa și Statul lui Ratzel și al lui Kjellén: pe lângă trup—adică „bucata sa de pământ“, el mai are și un suflet: „bucata sa de umanitate“, adică „substanța sa umană“, poporul sau națiunea respectivă. Ba încă, substanța cea umană e mai importantă, ca element constitutiv al Statului, decât trupul geografic: „Ohne Volk können wir uns also den Staat noch weniger denken als ohne Land“—fără popor, un Stat e și mai greu de conceput decât fără pământ ¹⁾, spune Kjellén. Încă odată, deci: Statul nu este numai substanță telurică sau geografică, ci el este și substanță etnică. Ce frumos exprimă Kjellén fuziunea în unitate a acestor două elemente: „Un Stat“, spune el, nu plutește în aer, ci este asemenea unei păduri imense, prinsă de un anume pământ; un pământ din care arborii pădurii își sug hrana și sub fața căruia rădăcinile acestor arbori se împletesc strâns întreolaltă ²⁾. Pământul este trupul, iar națiunea îi constituie sufletul. „Un Stat este proprietar de pământ, dar el este deopotrivă și cap de familie: el își poate socoti averea, ca nobilii ruși de odinioară, în suflete“ ³⁾.

Ca și capitolul de geopolitică propriu zisă (intitulat: *Der Staat als Reich*), ce interesant este și acela, din cartea lui Kjellén, din care extragem toate acestea, despre popor—*Der Staat als Volk!*—: „Poporul unui Stat este asemenea unei formațiuni vegetale, este un produs al naturii. El curge prin vreme asemenea unui fluviu, care mereu rămâne același, chiar dacă undele sau picăturile din apa lui se schimbă. Cu cât un popor se prinde mai intim de un anume pământ, cu cât mai multe sunt generațiile înaintașe care l-au îngrășat cu sângele și osemintele lor, cu atât solidaritatea cu acel pământ e mai puternică, cu atât pământul și poporul exprimă mai mult o singură realitate. Cu fiecare generație, care după munca efectuată pe glia strămoșească dispăre și este îngropată în aceasta, sentimentul de solidaritate al poporului cu pământul crește. Acest pământ este în același timp arena sa de jocuri, câmpul său de muncă și cimitirul său, precum ogorul său aducător de hrană, ca și locul său de casă asigurat“ ⁴⁾. Iar simbioza aceasta: pământ-popor, cu cât e mai intim și mai strâns realizată, cu atât ființa Statului respectiv câștigă în solidaritate, iar forța lui se face mai prețuită și mai respectată în familia totală a Statelor. Și cu cât un popor e mai vechi pe pământul lui, cu cât e mai numeros, cu cât ocupă mai în exclu-

1) RUDOLF KJELLÉN, *Der Staat als Lebensform*, p. 96.

2) RUDOLF KJELLÉN, *op cit.*, p. 53.

3) *Op. cit.*, p. 96. 4) *Op. cit.*, p. 64.

sivitate aria lui geografică și cu cât apare el mai adaptat la condițiile de viață pe care mediul său fizic i le oferă, cu cât, cu alte cuvinte, apare el mai mult ca un produs firesc al acestui mediu, cu atât e mai mare îndreptățirea lui de a fi și de a rămâne stăpânul în exclusivitate al acestui pământ; cu atât, în sfârșit, este el mai îndreptățit să întemeze și să păstreze un Stat propriu pe toată întinderea acestui pământ.

În lumina acestor principii, să continuăm paralela între Ungaria de ieri și România de azi.

Aici este de răspuns mai întâi la întrebarea: cât este drept să se întindă un Stat în spațiu, ce suprafață de pământ e drept să acopere el? Credem că răspunsul acesta nu comportă în el nicio dificultate, pentru nimeni: *Un Stat trebuie să se întindă în spațiu atât cât se întinde neamul sau poporul a cărui expresie politică el este.*

Să reținem și să subliniem acest adevăr, asupra căruia nu poate plana nicio controversă: Suprafața, ca și forma sau conturul unui Stat, trebuie să le dicteze nu suprafețele și formele diverselor regiuni naturale, câte apar și unde apar acestea pe suprafața pământului, ci trebuie să le decidă, în primul rând, aria și forma de expansiune în spațiu a *neamului* sau a națiunii respective. Vor, Ungurii, hotare naturale? Dar mai naturale hotare decât cele etnice, care altele pot fi? N'au, Ungurii cari citesc geopolitică, n'au decât să deschidă orice tratat de geopolitică vor—și vor afla, de acolo, că hotarele etnice sunt cel puțin tot atâta de „naturale“ cât și Alpii sau Himalaia (și, mai ales, cât... Carpații). Oare, într'un recent vestit arbitraj, n'au căzut chiar munții în fața criteriului etnic?

Autorii Unguri repetă mereu argumentul cu unitatea geografică a basinului panonic cu cingătorile lui concentrice, de munți. Și spun: prea e unitar acest pământ: dați-ni-l. Bine, dar unitate naturală e și Europa toată, luată în ansamblu: atunci să ceară (că tot atâta de motivată le-ar fi pretenția!) să ceară întreg continentul pentru ei. Ba, chiar, unitate geografică naturală e și Africa și este, la urma urmei, întreg pământul unitate naturală. Că așa e cu aceste unități geografice: încep dela aceea minusculă, a unui mic basin intramuntos și se înșirue, mereu mai mari, și îmbucându-se mereu cele mai mici în cele mai mari imediat următoare, până ce termină cu pământul întreg. Concluzia: trebuie să te mulțumești, pe plan geopolitic, cu cât și cu ce a cuprins din pământ dinamismul demografic nesilit al neamului tău, fiindcă altfel — riști să ajungi a pretinde chiar pământul întreg pentru tine, uitând că, afară de neamul tău, mai sunt și câteva altele pe lume.

În cazul Statului românesc, însă, al României Mari, hotarul politic nu face altceva decât să acopere aria etnică a poporului românesc.

Și mai tranșant va fi, decât cele de până acum, contrastul care va rezulta din comparațiile geo-etnice între România Mare de azi și Ungaria

Mare de ieri. Am reprodus, în acest scop, imaginea cartografică a celei din urmă, odată goală de conținutul ei etnic și a doua oară plină de acesta;

2. Geografii și istoricii unguri invocă mereu, ca un argument pro-domo, forma rotundă a vechei Ungarii: Acest Stat satisfăcea, adică, unul din primele postulate geopolitice: Hier ist die konzentrische Figur das Ideal (Kjellén). Numai că, dacă am vedea cât din acest cadru ocupă elementul etnic unguresc, trebuie să spunem:

3. „Nu poți pretinde pentru Statul tău un teritoriu din care tu, etnic, nu ocupi decât o treime“. Altul e cazul cu România-Mare, însă: Ea are dreptul, ca Stat, să rămână rotundă de oarece, pe cât de înțins și de rotund îi e pământul (ținut organic prin excelență!), exact pe atât îi e și neamul.

pustă, numai că vecinii noștri nu vor să se declare mulțumiți numai cu ea!). Și este, potrivirea sau corespondența aceasta geo-etnică realizată în cadrul României Mari, este cu adevărat extraordinară; și extraordinară nu numai în realitatea și înfățișarea ei actuală, sub ochii noștri, ci mai ales în ceea ce

și am reprodus și imaginea cartografică a Statului românesc o singură dată (fiindcă nu e nevoie, ca în cazul Ungariei, de două ori): umplută aproape în întregime de masa aceluiași popor¹⁾. Și ce găsim, dacă ne permitem să umblăm prin teritoriul vechiului Stat unguresc? Vrem să spunem: ce găsim ca element uman? Găsim, așa cum harta ne arată, că din circa 300.000 de km.² câți avea el, masa etnică ungurească umplea o arie care abia depășea o treime: în jurul unui biet sâmbure unguresc gravitau națiunile sclave, pe o suprafață de cel puțin 200.000 km.². Pe câtă vreme, în cazul Românilor, nu e greu de observat că masa lor se sprijină pe Nistru, pe Dunăre, și aproape că se reazimă pe Tisa. Cazul românesc este, așadar, unul din acelea în care se constată că o națiune a ajuns să umple aproape exact o regiune naturală, care regiune, astfel, se va trăda ca o haină firească pe măsura ei (la urma urmei și Ungurii umplu o astfel de regiune: *pusta*, aleasă chiar de ei, atunci când au poposit în ea venind din altă

¹⁾ Această hartă e reprodusă în corpul studiului următor, al d-lui A. Golopenția.

privește perpetuitatea ei în timp: în antichitate, în evul mediu, astăzi, totdeauna. Iar rolul principal, geo-etnic și geo-politic, l-a avut Transilvania.

Și care este, în cadrul Statului românesc de astăzi, funcțiunea geopolitică a Transilvaniei (fiindcă aceasta este... esența problemei!)?

În Ungaria de ieri ea juca rolul unei piese geo-economice și geo-politice *periferice*, pe când în România de azi Transilvania a revenit la ceea ce trebuie să numim destinul ei uman de totdeauna: de a fi piesă de centru, vitală, așa cum a fost pentru Dacia lui Decebal și cum a fost și pentru Dacia felix romană. Autorii geopolitici unguri nu pot concepe Transilvania decât în cadrul unui Stat cu inima la Budapesta. Noi, însă, la fel cu toți slujitorii din lume ai Geopoliticei, n'o putem vedea și înțelege decât ca un *Horststaat* (Hennig, în geopolitica sa, o dă ca exemplu de atare), deci ca *punct de plecare*, ca un sâmbure geopolitic destinat să rodească și să contureze jur-împrejur de sine o formație de Stat, firească și viabilă. — Eroarea de perspectivă geopolitică ungurească vine din aceea că ei, Ungurii, văd în Carpați un *hotar natural predestinat* (între noi și ei) în vreme

ce noi vedem în Carpați ceea ce vedea geograful german H. Grothe încă din 1906: o coloană vertebrală a pământului și poporului — și, deci, și a Statului românesc (e vorba, bineînțeles, numai de Carpații răsăriteni și de cei meridionali, nu și de cei Apuseni, de existența cărora geografii unguri cam uită, când pun și discută problema unui hotar natural între noi și ei). Mutându-se hotarul de pe Carpați, spun Ungurii, s'a săvârșit o crimă geopolitică; s'a dărâmat, astfel, o capodoperă geopolitică (Ungaria de ieri) spre a se clădi în loc, în marginea ei de răsărit, o construcție subredă, inorganică și... inestetică și, deci, fără nicio perspectivă de viabilitate. Iată, ar spune Homer, până unde poate duce orbirea pe om! Boală grea, pentru că nu există orb mai mare decât acela care nu vrea să vadă; decât acela, în speță, căruia nu-i poți scoate din cap că Budapesta e umbilicul pământului și că

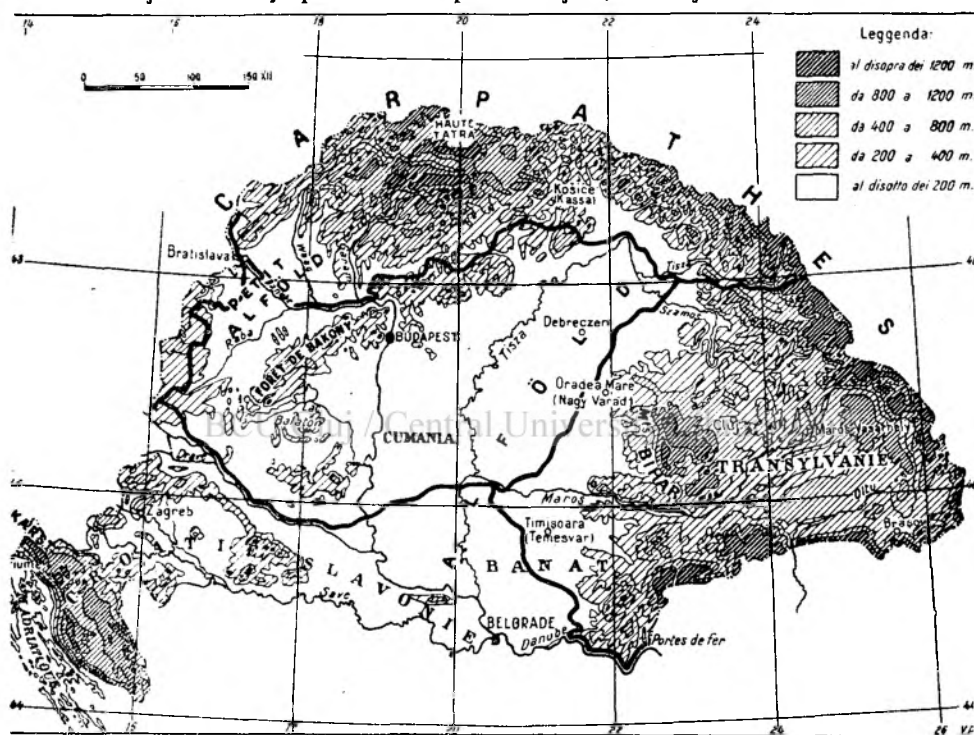

4. În lucrarea „Geopolitik“ a lui Richard Hennig, alăturată schiță cartografică vrea să spună că Transilvania este, prin excelență, una din acele piese geografice a căror menire e să fie și să rămână totdeauna „inimi de țară“ (piesă centrală-vitală, așa cum ne apare în funcția ei în cadrul României-Mari, nu piesă secundară de margine, cum era în Ungaria).

harta lumii numai în funcție de privirile și de interesele celor de acolo trebuie concepută și gândită. Se întâmplă, însă, și lucrul acesta se știe încă din vremea lui Aristoteles, că... pământul este rotund și că, așa

¹⁾ Întrebare pusă și desbătută și — între altele — în recenta lucrare a profesorului S. MEHEDINȚI: *Ce este Transilvania?*, București, 1940 (extras din „Revista Istorică Română“).

fiind, el începe... de nicăiri, dar și de *oriunde*, deopotrivă. Cu alte cuvinte, se întâmplă că fața planetei care ne poartă și ne rabdă pe toți deopotrivă, poate fi privită și gândită și *dela Blaj*, să zicem — din *inima podișului Transilvaniei*. Iată-i, deci, pe Români privind lumea din inima unui podiș, așa cum Ungurii o privesc din inima unei câmpii. Ungurii, cu alte cuvinte, sunt în dreptul lor să conceapă pământul ca o scafă—la fel cu vechii Egipteni, care și ei zăceau tot într'o vale, — dară și Românii sunt la fel în dreptul lor, când concep pământul *altfel*: în forma unei cetăți medievale, cu un donjon înalt și puternic drept în mijloc, înconjurat cu clădiri din ce

5. Această hartă, luată din vestita lucrare *New World* a geografului american Isaiah Bowman, arată limpede, oricui, că dacă vecinii noștri de vest vor *hotar de munți* spre România, ei trebuie să constate că cei dintâi munți încoace, puși de zei (ei spun că: Dumnezeu!) să ne despartă, sunt Apusenii (mai ales că în ei d-l Gamillscheg a descoperit cel mai important sămbure geografic de continuitate românească medievală).

în ce mai joase spre periferie și cu un șanț umplut cu apă la margini și care cuprinde ca o cingătoare întreg trupul cetății. Și, după aceea: Una din marile virtuți geo-strategice ale vechiului Stat maghiar — spun autorii unguri—era rotundimea lui, deci scurtimea hotarelor. Dar nu e greu să observăm că Statul României Mari e și mai rotund decât acela al vechei Ungarii. E, însă, ce-i drept, și o deosebire: în timp ce Statul românesc actual are periferia joasă și teritoriul central înalt, Ungaria de ieri avea mij-

locul jos și marginile înalte : însuș Dumnezeu, spun Ungurii, o închisese în zid rotund de munți. Nu credem, mai întâi, că o închisese Dumnezeu — și aceasta, din două motive : unul e acela că Dumnezeu n'a făcut popoarele ca să se închidă fiecare în ziduri până la cer, ci le-a făcut spre a colabora și a se cunoaște și iubi între ele — iar al doilea motiv e acela că un zid făcut de Dumnezeu (să zicem) nu putea fi dărămat așa de ușor de oameni, la Trianon, cum se dărămară zidurile Ierichonului la sunetul de trâmbiță. Este, această concepție a Statului care se vrea închis în ziduri, o concepție de Stat din timpurile primitive ale umanității. Ci Statul român actual, dimpotrivă : prin alcătuirea exact contrarie a pământului său, el oferă o formă *pacifică*, prezentând vecinilor nu ziduri de munți, ci curțile câmpiilor sale ocolite de drumuri deschise pentru toată lumea ¹⁾. Numai inima îi este ca o citadelă : pentru ca, atuncea când alții se vor năpusti asupra-i, puterile Statului și neamului să se poată strânge și încorda la maximum în ea, pentru rezistență. Transilvania, departe de a fi o piesă geografică și geopolitică de periferie—și, deci, de importanță secundară—este, cum spuneam, ceea ce tratatele de geopolitică numesc un *Kernland* prin excelență ²⁾. Un Landkern - din - acestea - prin - excelență este și podișul nostru al Transilvaniei. Cine are răbdare să caute *vetrele* sau *focarele geopolitice* pe harta Europei, aceluia nu-i va fi greu să-l descopere printre cele dintâi. Natura l-a modelat și l-a situat (în raport cu vorland-urile sale concentrice) nu spre a sta în *marginie*, ci spre a figura și „juca“ în centru și ca centru de țară. El, cu alte cuvinte, este din acele piese telurice din care un Stat *începe* și nu din acelea în care un Stat *sfârșește*. Nu e de mirare, deci, că tratatele de geopolitică îl dau ca exemplu de astfel de piesă geopolitică ³⁾. Și mai este ceva : Știm cu toții că marea fortăreață centrală a munților este zidită din cele mai vechi roce, iar inelele concentrice următoare ale reliefului sunt zidite die roce cu atât mai tinere, cu cât inelul este mai exterior. Avem, deci, dinspre centru spre margini, o succesiune dela mai vechi spre mai nou, dela mai înalt spre mai scund, dela mai dur și mai consistent spre mai puțin dur și mai puțin închegat. Iar succesiunea aceasta nu este numai una formală, o simplă dispoziție simetrică geografică, ci este un caz de adevărată filiație geologică, cum rare ori o hartă fizică ne-ar mai putea arăta. În adevăr, inelele geologice exterioare ale pământului sunt clădite, în mare parte, din material detritic smuls de râuri din Carpați și dus

¹⁾ GH. VĂLSAN, *Transilvania și Banatul în cadrul unitar al pământului și Statului român*, în vol. jub. Transilvania..., Buc. 1929, p. 149.

²⁾ *Der Staat als Lebensform*, p. 55 : „Jeder Staat—scrie Kjellén—hat ein für allemal einen festgesetzten Landkern wovon er sich lebend nicht losreissen kann“, adică : Orice Stat își are *ținutul* lui *sâmbure*, de care nu poate fi despărțit decât cu însuș prețul existenței sale.

³⁾ V., de pildă, RICHARD HENNIG, *op. cit.*, p. 56 ; vezi și WALTER VOGEL, *Politische Geographie*, Berlin, 1922, p. 39.

spre periferia cea rotundă. Și mai priviți odată harta rețelei hidrografice românești: tot atâtea căi naturale, menite să „pulseze“ sângele economiei românești până la mădularele cele mai periferice ale pământului pe care-l împart în tot atâtea sectoare de evantai circular — și concluzia se va formula singură. Natura însăși a clădit pământul românesc unitar sub toate aspectele, cu o dispoziție și o relație spațială ai zice organică între piesele concentrice componente, *cu rolul de piesă vitală conferit podișului din mijloc*. Care Podiș Central, așa dară, nu este numai creatorul... geologic al periferiei (cum am văzut) și nici numai distribuitorul energiei economice pentru vorland-urile concentrice care-i dau roată, ci el a fost înălțat de Mater Gea și cu un alt scop: să fie și *Landkern geopolitic*. În adevăr, organismul pe care acest podiș îl alcătuiește împreună cu mădularele geografice adiacente, ne oferă unul din acele rare și fericite cazuri în care, cum spunea Vidal de la Blache, *geografa pune cadre la dispoziția istoriei* — cadre, adică un fel de domiciliu umane.

Cu un sol din cele mai fertile și cu subsolul cel mai bogat din Europa, Ardealul a fost vatră umană intens locuită, relativ, încă din paleolitic ¹⁾. În neolitic, aurul din Munții lui Apuseni călătorește pe căi de negoț până în Egipt ²⁾. Iar prima civilizație metalică, a bronzului, apare, în această parte a Europei, cu centrul geografic *în el* ³⁾. După aceea, podișul Transilvaniei a fost centrul geografic de plecare și de expansiune în jur a Geților — au dovedit aceasta, cu prisosință, cercetările lui Vasile Pârvan — și, așa cum a pornit și a crescut neamul (considerat ca formație biogeografică naturală, ca produs firesc al pământului), așa era firesc să pornească și să crească, ulterior, și formația de Stat a lor.

Și în adevăr, primele State care apar pe pământul românesc — al lui Burebista și al lui Decebal — își au inima geografică și postul de comandă tot în el. Capitalele celor doi mari regi daci erau în munții lui; inima Statului era în donjonul central. Iar Dacia Romană la fel: își avea postul de comandă în acelaș podiș. Traian, care zidește Daciei capitală nouă, o zidește lângă vestita Poartă-de-Fier transilvană, în *interiorul* podișului...

Totdeauna, cu alte cuvinte, a fost așa: centrul vital geopolitic a fost determinat de centrul vital etnografic, iar acesta, la rândul-i, de centrul vital geofizic al pământului dacic.

Când au venit Ungurii, unitatea de Stat daco-romană nu mai exista de mult. Existau numai acele mici „Românii“ locale, organizații politice de formă populară, adăpostite în depresiunile carpatice. Iar populația autohtonă cea mai multă, cea mai multă și mai densă, tot acolo era: în aceleași de-

¹⁾ C. DAICOVICIU, *La Transylvanie dans l'antiquité*, în *La Transylvanie*, ouvrage publié par l'Institut d'histoire nationale de Cluj, București, 1938, pp. 73 și 76.

²⁾ I. NESTOR, *Der Stand der Vorgeschichtsforschung in Rumänien* (Bericht der römisch-germ. Kommission — 1933) p. 34, n. 111.

³⁾ V. PÂRVAN, *Dacia* (trad. R. Vulpe), p. 6.

presiuni ale Carpaților răsăriteni, meridionali și apuseni deopotrivă, fugind de periferia expusă năvălirilor și trăgându-se la adăpost, sub strașina Carpaților, așa cum observase și spusese, pentru vremuri mai vechi, pentru populația aceluiaș pământ, istoricul Annaeus Florus. Iar când, de sub ceața evului mediu, încep a apărea formațiile de Stat românești, ele tot dinspre cetatea carpatică apar, spre a se revărsa, de acolo, spre câmpiile cele din margini. Vatra Principatului Moldovei — punctul geografic de plecare — a fost în Maramureș; iar dincoace, în sud și sud-vest, primul voevodat românesc — al lui Litovoi — apare întinzându-se pe *ambele versante* ale Carpaților Jiului, în câte o depresiune sub fiecare din acestea — pentruca, la est de Olt, Muntenia să ne arate *prin chiar numele-i*, că era și ea o formație politică ce încolțise tot sub strașina carpatică.

Iar când, târziu încoa, în secolul XIX, se unire Principatele Munteniei și Moldovei într'o singură țară, această *singură țară* apăru pe hartă — ca dintr'o tainică poruncă a destinului și a pământului — în forma... unui clește (cum spune, despre România noastră Mică de dinainte de Unirea cea Mare, însuș Kjellén), un clește ce căuta să se închidă pe trupul stăpânit de străini al Transilvaniei (iată cuvintele în speță ale întemeietorului geopoliticei: „Rumäniens Trachten nach Siebenbürgen zeigt sich in seiner Gestalt als Kneifzange, die sich um dieses Land legt¹⁾). Pentruca, atunci când cleștele avea să se închidă, d. Emm. de Martonne să observe: „En s'asseyant sur les deux versants de l'arc carpathique, la Roumanie revient à ses destinées naturelles : c'est comme Etats carpathiques qu'étaient nées les Principautés;... les premiers souverains de Valachie avaient des domaines dans le sud de la Transylvanie et le Banat, ceux de Moldavie dans la Transylvanie orientale et le Maramureș“²⁾), după ce, cu câteva rânduri mai sus, spunea : „J'ai été toujours d'avis que l'ancienne Roumanie elle-même (România Mică, de dinainte de 1918) était un Etat carpathique, que c'était du côté de leurs montagnes que les Roumains devaient surtout regarder“³⁾).

Și dacă Statul românesc s'a întins în 1918 până la Tisa, aceasta — *pentrucă până acolo se întindea neamul românesc*. Oricât de armonioasă și de unitară ar fi fost alcătuirea pământului dintre Nistru, Tisa și Dunăre, Statul Românesc — totuș — n'ar fi pretins întreagă această suprafață dacă peste ea nu s'ar fi întins o una și aceeași pânză etnică. Acesta este argumentul și acesta este temeiul prim al Statului românesc între hotarele lui actuale : un neam unitar pe toată suprafața lui. Iar dacă suveranitatea po-

¹⁾ *Der Staat als Lebensform*, p. 84. Kjellén scria acestea în 1917, când „cleștele“ încă nu se închisese.

²⁾ EMM. de MARTONNE, *La Roumanie nouvelle dans la nouvelle Europe*, în Buletinul Soc. Reg. Rom. de Geog., tom XL, p. 123. Cf. și ID., *Géographie Universelle*, tome IV, Europe Centrale, II-ème partie, p. 700.

³⁾ *La Roumanie nouvelle dans la nouvelle Europe*, aceeași pagină ca mai sus.

litică românească nu s'a întins totdeauna până în șesul Tisei, vina o poartă istoria, care — de altfel — nu numai în cazul acesta al nostru s'a dovedit zeiță legată la ochi. A venit scadența dela Trianon: și geografia, care nu lucrează niciodată legată la ochi, ci expune doar realități permanente și pentru oricine valabile, n'a făcut altceva decât că a dat la o parte injuria istorică: La revanche de la géographie contre l'histoire, a spus — simplu și frumos — Jacques Ancel. Deschidă, autorii unguri, orice tratat german de geopolitică vor, pe alese: putea-vor ceti pe de-a rândul că — o fi el muntele, sau fluviul, sau țărmul mării, sau pustiul, or fi ele, toate acestea, hotare naturale, dar mai natural hotar decât granița etnică n'are altul care să fie. Mai ales când granița aceasta etnică este una de felul celei românești de sub strașina de vest a Apusenilor: păzind imediat în spatele-i un bloc masiv românesc cu inima — fletum, amici, teneatis! — tocmai în acești munți Apuseni, pe cari cercetările d-lui Gamillscheg ni i-au dovedit drept cea mai sigură vatră de continuitate daco-romană la nordul Dunării.

Firește, fațada vestică a blocului românesc închide în ea și elemente etnice alogene, ca orice națiune de pe glob la periferia ei. Elementul românesc, însă, deține peste tot, la această margină vestică (judetele: Arad, Bihor, Sălaj, Satu-Mare, Maramureș, considerate la un loc) *majoritatea absolută*: 61 % din totalul populației și 68 % din cifra populației rurale: ceea ce înseamnă mai mult chiar decât în Transilvania propriu zisă, unde Românii numără 58 % din totalul populației și 62 % din populația rurală ¹⁾.

Dar vecinii noștri mai vin cu o argumentare: Orașele din vestul României, spun ei, — Satul Mare, Careli Mari, Oradea, Salonta, Aradul, Timișoara, sunt orașe ungurești și, deci, frontiera trebuie să treacă cel puțin prin spatele acestei salbe de orașe, lăsând salba Ungariei. Și aici, vecinii noștri se mai fac odată a nu pricepe.

Iată, în adevăr, după chiar datele ungurești ²⁾: în 1739 lista cetățenilor contribuabili ai orașului Timișoara cuprinde trei nume de familii ungurești, mari și late — iar în 1851 acelaș oraș numără 9000 de locuitori germani, aproape 4000 de Români, și abea 2000 de Unguri. Aradul la fel: în 1743 numără 107 contribuabili germani, 58 contribuabili români, și abea 35 contribuabili unguri. În 1770, o altă statistică a contribuabililor din acelaș oraș cuprinde, alătura de 303 nume românești, abea 100 de nume ungurești. Și așa-i și cu celelalte orașe amintite: caracterul lor maghiar de azi, cât mai e, e unul recent de tot. De dată de tot recentă, el este *operă de Stat*, nu firească (pentru că... nu numai că așa se scrie, dar, după cum se vede, așa se și face, uneori, istoria).

Dar, mai întâi, nu orașele trebuie să decidă cărui Stat să aparțină

¹⁾ Dr. SABIN MANUILA și Dr. D. C. GEORGESCU, *Populația României...*, București, 1938 (Editura Institutului Central de Statistică), p. 62.

²⁾ ȘTEFAN MANCIULEA, *Granița de vest*, Blaj, 1936, pp. 127-132.

cutare teritoriu; ci decide *hinterlandul de sate*, țara rurală din jur — care ea, de când e lumea și de când apar pe lume orașe, le naște pe acestea (când, bineînțeles, acestea sunt o expresie nesilită, naturală, a locului) — iar *hinterlandul orașelor* din apusul României este un *hinterland românesc*. Populația orașelor se primenește la fiecare a treia generație de oameni—și se primenește cu populație venită din satele *hinterlandului*. Iar satele apusului românesc se vor învrednici, ele, să facă cu prisosință acest lucru. Aceasta e sigur—n'aibe nici o grijă, în această privință, vecinii noștri de peste Tisa.

În 1934, unul din cei mai de seamă antropologi ai Europei de astăzi, Victor Lebzelter dela Viena, a întreprins un studiu antropologic asupra Românilor. Una din concluzii sună așa: „În munții Apuseni avem tipul așa numit al Moșilor (eu i-ași spune mai degrabă tipul *dacic*); nicăiri în România, după părerea mea, nu persistă așa de fidel tipul antropologic al populației băștinașe, din a cărei contopire cu coloniștii romani s'au născut Românii, nicăiri ca aici în Munții Apuseni“¹⁾. Așa dar, după antropologul german, o vatră de orgoliu românesc (pentru că o vatră de origine și continuitate etnică națională prin excelență), acești Munți Apuseni. Iar în 1940, un alt cercetător de autoritate — pornit tot din Viena, dar poposit în culmea carierii sale științifice la universitatea din Berlin — d-l Gamillscheg, ajunge și dânsul la concluzia că Munții Apuseni sunt cel mai sigur și mai viu nucleu geografic de continuitate daco-romană și românească, din antichitate și până azi. Și tot astfel, în sfârșit, sună — și încă cum, zău! — și concluziile Atlasului Limbii Române. După cum la fel sună — ba ce frumos! și cu ce argumente noi! — și concluziile unui studiu, fruct al unor cercetări de peste 20 de ani, pe care d-l Giuglea dela universitatea din Cluj îl va pune în curând sub tipar.

... Undeva, în această revistă chiar, d. A Golopenția reproduce câteva impresionante rânduri scrise acum 70 de ani de un membru al Academiei maghiare, în legătură cu revoluția lui Horia: „Există, scria Fr. Szilagy, o fatalitate, o dreptate pedepsitoare în viața inșilor, a neamurilor și a statelor, potrivit căreia Dumnezeu puternic și răzbunător pedepsește păcatele părinților la fii, până în nepoți și strănepoți (II Moise XX, 5). Trebuie să privim ca o atare Nemesis în viața Transilvaniei răscoala lui Horia. Ținerea veacuri dearândul a poporului valah în afara legilor și în grea robie nu a rămas nepedepsită. În viziune creștină, această Nemesis înseamnă: Dumnezeu este prezent în istorie“.

Dumnezeu este prezent în istorie!

ION CONEA

¹⁾ Citatul e din *Prager Presse* din 6 XII, 1933, unde Victor Lebzelter a publicat studiul: *Rezultatele cercetărilor antropologice din România*.

POPULAȚIA TERITORIILOR ROMÂNEȘTI DESPRINSE ÎN 1940.

Structura etnică a României la 1930. Sporul de importanță realizat de elementul românesc în deceniul următor. Structura etnică a României trunchiate. În teritoriile desprinse jumătate din populație e românească. Zonele etnice din care sunt alcătuite teritoriile desprinse: (atât cele ocupate la Răsărit cât și cele dela Apus, atribuite Ungariei, prezintă zone etnice cu majorități neromânești numai la margini, la mijloc aflându-se zone etnice românești, îndoit mai populate decât zonele de margine; iar în Cadrilater zona cea mai întinsă cu majorități etnice absolute este cea turco-tătară, reprezentată de aproape întregimea Durostorului; Bulgarii, care mai aveau o slabă majoritate relativă în 1930, erau pe cale de a fi majorați de colonizările românești în locurile devenite libere prin repatrierea turcilor și tătarilor.— Desprinderile de teritoriu românesc în 1940 au trecut odată și jumătate mai mulți Români sub stăpânire străină decât au scos neromâni de sub stăpânire românească. Aspectul etnic al Reîntregirii dela Răsărit.

Pe teritoriul de 295.049 km² al României trăia, în 1930, la data Recensământului (29 Decembrie), o populație de 18.057.028 locuitori, dintre care 71,9 % s'au declarat de neam românesc, 28,1 % de alt neam. Dintre neromâni erau relativ mai numeroși Ungurii, Germanii, Evreii, Ruteno-Ucrainenii, Rușii, Bulgarii, Țigani și Turco-Tătarii, celelalte neamuri fiind reprezentate prin frânturi de o importanță procentuală redusă (vezi Tab. I).

Sporind anual, în mijlocie, cu 1,22 / , în intervalul 1931—1940, populația țării depășise, la 1 Ianuarie 1940, cifra de 20 milioane. Această creștere numerică a modificat structura etnică a României, sporul natural al Românilor și al fragmentelor etnice conlocuitoare nefiind identic.

Numărul locuitorilor neromâni n'a sporit în aceeași măsură ca numărul Românilor: prin diferența dintre nașteri și morți, cifra acestora a crescut, în raport cu 1930, între anii 1931—1940 cu 12,9 %. Sporul înregistrat de grupurile etnice în mai mare măsură urbanizate decât Românii: al Ungurilor, al Germanilor și mai ales al Evreilor a fost cu mult mai scăzut: de 5,7 / , respectiv de 4,9 % și de 0,9 / , în raport cu numărul lor constatat la recensământ. Și sporul grupurilor etnice în aceeași măsură rurale ca Românii, al Bulgarilor, Rușilor și Ruteno-Ucrainenilor, a rămas proporțional inferior celui realizat de Români, fiind de numai 12,0 %, respectiv 10,2 %, și 9,6 /). De pe urma acestei deosebiri în ritmul sporului natural, procentul Românilor se ridicase, în 1940, dela 71,9 % la 73,1 %, iar cel a neromâ-

1) DR. S. MANUILA: *Studiu etnografic asupra populației României*, Buc., Institutul Central de Statistică, 1940. Vezi tabelele intitulate „Evoluția numerică a diferitelor grupe etnice în România în anii 1931-39”, pag 95-103.

nilor a scăzut dela 18,1 %, la 16,9 % (vezi Tab. I). Bulgarii, Rușii și Ruțeno-Ucrainenii și-au menținut importanța din 1930; în schimb greutatea procentuală mai ales a Ungurilor, dar și a Germanilor și a Evreilor a suferit scăderi.

Prin desprinderile de teritorii impuse României în 1940: ocuparea în urma notei ultimative dela 27 Iunie a Basarabiei, Bucovinei de Nord și a regiunii Herța din Județul Dorohoi de U. R. S. S.; atribuirea, prin Arbitrajul dela Viena, din 30 August, a Crișanei de Nord, a Maramureșului și a Transilvaniei de Nord-Est către Ungaria și cedarea, acceptată în convenția încheiată la Craiova în ziua de 6 Septembrie, către Bulgaria a Cadrilaterului, suprafața României a fost redusă cu 100.293 km.² (31,4%), rămânând de 194.756 km.², ceace reprezintă 68,6% din teritoriul de după războiul întregirii.

Pe acest teritoriu trunchiat trăiau, la data Recensământului din 1930, 11.895.711 locuitori, adică aproape două treimi (65,9%) din populația dela acea dată a țării. Dintre aceștia se declaraseră de neam român 83,7%, iar de neam neromân 16,3%.

În cifra de 13.252.594 atinsă de populația României trunchiate la 1 Ianuarie 1940, Românii dețineau, în urma sporului diferențiat, procentul de 84,8%, înregistrând o creștere de importanță de 1,1% în cei 9 ani trecuți dela Recensământul din 1930.

Tab. I.—STRUCTURA ETNICĂ A ROMÂNIEI, A ROMÂNIEI TRUNCHIATE ȘI A TERITORIILOR DESPRINSE

(mil de suflete)

	Total	Românii	Germanii	Evrei	Țigani	Unguri	Sovaci Cehi	Ruteni Ucrain.	Huțani	Poloni	Ruși	Găgăuți	Bulgari	Turci Tătari	Alții
România															
1. Recensământul 1930	18.057	12.981	745	728	263	1.426	52	582	12	48	409	106	366	177	162
%	100,0	71,9	4,1	4,0	1,5	7,9	0,3	3,2	*	0,3	2,3	0,6	2,0	1,0	0,9
2. Populația probabilă la 1 Ianuarie 1940.	20.050	14.856	782	735	N	1.507	N	638	N	N	451	N	410	N	871
%	100,0	73,1	3,9	3,7		7,5		3,2			2,3		2,0		4,3
România trunchiată															
1. Recensământul 1930	11.896	9.951	565	313	195	512	3	20	1	15	48	1	65	41	137
%	100,0	83,7	4,7	2,6	1,6	4,3	0,3	0,2	*	0,1	0,4	*	0,5	0,3	1,2
2. Populația probabilă la 1 Ianuarie 1940.	13.253	11.36	585	311	N	535	N	22	N	N	56	N	72	N	435
%	100,0	84,8	4,4	2,4		4,0		0,2			0,4		0,5		3,3
Teritoriile desprinse															
1. Recensământul 1930	6.161	3.030	180	416	68	913	20	562	11	33	362	105	302	136	23
%	100,0	49,2	2,9	6,7	1,1	14,8	0,3	9,1	0,2	0,5	5,9	1,7	4,9	2,2	0,4
2. Populația probabilă la 1 Ianuarie 1940. ¹⁾	6.798	3.421	198	424	N	971	N	616	N	N	395	N	338	N	436
%	100,0	50,3	2,9	6,2		14,3		9,1			5,8		5,0		6,4

Fracțiunile mai mari de 500 au fost rotunjite la mie; cele inferioare, trecute cu vederea.

* = mai puțin decât 499 în rândurile de cifre absolute, iar în cele cu procente mai puțin decât 0,1.

N = necalculat în cazul situației dela 1 Ianuarie 1940 și înglobat, ca atare, la Alții.

¹⁾ Fără ținerea în seamă a imigrărilor și colonizărilor din Cadrilare.

În acest interval, niciunul din grupurile etnice străine conlocuitoare n'a înregistrat un spor de importanță. Singuri Rușii și Bulgarii au izbutit să se mențină, pe când, în deosebi Ungurii, au încercat o diminuare a procentului lor.

Pe teritoriile desprinse, Recensământul din 1930 a constatat o populație de 6.161.317 locuitori, ceva mai mult, deci, decât o treime (34,1%) din populația țării. Românii dețineau majoritatea și în populația acestor teritorii. Reprezentând 49,2% din total, majoritatea lor era aproape absolută. Ungurii dețineau 14,8%, Ruteno-Ucrainenii 9,1%, Rușii 5,9%, Evreii 6,7%, Bulgarii 4,9%, Germanii 2,9%, Turcii și Tătarii 2,2%, iar frânturile de diferite alte neamuri 4,3% din totalul populației.

Tab. II — STRUCTURA ETNICA A POPULAȚIEI TERITORIILOR DESPRINSE
(mii de suflete)

	Total	Români	Ger- mani	Evrei	Țigani	Unguri	Slovaci Cefii	Ruteni Ucrain.	Huțani	Poloni	Ruși	Căgâuși	Bulgari	Turci Tătari	Alții
Teritoriul ocupat de U. R. S. S.															
1. Recensământul din 1930	3.410	1.787	111	275	14	2	1	537	11	31	357	98	164	1	20
%	100,0	52,5	3,3	8,1	0,4	*	* 15,7	0,3	0,9	10,5	2,9	4,8	*	0,6	
2. Populația probabilă la 1 ianuarie 1940.	3.776	2.020	125	274	N	1	N	587	N	N	391	N	186	N	192
%	100,0	53,5	3,3	7,3		*		15,5			10,4		4,9		5,1
Teritoriul atribuit Ungariei															
1. Recensământul din 1930	2.389	1.173	68	199	46	911	19	24	*	1	3	*	1	*	4
%	100,0	49,1	2,8	5,8	1,9	38,1	0,8	1,0	*	*	0,1	*	*	*	0,2
2. Populația probabilă la 1 ianuarie 1940.	2.612	1.315	72	19	N	669	N	28	N	N	3	N	1	N	76
%	100,0	50,3	2,8	5,7		37,1		1,1			0,1		*		2,9
Teritoriul cedat Bulgariei															
1. Recensământul din 1930	363	69	*	1	8	1	*	—	*	*	1	6	137	135	5
%	100,0	19,0	*	0,3	2,2	0,3	*	—	*	*	0,3	1,7	37,7	37,2	1,4
2. Populația probabilă la 1 ianuarie 1940. 1)	409	86	1	1	N	1	N	*	N	N	1	N	151	N	168
%	100,0	21,0	0,2	0,2		0,2		*			0,2		37,2		5,6

Fracțiunile mai mari de 500 au fost rotunjite la mie, cele interioare trecute cu vederea.

*) = mai puțin decât 499 în rândurile de cifre absolute, iar în cele cu procente n'ai puțin decât 0,1

N) = necalculat în cazul situației dela 1 ianuarie 1940 și înglobat, ca atare, la Alții.

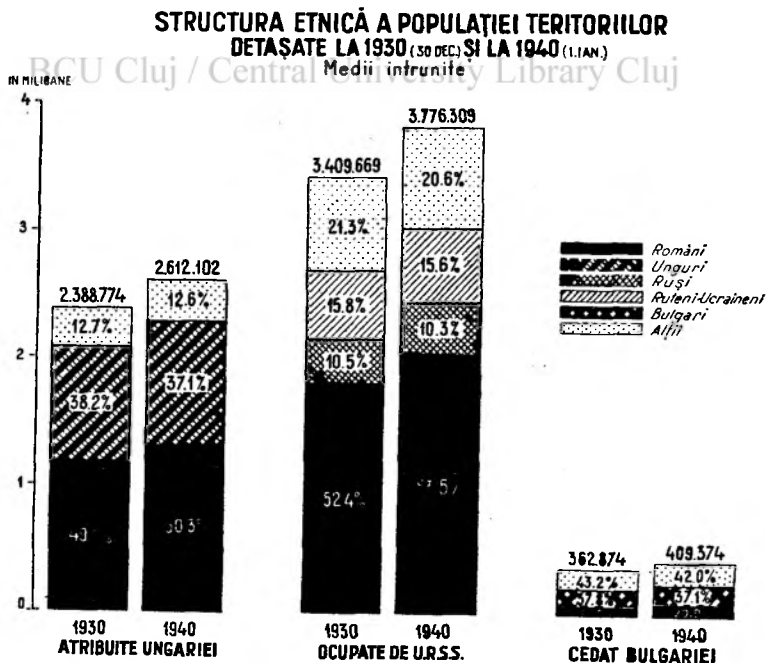
1) fără ținerea în seamă a imigrărilor și colonizărilor.

Datorită natalității proporțional mai mari, importanța procentuală a Românilor s'a ameliorat pe teritoriile desprinse, în intervalul 1931-1940. Reprezentând 50,3% din populația mărită la 6.797.785 locuitori a acestor teritorii, la începutul anului 1940, ei trecuseră peste pragul majorității absolute.

Dintre celelalte neamuri, Bulgarii au înregistrat și ei o ușoară ridicare a importanței lor procentuale, Germanii și Ruteno-Ucrainenii și-au menținut-o, în timp ce aceea a Ungurilor, Rușilor și Evreilor a înregistrat scăderi.

Românii dețineau la 1930, cu 52,5% majoritatea absolută în populația teritoriului ocupat de U. R. S. S., cu 49,1% o majoritate relativă foarte pronunțată în populația teritoriului atribuit Ungariei și cu 19,0% locul al treilea după Bulgari și Turci-Tătari în Cadrilater. Chiar însumați, Ruteno-Ucrainenii și Rușii atingeau, cu 26,2%, abea jumătate din procentul Românilor de pe teritoriul ocupat de U. R. S. S. Ungurii, din teritoriile atribuite lor, erau inferiori cu 11% Românilor. Iar majoritatea relativă a Bulgarilor era menținută datorită unei fracțiuni de procent (0,5%) față de Turci și Tătari, care potrivit convenției încheiate la 4 Septembrie 1936 între Statul turc și Statul român, urmau să fie repatriați în Anatolia, lăsând loc liber acțiunii de colonizare a prisosurilor de populație românești din regiunile agricole suprapopulate ale țării.

Dinamica, neîntrecută de niciunul din grupurile etnice conlocuitoare a populației românești, din anii 1931—1940, a ridicat importanța procentuală a Românilor în populația fiecăruia din aceste teritorii. În Basarabia, Bucovina de Nord și regiunea Herța, procentul Românilor s'a ridicat la 53,5; în teritoriile atribuite Ungariei el a trecut, cu 50,3%, de limita majorității

vina de Nord și regiunea Herța, procentul Românilor s'a ridicat la 53,5; în teritoriile atribuite Ungariei el a trecut, cu 50,3%, de limita majorității

absolute, iar în Cadrilater a atins numai prin diferența dintre nașteri și morți procentul de 21‰.

În acest din urmă teritoriu, cifra Românilor a sporit mult mai mult datorită colonizărilor. Cum a arătat o anchetă, întreprinsă la data de 1 Iulie 1938, migrațiunile dintre 1929 și această dată s'au soldat, în Cadrilater, cu un excedent de 14.509 imigranți *daco-români* și 6382 imigranți *macedo-români*, de pe urma căruia cifra de 77.728 în 1930 a Românilor s'a ridicat la 98,619³⁾. Cifra de 110.000 a Românilor, evacuați din Cadrilater, în aplicarea convenției dela Craiova, arată că procesul de luare în stăpânire de către Români a așezărilor părăsite de Turci ridicase procentul Românilor peste 25‰.

Dintre cele trei teritorii desprinse, cel ocupat de U. R. S. S. (50.762 km.²), întrece cu puțin pe cel atribuit Ungariei (42.610 km.²), cel cedat Bulgariei (6.921 km.²) fiind de 6 ori mai mic decât celelalte. Pe când Basarabia, Bucovina de Nord și regiunea Herța reprezintă 50,6‰ din teritoriile detașate, iar Crișana de Nord, Maramureșul și Transilvania de Nord-Est 42,5‰, Cadrilaterul nu reprezintă decât 6,9‰.

În privința populației, acest raport dintre teritoriile detașate este modificat prin faptul că Bucovina și Basarabia de Nord sunt foarte dens populate, pe când teritoriul atribuit Transilvaniei și cel cedat Bulgariei mult mai rar. În timp ce în 1930 densitatea medie a țării la km.² era de 61 locuitori, cifrele corespunzătoare erau de 68,3 locuitori la km.² în teritoriul ocupat de U. R. S. S. și de numai 56,1, respectiv 52,4 în teritoriile atribuite Ungariei și cedate Bulgariei. Datorită acestui fapt, populația Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a regiunii Herța reprezenta 55,3‰ din populația, constatată la 1930 pe teritoriile detașate, iar populația Crișanei de Nord, a Maramureșului și a Transilvaniei de Nord-Est numai 37,8‰⁴⁾ iar populația Cadrilaterului 5,9‰. La 1940, în urma sporului mai mare al populației în Răsăritul țării, precumpănirea teritoriului ocupat de U. R. S. S. era și mai accentuată. Populația acestui teritoriu reprezenta 55,6‰ pe când populația teritoriului ocupat de Ungaria și cel cedat Bulgariei numai respectiv 38,4‰ și 6,0‰ din totalul populației pe teritoriile detașate.

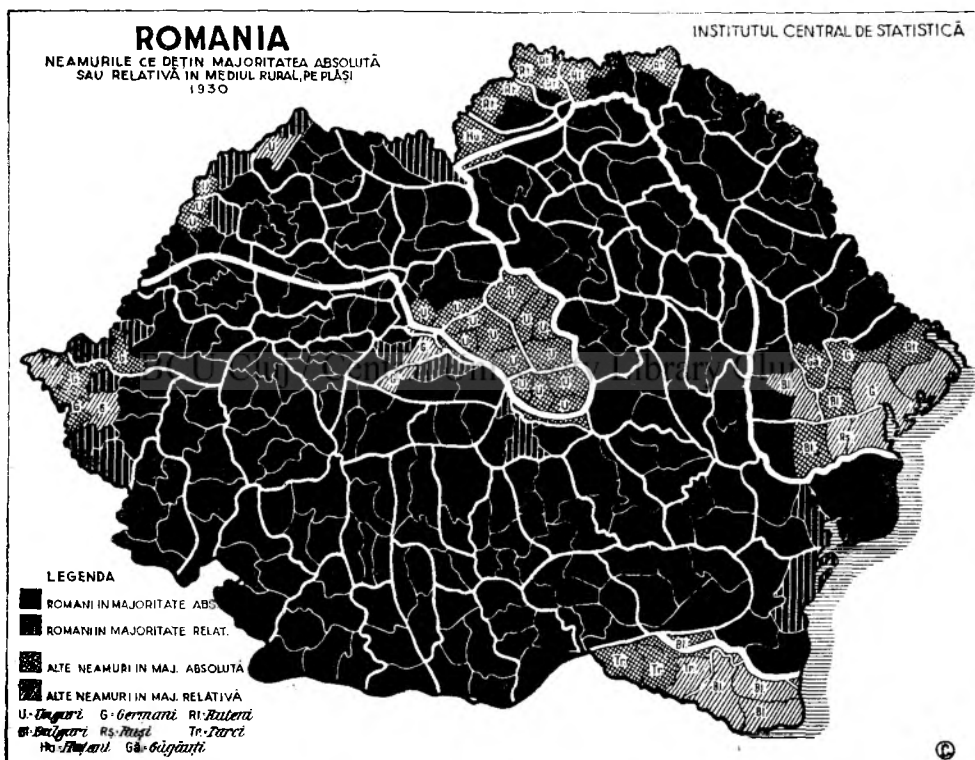
Prin ocuparea de către U.R.S.S. a Basarabiei, Bucovinei de Nord și a regiunii Herța, au fost trecuți sub stăpânirea străină 978.000 Ruteno-Ucraineni și Ruși, reprezentând 4,4‰ și 2.020 000 Români, reprezentând 10,1‰ din populația dela 1 Ianuarie 1940 a României. Iar în urma arbitrajului

3) D. S. MANUILA: *La population de la Dobroudja*, București, Inst. Central de Statistică, 1939. Vezi tabloul: Modifications survenues dans la population de la Dobroudja à partir de la date du Recensement de 1930 jusqu'au milieu de l'année 1938, par départements et suivant l'origine ethnique des habitants, pag. 152-153.

4) Densitatea cea mai scăzută o prezentau, pe acest teritoriu, cele 3 județe secuești: Ciucul cu 21, Trei Scaune cu 41, iar Odorheiul cu 44 locuitori la km.².

dela Viena au trecut la Ungaria, odată cu 969.000 Unguri, care reprezintă 4,8%, și 1.315.000 Români, adică 6,6% din populația dela aceeași dată a țării. Cedarea Cadrilaterului a trecut în stăpânirea Bulgariei un teritoriu locuit de 152.000 Bulgari și de 150.000 Turco-Tătari, schimbul de populație soldându-se cu evacuarea a 110.000 Români și repatrierea a 65.000 Bulgari.

Teritoriul ocupat de U.R.S.S. este, deci, arie etnică românească și nu ruteno-rusă; teritoriul atribuit Ungariei e în mai mare măsură pământ românesc decât maghiar; iar teritoriul cedat Bulgariei este, chiar și după evacuarea Românilor și după așezarea Bulgarilor repatriați, aproape în aceeași măsură arie etnică turco-tătară cât bulgară.

Cartograma 1.—Neamurile precumpănitoare în sate pe plăși (1930). În plasa Sănnicolau Mare din Timiș, dela extremitatea apuseană, au majoritatea relativă Germanii, iar în plasa Tuzla, dela extremitatea județului Cetatea Albă, Rușii (indicațiile respective lipsesc în urma unui accident tehnic).

Spre a lămuri această constatare, vom privi mai amănunțit distribuția pe întinsul teritoriilor desprinse a neamurilor ce le locuiesc. Vom analiza structura lor etnică, pornind dela populația rurală, devremece aceste teritorii, ca și tot restul României, sunt puțin urbanizate (orașele adăposteau, la 1930, 15,5% din populația Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a regiunii Herța; respectiv 19,3% din populația Crișanei de Nord, a Maramureșului și a Transilvaniei de Nord-Est și 19,3% din populația Cadrilaterului).

Procedând astfel, putem delimita, cu ajutorul datelor recensământului din 1930, înăuntrul fiecăruia din teritoriile desprinse, mai multe zone etnice, fiecare compusă din plășile în care locuitorii de un anume neam dețin majoritatea absolută sau relativă în populația satelor. Cartograma 1 arată neamurile ce dețineau majoritatea absolută sau relativă în fiecare din plășile țării, la data acestui recensământ. Cartograma 2 grupează plășile din teritoriile desprinse în zone etnice.

Cartograma 2.—Zonele etnice în care se descompun teritoriile desprinse.

Teritoriul atribuit Ungariei a fost subdivizat în patru zone etnice: 1) *Zona de Vest, cu majorități relative maghiare*, compusă din 7 plăși ale județelor Satu Mare, Sălaj și Bihor, în a căror populație rurală Românii nu ating 50%; 2) *zona de mijloc*, alcătuită din 38 plăși ale județelor Bihor, Cluj, Sălaj, Satu-Mare, Maramureș, Năsăud, Someș și Mureș, în care Românii dețin majoritatea absolută în populația satelor; 3) *Secuimea*, care cuprinde 17 plăși cu majorități absolute maghiare din județele Ciuc, Mureș, Trei Scaune și două colțuri din județele Târnava-Mare și Târnava-Mică; 4) *Zona mixtă româno-evreo-ruteană* din Nord-Estul Transilvaniei, reprezentată prin plasa Vișeu din Maramureș.

Tab. III. — STRUCTURA DUPĂ NEAM
a populației zonelor etnice în care se descompune teritoriul atribuit Ungariei
la data Recensământului 1930.

Z O N E L E	Totalul populației	Români	Unguri	Alte neamuri
TERIT. ATRIBUIT UNGARIEI	2 388.774	1.173.479	911.411	303.884
%	100,0	49,1	38,2	12,7
Rural	1 929.149	1.035.187	690 013	203.949
%	100,0	53,7	35,8	10,6
Urban	459.625	138.292	221 398	99.935
%	100,0	30,1	48,2	21,7
1. Zona de Vest cu majorități relative maghiare	290.920	106.652	127.815	56.453
%	100,0	36,7	43,9	19,4
Rural	223.383	84.798	100.262	38.323
%	100,0	38,0	44,9	17,1
Urban	67.537	21.854	27 553	18.130
%	100,0	32,4	40,8	26,8
2. Zona de mijloc cu majorități absolute românești.	1.503.165	955.018	353.120	195.027
%	100,0	63,5	23,5	13,0
Rural	1.189.199	853.011	213.754	122.434
%	100,0	71,7	18,0	10,3
Urban	313.966	102.007	139.366	72.593
%	100,0	32,5	44,4	23,1
3. Secuimea.	541.011	85 541	429.328	26.142
%	100,0	15,8	79,3	4,8
Rural	462.889	71.110	374.849	16.930
%	100,0	15,4	81,0	3,7
Urban	78.122	14.431	54.479	9.212
%	100,0	18,5	69,7	11,8
4. Zona mixtă româno-evreo-ruteană	53.678	26.268	1.148	26.262
%	100,0	48,9	2,2	48,9
Rural	53.678	26 268	1.148	26.262
%	100,0	48,9	2,1	48,9

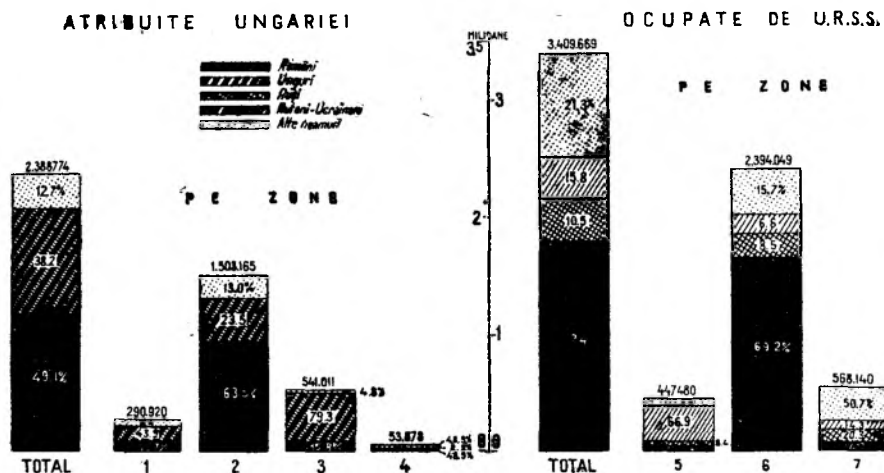
În componerea zonei mixte maghiaro-române dela Vest intră, pe lângă 3 plăși în care Ungurii au majoritatea absolută (Săcuieni și Sălard din Bihor și Valea lui Mihai din Satu-Mare), o plasă în care Ungurii au majoritatea, relativă (Satu-Mare din județul cu acelaș nume) și alte trei (Marghita din Bihor Carei din Sălaj și Ugocea din Satu-Mare), în care Românii au majoritatea relativă. În zona aceasta a malului Tisei, descălecatul românesc din munți se ciocnește cu înaintarea ungurească, alimentată dinspre Câmpia Panonică. *Mijlocul românesc* cuprinde, pe lângă părți din Câmpie și din valea Someșului (în care, deși colonizările maghiare au plasat Unguri, precumpănesc Românii) chiar și câteva din vetrele de viață curat românească ale Transilvaniei: regiunile pastorale din Călimani, Munții Rodnei și din jurul Țibleșului cu grănicerii năsău-deni la mijloc, Ouașul, Munții Sălajului. *Zona etnică numită secuime* coincide cu teritoriul delimitat, sub acest nume, al vechilor scaune secuiești.... *Zona*

numită româno-evreo-ruteană este constituită dintr'o regiune românească în care pătrund câteva sate rutene. Atât în acestea cât și în cele românești s'au înfiltrat și refugiat numeroși evrei care ating procentul de 22,0% din populație.

STRUCTURA ETNICĂ A REGIUNILOR DETAȘATE

(la Recensământul din 1930.)

MEDII ÎNTRUNITE

În zona secuiască, Ungurii ating procentul ridicat de 79,3% din totalul populației și de 81,0% din populația rurală, procentul lor în populația urbană fiind de 69,7. Românii cu 15,8% din totalul populației zonei și cu 15,4% din totalul populației ei rurale sunt singurul neam de oarecare importanță după Secui. Lângă frontiera de Vest, în zona mixtă maghiaro-română, Ungurii dețin majoritatea relativă cu 43,9% din populație. Dar și Românii reprezintă un procent de 36,7%. Atât Ungurii cât și Românii dețin în populația rurală a acestei zone procente mai importante decât în populația ei urbană. La Nord-Est în plasa Vișeu, Românii dețin majoritatea relativă cu 48,9, Rutenii și Evreii întrunind împreună tot 48,0%. În această zonă Ungurii nu reprezintă decât 2,2%. În zona de mijloc, Românii au majoritatea absolută, reprezentând aproape două treimi din ea (63,5%). În mediul rural importanța lor se apropie de trei pătrimi (71,7%); în orașele din zonă ei nu reprezintă însă decât o treime (32,5%) Ungurii care constituie mai puțin decât o pătrime din populația regiunii (23,5%) au o importanță mai mare în orașe, unde ating procentul de 44,4%. În sate nu reprezintă de cât 18,0%. Zona aceasta de mijloc adăpostește 62,9% din totalul populației teritoriului atribuit Ungariei și cuprinde aproape în douăzeci populației celorlalte trei zone ale acestui teritoriu, luate la un loc.

În teritoriul atribuit Ungariei, se găsesc deci: o zonă în care Ungurii dețin majoritatea absolută și o alta în care dețin majoritatea relativă și

alte două zone, într'una din care Români au majoritatea relativă iar în cealaltă majoritatea absolută. Populația acesteia din urmă este îndoit mai mare decât populația celor două zone cu majorități maghiare.

Teritoriul ocupat de U.R.S.S. poate fi subdivizat în 3 zone și anume :
 5. *zona de Nord* alcătuită din 8 plăși ale județelor Rădăuți, Storojineț, Cernăuți și Hotin, în a căror populație rurală Ruteno-Ucrainenii au majoritatea absolută ; 6. *mijlocul românesc*, compus din 29 plăși ale județelor Rădăuți, Storojineț, Cernăuți, Dorohoi, Hotin, Soroca, Orhei, Bălți, Lăpușna, Tighina, Cetatea-Albă, Ismail și Cahul, în care Români au majoritatea absolută și 7. *zona mixtă de colonizare a Bugeacului*, în ale cărei 10 plăși din județele Cetatea-Albă, Tighina, Cahul și Ismail, conviețuiesc, deținând aproape egală importanță : Bulgarii, Rușii, Români, Rutenii, Germanii și Găgăuții.

Tab. IV. — STRUCTURA DUPĂ NEAM

a populației zonelor etnice în care se descompune teritoriul ocupat de U. R. S. S.
 la data Recensământului 1930.

Z O N E L E	Totalul populației	Români	Ruși	Ruteni Ucrainenii	Evrei	Alte neamuri
TERITORIUL OCUPAT DE U. R. S. S.	3.409.669	1.787.364	358.208	537.459	275.419	452.221
	100.0	52.4	10.5	15.8	8.1	13.3
Rural	2.879.985	1.628.874	255.802	488.369	123.580	383.360
	100.0	56.6	8.9	16.9	4.3	13.3
Urban	529.684	158.488	101.406	49.090	151.839	68.861
	100.0	29.9	19.1	9.3	28.7	13.1
15. Zona cu major. absol. ruteno-ucrainene	447.480	53.115	37.635	301.271	31.595	23.864
	100.0	11.9	8.4	66.9	7.1	5.5
Rural	403.009	50.364	31.903	281.088	19.557	20.097
	100.0	12.5	7.9	69.5	4.9	5.2
Urban	44.471	2.751	5.732	20.183	12.038	3.767
	100.0	6.2	12.9	45.4	27.0	8.5
16. Mijlocul românesc (Codrul)	2.394.049	1.650.815	204.296	154.868	227.009	157.061
	100.0	69.2	8.5	6.6	9.3	6.4
Rural	2.022.735	1.515.835	153.157	140.197	96.916	116.630
	109.0	75.1	7.5	6.8	4.8	5.8
Urban	371.314	134.980	51.139	14.671	130.093	40.431
	100.0	36.3	13.8	4.0	35.0	10.9
17. Bugeacul	568.140	83.432	115.277	81.320	16.815	271.296
	100.0	14.7	20.3	14.3	2.9	47.8
Rural	454.241	62.675	70.742	67.084	7.107	246.633
	100.0	13.8	15.6	14.8	1.5	54.3
Urban	113.899	20.757	44.535	14.236	9.708	24.663
	100.0	18.2	39.1	12.5	8.5	21.7

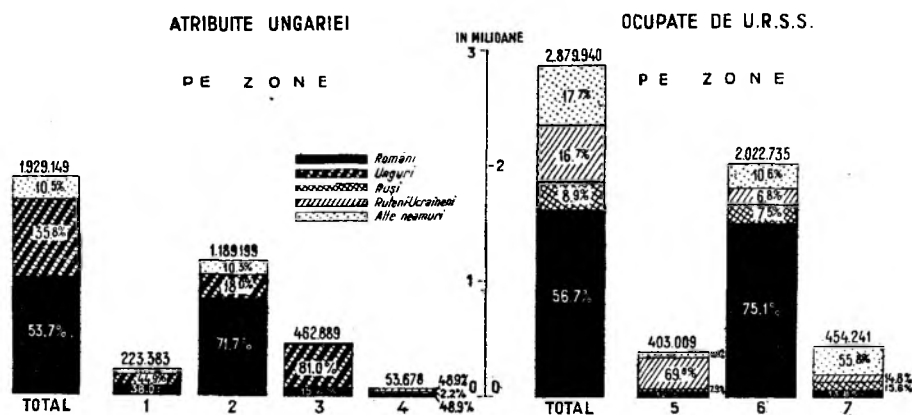
Zona de Nord este urmarea expansiunii rutene spre Sud din vremea când în cadrul Imperiului Austriac, respectiv rusesc, Bucovina și Basarabia

nu erau despărțite prin frontiere de Galiția și Podolia. De pe urma ei Rutenii au ajuns în părțile din Nordul Hotinului și până la Cernăuți și Storojineț.

Bugeacul de azi este creația acțiunii de colonizare deslănțuite de Ruș după întâia ocupare a Moldovei de Răsărit. Pe când marginile lui de Miază-Noapte și Apus au fost populate spontan de Români care-l împresurau, în partea de Sud-Est, Guvernul rusesc a adus între 1814—1830 coloniști Germani din principatul Warșoviei și apoi din Württemberg și coloniști Bulgari refugiați din Balcani după 1812 și la 1829, odată cu retragerea trupelor rusești.

Mijlocul românesc este constituit din Codrul Basarabiei, cunoscut din toată vremea ca bastionul și ca poarta spre Răsărit a neamului românesc. Inima lui o reprezintă 5 plăși, fiecare cu peste 90% locuitori Români în sate (Chișinău, Călărași și Nisporeni din Lăpușna și Mașcăuți și Bravicea din Orhei). Ele sunt împrejmuite de 5 plăși fiecare cu peste 80% Români, în sate (Hâncești în Lăpușna, Ciocâlneni și Rezina în Orhei, Florești în Soroca și Bulboaca în Tighina). Iar în jurul acestora se grupează alte 6 plăși, fiecare cu peste 70% și 5 plăși, fiecare cu peste 60% Români în sate. Străbătut de vechiul drum comercial de importanță europeană, zis *tătăresc*, care trecea Nistrul la Tighina și lega Europa centrală cu Orientul mijlociu și extrem, Codrul și-a revărsat de veacuri prisoasele de populație în stepele Ucrainei. Așezările centrale ale Românilor transnistrienți prelungesc Codrul până dincolo de Bug.

STRUCTURA ETNICĂ A REGIUNILOR DETAȘATE
(La Recensământul din 1930)
MEDIUL RURAL

În zona de Nord, Ruteno-Ucrainenii constituiesc două treimi din întreaga populație (66,9). Ei sunt mai bine reprezentați în mediul rural, unde ating procentul de 69,5,¹⁾ decât în mediul urban unde procentul lor este de

¹⁾ În graficul de mai sus s'a trecut, din eroare, 69,8.

45.4. În importanță le urmează Românii cu 11,9%, mai frecvenți și ei în mediul rural (12,5%) și Rușii și Evreii care dețin procente mai însemnate în populația urbană (12,9%, respectiv 27,0). În populația zonei de mijloc, Românii dețin procentul de 69,2 care crește în mediul rural la 75,1, dar este de numai 36,3% în orașe. În importanță le urmează Românii Evreii (9,3%), Rușii (8,5%) și Ruteno-Ucrainenii (6,6%). Numai Ruteno-Ucrainenilor le revine în mediul rural o importanță mai mare decât în mediul urban. Evreii și Rușii sunt mai frecvenți în populația orașelor. Mozaicul etnic al zonei mixte de colonizare a Bugeacului aproape că nu îngăduie să se vorbească de majorități. Bulgarii dețin 24,7% din populație, Rușii 20,3%, Românii 14,7%, Ruteno-Ucrainenii 14,3%, iar Germanii 10,2% și Găgăuții 10,6%. Importanța Rușilor și a Românilor este mai mare în orașe decât la țară (39,1% față de 15,6% respectiv 18,2% față de 14,7%).

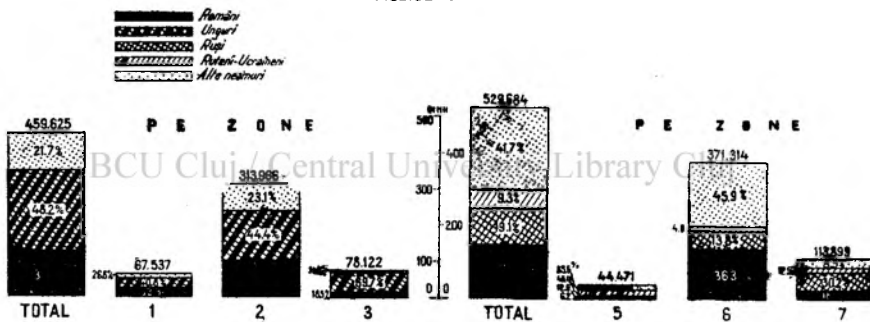
STRUCTURA ETNICĂ A REGIUNILOR DETASATE

(La Recensământul din 1930)

ATRIBUITE UNGARIEI

OCUPATE DE U. R. S. S.

MEDIUL URBAN

Teritoriul ocupat de U. R. S. S. este alcătuit deci: dintr'o zonă în care peste două treimi din populație sunt Ruteno-Ucrainenii; dintr'o altă zonă în care niciunul din cele 6 neamuri, care o locuiesc, nu ating 25,1% din populație și dintr'o zonă în care mai mult de două treimi din populație sunt Români. Românii din această din urmă zonă sunt de trei ori mai numeroși decât Rușii și Ruteno-Ucrainenii din celelalte două zone și de două ori mai numeroși decât toți Rușii și Ruteno-Ucrainenii din teritoriul ocupat de U. R. S. S.

În Cadrilater pot fi distinse trei zone etnice: 8. *Zona mixta de colonizare turco-bulgaro-română* cu majorități relative bulgare în 1930 compusă din cele trei plăși răsăritene (Balcic, Casim și Ezibei) ale județului Caliacra și părțile cedate Bulgariei din județul Constanța; 9. *Zona cu majorități absolute bulgare* constituită din partea cedată Bulgariei a plășii Silistra; 10. *Zona cu majorități absolute turco-tătare* în care intră celelalte 3 plăși Turtucaia, Curtbunar și Acadânlar ale județului Durostor.

Tab. V. — STRUCTURA DUPĂ NEAM
a populației zonelor în care se descompun teritoriile cedate Bulgariei
la data recensământului din 1930

	Total	Români	Bulgari	Turci Tătari	Alții
TERIT. CEDAT BULGARIEI	362.874	69.085	137.189	134.982	21.618
	100,0	19,0	37,8	37,2	6,0
Rural	292.772	52.031	113.314	115.321	12.106
	100,0	17,8	38,7	39,3	4,2
Urban	70.102	17.054	23.875	19.661	9.512
	100,0	24,3	34,1	28,0	13,6
8. Zona cu majorități relative bulgare	167.443	36.979	71.776	43.212	15.476
	100,0	22,0	42,0	25,8	9,3
Rural	125.855	30.590	55.243	31.746	8.276
	100,0	24,3	43,9	25,2	6,6
Urban	41.588	6.389	16.533	11.466	7.200
	100,0	15,3	39,7	27,5	1,7
9. Zona cu majorități absolute bulgare	56.490	10.496	32.544	9.949	3.501
	100,0	18,6	57,6	17,6	6,2
Rural	39.151	6.702	26.560	4.345	1.544
	100,0	17,2	67,8	11,1	3,9
Urban	17.339	3.794	5.984	5.604	1.957
	100,0	21,9	34,5	32,3	11,3
10. Zona cu majorități absolute turco-tătare	138.941	21.610	32.869	81.821	2.641
	100,0	15,6	23,6	58,9	1,9
Rural	127.766	14.739	31.511	79.230	2.286
	100,0	11,5	24,7	62,0	1,8
Urban	11.175	6.871	1.358	2.591	355
	100,0	61,5	12,2	23,2	3,1

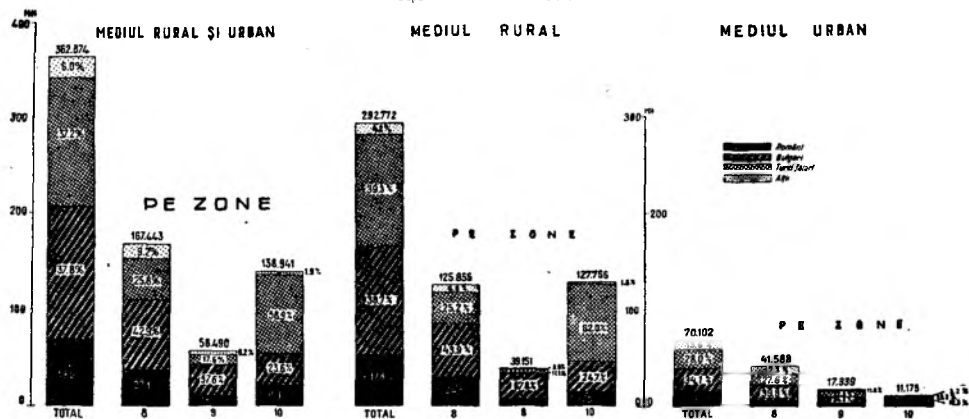
Bulgarii dețin, în zona 8, majoritatea relativă cu 43%. Turco-Tătarii și Români reprezintă, întâi cu puțin mai mult, iar Români cu ceva mai puțin decât un sfert din populație. Faptul că Turco-Tătarii sunt proporțional mai bine reprezentați în orașele decât satele acestei zone arată că această zonă înainte de a fi fost colonizată de Bulgari și de Români, a fost dirijată de Turci. În zona 9 Bulgarii dețin majoritatea absolută în mediul rural (67,8%) și numai relativă în orașul Silistra. Români, dimpotrivă ca și Turco-Tătarii sunt însă proporțional mai numeroși în acest oraș decât în hinterlandul său rural. La capătul de Răsărit al Cadrilaterului, în zona 10, Turco-Tătarii, deși dețin majoritatea absolută din întreaga populație a zonei (58,0%) sunt în majoritate absolută numai în sate, care alcătuiesc una din insulele de masivă colonizare turcească. În orașul Turtucaia,¹⁾ care se găsește în această regiune, Români au majoritatea absolută, nu datorită unor colonizări recente, ci datorită trecerilor mai vechi peste Dunăre, de pe urma cărora aproape toți pescarii atât de numeroși ai acestui oraș sunt Români.

¹⁾ Vezi TH. MĂRCULESCU-DUNARE: *Pescarii din Turtucaia*, „Sociologie românească“ IV (1939), 4—6, pag. 243—252.

În această regiune Bulgarii reprezintă mai puțin de un sfert din populație; la Turtucaia ei sunt numai 12.2%.

STRUCTURA ETNICĂ A POPULAȚIEI DIN TERITORIILE CEDATE BULGARIEI

După datele Recensământului din 1930

Teritoriul cedat Bulgariei este deci alcătuit din trei zone. Numai cea mai mică dintre ele, în care trăește o șeptime din populația Cadrilaterului, prezintă o majoritate absolută bulgară. În celelalte două, Românii adunați cu Turco-Tătarii depășesc considerabil procentul Bulgarilor (47.8% față de 43.0% în zona 8 și 74.5% față de 23.6% în zona 10.

În concluzie această analiză etnică ne arată că în populația teritoriilor desprinse la Vest și la Est Românii sunt în majoritate absolută, iar în populația teritoriului detașat la Sud, Bulgarii sunt în majoritate relativă. Faptul că, în teritoriul ocupat de U. R. S. S. și în cel atribuit Ungariei, Românii sunt proporțional mai numeroși în sate decât la orașe, arată că sunt populația băștinașă, iar importanța lor procentuală relativ ridicată în orașele din Cadrilater, arată progresele actului de colonizare a acestei regiuni, care fostă timp de veacuri regiune de colonizare turcă, este din punct de vedere etnic în aceeași măsură bulgărească și românească.

Prin încorporarea Crișanei de Nord, a Maramureșului și a Transilvaniei de Nord-Est, Ungaria și-a sporit în mai mare măsură numărul minorităților decât al consăngenilor. Ea a redevenit astfel un stat de naționalități; iar pentru România s'a deschis din nou o problemă a Românilor din Ungaria.

U. R. S. S. care stăpânea și înainte de ocuparea Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a regiunii Herța, un număr considerabil (600.000—800.000) de Români așezați în prelungirea blocului etnic românesc, a încercat acest număr, ocupând unele din regiunile cele mai românești, și dă naștere astfel unor puternice aspirații de reîntregire.

Cedarea Cadrilaterului a dus la simplificarea aspectului etnografic al Dobrogei de Nord, dar a încărcat România cu problema a 45 000 de

Români cu câți depășea numărul evacuaților Români pe cel al repatriaților Bulgari, lăsând deschisă problema Românilor din Timocul bulgar de pe malul Dunării și din Bulgaria de Sud, care sunt cel puțin de două ori mai numeroși decât Bulgarii rămași în România.

Din punct de vedere etnic, desprinderile de teritorii au trecut odată și jumătate mai mulți Români sub stăpânire străină, decât au scos neromâni de sub stăpânire românească și au lipsit România de regiunea în care începuse o rodnică activitate de colonizare pe urma repatrierii Turcilor, fără a soluționa toate problemele etnice deschise între ea și vecinul ei de la Sud.

20 August 1941. Reîntregirea dela Răsărit, produsă între timp, reduce la mai puțin de jumătate populația teritoriilor desprinse.

Aproape două milioane de Români, aflați în teritoriul fost sub ocupație rusească, se întorc în țara lor și se deschide problema românilor de peste Nistru.

Tab. VI. — STRUCTURA ETNICĂ
A POPULAȚIEI ROMÂNIEI REÎNTREGITE LA RĂSĂRIT
(mii de suflete)

	Total	Români	Ger- mani	Evrei	Țigani	Unguri	Slovaci Cehi	Ruteni Ucrain.	Huțuli	Poloni	Ruși	Găgăuți	Bulgari	Turci Tătari	Alții
Recensământul din 1930	15.306	11.738	676	588	209	514	33	557	12	46	405	99	229	42	158
%	100,0	76,7	4,4	3,8	1,4	3,4	0,2	3,6	*	0,3	2,6	0,6	1,5	0,3	1,0
Populația probabilă la 1 Ian. 1940	17.029	13.256	710	555	N	536	N	609	N	N	447	N	258	N	622
%	100,0	77,8	4,2	3,4	N	3,1	N	3,6	N	N	2,6	N	1,5	N	3,7

Fracțiunile mai mari de 500 au fost rotunjite la mie, cele inferioare trecute cu vederea.

* = mai puțin de 0,1%.

N = necalculat în cazul situației dela 1 Ianuarie 1940 și înglobat ca atare la alții.

Tabloul VI arată structura etnică a României reîntregite la Răsărit în 1941, așa cum poate fi calculată pe baza cifrelor recensământului dela 1940 și a datelor Statisticii demografice pentru ziua de 1 Ianuarie 1940. Volumul deportărilor, al execuțiilor și al pierderilor de vieți, datorite războiului, care modifică rezultatele acestor calcule, încă nu este cunoscut.

Reîntregirea dela Răsărit deschide problema imperioasă a unei comasări etnice, care singură ar putea așeza pe temelii sigure acel bastion al Europei, alcătuit Basarabia și Bucovina.

Deplasări de populație curajoase, care să întărească prin Ruteno-Ucrainenii din Bucovina și Basarabia granița răsăriteană a viitoarei Ucraine și să-i treacă pe Ruși din aceste provincii dincolo de limitele Ucrainei, ar consolida etnic România răsăriteană și ar evita fricțiunile viitoare dintre Români și vecinii ei răsăriteni.

ANTON GOLOPENȚIA

CEDĂRILE NOASTRE TERITORIALE DEZORGANIZAREA ECONOMIEI TRANSPORTURILOR

În sumara expunere pe care o facem mai jos, am căutat să arătăm pe deoparte măsura în care organicitatea vieții colective a poporului nostru a suferit în urma cedărilor teritoriale și, pe de alta, modul cum se reflectează consecințele desmembrărilor în sistemul de comunicații ale țării.

Am scos în evidență că unele regiuni rămân izolate, iar altele dezorganizate din punct de vedere al comunicațiilor, ceea ce duce la concluzia că țara noastră, în frontierele sale actuale, nu mai formează un corp geo-politic sudat în mod organic.

1.—Viața Statului se întemeiază pe condițiunile variate pe care le prezintă mediul geopolitic în care ea se desfășoară. Acest mediu, — care cuprinde în sine o realitate bogată, cu aspecte numeroase și din cele mai felurite (naturale, economice, politice, sociale, culturale, etc.),— este limitat ca spațiu, alcătuind sau nu un tot organic, în măsura în care complexul de relațiuni între diversele sale fenomene nu s'a sufocat printr'o mărginire spațială arbitrară și nefirească. Uneori este suficient să arunci doar o singură privire pe hartă pentru a putea descifra, fără multă caznă și într'o clipă, starea imposibilă a unei realități geopolitice cuprinsă în cătușele unor granițe, care nu numai că nu oferă cele mai elementare condițiuni de existență liniștită pentru un popor, dar, dimpotrivă, stingheresc chiar normala desfășurare a fenomenelor de viață isvorite în mod firesc din conținutul realității respective.

Profesorul *Karl Haushofer*, pornind dela constatarea că mediul geopolitic nu constituie un spațiu de viață pentru un popor decât numai în cazul când este suficient de cuprinzător și de favorabil pentru căderea organică a formelor de existență, — subliniază că granițele unui Stat pot fi socotite ca *adevărate* și reale numai atunci când ele sunt în concordanță cu energiile vitale ale neamului și rezultă necesar din condițiunile de viață ale spațiului în care este sortit să-și trăiască destinul o colectivitate omenească anumită.

Este adevărat că un mediu geografic, limitat de frontiere politice, nu poate să ofere decât numai în cazuri foarte rare toate elementele necesare

unei desfășurări independente a vieții de Stat. Din această pricină, el trebuie să fie complimentat.

Dar, pe de altă parte, tot atât de adevărat este că viața de Stat, — încorsetată în sărăcia unul spațiu geo-politic insuficient și ingrat,—va căta prin toate mijloacele ce-i stau la dispoziție să-și lărgescă bazele de existență în direcțiunile considerate necesare pentru asigurarea vitalității poporului și ființării entității statale într'un cadru firesc.

2.—Viața economică a unei colectivități este, în general, determinată și ea de condițiunile mediului geopolitic în care se desfășoară. Localizarea ramurilor de producție și circulația bunurilor economice nu sunt independente de datele realității geografice, oricât de inventivă și de activă ar fi munca omului în corectarea insuficiențelor mediului geografic.

Deasemenea, activitatea economică va fi mai mult sau mai puțin complexă după natura și bogăția mediului geografic.

Legarea diferitelor puncte ale spațiului geopolitic între ele, pentru a se ușura deplasarea persoanelor și circulația bunurilor economice, se face tot în concordanță cu configurația mediului geografic,—cu deosebirea, însă, că în acest domeniu posibilitățile omului sunt mult mai mari, în raport cu gradul de civilizație pe care l-a atins.

Ceea ce este util de reținut, e că rețeaua de comunicații care se creiază, în scopul indicat mai sus, nu se face la întâmplare, ci se ține seama, mai întâi, de condițiunile naturale ale spațiului ce urmează a fi străbătut, și, apoi, de anumite considerațiuni privind necesitățile economiei naționale și ale apărării teritoriului țării, de așa natură, încât toate regiunile să formeze un singur corp, sudat în mod organic. Se alcătuește astfel, prin intervenția activă a Statului, un sistem de comunicații menit să deservască toate compartimentele vieții colective în chipul cel mai desăvârșit.

De aci rezultă în mod logic că orice atingere forțată adusă sistemului de comunicații dezechilibrează, total sau parțial, economia transporturilor și exercită o influență nefavorabilă asupra economiei naționale și în genere asupra întregii vieți de Stat.

3. — În spațiul geopolitic al României Mari, sistemul de comunicații ajunsese la oarecare organicitate în ultimul timp, tocmai când se abătu peste noi pacostea cedărilor teritoriale.

Deși nu am putea spune cu hotărîre că densitatea căilor de comunicație și repartizarea lor pe regiuni ar fi fost suficiente, totuși spațiul nostru geopolitic era destul de bine deservit, iar orientarea rețelei de comunicații spre țările străine continentale, cu care întreținem intense relații economice, răspundea tuturor necesităților schimbului.

Este adevărat că în interior se mai găseau, precum se găsesc și astăzi, regiuni care erau mai slab deservite sau nu dispuneau de căi de comunicație directe spre regiunile apropiate, cum ar fi de pildă: basinul Jiului

superior față de Oltenia ; basinul Buzăului față de Muntenia ; regiunea Abrudului față de ținutul moțesc de Sud, etc. Inșă politica de comunicații, care s'a dovedit a fi foarte activă în ultimii ani, a dictat măsurile convenite pentru îndreptarea acestei situații prin construcții de căi ferate și șosele care să înlăture inconvenientele de transport și să imprime o unitate mai puternică sistemului nostru de comunicații. In cadrul acestei politici au fost construite și câteva linii și șosele însemnate, de care astăzi se servesc vecinii în favoarea cărora s'au făcut cedările teritoriale.

Așa dar, ar fi pretențios să se vorbească de organicitatea desăvârșită a căilor noastre de comunicație până la terminarea unor linii și șosele strict necesare. Inșă, se poate susține cu temeiu că în România Mare sistemul de comunicație avea unitate și satisfăcea interesele generale ale țării. Diferitele regiuni, care din punct de vedere economic se complimentau, erau apropiate prin căile de comunicație, iar circulația lor economică era susținută și promovată în chip firesc.

Precum se va vedea mai jos, astăzi — în urma ciuntirii țării noastre, o seamă de regiuni din acestea au fost separate arbitrar, fapt care a atras după sine dezorganizarea lor, cu repercusiuni neplăcute asupra desfășurării vieții noastre economice.

4.—Înainte de a arăta consecințele directe ale cedărilor teritoriale asupra transporturilor, vom schița sumar pierderile de căi de comunicație în spațiile desprinse din corpul țării noastre.

România Mare dispunea de o rețea de căi ferate de 11.326 Km. lungime. Din această rețea a rămas 19,3% în teritoriile cedate Ungariei, 14,3% în Basarabia și Nordul Bucovinei, cedate Rusiei, și 0,6% în Cadri-laterul cedat Bulgariei. Astfel, în interiorul granițelor actuale ale României mai rămân 65,8% din totalul liniilor feroviare avute, aproximativ 7.461 Km.

Pe liniile ferate din teritoriile cedate se efectuau cam 22% din traficul nostru de mărfuri și călători, cota cea mai mare revenind, în mod firesc, căilor ferate din Transilvania cedată, aproximativ 15-16% din totalul feroviar al României Mari.

În ceea ce privește rețeaua de șosele, am pierdut circa o treime din totalul drumurilor noastre.

În vechile fruntării țara noastră dispunea de o rețea de drumuri în lungime de 109.000 Km. Din această rețea am pierdut 17,8% în Transilvania cedată Ungariei, 15,3% în teritoriile cedate Rusiei și 2% în Dobrogea de Sud, cedată Bulgariei. Astfel, țara noastră cuprinsă în granițele actuale dispune de aproximativ 73.000 Km. șosele, deci 67% din rețeaua totală a României Mari.

Este de remarcat că, de unde totalul rețelei de drumuri care a rămas în teritoriile cedate reprezintă 33% din lungimea șoselelor României Mari, șoselele naționale și județene nu reprezintă decât aproximativ 30%

din lungimea șoselelor respective, de care dispunea țara noastră înainte de cedările teritoriale. În schimb, cota drumurilor comunale cedate este mai mare, cifrându-se la aproximativ 35%.

Datele statistice înșirate în felul acesta nu spun, bineînțeles, prea mult. Dimpotrivă, cei îndrăgostiți de obiectivitatea rece cu care sunt obișnuiți să judece mutațiunile istorice, ar putea susține că pierderile noastre de căi de comunicație sunt normale, după o socoteală foarte simplă: s'a cedat o treime din teritoriul țării, deci era firesc să se cedeze o treime din căile de comunicație, dacă ele erau repartizate aproximativ egal pe tot întinsul țării. Inșă, sacerdoții unor asemenea obiectivități, izolați în cușca silogismelor infailibile, ignorează că o țară este un corp viu și că, dacă amputezi *din toate părțile* (cum a fost cazul) un astfel de corp, înseamnă să-l condamni la pieire sau, în cel mai fericit caz, să-l lași pradă unei agonii îndelungate și chinuitoare.

Dincolo de realitatea operațiunilor mecanice există un anumit sânge, cu un anumit graiu, care nu se reflectă decât în mici măsuri în generalitatea și rigiditatea datelor statistice.

Vom arăta pe scurt o parte din realitatea dureroasă provocată de cedările teritoriale și anume cea legată de comunicații, cu scopul de a scoate în evidență nefirescul și imposibilitatea stării geo-politice a țării noastre, sub acest aspect.

5.—Prin intrândul care s'a creiat dela Bistrița până la Brașov, s'a dezorganizat una din cele mai importante regiuni de comunicații din țară. Regiunea săcuiască, oricât ar vrea vecinii noștri să o orienteze spre Budapesta, este legată din punct de vedere economic de Muntenia și Sudul Transilvaniei și, respectiv, de Moldova.

În toate aceste direcțiuni existau legături feroviare și rutiere suficiente, astfel că deplasările de călători și bunuri se făceau cu destulă ușurință.

În urma cedărilor teritoriale, această regiune a fost tăiată în mod cu totul nefiresc, fiind separată atât de Moldova, cât și de Transilvania de Sud.

Axa principală de comunicații a regiunii este formată de calea ferată care face legătura între Galați și Răsboeni prin Adjud—Ciceu—Tg. Mureș. Ori, această linie ferată este tăiată dela Palanca și până dincolo de Tg. Mureș, având ambele capete pe teritoriul țării noastre. Astfel, pentru a putea fi folosită această linie feroviară de către Unguri, ar trebui ca transporturile să se facă, pe o bună porțiune, prin țara noastră. Și anume atât transporturile din regiunea săcuiască înspre Nordul Transilvaniei, cât și cele care urmează ruta în sens invers, sunt obligate să treacă prin punctul de joncțiune Răsboeni, aflat pe teritoriul nostru. Cum acest punct nu poate fi accesibil transporturilor ungurești decât numai în cazul când s'ar încheia o convenție de peage,—însemnează că regiunea săcuiască rămâne izolată, iar linia ferată își pierde toată importanța.

Pe de altă parte, toate celelalte centre mai însemnate din această regiune sunt legate nu de Nordul Transilvaniei, ci cu regiunile din Sud, Răsărit și Apus. Toate liniile ferate și șoselele care împlineau aceste legături au fost tăiate, pierzându-și importanța și ne mai putând răspunde rostului pentru care au fost create. Astfel au fost întrerupte liniile: Blaj—Praid; Sighișoara—Vânători—Odorhei; Brașov—Ciceu—Gheorgheni.

În asemenea condițiuni, nu este de mirare că vieța economică a regiunilor săcuesti trece astăzi printr'o criză gravă, cu tendințe de permanen-

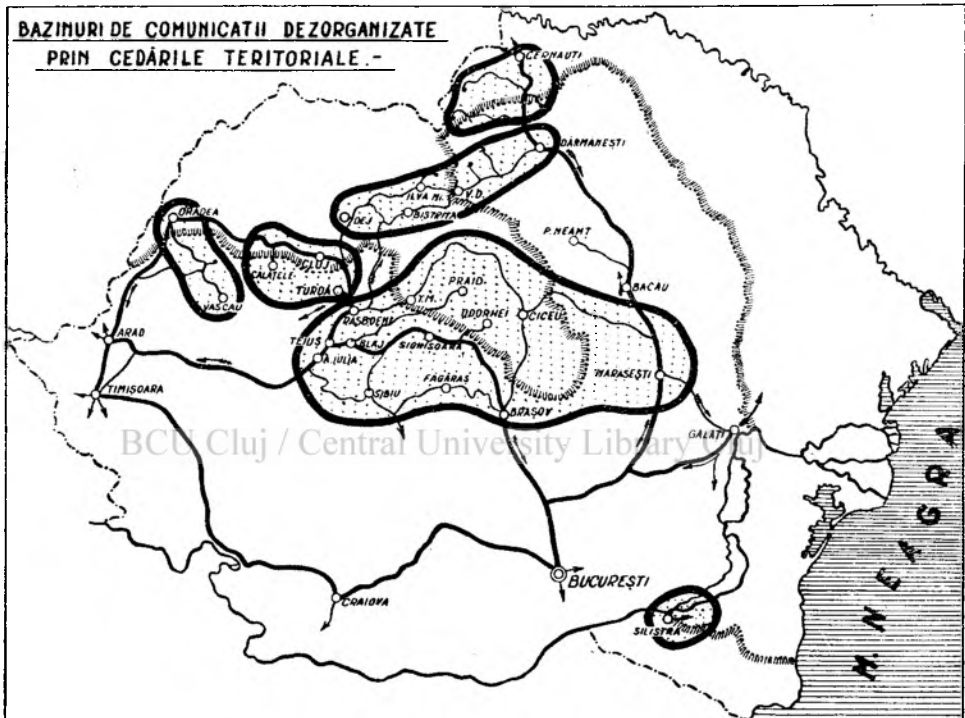

Fig. 1. Prin cedările teritoriale din 1940, următoarele regiuni au fost mai ales dezorganizate în ceea ce privește comunicațiile lor cu teritoriile din jur: 1. Regiunea secușiască; 2. Ținutul moșesc dela M.N.; 3. Regiunea someșană și bistrițană; 4. Nord-estul Bucovinei și 5. Sudul Dobrogei.

tizare: aceste regiuni au fost desprinse dintr'un angrenaj geopolitic în care erau integrate firesc și organic.

O altă regiune care a rămas complet izolată, este *ținutul moșesc dela Miază-Noapte*.

Această regiune era deservită exclusiv de linia ferată Călățele—Huedin—Cluj.

Noua frontieră a tăiat calea ferată în apropiere de Călățele, creind regiunii o situație din cele mai grele. Ținutul nu se poate aproviziona de-

cât numai pe drumurile nepracticabile de munte, și numai cu căruțele. Din această cauză, aprovizionările se fac în condițiuni extrem de dificile, iar posibilitățile de trai ale moșilor din această regiune, în starea de izolare de astăzi, sunt deadreptul mizere.

Regiunea moțească dinspre Apus era deservită în deosebi de linia ferată Vașcău—Oradea, prin care se făcea și legătura cu regiunea moțească de Nord și Cluj. Această cale ferată fiind tăiată la Sud de Oradea, legăturile indicate mai sus nu se mai pot face decât cu căruțele, pe drumuri extrem de rele, ceea ce însemnează că, în situația actuală, schimbul de mărfuri nu mai este posibil. Din fericire, însă, regiunea aceasta fiind deservită și de linia ferată Vașcău—Arad, aceasta-i oferă posibilitatea de a se aproviziona dinspre bazinul Mureșului în condițiuni satisfăcătoare. Totuși, și așa, pentru multe sate moțești transporturile trebuie să se facă cu ocol, iar distanțele sunt mai lungi, pentru care motiv ele sunt mult mai costisitoare decât înaintea cedării Transilvaniei de Nord.

Regiunea someșană și bistrițană, leagăn de veche viață românească, este orientată, din punctul de vedere al raporturilor economice, spre Cluj, Moldova și înspre Sudul Transilvaniei.

Legătura cu Clujul se menține, însă liniile ferate și șoselele care făceau legătura spre Miază-Zi și spre Răsărit au fost tăiate astfel, încât regiunea se găsește astăzi desprinsă de unitatea în care se încadra, în mod firesc, prin raporturi economice, sociale, culturale.

În această regiune, nu numai Românii sunt acei care suferă consecințele dureroase ale cedărilor teritoriale, ci și Germanii din ținutul Bistriței, strâns legați de conaționali lor din Bucovina și în special de cei din Sudul Transilvaniei. Pentru ei, ca și pentru noi Românii, harta politică de astăzi nu poate să vorbească decât despre o realitate nefirească și condițiuni de viață nenaturale.

În Bucovina, zona de comunicații suferă un dezechilibru mai puțin însemnat. În schimb, sunt anumite regiuni, cum ar fi ținutul Zeletin, care sunt izolate prin întreruperea căilor de comunicație.

În fine, o altă regiune lovită prin cedările teritoriale, este *partea sudică a Dobrogei*.

Dinspre Muntenia, cu care se leagă organic Dobrogea, erau două căi de comunicație mai însemnate, afără de calea periferică de apă. Aceste două căi erau: linia ferată pe la Cernavodă și șoseaua națională spre Constanța, care trecea Dunărea în dreptul Siliștrei. În urma cedării Cadrilaterului către Bulgari, șoseaua națională a fost tăiată la Siliștra, deci tocmai în punctul unde trece Dunărea. Prin convenția de cesiune s'a stabilit că noi vom putea utiliza șoseaua aceasta, pe tot cuprinsul ei, până la construirea unei șosele de racordare. Cum însă pentru țara noastră Siliștra constituie nu numai un nod de comunicație de primul rang, ci și un punct

vital românesc, situația sa geopolitică actuală prezintă o sumă de neajunsuri economice și de comunicație din cele mai nefirești și mai grele.

Ar mai trebui să adăugăm, la acestea, și faptul că traficul normal al porturilor dunărene Brăila și mai ales Galați a scăzut simțitor prin pierderea Basarabiei, pământul nostru chinuit din Răsărit.

Deci, în urma cedărilor teritoriale au fost desprinse din corpul țării noastre o seamă de regiuni, în mod nefiresc, provocându-se pe de-o parte dezorganizarea vieții lor colective locale, iar pe de altă parte influențându-se defavorabil desfășurarea vieții colective generale a poporului românesc, sub toate aspectele. Căile de comunicație, care sunt indicii prețioase în ceea ce privește raporturile organice ale diverselor regiuni — oglindesc lămurit, prin felul cum au fost ciopârțite, această stare de lucruri.

6.—Am arătat până aici un aspect al consecințelor economice din regiunile desprinse din corpul țării și asupra celorlalte rămase nouă, dar tăiate prin cesiunile de teritorii și lăsate fără căile de comunicații care le deserveau în mod firesc.

Să vedem acum un alt aspect, nu mai puțin însemnat, și, anume, cum se realizează astăzi legătura între câteva regiuni ale țării noastre de azi, în urma ciuntirii sistemului nostru de comunicații.

Rețeaua noastră de comunicații era astfel alcătuită, spuneam, încât legăturile dintre diferitele regiuni se realizau cât mai direct posibil. Am amintit că erau, totuși, anumite lacune, acelea fiind, însă, în curs de corectare în epoca în care ni s'au impus cesiunile.

Prin pierderea sau interceptarea unor linii ferate și șosele de primă importanță, deplasările mari nu se mai pot efectua decât cu ocoluri și mai mari. Uneori aceste ocoluri depășesc chiar dublul distanței directe din România Mare. Iată câteva cazuri elocvente :

Distanța pe calea ferată *dintre Dărmănești și Turda*, pe ruta directă, înainte de cedarea Transilvaniei de Nord, era de 345 km. Astăzi, pentru a efectua un transport între aceste două localități, trebuie să se parcurgă drumul ocolit pe la Ploești—Brașov—Teiuș, care însumează nu mai puțin de 799 km.

Distanța între *Comănești și Răsboeni*, pe ruta directă, înainte de cedare, era de 314 km. Astăzi, distanța pe ruta ocolită Ploești—Brașov—Teiuș, este de 634 km.

Distanța *între Vatra Dornei și Timișoara*, pe ruta directă, înainte de cedare, era de 525 Km. Astăzi, distanța pe ruta ocolită Mărășești — Ploești — Chitila—Pitești—Craiova — Turnu-Severin—Lugoș, este de 1.140 Km.

Dar chiar în interiorul unora din regiunile atinse de cedările teritoriale, pierderile de căi de comunicație antrenează ocoluri destul de mari. De pildă, distanța între Turda și Vașcău, înainte de cedarea Transilvaniei de Nord, era de 314 Km., pe calea ferată. Astăzi, deoarece în urma pierderii

liniei Cluj—Oradea cu ramificațiile respective, legătura între cele două localități nu se mai poate face decât pe la Teiuș—Arad—Ciomegheu, distanța s'a mărit la 459 Km.

Deasemenea se numără și regiuni care au rămas complet izolate prin pierderea unor căi de comunicație, cum ar fi regiunea Călățele, amintită mai sus.

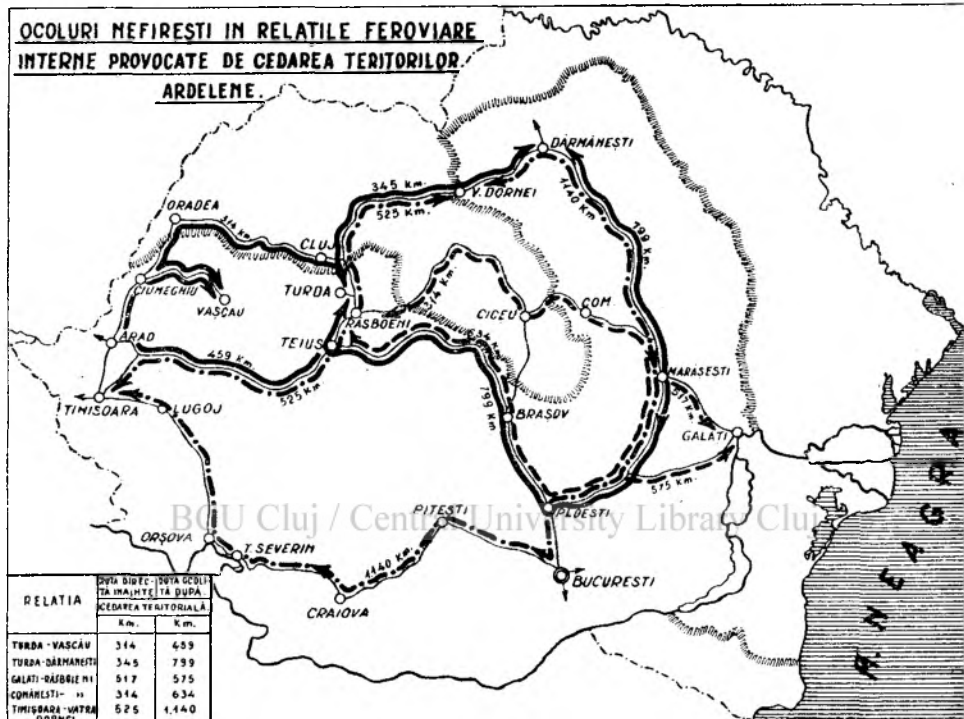

Fig. 2. Cum se realizează, astăzi, legătura între câteva puncte și regiuni ale României desmembrate, în urma ciuntirii sistemului organic de comunicații al României Mari.

Se pot aprecia ușor consecințele acestor ocoluri. Din punct de vedere economic, ele îndepărtează centrele de producție și consum și deslănțează viața economică. Din punct de vedere strategic, creiază situații extrem de defavorabile. Din punct de vedere al transporturilor, îngreunează circulația de persoane și bunuri, etc.

În afară de neajunsul ocolurilor, cedările teritoriale influențează direct și unele căi principale, diminuându-le relativ valoarea. Cel mai bun exemplu în această privință ar fi linia ferată București—Brașov—Arad. Această linie trece prin apropierea frontierei noi româno-ungare, pe o distanță destul de mare, fiind astfel extrem de expusă. Întreruperea ei, pe o porțiune cât de mică, ar dezorganiza întreaga circulație din regiunile pe care le deservește. Astfel, această cale ferată, care formează axa principală a

sistemului nostru de comunicație, devine linie de rocadă, în urma cedării Transilvaniei de Nord.

7.—În sumara expunere pe care am făcut-o mai sus, am căutat să arătăm pe deoparte măsura în care organicitatea vieții colective a poporului nostru a suferit în urma cedărilor teritoriale și, pe de alta, modul cum se reflectează consecințele desmembrărilor în sistemul de comunicații al țării.

Am scos în evidență că unele regiuni rămân izolate, iar altele dezorganizate din punct de vedere al comunicațiilor, ceea ce duce la concluzia că țara noastră, în frontierele sale actuale, nu mai formează un corp geopolitic sudat în mod organic.

Deasemenea s'a văzut, mai departe, că legăturile între diferitele noastre regiuni se fac cu ocoluri extrem de mari, de unde isvorăsc o serie de inconveniente nu numai pentru desfășurarea vieții economice, ci și pentru celelalte aspecte ale vieții noastre de Stat.

De altă parte, din orientarea rețelei de comunicații și împletirea firească a legăturilor, de orice natură, ale diverselor regiuni cuprinse în interiorul spațiilor cedate vecinilor noștri, s'a putut vedea că aceste regiuni au fost desprinse nenatural din trupul României, cu care formează un tot.

Dacă este adevărat ceea ce spune profesorul Karl Haushofer—și nu ne îndoim câtuși de puțin că așa e—că granițele unui Stat pot fi socotite reale numai când ele sunt în concordanță cu energiile de viață ale neamului și rezultă necesar din condițiunile organice ale spațiului vital în care este sortit să trăiască un popor,—atunci putem spune, fără nici o ezitare, că granițele noastre de azi nu sunt reale.

Pentru ca poporul nostru să poată trăi în demnitate și în condițiuni de viață nesupărătoare nici pentru el nici pentru alții, cătușele de astăzi trebuiesc desfăcute în sensul pe care-l arată drumurile cari sudează regiunile locuite în România și fac din ele un corp politic viu.

M. POPA-VEREȘ

ROMÂNIA ÎN MARGINEA CONTINENTULUI O PROBLEMĂ DE GEOPOLITICĂ ROMÂNEASCĂ ȘI EUROPEANĂ ¹⁾

Prin chestia orientală se înțelege de obicei problema imperiului otoman, în deosebită legătură cu strâmtoarea Bosforului și a Dardanelor. Pentru cel care observă fenomenele istorice din latura lor geografică, chestia orientală se leagă însă, acum, nu numai de strâmtoările dintre Egee și M. Neagră, ci și de istmul dintre M. Neagră și Baltică; se întinde adecă peste toată fațada continentală a Europei răsăritene. Trebuie prin urmare să ne deprindem a schimba întrucâtva punctul de perspectivă tradițional.

Cele mai multe erori din vremea renașterii române din veacul al XIX izvorăsc de acolo, că am pornit dela temeuri nepotrivite cu orizontul real al vieții noastre.

Câteva pilde: fiindcă o parte dintre geologii noștri au studiat la Paris, ei au venit cu basiful terțiar al Senei ca model pentru terțiarul românesc. Azi știu și începătorii că orizontarea stratelor terțiare în România trebuie să se facă în raport cu succesiunea mărilor din acea eră împrejurul masivului carpatic. Era a priori logic să pornim dela depozitele acestor mări și ale celor vecine, înainte de a ne raporta la sedimentația altor mări mai depărtate.

În istorie de asemenea. Privind viața poporului român din vârful colinelor Romei, începuserăm dela o vreme a socoti șirul întâmplărilor din Principate ab

1) Reproducere din Bulet. S. R. R. de Geografie pe 1914 — *Nota Red.* Programul revistei noastre prevede, pe lângă publicarea de studii noi, originale, publicarea de traduceri geopolitice interesând Statul românesc, ca și reproducerea de studii și articole geopolitice, românești, apărute fie și acum un veac, indiferent ale cui și în ce publicație. Există pagini vechi, a căror reproducere ar putea să însemne, pentru zilele ce trăim, mai mult decât o datorie. Iată de pildă, această *Chestie Orientală* — problemă de geopolitică europeană cu o vechime deja de două milenii și cu o perspectivă de durată în viitor încă cine știe cât. E, astăzi, problema capitală a continentului nostru. Și e tratată, în aceste pagini scrise acum un sfert de veac, într'un chip care o face, parcă, mai actuală azi de cât pentru vremea când paginile au fost scrise. Destinul românesc — o expresie la inima tineretului de astăzi — este privit în aceste pagini (desigur, un mănunchiu din cele mai frumoase și cuprinzătoare ale profesorului Mehedinți) prin prizma acelu *geographisch denken* al lui Friedrich Ratzel, fără de care nu poate exista înțelegere completă a ființei și rostului nostru în acest colț de lume. — (Ne-am permis, numai, să schimbăm titlul, care în original sună așa: *Chestia Orientală, din punct de vedere geografic și etnografic*).

urbe condita. Și a trebuit să treacă vreme, până ce ne-am deprins a privi și spre Daci și elementele adăogate poporului nostru în vremea năvălirilor barbare.

În filologie, porniserăm iarăși dela latina clasică. Așa că a trebuit timp, până ce experiența Dicționarului Academic să ne înduplece a schimba perspectiva Lațiuului cu perspectiva Carpaților, care ne-a împăcat cu elementele slavone infiltrate în limbă.

În latura organizării statului, începusem de asemenea cu revoluția franceză și așezămintele legate de ea, până ce ne-am deprins a ne aduce aminte din nou de obiceiul pământului și de alte întocmiri sociale, dezvoltate sub înrăurirea vecinilor noștri din Orient.

De acia, socotim că ar fi fost o binecuvântare, dacă, mai din vreme, ne-ar fi deprins cineva să privim și pământul și poporul român din mijlocul orizontului nostru propriu.

În legătură cu această nouă perspectivă a culturii noastre în colțul de Sud-Est al Europei, să cercăm a judeca și chestia orientală, privind-o sub aspectul ei geografic și etnografic. Căci și aci am comis aceiași eroare: am considerat multă vreme deslegarea chestiei orientale ca atârând de factori prea depărtați. Războiul Crimeii, care a adus pe Englezi și Francezi în apele Pontului, precum și atitudinea Angliei față de Turcia după tratatul dela San-Stefano, au înrădăcinat în mulți iluzia că Anglia nu va îngădui niciodată Rusiei să se așeze la Constantinopol.

Acum însă, în faza oceanică a istoriei, drumul peste Suez, precum și alte raporturi economice, fac să scadă pentru Anglia și alte state apusene interesul față de Bosfor.

Iată de ce, chestia orientală trebuie considerată mai mult în raport cu împrejurările din Sud-Est, din peninsula balcanică și din regiunea istmului pontobaltic.

Iar pentru a îndreptăți această schimbare a punctului de vedere, vom arăta că chestia orientală în sens mai larg e o problemă generală și mult mai veche, a întregului nostru continent.

*

Privind Europa ca o „casă de educație” a neamului omenesc, după cum zicea K. Ritter, distingem îndată două fațade foarte deosebite: una cu soare, alta cu umbră. La miazăzi: ape calde (pe când celelalte mări au în fund o apă rece ca gheața, aproape de 0 grade, Mediterana n'are nicăeri mai puțin de 12 gr., — ba în față apa e mai tot anul caldă ca în baie); cerul mai totdeauna senin; atmosferă potolită și străvezie, iar în zare ochiul întâlnește destule insule, ca punct de orientare și locuri de popas.

Cu totul alta e înfățișarea naturii pe fațada dinspre Atlantic. Apa e rece (Baltica uneori îngheață); cerul mohorât; aerul e umed: multe neguri, mulți nori și multe ploii (pe țărnișurile Tamisei abia 12 zile soare în tot anul); vânturile sunt puternice, iar în unele ținuturi așa de statornice, încât arborii cresc toți plecați spre răsărit sau nu cresc nici de cum; și dacă te depărtezi de puținele insule dela țarm, dai de șesul vast al oceanului, lipsit de insule și deci neprielnic corăbierului.

În sfârșit, spre răsărit, Europa are o a treia fațadă — continentală, mai greu de hotărnicit ¹⁾.

1) Autorul a încercat această hotărnicire ulterior, în lucrarea: „Le pays et le peuple roumain”.

Dacă privim acum și dezvoltarea vieții europene, vedem îndată că civilizația a mers împrejurul continentului începând cu fațada mediterană, urmând apoi cu cea atlantică, iar azi se întoarce și spre fațada continentală dinspre răsărit.

Era firesc ca lumina culturii să se arate mai întâi la cei ce trăiau mai în voe pe țărmurile lipsite de zăpadă ale Mediteranei, unde, pe lângă cereale, mai veniseră dinspre Asia: vița de vie, măslinul, smochinul și alte înlesniri ale vieții. Elenii sunt copiii răsfățați ai acestui mediu prielnic. Dar, pentru geograf și etnograf, manifestarea cea mai însemnată a civilizației mediterane e imperiul roman, întemeiat de locuitorii peninsulei italiice — cea mai armonioasă ca forme, dimensiuni și poziție. Nu așa de muntoasă și stearpă ca Elada; nu așa de masivă și bântuită de secetă ca Iberia, ci având șesuri mărișoare, munți mijlocii, râuri destule și clima mai blândă, Italia devine frontonul vieții istorice în Mediterana. De aci ese statul care cuprinde întreg lacul mediteran, dându-i titlul caracteristic: **mare nostrum**, pe când toate celelalte neamuri și state nu fuseseră în stare a o cuprinde toată în acelaș hotar. — E drept că nici Italia n'a ajuns la domnia acestei mări interne (**mare internum**), fără să întâmpine împotrivire. Pe țărmul african, marea metropolă cartaginesă i-a stat multă vreme în cale. Dar, și ca rasă, și ca organizare de stat, și ca poziție geografică, Roma, stăpâna Italiei, s'a dovedit cu mult superioară; și, de aceea, fațada de miazăzi a Europei a primit pecetia influenței italiice. Polybiu, care e martor la actul din urmă al luptei epice dintre cele două cetăți dușmane, arată lămurit de ce Romanii au trebuit să învingă și de ce încercarea Punilor de a se întinde pe fațada de miazăzi a Europei, în Sicilia, Spania ¹⁾ etc., a fost zadarnică. — Pentru istorie, omul de geniu care personifică această biruință a Italiei asupra Cartaginei, și deci a țărmului european asupra celui african, este Scipio.

A venit apoi pe încetul rândul fațadei atlantice.

Viața de toate zilele era aceeași la gurile Tibrului, ca și la gurile Ronului. Dela Alpi până la Pirinei, țărmul era presărat de colonii greco-italice, iar marea metropolă Marsilia își întinse pas cu pas negoțul până spre mările nordice. Staniul, chilinbarul, pieile... soseau în caravane pe cai. Așa că, cine stăpânea țărmul dela gurile Rodanului, trebuia să cuprindă azi-măine toată Galia, iar din Galia era numai un pas până în Britania. Cesar făcu și acest pas, devenind pentru fațada atlantică ceea ce fusese Scipio pentru cea mediteraneană. Dintre toate operile marelui om de stat, cea mai mare ca dimensiuni și ca durată e cucerirea pământului dintre Alpi și Ocean, și întinderea civilizației romane spre Atlantic.

Tot el, îndată ce a asigurat hotarul apusean, și-a aruncat ochii și spre fațada continentală a imperiului: spre linia Rinului și a Dunării. Inșă moartea l-a surprins tocmai când se gândea la o expediție împotriva Dacilor.

Dar sfârșitul unui om nu poate împiedeca desfășurarea firească a unor evenimente legate de situații geografice hotărâtoare. Problema graniței de răsărit trebuia numai decât deslegată. Dacia, în secolul întâiu după Christos, era mult mai interesantă pentru imperiu chiar decât Galia.

În adevăr, Pontul Euxin era o podoabă față de țărmul atlantic și cel baltic, unde locuitorii îmbrăcați cu piei trăiau ca Laponii de azi. De jur împrejurul Euxinului se țineau lanț porturi, orașe și colonii cu o vechime aproape de un mileniu. Șesurile scitice fuseseră multă vreme un fel de Americă pentru cei din răsăritul Mediteranei.

1) POLYBIU, IX, cap. 2, XI, cap. 4, XV, cap 1, I, cap. 1, 3, 4, 13, 15, 18, III, cap. 5 și 20. — Vezi și Introducerea lui Polybiu.

Pielele neargășite, seul, peștele sărat, sclavii și grânele erau cumpărate aproape pe nimic de corăbierii greci care aduceau untdelemn, vin, stofe, și alte manufacturi mărunțele¹⁾. Dar, după trecere de atâtea veacuri și așezarea Grecilor împrejurul Pontului, începu și aci o industrie în ateliere mai mici, iar corăbii ușurele, cu fundul teșit, intrau pe gura Dunării și a Siretului, ducând până departe mărfurile acestea mai ieftine, care alungaseră treptat-treptat produsele fabricelor din Grecia proprie și din basinul Egeei²⁾. Prin urmare, după cum Galia ajunsese un fel de prelungire a Italiei (Romanii bogăți aveau moșii și vile în valea Ronului), deasemenea basinul Dunării de jos începuse a intra tot mai mult în sfera vieții mediteraneene. La aceasta se mai adăogă și împrejurarea că legiunile se clătinaseră din valea Rinului spre valea Dunării, iar flota militară pătrunzând pe gurile Dunării, legionarul ocupase poziții strategice pe malul stâng³⁾. Așa că romanizarea se întindea mereu dinspre Italia, ca și cursul apelor, și se apropia de masivul dacic.

Intrebarea era: unde se va fixa hotarul imperiului? Și ce va deveni șesul Dunărei de jos și peninsula balcanică?

Chestia hotarului a fost deslegată de Traian. El e pentru Dacia ceea ce fusese Cesar pentru Galia. Domnia lui e un moment hotărâtor pentru etnografia Europei, căci colonizarea romană din munții și șesurile stăpânite până atunci de Daci s'a dovedit a fi o operă de dimensiuni seculare — rămânând și până azi în ființă.

Astfel, ideia lui Cesar ajunsese la întrupare. Dela gurile Rinului până la gurile Dunării, hotarul sprijinit pe ape, pe munți — și unde mai trebuia: pe limes și pe valuri ridicate înadins de legionari — dădu un fel de țărnamurire imperiului și spre fațada continentală.

Rămânea acum să se vadă dacă și peninsula balcanică va fi definitiv câștigată pentru elementul romanic.

Pe podișul dac și în șesul dunărean romanizarea mergea de minune. Greutatea toată era la sud de Dunăre și spre Marea Neagră. Ascendentul limbei și culturii grecești era atât de mare, în cât, după Traian, militar de moda veche, cu apucături amintind vremurile republicei, vine Adrian, un semi-grec, iar Marcu Aureliu ridică școli de filozofie la Atena. Dar ori și cum, legiunea era un strașnic mijloc de romanizare. Din canabae, viața latină radia în vici; satele deveneau romane, iar elementul grec, strămtorat la orașe, ar fi ajuns cu vremea să piară. Sub apăsarea militară și economică a podișului dac, plin de mine și de ocne, și a șesului plin de vite și grâne, de care Mediteraneenii aveau și atunci nevoie, ca și azi, toată peninsula dintre Egeea, Adriatica și Pont ar fi căpătat pecetia vieții romane. Latinitatea s'ar fi întins astfel nu numai pe fațada mediteraneană și atlantică, ci ar fi cuprins definitiv toată Europa muntoasă și deluroasă până în stepile dela răsărit de zidul Carpaților.

Acum începe însă și fațada continentală a Europei a da semne de înrăurire asupra istoriei continentului.

Șesul scitic fusese până atunci un ținut străin și antipatic celor dimprejurul Mediteranei. Frigul cumplit al iernilor îi înspăimânta (Herodot observase că trebuie să faci foc, pentru ca să vezi iarna noroiu!). Netezimea monotonă a stepei iarăși îi respingea, precum și viața nomazilor care scalpau pe dușmani, întocmai ca Pielele-Roșii... Strabo, cu intuiția sa fină, observase că acest pământ nici nu trebuie socotit la Europa, ci mai de grabă la Asia, față de care continentul nostru abia e o peninsulă.

1) SPECK, *Handelsgeschichte des Altertums*, vol. II, p. 448.

2) An. Acad. Române, V. PARVAN, *Castrul dela Poiana*, p. 14, Tom. XXXVI.

3) *Ibid.* p. 27.

Și în adevăr, subordnarea fizică începe acum a eși la iveală și sub forma unei subordnări politice. Căci, abia apucase imperiul roman a domoli treptat-treptat pe oamenii pădureți dinspre Atlantic și din nordul păduros al Europei, așezându-i locului ca auxiliari ai armatei și deci ai culturii latine, și iată intră în istorie cu o mare intensitate stepa dela răsărit cu roiurile sale de nomazi, de o rasă necunoscută în Europa.

Mai mult de o mie de ani, dela Huni și până la cele din urmă năvăliri ale Tătarilor cari iernau în țările noastre, istoria Europei a fost adânc înrăuită de acest fenomen care, în ultima analiză, se leagă de antiteza dintre ținuturile cu climat continental de stepă și țările unde ploaia în toate anotimpurile înlesnește agricultura.

Astfel, cetatea dacică e meru isbită de valul năvălirilor; iar o parte din năvălitorii de neam mongol se și așează împrejurul nostru: Bulgarii la Mizazi, Maghiarii la Apus și Tătarii spre răsărit. Așa că, abia după ce marele val tătăresc din veacul al 13-lea se retrage, începe și plantația lui Traian a odrăslî din plin și a se „întinde, ca puhoiul apelor” — după vorba cronicarului Ureche. Astfel, în scurtă vreme, vedem neamul românesc ajuns până la mare, unde Balica stăpânește ținuturile dinspre Varna ¹⁾, iar urmașul lui Bogdan stăpânind iarăși până la mare ²⁾. — În acelaș timp, în peninsula balcanică, ies la iveală mai multe „Vlahii”.

Din punct de vedere etnografic, momentul acesta e cu deosebire însemnat. Din nou se ivea întrebarea: cine va rămânea stăpân al peninsulei balcanice? Și trebuie să recunoaștem că, cumpăna părea că se pleacă în favoarea elementului romanic, ca și pe vremea lui Traian. Grecii, roși de metafizică și corupție, împreună cu elementele slave pripășite în peninsulă, erau înconjurați de elementul român spre miază-noapte; păstorii aromâni circulau peste tot înăuntrul peninsulei, iar de jurîmprejur, pe mare, puterea republicelor italiene era în floare. Pontul-Euxin era o mare italiană. La Kaffa erau dogi, ca și la Veneția. Iar atingerea aceasta dintre locuitorii Daciei și ai Italiei, pe mare, ar fi îngăduit de bună seamă o potențare a vieții noastre, ca și în alte țări în vremea renașterii. Latinitatea ar fi strălucit astfel peste tot ținutul dintre Adriatica și Marea Neagră.

Din nefericire un nou val mongolic se revarsă spre Europa: Turcii ocupă Bosforul. Legătura între Români și Italieni e tăiată. Pontul ajunge lac asiatic: tătăresc la miază-noapte, turcesc la miază-zi. Nomazii iau locul corăbierilor și marea, atât de înfloritoare mai înainte, cade în umbră.

Rezultatul: 400 de ani ne-am ros puterile în ciocniri cu acești năvălitori. Sfârșitul veacului al 14 ne găsește în picioare sub Mircea, care încheie tratate cu Sultanii, dând daruri, cum făceau și alți suverani, — nu tribut. Sfârșitul veacului al 15 ne află tot biruitori cu Ștefan, care trimite steaguri turcești regilor vecini. După un veac, sub Mihai, luăm încă ofensiva. Dar la 1700 suntem în plină pasivitate, iar la 1800 ajunsesem chiar sub nivelul defensivei (Pasantoglu). Așa că abia la 1878 Românii se arată iarăși la malul Dunării ca putere militară și politică. În sfârșit, 1913 împinge pe Turci până aproape de Bosfor. Rolul lor negativ, de a fi împiedicat romanizarea și italianizarea peninsulei balcanice, s'a isprăvit.

Care este situația etnografică a peninsulei în această a treia reînviere a elementului romanic între Dunăre și Egeea?

Dela 1829, când Turcii perduseră malul stâng al Dunării (raialele și capetele

1) N. IORGA, *Chestia Dunării*, p. 143, Văleni, 1913.

2) D. ONCIUL, *Din istoria României*, pag. 30, Buc. 1909.

de poduri) până la 1878, când au pierdut și malul drept, s'a scurs o jumătate de veac, în care cumpăna părea că se pleacă din nou spre noi. Ținutul dintre Dunăre și Balcani era cuprins în sfera limbei române, — afară de Deliorman, unde gloata era turco-tătără. În timpul stăpânirii turcești, elementul bulgar rămăsese legat mai mult de munți ¹⁾. Iar malul dunărean era turc din punct de vedere militar (cetățile), și românesc în sate și în grosul populației. Incepând dela Craina-românească a Serbiei și ținutul iarăși românesc al Vidinului, peste Rahova-românească, Șiștov, Turtucaia și Dobrogea, păscută de oile Mocanilor, un șir întreg de așezări rurale făceau să răsune limba românească până departe (spre Vrața) și chiar în preajma Sofiei, unde Românii dunăreni își dau mâna cu Aromânii. De bună seamă, dacă la 1878 nu s'ar fi înființat principatul bulgar, romanizarea ar fi cuprins iarăși o mare parte din peninsula balcanică.

Desfășurarea evenimentelor a fost însă alta. Părăsită de valul turcesc, peninsula ni se arată azi cu elementele dela 1400: Grecii — bine afirmați în Sud, iar Bulgarii și cu Sârbii — în plină ofensivă, cu tendința de a crotopi chiar teritorii eterogene din punct de vedere etnografic. În sfârșit, Albanezii, reînviați o clipă sub forma de stat autonom, și Italienii așezați de curând la Valona, complică și mai mult echilibrul etnografic al peninsulei.

Firește, rolul statului român e mai întâi de a fi factor ponderator. În ce măsură elementul italo-aromân și român se va putea afirma între Dunăre, Egeea și Adriatica, e o chestie a viitorului. Dar nu mai rămâne nicio îndoială că chestia orientală a intrat într'o fază nouă. Căci acum nu mai e vorba numai de colțul de Sud-Est al Europei, ci iarăși, ca pe vremea lui Traian, de întreaga fațadă a Europei către răsărit.

Și anume:

La cel din urmă congres de geografie s'a făcut propunerea ca hotarul dintre Europa și Asia să fie mutat dela Urali spre Carpați, pe istmul dintre cele două mări interne: Baltica și Pontul. Din punct de vedere geografic, această graniță e foarte legitimă. Ea poate fi susținută pe o serie întregă de temeiuri, începând dela sloiul paleozoic care apasă cutele Carpaților terțiari și până la granița fagului care desparte climatul continental, stepic, de Europa peninsulară cu climat apropiat de cel oceanic.

E însă la mijloc și un temei de geografie politică. Rusia nu e stat european, ci asiatic. Impărăția din dreapta și din stânga Uralilor, care se întinde la miază-noapte până la malurile Oc. Inghetăt Arctic, iar spre miazăzi până în marginea marilor podișuri ale Asiei centrale, e din punct de vedere al grupării masselor omeștești un fenomen nou. Acum două veacuri, sub Petru cel Mare, populația Rusiei nu era nici de 14 milioane. Azi e de 160 și crește în fiecare deceniu cu 12 mil. Alături de populația Americii de Nord, unde într'un singur veac St.-Unite și Canada au trecut dela vreo 5 milioane la aproape 100 de milioane, îndesirea repede a populației în Rusia (care e un fel de „lume nouă”, ca și Canada și St.-Unite) e fenomenul planetar cel mai însemnat în vremile noastre. În curând imperiul Țarilor va apăsa cu o greutate economică și militară de peste 200 mil. asupra restului Europei, care devine astfel, cum a spus-o Strabo, și cum o recunosc și geografii contemporani, o adevărată peninsulă a Asiei!

E vădit, așa dar, că o nouă fază începe în istoria statelor din Europa de Est. Alături de marea massă mongolă din răsăritul Asiei, unde s'a îngrămădit mai mult

1) PET. MITTEILUNGEN, *Die Bevölkerung im Bulgarien und die Siedlungsverhältnisse*, 1911, p. 117.

de un sfert din toată omenirea; alături de furnicarul din India, și de marele centru de populație din St.-Unite, unde vor fi spre sfârșitul veacului al XX mai multe sute de milioane; alături, în sfârșit, de încheierea unui nou centru de desime în Rusia, mica noastră peninsulă europeană, la apus de istmul ponto-baltic, devine un satelit politic, după cum e și un satelit fizic al Asiei. De aceea, între cei ce se ocupă de geografie politică s'a auzit de curând o expresie caracteristică: „patriotism european”. Cuvântul e semnificativ: el arată că Europa peninsulară începe a se simți ca o „unitate” față de marile state continentale, întemeiate pe acele mari aglomerări omenești, care abia acum intră în istoria lumii. Și fiindcă uneia din acele mari puteri, colosul rusesc, pentru a respira liber spre ocean, care domină vieța economică a epocii, îi trebuie Baltica și Pontul, întreaga Europă peninsulară se află în fața unui mare conflict de interese. În locul pericolului galben, despre care vorbesc cei ce judecă epoca de azi cu impresii căpătate din istoria timpurilor lui Atila și Gengischan, se ridică în fața noastră un „pericol alb” foarte apropiat. — Coeficientul puterii istorice a noului factor e aceea creștere de 12 milioane în fiecare deceniu, pe când Europa peninsulară a atins aproape limita creșterii de populație.

Din nou așa dar, nu numai geografii, ci și oamenii de stat caută (ca și pe vremea lui Traian) o graniță a Europei spre răsărit. Iar elementul românesc dela Dunăre și Carpați se află, ca și acum 19 sute de ani, în fațada de răsărit a Europei, făcând front spre stepa asiatică dintre Pont, Baltica și Urali.

E drept că, sub Traian, Dacia era singură, ca o cetate înaintată în fața năvălitorilor. Azi, pe frontul european mai e și imperiul german, puternic încă (dar în curând prea mic, față de cel rusesc), ca și imperiul eterogen austro-ungar.

Aci e așa dar punctul critic al geografiei politice în Europa, iar chestia orientală se întinde, prin urmare, dela Constantinopol până la Königsberg. Vor fi Slavii, și alte elemente ale monarhiei dualiste, câștigați pentru interesele Europei peninsulare? sau vor gravita spre Slavii asiatici ai stepelor?

Viitorul va răspunde și la această întrebare. Păstrând însă un punct de vedere apropiat de masivul carpato-balcanic, trei fapte atrag în deosebi luarea aminte a etnografului și a geografului neprevenit.

1. Intre Triest, Varșovia, Odessa și Atena e un ținut locuit numai de neamuri mărunte. Nicăeri harta etnografică nu seamănă mai mult a mozaic.

2. Mozaicul acesta e apăsător de blocul german deoparte și uriașul bloc rusesc de altă parte — o adevărată Scythia major.

3. Progresul presupune, după legea evoluționismului, diferențierea, nu amalgamarea și nivelarea. De curând, Nansen a căutat să demonstreze tocmai însemnătatea deosebită a națiunilor mici pentru cultura omenirii.

Prin urmare, tot ținutul acesta e ca o pepinieră plină de arbori roditori, primejduită de tendința nivelatoare a statului moscovit. După flagelul turcesc, care a bântuit răsăritul Europei cinci veacuri și mai bine, un alt flagel și mai primejdios se arată la orizont.

De aceea, socotim că ar fi o mare pagubă pentru cultura europeană, dacă o înțeleaptă reprocitate n'ar apăra ființa etnică și politică a tuturor neamurilor din acest ținut polinațional.

În orice caz, meridianul istoric al Europei trece pe sub ochii noștri către răsărit. Spania e de mult în declin. De peste mări și peste țări, ea s'a întors acasă cu mâinile goale — a perdut toate provinciile coloniale. Franța știe de asemenea că în America (unde a vândut acum 100 de ani valea lui Missisipi, ca pe o moșie fără preț), în Asia, în Polinezia și chiar în Africa, lucrează pentru alții. Populația

franceză e pe cale de descreștere. Olanda, cu toată întinderea imperiului său colonial, e ca un arendaș care așteaptă termenul de expirare al contractului unei arende prea fericite... Anglia de asemenea, dela războiul cu St.-Unite a înțeles că supremația peste mări este tot mai mult o chestie de relații comerciale benevole, atârând de efitnitatea mărfurilor, puterea capitalului, spiritul de întreprindere, poziția geografică, etc.

Meridianul istoriei se mută așa dar iarăși spre răsărit, iar noi suntem tocmai în punctul critic, unde acest meridian va trece în curând.

Generația de azi, vrând sau nevrând, va fi de față la evenimente cari vor deschide alte mari capitole în istoria Europei peninsulare.

Vechea provincie romană a lui Traian ese deci din nou în evidență și, prin fatalitatea așezării geografice, va trebui să aibă un rol de seamă în deslegarea acestei mari probleme de geografie politică.

Românii au ajuns din nou între Asia și Europa.

S. MEHEDINȚI

HOTARE RĂSĂRITENE

VALEA NISTRULUI¹⁾

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Când au descălecat Românii din Maramureș sub Dragoș Vodă și mai apoi sub Bogdan Voevod, precum scriu cronicarii, ei au săvârșit această descălecătoare *politică* mai întâi pe valea Moldovei, de unde se trage și numele țării, și apoi s'au întins „de sârg” la vale, pe Siret, pe Prut, pe Nistru, până la Dunărea de jos și Marea Neagră. Văile cu ape au fost cele dintâi ocupate și în lungul lor s'au înființat sate și orașe, fiind pe aici vadurile și drumurile cele mai însemnate de circulație comercială. Spațiul dintre marile văi, dacă era stepă ierboasă și săracă în ape, a rămas o bună bucată de vreme loc mai pustiu, ocupat de prisăci sau străbătut doar de turme, cum ar fi „pustia de pe Bașeu”, „pustia Bugeacului” și altele mai mici, menționate mai ales în documentele vremii lui Alexandru cel Bun; iar dacă erau podișuri și dealuri păduroase, serveau ca loc de refugiu în cazuri de invazii, cum ar fi regiunea Codrilor basarabeni, regiunea Chigheciului, sau platformele Podișului moldovenesc propriu zis. Mai târziu, aceste ținuturi cu păduri și poene au devenit centre de conservare și de roire a unei populații românești mai curate de amestec. Faptul însă că abia la 50 de ani dela descălecătoare găsim între

¹ Comunicare făcută în Ședința din 14 Iunie 1941 a Soc. R. R. de Geografie, la Fundația Carol I, în prezența Majestății Sale Regelui Mihai I. Nota Red.: Domnul C. Brătescu, elevul și urmașul profesorului S. Mehedinți la catedra de Geografie generală a Universității din București, este, între geografilor români, cel mai bun cunoscător al marginii estice a pământului și poporului românesc: profesor multă vreme la Constanța, a cercetat ani de rând și în zeci de excursii litoralul Mării nu numai până la Ekrene, ci până dincolo de Strâmbori (iat teza sa de doctorat e despre Delta Dunării); - trecut, după aceea, profesor la Universitatea din Cernăuți, domnia sa a cercetat, în zeci de excursii, valea Nistrului din Polonia până în Cetatea Albă. Marginea de Răsărit a țării, dela izvoarele Prutului și până în gura Văii-fără-de-iarnă dela Ekrene, își are în domnul C. Brătescu pe cel mai bun cunoscător și reprezentant. O parte din rezultatele cercetărilor pe Valea Nistrului apar, odată cu comunicarea de față, în Buletinul Soc. R. R. de Geografie pe 1940.

Carpați și Nistru o țară bine organizată sub Alexandru cel Bun, capabilă de a da și ajutor înarmat unor vecini, iar la 100 de ani — sub Ștefan cel Mare, poreclit Atletul lui Cristos — o țară ce se încumetă a înfrunta și chiar a învinge oștirile cuceritoare ale unui sultan ca Mahomed II, — dovedește deplin că descălecătoarea lui Dragoș Vodă și Bogdan Vodă dintr'o țărișoară ca Maramureșul nu poartă decât caracterul unei descălecători *politice*, care a realizat unitatea țării Moldovei, și nici de cum caracterul unui descălecat masiv etnografic, care e mult mai vechiu, deoarece mărturiile istorice vorbesc de Români și dincolo de hotarele Moldovei celei mari încă din sec. XII și XIII. Antropologii și etnografii moderni sunt înclinați a pune începuturile poporului dintre Carpați și Nistru nu numai din vremea mai nouă a Dacilor, ci tocmai din Neolitic.

Această Țară a Moldovei și-a aflat, încă dela obârșia ei, o mare cale de circulație comercială pe valea Siretului — Dunărea Moldovei — și două porturi însemnate, ca două uși deschise spre largul apelor, Chilia și Cetatea Albă, pe unde se făceau legăturile cu Mediterana și Orientul. Dela început, prin urmare, spațiul vital al Moldovei s'a întins până la Delta Dunării, la Mare și la Nistru. Chilia și Cetatea Albă au jucat acelaș rol spre Răsărit, între imperiul turcesc de o parte și Moldova și Polonia de alta, pe care l-a jucat Belgradul spre Apus către Ungaria, sau Constanța de astăzi către România.

La Nistru a stat hotarul Moldovei peste patru veacuri, până la 1812, când s'a mutat la Prut, pentru ca la 1918, după 106 ani, să se mute iar la Nistru și după alți 22 de ani să treacă din nou la Prut. Iată, prin urmare, două ape mari care au avut un rol geopolitic de mare însemnătate asupra destinului poporului român și despre care s'ar putea broda considerații geografice și istorice de o valoare deosebită. O singură dată hotarul Moldovei a trecut și dincolo de apa Nistrului, la sfârșitul sec. XVII, pe timpul Ducăi-Vodă, care stăpânea așa numita „Ucraina Hanului“ și care și-a zidit curți de piatră, aducând cu sine și mult popor, pe la Nemirova, în apropierea fluviului Bug.

Geografii, când vorbesc de Nistru, îl caracterizează drept ultima apă carpatică spre Răsărit. Intr'un trecut geologic nu tocmai îndepărtat, ultima apă carpatică spre Răsărit a fost Bugul. Intr'adevăr, urmărind distribuția prundișurilor carpatice peste podișul Podoliei, O. Kaptarenko a constatat că ele acoperă nu numai suprafețe întinse între Nistru și Bug, dar trec și dincolo de Bug, pe stânga, în districtul Winnica; iar R. R. Wyrzykowskji demonstrează că aceste depozite reprezintă imense delte ale unui Nistru străvechiu, a căror acumulare a durat dela finele Sarmaticului mijlociu până în momentul regresivității pontice, deoarece în împrejurimile localității Balta prundișurile carpatice, reprezentând partea superioară a depozitelor baltiene, conțin o bogată faună de Unionide de tip meotic și o faună de vertebrate de tip Pikermi.

Mai spre Sud însă, la Grebiennikl, circa 16 km. spre Est de Tyraspol și tot spre suprafața podișului înalt, cele două faune apar *sub* straturile de prundișuri carpatice, de unde rezultă că vârsta acestora din urmă trebuie determinată aci ca pontică. Între Meotic și Pontic, prin urmare, Nistrul — care rătăcea în șerpuii enorme peste suprafețele viitorului podiș al Podoliei, depunând măcinișul carpatic în formațiunile sale deltate și de terase până în basinel Bugului superior — deviază mai spre sud, spre a-și găsi în cele din urmă actualul punct de vărsare în Marea Neagră. Zona de divagare, așternută cu nisipuri și prundișuri carpatice, din Sarmatic până la începutul Quaternarului, are o lărgime imensă. Ea acoperă până și înaltele cumpene de apă ale Podoliei și s'ar putea limita cartografic, grosso-modo, pe ambele maluri ale fluviului, dar mai cu deosebire pe stânga.

Abia la limita dintre Pliocen și Quaternar, prin înălțarea podișului moldavo-podolic și prin scăderea nivelului eustatic (provocat tectonic) al M. Negre, Nistrul începe a se fixa, încătușându-se în valea sa quaternară, care astăzi, pe anumite porțiuni, are caractere asemenea unui canion

Am făcut numeroase excursiuni de studiu în lungul acestei splendide văi, una din cele mai frumoase din Europa. Caracterele ei distinctive sunt următoarele:

1). Mai întâi *meandrele* sale: enorme încolăcirii ca ale unui balaur din poveste și care datează dintr'o epocă anterioară Quaternarului, când Nistrul curgea pe suprafața netedă și întinsă a unei imense câmpii litorale, fără pantă pronunțată, peste care fluviul, leneș, nu simțea chemarea grăbită către punctul de vărsare. Orice obstacol ridicat în cale-i, un dâmb de rocă mai rezistentă, o slabă undulare tectonică sau chiar o îngrămădire de aluviuni îl sileau să ocolească în șerpuiuri enorme, care i-au lungit cursul aproape de două ori și l-au făcut mai puțin prețuit pentru navigație. Pentru aceea, ori de câte ori s'a vorbit de o legătură prin canale între Baltica și Marea Neagră, nu fluviul Nistru, ci râul Prut este acela care a fost luat în considerare.

2). Al doilea caracter e *canionul*. De'ndată ce părăsește zările largi ale depresiunii galiene, unde străbate printre mlaștini sau coline, fluviul pătrunde ca pe o gură de pâlnie ce se îngustează tot mai mult, în regiunea podișului moldavo-podolic. Ca într'un șanț enorm, adânc pe alocuri până la 200 m., Nistrul călătorește la vale pe fundul îngust al meandrelor sale adâncite, oferind ochilor, la fiecare încolăcire, priveliști schimbătoare. Malurile sale *concave*, care se schimbă alternativ când pe dreapta, când pe stânga, par ca retezate cu cuțitul și descoperă structura geologică a podișului, dela Silur și Devon până la Mediteranul II și Sarmatic. Golașe sau acoperite cu vegetație ele sunt foarte povârnite, ba chiar și cu pereți prăpăstioși, cari dau amețeală celui ce privește în jos de pe buza înaltă de podiș. Malurile *convexe* prezintă lobi armonioși cu relief teșit, ce coboară în pantă dulce până la apă și pe ei se ridică așezări omenești: sate și orașe. Acolo, însă, unde fluviul scapă de încolăcirii și-și taie drumul drept, valea capătă caracterul de cheie sau canion, având ambele pante înalte și povârnite, în care stratele horizontale ale podișului par ca foile scrise cu fosile ale unei uriașe cărți a naturii, unde cuțitul vremii a tăiat un jgheab enorm. Doar castelele mai lipsesc, pentru ca asemănarea cu valea Rinului între Bingen și Mainz să fie și mai îndreptățită.

3). Al treilea caracter sunt *terasele fluviale*. Ele au marea însemnătate că ne descopăr istoria acestui fluviu de la sfârșitul Pliocenului și până azi. După structura și înălțimea acestor terase putem să ne dăm seama de peripecțiile prin care a trecut fluviul și valea sa în timpul perioadelor glaciare și interglaciare. Câte perioade glaciare principale avem, atâtea terase quaternare apar și în valea adâncă a Nistrului. În total sunt cinci, paralelizându-se cu perioadele glaciare din Alpi: Günz, Mindel, Riss, Würm I și Würm II. Ele sunt acoperite de loess. Dar ceea ce e de o deosebită importanță, este faptul că fiecare terasă imediat superioară este acoperită de un orizont de loess în plus: Terasa Würm II — cea mai aproape de apă și cea mai târzie în timp — are un singur loess; Würm I are două loessuri; Riss, trei; Mindel patru, iar Günz cinci. Intre loessuri apar solurile fosile colorate, formate în faze climaterice mai calde și relativ mai umede. Împreună cu criteriul altitudinii teraselor peste talveg și cu criteriul paleontologico-preistoric, numărul orizonturilor de loess ne pune în măsură a determina vârsta fiecărei terase și a urmări astfel procesul de adâncire a văii Nistrului în cursul epocii quaternare.

Dar terasele acestea au și o mare însemnătate antropo-geografică. Ele au oferit locurile cele mai potrivite pentru așezările omenești în valea Nistrului. Pe terasa inferioară, Würm II, se ridică orașul Soroca; pe terasa imediat mai înaltă, Würm I, se ridică orașul Tighina, ca și Tyraspolul de peste fluviu. Tot pe o terasă fluvială, a cărei vârstă rămâne să fie documentată, se află Cetatea Albă. Pe terasa Riss — cea mai largă dintre toate și care se întinde pe partea Ucrainei, din dreptul Gurei Ichelului până la Liman — se află satul moldovenesc Mălăești, după care am și numit-o. În fine, celelalte două terase superioare, Mindel și Günz, din cauza greutateii procurării apei, nu au așezări omenești.

4). Al patrulea caracter este *valea inferioară înecată* a fluviului, în care distingem lunca Nistrului (cam dela Nord de Tighina în jos), Limanul și valea submarină de pe fundul Mării Negre. Valea submarină datează din ultima perioadă glaciară, Würm II, când nivelul eustatic al M. Negre era coborât peste toate oceanele și mările globului din cauze prea bine cunoscute; iar celelalte aspecte datează din Alluvium, când nivelul eustatic al mării s'a înălțat din nou în urma topirii ghețurilor și apele marine au intrat pe văile fluviale, transformându-le în golfuri. Mai târziu golfurile au devenit limane, iar unele limane au ajuns câmpii de aluvionare sau bălți. Aceste procese petrecute la Nistrul de jos i-au dăruit o luncă, largă pe alocurea până la 17 km., cu brațe de fluviu, cu gârle moarte, cu lacuri și mlaștini și cu o bogată vegetație aquatică, aspecte care fac ca circulația dela un mal la altul să fie îngreuiată.

5). Al cincilea caracter sunt *vadurile nistriene și cetățile dela vaduri*: Hotin, Soroca, Tighina, Cetatea Albă.

Hotinul, punctul cel dintâi unde Românii, după descălecătoare, pe timpul voevodului Ștefan din țara Șipenețului, au atins hotarul Nistrului;

Cetatea Albă, vechiul castel bizantin Asprocastron — Moncastro al Genovezilor și rivala Caffei din Crimeea —; Cetatea Albă, intrată în stăpânirea Moldovei sub Alexandru cel Bun, care o adăogă cu noi întărituri ridicate din 4000 de care de piatră;

Tighina, pe unde trecea drumul cel mare de negoț, care lega Suceava de Caffa genoveză, „drumul tătarăsc“, și al cărei vad fu cucerit tot de Alexandru cel Bun dela Tătari;

În fine Soroca, la al cărei vad Ștefan cel Mare ridică o cetate, ca și la Orhei, împotriva Cazacilor.

Toate aceste cetăți dela Nistru arată rolul ce l-a avut fluviul și valea sa în trecutul Moldovei, *rol de graniță fortificată*, dincoace de care se întemeia o țară agricolă pornită spre civilizație, iar dincolo de care roiau cetele prădalnice de Tătari și Cazaci.

De altfel, hotarul Moldovei la Nistru și la Mare a fost atins numai la câțiva ani după descălecătoare, încă din timpul lui Roman Mușat, care se întitula în hrisoavele sale cu mândrie: „*Mare și de sine stătător domn Țării Moldovei de la Munți până la țărmul Mării.*“ Urmași săi, și mai cu seamă Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare, n'au făcut decât să consolideze și să fortifice granița Moldovei la această vale, la ale cărei vaduri comerciale au ridicat cetăți de piatră, până astăzi în ființă.

Țara Moldovei este tăiată în lungul ei, dela Nord la Sud, de trei ape mari: Siretul, Prutul și Nistrul. Dacă Siretul, această Dunăre a Moldovei în care se varsă toate apele ce coboară spre Răsărit din Carpații Orientali românești, a jucat rolul axei principale de circulație, în lungul căreia s'au ridicat atâtea orașe, ca: Storojinețul, Siretul, Pașcanii, Romanul lui Roman Mușat, Bacăul și altele mai mici și laterale, până la Galați; și dacă Prutul, prin caracterul reliefului pe care-l străbate, ca și prin natura luncii sale, a rămas ca o vale ceva mai puțin circulată, pe pantele căreia s'a ridicat un singur oraș mai însemnat, Cernăuții, dar cu largi perspective economice de viitor, ca drum de legătură pe apă între Baltica și Marea Neagră, — Nistrul, în schimb, cu canionul său și cu vadurile sale, își precizează dela originea Moldovei rolul său antropo-geografic și geo-politic *de frontieră fortificată cu cetăți, ca limită a expansiunii în masă a elementului românesc și ca șanț de apărare în fața lumii eurasiatice de dincolo de el.*

Din punct de vedere etnografic, Nistrul — ca și Dunărea și ca alte fluvii — n'a fost o graniță de netrecut: dovadă numeroasa populație moldovenească de dincolo de el, până la Bug și chiar dincolo de Bug; și, iarăși, dovadă și infiltrarea elementelor orientale: Tătari în secolii mai vechi, Ruși și Ucrainenii dela 1812 încoace, în cuprinsul teritoriului basarabean. Prin faptul, însă, că e ultimul fluviu carpatic spre Răsărit și prin natura văii sale adânci ca un șanț enorm, el a fixat în bună parte destinele neamului;

românesc către stepele ponto-caspice. Iar concluzia noastră nu poate fi alta decât aceea că Nistrul este un hotar ideal pentru pământul și poporul ce coboară dinspre cetatea înconjurată de munți a Transilvaniei românești.

Deoarece, însă, în fixarea granițelor unui stat, hotărâtoare sunt nu numai elementele naturii, oricât de ideal favorabile ar fi ele, ci și reacțiunea omenească, istoria hotarului moldovenesc spre răsărit este aceea pe care o cunoaștem cu toții.

Laboratorul de Geografie generală și anthropogeografie
al Universității din București; Iulie 1941.

C. BRĂTESCU

FRONTUL CARPATIC APUSEAN¹⁾

Geografii români deosebesc trei fronturi carpatice, despre care se scrie curent și în manualele noastre de liceu: Frontul Carpatic Răsăritean, Frontul Carpatic Meridional și Frontul Carpatic Apusean. Impreună, toate acestea închid podișul înalt al Transilvaniei. Nimeni nu discută, și nici nu este de discutat, orientarea celor trei grupe muntoase față de cetatea naturală din centrul pământului carpatic românesc. Întinderea lor și, deci, limitele lor respective, sunt însă obiect de controversă.

Ne vom ocupa în cele următoare numai de întinderea și caracterele Frontului Carpatic Apusean, adică de seria masivelor muntoase care leagă—în Vestul țării—munții vulcanici ai Gutâiului și cei cristalini ai Rodnei, de Balcani (obârșiile Timocului alb). Lungimea întregului șir este de peste 550 km.

Asociația muntoasă din Vest nu merită însă — pe toată întinderea — numele de munți. Astfel în partea ei de NE, între capătul nordic al Bihorului și latura apuseană a masivului Rodnei, vechea punte cristalină a fost ruptă în bucăți și scufundată — aproape în totalitatea ei — atât către uriașa groapă a Pannoniei cât și către cea, mai redusă ca întindere, a Transilvaniei. Au rămas — un timp acoperite și ele de depozite mai tinere — numai câteva fragmente care azi răsar ca niște insule de sub cuvertura de gresii, calcare, marne, argile și ni-

1) Comunicare făcută în ședința din 14 Iunie 1941 a Soc. R. R. de Geografie la Fundația Carol I, în prezența Majestății Sale Regelui Mihai I.

Nota Red.: Domnul Vintilă Mihăilescu, profesorul de Geografie Fizică la Universitatea din București, nu este de loc străin de problemele de Geografie umană — mai ales românești. Dimpotrivă: mai multe sunt seriile de studenți care l-au ascultat predând geografie umană decât cele care l-au avut dascăl de Geografie fizică. Problemele de geografie umană și politică pe care le-a ridicat Transilvania, mai ales după Arbitrajul dela Viena, l-au preocupat în deosebi. O foarte interesantă *Hartă etnică a României transcarpatice*, document de mână întâia pentru susținerea drepturilor românești acolo, publică domnia sa în Buletinul de Geografie pe anul 1940 (acum sub tipar).

sipuri terțiare: Meseșul, Plopișul, Măgura Șimleului, Vârful Câmpului, Prisnelul, Preluca.

Acestei zone de vechi munți ruinați, îi corespunde cea mai largă spărtură în cununa de înălțimi care înconjoară cetatea naturală a Transilvaniei. Romanii au încercat și ei, pe vremuri, să astupe spărtura cu valurile de întăritură dinspre poarta Someșului, în părțile Moigradului (Porolissum).

Munții adevărați, cu înălțimi ce depășesc 1800 m., încep dela Sudul Crișului Repede, cu masivul Bihorului. Ei nu formează însă lanț, ca Frontul din Răsărit, sau cel din Sud, ci blocuri mari, înălțate aici ca niște uriașe bastioane de pază în fața țărilor dinăuntru: Transilvania și Țara-Românească a Dunării de jos. Orientarea cutelor carpatice arată și ele alăturarea, aici, a două direcții principale de cutare: direcția de încrețire a munților Apuseni cu axa cutelor îndoită spre NW și spre SW și direcția de încrețire a munților Clisurei Dunărene cu axa cutelor îndreptată spre Sud. Valea Mureșului a împrumutat depresiunea tectonică dela întâlnirea celor două direcții de încrețire.

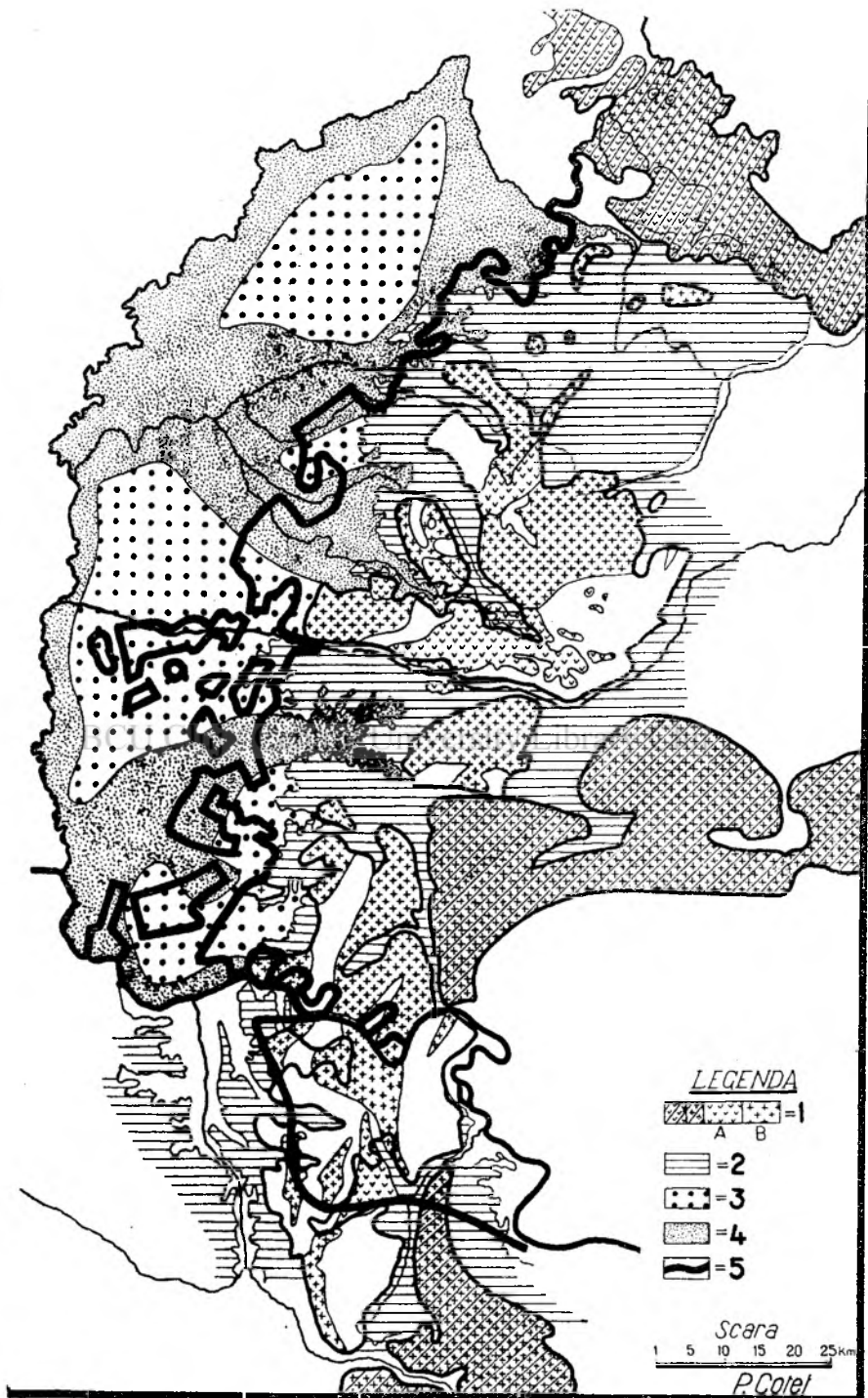
Așa dar, nu se poate vorbi de un lanț muntos în partea apuseană a României, ci, mai degrabă, de alăturarea a două masive principale: Munții Apuseni în Nordul Mureșului și munții Dunării românești (sau ai Clisurei dunărene) în Sudul acestei văi. Și totuși constatăm o serie de trăsături comune, care impun înglobarea marilor bastioane muntoase din Vest într'o singură grupă sau, mai exact, asociație: **Frontul Carpatic Apusean.**

Iată aceste trăsături comune:

1. Intregul Front Carpatic Apusean formează o treaptă mult mai coborită decât celelalte două fronturi carpatice. Faptul este banal și se observă pe orice hartă orografică, indiferent de scară (de exemplu, între masivul Godeanul, cu care se termină Carpații Meridionali deasupra șanțului depresionar al Timeșului, și masivul Semenicului din grupa munților Bănățeni, diferența de altitudine este de c. 1000 m.).

2. Intreg Frontul Carpatic Apusean este rupt în trepte care cad către Vest. Întâlnim, într'adevăr, înălțimi maxime de 1850—1400 m. pe linia cea mai răsăriteană; Bihor, Poiana-Ruscăi, Semenic, Rtanj; de 600—1000 pe o linie mediană: Plopiș, Pădurea Craiului, Codru, Zarand, Dognacea, Baziaș, Duboca, etc.; în fine, sub 600 și chiar sub 400 m. pe a treia linie, cea mai vestică (insulele cristaline sau vulcanice din cuprinsul platformelor deluroase precarpatice: Vârful Codrului, Măgura Șimleului, Măgura Buziașului, Dealul Vârșețului, Dealul Anatema (370 m.) la Sudul Dunării, etc.).

3. Intreg Frontul Carpatic Apusean este străpuns de numeroase depresiuni plane sau colinare, care, fie în chip de golfuri, fie în chip de culuare deschise la ambele capete, pătrund până departe în interiorul lui, îl taie în curmeziș sau îi scot în evidență marginile. Aceste depresiuni despădurite, cultivate și pline de satele care-și răsfiră gospodăriile printre livezi și porumbiști ori își risipesc sălașele prin fânețe, alcătuiesc mici individualități geografice și antropogeografice bine ocrotite de paravanul munților din cadru. Sunt, adică, un fel de „țări” înăuntrul cărora, de cele mai multe ori, se pătrunde prim strămtoriș sau clisuri, care în trecut jucau rolul de porți ușor de apărat. Astfel putem cita, în Nord, sub claua vulcanică a Gutăiului, țara Lăpușului; între promonotoriile cristaline ale Meseșului și Plopișului, țara sau depresiunea Șimlăului; apoi, tot mai spre Sud, țara Beiușului pe Crișul Negru, a Zarandului pe Crișul Alb, a Almăjului pe Nera, a Homoliei pe Mlava, Cerna-Reca pe Timocul-Negru, etc. In totul am numărat, de sub Gutăi până sub Balcani la Niș, c. 20 de astfel de țări

1. Arii și insule cristaline sau vulcanice. — 2. Formațiuni paleozoice, acoperite ori nu de acoperiri mai noi, mezozoice sau trețiare. — 3. Prispe deluroase, câmpii înalte piemontane. — 4. Câmpii joase, inundabile. — 5. Limita vestică (și insulele exterioare) ale blocului etnic românesc.

izolate între ele prin pintenii pieziși coboriți din culmea principală. Există țări asemănătoare și înăuntrul sau în marginea celorlalte fronturi carpatice, dar acolo ele se leagă cap la cap, formând o singură unitate, un singur uluc deprimat bine populat și bine cultivat.

4. **Masse de șisturi cristaline sau de formațiuni paleozoice**, acoperite ori nu de cuverturi mai noi (mezozoice sau terțiare) și dislocate, străpunse ori legate între ele prin puternice erupții vulcanice, se succed, pe întreg Frontul Carpatic Apusean, din Preluca Lăpușului până în Cerna-Reca (depresiune sculptată în lave de vârsta celor care, în Nordul Bihorului, au ridicat clăile Vlădesei) și până în Valea Nișavei.

Este clar deci că diformările și fragmentarea tectonică constituiesc, împreună, trăsătura fundamentală care dă un anumit aer de familie masivelor Frontului Carpatic Apusean. Dislocările scoarței și ridicările în bloc pe compartimente (mișcările strofice, cum li se mai spune) explică discontinuitatea spațială și denivelările accentuate dintre unitățile mari (arhitectonice) ale acestei asociații muntoase. Modelarea ulterioară, sau concomitentă, a mișcărilor tectonice, numai a adâncit, ciclic, și numai a exagerat tiparele originare, rotunzind relieful inițial.

Urmările dislocărilor, fragmentării tectonice și modelării ciclice au fost multiple:

a) Mai întâi, dispoziția rețelei hidrografice din Vestul țării în trei bazine principale: **Someșul** — atras, el și afluenții lui, către zona de lăsare a câmpiei dela vărsarea acestuia, după ce a străbătut partea cea mai ruinată a barierei cuvetei transilvănene; **Mureșul**, care după ce folosește, pentru a ieși din cetatea Ardealului, depresiunea sinclinală dintre Poiana Ruscăi și Munții Metalici, își resfiră apele pe vastul amfiteatru aluvionar de sub Munții Zarandului și ai Poianei Ruscăi; în fine **Dunărea** care, după ce străbate zona sudică de lăsare a câmpiei dintre gura Moravei și vărsarea Tisei, străpunge bariera carpatică pe urmele unui vechi braț de mare după unii, sau ale unei serii de bazine de scufundare, după alții. Astfel au fost lărgite cele trei porți principale de pătrundere dinspre Europa Centrală către țara cea largă a Transilvaniei și către țărmul de NW al Mării Negre.

b) Tot ca un reflex al fragmentării tectonice, sunt discontinui și neegal dezvoltate și prispele deluroase care însoțesc munții Frontului Carpatic Apusean, fie în marginea lor dinspre câmpie (platforma Buziașului, a Lipovei, a Sălajului), fie în periferia depresiunilor intramuntoase (culoarul Moravei, golful Oraviței, al Timișului, al Zarandului, etc.). Deosebirea de celelalte fronturi carpatice este, în această privință, cât se poate de răspicată. Într'adevăr, cununa dealurilor pericarpatice este continuă atât la Sudul, cât și la Estul munților propriu ziși (podiușul Getic și Subcarpații).

c) În fine, succesiunea de câmpii înalte piemontane și câmpii joase mlăștinoase, care înaintează mai pretutindeni până în apropierea zonei deluroase sau chiar a celei muntoase, trebuie pusă în legătură tot cu mișcările în bloc, pe compartimente, dinăuntrul și din apropierea munților.

d) **Viața organică** a fost și ea influențată, în expansiunea ei, de fragmentarea tectonică și morfologică a zonei muntoase din Vest. Raportul între relieful și marile asociații vegetale este atât de clar, încât orice hartă a vegetației arată pădurea de conifere și pășunile alpine extinse peste masivele înalte, iar pădurea de fag din latura panonică a Carpaților legată — prin culoarele largi ale Someșului, Mureșului, Dunării și Timoc-Nișava, cu făgeturile din bazinul Transilvaniei, din Oltenia și din platforma prebalcanică. E drept că pentru unele

plante, și chiar animale, zonele deprimite n'au reprezentat o piedică (de pildă pentru cele de origine meridională), dar aceasta nu scade importanța constatării de mai sus.

e) **Chiar populația**, luată în totalul ei, s'a resimțit și se resimte de felul cum este plăsmuit Frontul Carpatic Apusean, vast amfiteatru deschis către marea groapă a Panoniei și întrerupt transversal de spărtura platformei someșene, de poarta Mureșului și de clisura Dunării. Într'adevăr, țărâtimea acestei părți de țară și-a îngrămădit satele, în general mici, în cuprinsul depresiunilor și culoarelor, pe plaiurile dealurilor și munților scunzi, și-a împrăștiat crângurile de gospodării în fâneța și pășunea de pe podurile sprii (superioare) până spre 1300 și chiar 1400 m., a ocupat de timpuriu câmpiile înalte de sub munte până în apa Tisei și, fără să le caute prea mult, nu a ocolit cu totul nici chiar unele din zonele mlăștinoase ale șesului. Negustorii și meseriașii au căutat însă, cum era și firesc, marile drumuri din lungul zonelor deprimite și, mai ales, al culoarelor transversale. Nu-i de mirare, deci, că în lungul acestor zone se înșiră orașele și că tot în cuprinsul lor întâlnim cele mai multe sate de coloniști unguri, germani, slovaci, sârbi.

Și totuși există un element care, peste toate discontinuitățile, dă unitate ideală întregului Front Carpatic Apusean. Acesta este elementul românesc, același din țara Lăpușului și până în apropierea Nișului.

Prin ce taină s'a păstrat unitară, în bătaia vânturilor din Apus, aceeași mișcă etnică din Rodna în Balcani, nu-i cazul să explicăm aici și, poate, nici n'ar fi ușor de lămurit. Suntem mulțumiți să constatăm doar că faptul nu poate fi contestat și suntem siguri că un popor nevrednic și mai puțin strâns de un pământ milenar stăpânit de strămoșii lui, n'ar fi putut dăinui în lungul acestei lungi zone de hotar. Nimeni nu a îndrumat pașii autohtonilor de aci, în trecut, îndemnându-i și arătându-le teritoriile pe care trebuiau să le ocupe, să le valorifice și să le păstreze. Și totuși, poporul acesta a ocupat ceea ce era normal să ocupe și a păstrat ceea ce era în puterea lui să păstreze. Nimeni nu l-a răsfățat în trecut și cred că nu se va mai găsi nimeni să-i arunce insulta că este răsfățat în prezent.

Poporul acesta, la el acasă în porțile Someșului, în poarta Crișului, în poarta Mureșului, în poarta de fier a Transilvaniei, în porțile de fier ale Dunării, în poarta Timocului, nu s'a ridicat și nu se ridică împotriva destinului; crede în puterea care leagă pe omul muncii de pământul părinților; crede în puterea de înțelegere și de acțiune a oamenilor predestinați; cunoaște...

Poate că acesta este secretul persistenței masei românești, unitară în tot lungul Frontului Carpatic Apusean.

*Laboratorul de Geografie fizică
al Universității din București.*

Iulie, 1941.

V. MIHĂILESCU

BASINUL DE MIJLOC AL DUNĂRII IN LUMINA GEOPOLITICEI

Nici oamenii politici și nici opinia publică nu au neglijat existența unui teritoriu specific, în Europa Centrală, străbătut și chiar dominat de cursul mijlociu al Dunării. Și s'a înțeles întotdeauna faptul că această regiune se află într'o zonă mixtă de influență și, anume, a Germaniei dinspre Vest și a Rusiei dinspre Est.

Din examinarea acestei situații desigur că se pot trage multe concluziuni de ordin politic internațional, în afară de una singură, care este lipsită de orice criteriu de obiectivitate, și anume: că **pentru a se păstra echilibrul între cele două forțe, Românismul trebuie să abdice dela revendicarea unității sale naționale, iar sceptrul conducerii trebuie să treacă în mâna Ungariei, ale cărei granițe naturale trebuie să fie crestele Carpaților, care pot fi cu ușurință apărate împotriva pericolului rusesc.**

Această temă este dezvoltată cu măiestrie de unul dintre iscușii politicieni -- propagandiști ai Ungariei, fostul prim-ministru Tibor Eckhardt, în „The Hungarian Quarterly”, revistă tipărită într'o factură pur anglo-americană și scrisă cu scopul de a influența cercurile conducătoare respective.

Este dreptul Ungurilor să facă orice propagandă. Înțelegem nevoia lor de a face propagandă cu orice preț, tocmai pentru motivul că dreptatea nu este de partea lor. Pentru ei este o imposibilitate de a-și realiza idealul național pe altă cale, decât pe cea a propagandei. Și d-l Eckhardt abuzează de această cale, pentru că contează pe faptul că lumea anglo-saxonă cunoaște incomplet condițiunile politice din Sud-Estul Europei. D-sa mai contează și pe faptul că, dintr'o avalanșă de argumentare, o parte din argumente se încetățenesc, fie numai pentru că sunt prezentate sub formă strigătoare și cu aparență verosimilă. D-l Eckhardt țese cu multă dibăcie, și într'o prezentare de ansamblu plină de miez, nenumărate fapte, care nu sunt întotdeauna falsuri vădite, și totuși, în marea lor majoritate, ajută la construirea unui sistem de argumentare care poate induce în eroare pe cetitorul dornic de a se documenta în mod obiectiv. Mai ales că, spre deosebire de stilul polemic intern unguresc atât de violent, argumentarea d-sale păstrează o ținută și un ton calm aparent obiectiv, lipsit de orice notă personală și de jicniri directe, tocmai pentru că știe bine că Anglo-saxonii nu tolerează agresivitatea și nici pasiunea în ton, expresii sau gesturi. Cu aceste mijloace este firesc ca teza maghiară să obțină valoarea de circulație internațională și să obțină sufragiile anumitor națiuni, în aceeași proporție în care ele sunt îndepărtate geograficește de regiunea dunăreană. Or, argumentarea maghiară furnizează justificare pentru aplicarea unor măsuri lipsite nu numai de temei obiectiv, dar și de fond moral.

Este util să înfățișăm opiniei publice nu numai argumentele de fond ale concepției maghiare, ci mai ales tehnica unei opere sistematice de maturizare a opiniei publice internaționale, pe tema unei filosofii politice caracteristice ungurești.

În centrul ideologiei politicii ungurești se găsește o concepție specifică, pe care nu o putem caracteriza cu nimic mai bine decât cu citate din studiul d-lui T. Eckhardt, intitulat: **The problem of the middle Danube basin**. Făuritorii tratatelor de pace (dela Paris) trebuie să fi înțeles că aplicarea unilaterală*) a

*) Sublinierile din citate nu sunt ale d-lui T. Eckhardt. Un bun propagandist știe că spiritul anglo-saxon este protivnic sublinierilor și tuturor formelor de exteriorizare provocatoare. Și Anglo-saxonii trebuiesc câștigați cu *orice* mijloace.

principiului etnic va duce la formarea unor state neviabile. Și, atunci, au **corectat** acest principiu, formând mai puține state decât era numărul naționalităților din Austro-Ungaria, **inventând** națiuni inexistente, națiuni care s'au prăbușit la primul șoc.

S'au prăbușit aceste națiuni, pentru că nu constituiau o omogenitate etnică?

Ele s'au prăbușit din punct de vedere militar. Dar din punct de vedere militar s'au prăbușit și țările care erau socotite ca cele mai omogene din punct de vedere etnic. Prăbușirea militară a unei țări nu probează șubrezenia ei structurală, după cum cuceririle lui Gingis-Khan nu probează existența unui fond moral sau a unei necesități istorice.

Dela izbucnirea războiului actual, Rușii au acaparat teritoriile care sunt vădit nerusești. Basarabia are majoritatea absolută românească. Finlanda nu era rusească. Rușii au anexat, fără ezitare, țările Estonilor, Lituanilor, Letonilor și ale altor popoare nerusești. Albania face parte din Italia, ca și Muntenegru. Iar Tracia este astăzi o provincie bulgară, după cum Timocul românesc este jugoslav și bulgar și Ardealul românesc este unguresc.

Ungurii au cerut necontenit refacerea Ungariei milenare pe motive etnice, adică revenirea tuturor Ungurilor sub coroana Sfântului Ștefan. Acest principiu totuși „**nu trebuie exagerat**”, adică aplicat fără considerare, ci aplicat cu **discernământ**, adică dela caz la caz, și în așa fel, ca „rasele superioare” să nu piardă nici un suflet și nici un teritoriu stăpânit în cursul istoriei.

O principală sursă a crizei din basinul dunărean s'ar datori alipirii Transilvaniei la România. Argumentarea, a cărei falsitate îi scapă unui anglo-saxon, este o adevărată comoară de prezentare ipocrită:

„A treia mare greșală făcută de făuritorii păcii a fost că ei au refuzat să recunoască evoluția istorică independentă a Transilvaniei, precum și compoziția specifică și structura spirituală a acestei provincii, rezultată din simbioza celor **trei națiuni distincte**. Și acest teritoriu, cu caracter occidental, cu un trecut glorios și cu o conștiință deosebit de dezvoltată în ceea ce privește propria sa importanță, a fost pur și simplu, și fără nici un scrupul, **încorporat** într-o Românie-Mare centralistă, de un caracter distinct balcanic. Și ceea ce s'a întâmplat apoi a fost că principii etnici a fost **impus numai cu timiditate și parțial**, în multe cazuri fiind pur și simplu falsificat, procedeu care a sădit în **solul fertil** *) al văii Dunării semințele unor viitoare și serioase tulburări”.

Cei cari cunosc istoria veche și modernă a Transilvaniei vor remarca abilitatea d-lui Eckhardt de a vorbi despre cele trei națiuni ale Ardealului, lăsând să se înțeleagă prin ele, după circumstanță, cele trei națiuni istorice (nobili, săcuii și sașii) **între cari însă niciodată nu a figurat și națiunea română**, care în tot cursul istoriei a format majoritatea absolută a populației Transilvaniei. Dacă se vorbește de „simbioza celor trei națiuni”, apoi trebuie lămurit că „evoluția istorică”, de care **ar fi trebuit să țină seamă** făuritorii păcii, se referea numai la ținuturile istorice, adică la populația suprapusă, dominantă, parazită, cu o totală excludere a adevăratei națiuni reale, majoritare, a Transilvaniei.

Și d-l Eckhardt mai știe, tot așa de bine ca și noi, că nu „făuritorii păcii” au dat Transilvania românească, României. Înainte de conferința păcii, și înainte de ocuparea Ardealului de către armata României, masele mari ale populației ardelenesti, adică **Românii ardeleni**, au proclamat, fără nici o influență străină, **unirea**

*) Fertilitatea sau sterilitatea solului nu are nici o influență asupra aspectului moral și politic al problemei. Utilizarea nepotrivită a argumentului este totuși fapt caracteristic.

Ardealului cu România. Actul unirii a fost spontan și a fost recunoscut și de guvernul ungar dela Budapesta. Românii din Ardeal, cu guvern autonom, au avut la Budapesta un ministru plenipotențiar, recunoscut de guvernul maghiar. Deci, „făuritorii păcii” nu au încorporat Transilvania occidentală la România balcanică, ci au consacrat unirea Românilor ardeleni cu România, fapt care a implicat ruperea teritoriului locuit de Români, dela Ungaria. Dar hotărîrea unirii, luată de Românii cari formau majoritatea absolută a Transilvaniei, a fost nu numai acceptată și de poporul german din Ardeal și Banat, ci întărită prin hotărîrea liberă a acestui popor, exprimată în adunări naționale reprezentative și necontestate până astăzi nici de Germani și nici de Maghiari.

Invocarea caracterului distinct, specific, al Ardealului, a fost una din manevrele contelui Ștefan Bethlen, care revendica Ardealul dela România în două etape, prima fiind a unei separări de România și a constituirii unui Ardeal autonom, probabil sub patronaj maghiar, iar a doua etapă ar fi fost proclamarea „Unirii” cu Ungaria, cum s’a făcut în 1848.

Pentru această operațiune, ar fi fost însă indispensabil asentimentul populației din Ardeal și nu al Ungurilor din Budapesta. Și acest asentiment nu a existat și nu-l vor putea obține niciodată.

În tot cursul veacurilor, Ungurii niciodată nu au făcut Românilor, cari constituiau adevărata populație a Ardealului, fiind în majoritate absolută, nici un fel de propunere, cât de vagă, de autonomie, în care Românii să fie recunoscuți măcar cu drept egal de vot cu popoarele stăpânitoare, disparente ca număr. Ideea „autonomiei” Ardealului s’a născut abia după ce Ardealul s’a unit cu România. Ungaria nu a admis Ardealul autonom nici în epoca în care Românii au fost deposedați, timp de secole, de cele mai elementare drepturi cetățenești, în Ardeal, când au făurit legi cari nu permiteau Românilor să construiască biserici de piatră, iar pe cele zidite, le-au dărâmat, când Românii nu aveau dreptul să posedze imobile în orașe. Inuși Episcopul Românilor ortodoxi din Ardeal a fost expulzat din orașul Sibiu, nefiind membru al uneia din cele trei națiuni care trăiau într’o simbioză de exploatare a Ardealului.

Cum a fost aplicat principiul etnic în Ardeal?

Din capul locului trebuie să constatăm că Ungurii ne acuză că am aplicat timid și parțial principiul etnic în Ardeal, iar uneori l-am falsificat. Este drept că nu precizează când și cum l-am falsificat, dar însăși această acuzațiune ce ni se aduce reprezintă o recunoaștere a unui fapt: că noi am aplicat vicios — după părerile Ungurilor — principiul etnic. Iar Ungurii, în cursul veacurilor, nu le-au aplicat niciodată, în nici o formă.

În Ardeal și Banat, din 23 județe, Ungurii au avut majoritate numai în trei. Ungurii au dominat și au revendicat o provincie, în care Românii au majoritate absolută aproape în toate județele.

Chiar în județele lipite de granița dinspre Ungaria, Românii au fost în majoritate absolută — chiar după statisticile ungurești.

Iată aplicarea românească a principiului etnic.

Poporul german, care sub dominația maghiară era periclitat să dispară, a revenit la conștiința etnică sub era românească și la inițiativa românească. Nu noi am învățat dela dânsii sentimentul național; din contră, le-am cultivat spiritul național, creându-le condiții de viață națională proprie. Poporul românesc ar fi fericit dacă elementul etnic românesc din afara hotarelor României, s’ar bucura de condițiunile de viață, de cari au beneficiat elementele eterogene din România, timp de două decenii. Noi nu am avut nevoie să fim îndocrițați de alții în spirit naționalist,

Românii fiind primii dintre toate minoritățile fostei Ungarii cari și-au proclamat dreptul la autodeterminare.

Cităm mai departe:

„Întâi și întâi principiul etnic trebuie aplicat efectiv pretutindeni. Fiecare grup rasial, individual, trebuie să aibă dreptul la autonomie și la autodeterminare, în măsura în care forța numerică, forța morală ori prestigiul, standardul lui de evoluție, îl îndreptățesc, iar în teritoriile cu populație mixtă un sistem de compromis între guvern și minorități va trebui să facă față diferitelor situații impuse de amalgamarea raselor”.

Dacă într'adevăr greșala Europei ar fi fost nerespectarea principiului etnic, atunci refacerea Europei trebuie să se facă pe baza principiului citat mai sus. Adevărul este că, pentru d-l Eckhardt, principiul etnic, admis de Unguri atunci când revendică „desrobirea” Ungurilor de sub dominația țărilor învecinate, nu mai este valabil atunci când el trebuie aplicat la Români, Slovaci, Germanii, Ucrainenii și Sârbo-Croații de sub dominația Maghiară.

Dacă „întâi și întâi” principiul etnic trebuie aplicat pretutindeni, ne întrebăm: ce caută străinii în locurile unde majoritatea absolută a populației este românească?

Ce situație falsă se crează prin afirmațiuni asupra tragediei minorităților etnice din 1938, cari trebuiesc desrobite: „Din cele peste 100 milioane locuitori ai Europei de Est, cel puțin 30⁰/₀, adică 30 milioane sunt minoritari, ori trăesc sub regimuri care „le sunt străine, ori pe care ei le consideră asupritoare”.

Dar chiar admițând ideea că grupurile etnice înfrățite sunt grupuri eterogene — ceea ce dealtfel este lipsit de orice temei, între Sârbi și Croați nexistând diferențe mai mari decât între Secui și Unguri, totuși 1938 ar însemna un progres enorm față de 1918. Într'adevăr, dacă la 1918 s'au găsit 30⁰/₀ minorități, în care se cuprind și popoarele înfrățite, apoi în Austro-Ungaria din 1918 s'au găsit aproape 70⁰/₀ minorități **veritabile**, adică grupuri etnice străine, adverse și cu tendințe politice centrifugale. Contează d-l Eckhardt pe faptul că cetitorii lui anglo-saxoni ar putea să nu cunoască acest fapt și să se lase impresionați de invenția celor 30⁰/₀ minoritari din Europa de Est, procent care, de altfel, astăzi este mult mai ridicat decât era la începutul războiului?

Este cu totul neîntemeiată afirmațiunea că, în basinul dunărean, popoarele diferite au trăit cu un ideal comun, cel al monarhiei „Austro-Ungare”, monarhie care era pe punctul de a se „reîntineri” spre a putea servi ca o adevărată Ligă a Națiunilor, creată însă printr'o evoluție istorică și având stabilitate interioară mai mare, precum și capacitate de dezvoltare viitoare... Cele șase națiuni — care ar urma să trăiască în viitor sub conducerea unui leader — **poporul unguresc** — sunt: Austriecii, Ungurii, Cehii, Croații, Slovaci și Slovenii „și numeroase alte minorități rasiale și naționale”. În categoria din urmă ar intra Români, cari bineînțeles nu au drept la o viață națională proprie, ci se împart între mai multe țări, formând un grup etnic minoritar și în imperiul condus de Ungaria.

Trebuie remarcată și metoda propagandei maghiare, care în sectorul german obține rezultatele arbitrajului dela Viena ca o răsplată a fidelității maghiare, iar în sectorul anglo-saxon plănuiește să cuprindă în noul Stat condus de Unguri și „națiunea austriacă”, scoasă din sânul Germaniei, a acelei Germanii dela care Ungaria a primit Ardealul de Nord.

Spre deosebire de concepția ipocrită, imaginată de d-l Eckhardt, s'a formulat și la noi planul unei federațiuni a statelor danubiene, pe bază de **perfectă egalitate de drepturi**. Planul acesta a fost formulat de către d-l Iuliu Maniu și a fost criticat chiar de către cei cari îl susțin astăzi, adică de Unguri. Pentru că nici

atunci, și nici acum, Ungurii nu au urmărit idealul unei soluții pacifice și deopotrivă satisfăcătoare pentru toate popoarele sud-est europene, ci au urmărit revizionismul și primatul „rasei superioare” a Maghiarilor. Ideea superiorității rasei mongoloide maghiare, față de popoarele băstinașe europene din sud-estul Europei, nu a fost o simplă idee trecătoare în capetele unor patrioți maghiari exaltați, ci a devenit o dogmă națională, pe care astăzi Ungurii încearcă să o acrediteze și în lumea anglo-saxonă.

Ideea unei confederații libere și cu drepturi egale, propusă de Români, a fost combătută de revizionismul maghiar. La rândul lor, toate celelalte popoare din fosta Austro-Ungarie, care după părerea d-lui Eckhardt a asigurat „civilizație” și „libertate relativă” tuturor neamurilor, o repudiază pe aceasta, **cu toatele deopotrivă**, tocmai în baza unei experiențe seculare privitoare la „civilizația și libertatea” ce le-a oferit-o fosta Austro-Ungarie.

Faptului concret al repudierii ideii maghiare de către toate neamurile în unanimitate, nu i se pot opune argumente istorice, geografice, economice, etc.

„Dunărea este râul Europei, și în momentul ce această arteră este tăiată, pacea Europei Centrale este pierdută”, — zice d-l Eckhardt, apodictic. Deci — Dunărea trebuie dată, cu întregul ei basin, Ungurilor. Or, în istorie, contează popoarele, cu viața, cu sentimentele și cu voința lor, iar nu pădurile, minele și cărbuni, de comunicații sau punctele strategice, care, deși puse în serviciul ideii mari a fericirii popoarelor, sunt totuși argumente secundare. După pacea dela Trianon, poporul unguresc a fost redus la limitele lui geografice naturale. Aceste limite puteau fi supuse unei revizuirii, cu scopul de a se evita existența de grupuri ungurești, dincolo de granițele Ungariei. Dar poporul maghiar a rămas unitar și a fost supus unei probe de a trăi prin propria sa forță, prin propria sa capacitate.

Maghiarimea a căzut la acest examen, la care a fost supusă de evenimentele istorice. Toți Ungurii recunosc că noul Stat maghiar nu a avut vitalitate și nu a vădit capacitate de progres. Și nu o are nici acum. Dar ei nu au recunoscut că lipsa progresului se datorește valorii reduse a capacității de producție și de guvernare maghiare, ci au insinuat că Ungaria „mutilată” a pierdut pădurile, minele și alte bogății, ceea ce a oprit procesul de dezvoltare a Ungariei. În fond au pierdut nu numai aceste resurse de bogății, ci mai ales au pierdut valoarea muncii brațelor Românilor, Slovacilor, Germanilor, Croaților și ale celorlalte minorități, care au făcut prin munca lor splendoarea capitalei maghiare, pe care Ungurii o prezintă ca o probă a capacității maghiare superioare, a „europenismului maghiar”. În ultimele două decenii, când Ungaria s'a bizuit numai pe forțele etnice maghiare, a fost incapabilă de a progresa esențial, rămânând capitala lor până astăzi exact în starea în care se găsea atunci, când minoritățile ei etnice, pe baza dreptului de autodeterminare, s'au rupt dela Ungaria.

Or, Ungaria nu este o țară săracă și ar fi putut foarte bine să se administreze în cadrul mai redus, în condiții bune. Pentru aceasta însă ar fi trebuit să aibă onestitatea de a se mulțumi cu standardul cultural care i se cuvenea, pe baza gradului de civilizație a poporului maghiar.

Conducătorii Ungariei însă nu s'au mulțumit cu atât. Ei au continuat să-și croiască buget la nivelul cadrelor vechii Ungarii. Iar în materie de civilizație, au crezut că este cazul să se angajeze în investiții cari erau cu totul disproporționate pentru Statul pur unguresc, al secolului actual, numai și numai pentru a dovedi „superioritatea rasei maghiare” față de vecinii modești, cari au făcut eforturi pentru a se putea ridica în mod evolutiv, prin mijloace proprii.

Vom cita două exemple caracteristice:

Ungaria a făcut un împrumut la Societatea Națiunilor, din sânul căreia, fiind debitoare, s'a grăbit să iasă cu șgomot. Acest împrumut a fost utilizat în mare parte pentru construcții de șosele betonate. Ungurii, popor „civilizat”, nu putea trăi cu șosele arhaice, bune doar pentru niște țări balcanice, care dacă nu au bani, nu construiesc șosele asfaltate și nici nu apelează la Societatea Națiunilor pentru împrumut.

Ungaria a fost singurul stat din Sud-Estul Europei care a contractat un împrumut dela Societatea Națiunilor, și a fost singurul stat din această regiune, care a ieșit din Societatea Națiunilor...

A stabili exigențe de civilizație peste puterile proprii și a învinovăți apoi Trianon-ul de situația creată Ungariei, de a nu-și mai putea satisface, nu nevoile reale, ci cele ce și le **imaginează** guvernării ei, cari se sbat în mod sistematic pentru ideea de a nu admite în nici un chip coborîrea standardului ridicat al statului maghiar, redus la proporțiile lui naturale, a fost o tactică, pe care statele vecine nu s'au ocupat sistematic să o demaște.

Al doilea fapt, tot în legătură cu primul, este capitoul propagandei extinse și costisitoare pe care Ungaria a făcut-o în străinătate pentru a cuceri opinia publică mondială pentru ideea revizionismului maghiar. Faptul că o propagandă largă necesită fonduri enorme, de cari Ungaria nu dispune, nu a constituit o piedică pentru patrioții maghiari, cari au găsit soluția falsificării monedelor străine mai morală decât renunțarea la propagarea unei cauze care nu se putea împune prin însăși adevărul ei intrinsec, ci numai prin presiunea unei propagande costisitoare.

Ungurii au susținut ideea principiului etnic timp de două decenii, numai pentruca prin aceasta să poată obține rectificări de frontieră, rectificări care în ochii opiniei publice maghiare, fanatizată de propaganda internă, trebuiau să dovedească că frontierele dela Trianon nu sunt definitive și că, deci, sfințenia tratatelor a căzut.

Iar principiul etnic, pus în slujba acestei idei, a fost susținut cu un spirit de generozitate care nu putea să nu captiveze mentalitatea anglo-saxonă.

„In această regiune a Europei, mai mult decât în oricare altă parte a Europei, **orice om de stat inteligent a trebuit să se convingă că dacă creșterea teritoriului unei țări s'a făcut prin anexarea de populații contra voinței acestora, sau a minorităților de altă rasă, aceasta nu va aduce cu sine nicio creștere de forță a Statului beneficiar**”.

Constatarea inteligenței oamenilor politici, cari nu respectă legile firii este pe deplin justificată, deși o serie de oameni politici maghiari trebuie să se simtă atinși de aprecierile colegului lor însărcinat să argumenteze pe gustul lumii politice anglo-saxone.

D-l Eckhardt insistă asupra necesității de a se aplica ferm principiul etnic: „Cu scopul de a se asigura o mai bună ordine internațională, toate mijloacele posibile trebuie utilizate, pentru a se reduce numărul minorităților nemulțumite. Și aceasta trebuie făcută în primul loc prin punerea fermă în aplicare a principiului etnic, înlocuindu-se unitățile etnice fictive, compuse din amestecul diferitelor națiuni”.

Soluția propusă este următoarea:

„Nu încape nici o îndoială că recunoașterea importanței primordiale a principiului etnic înseamnă că toate teritoriile de frontieră, care au în majoritate populație de aceeaș rasă cu populația țării învecinate”, trebuie detașate și ane-

xate la statul comun, în afară de cazuri inevitabile, când condițiunile geografice se opun. Cei cari după această revizuire de frontieră rămân pe loc, trebuie repatriați, — dar numai cu asentimentul lor — și numai astfel ca în ambele țări să rămână un număr egal de minorități. În fine, cei cari constituiesc masse compacte minoritare în interiorul altui stat, trebuie să obțină **autonomie**.

Este curios că această propunere, care era formulată de propaganda oficială maghiară în țările anglo-saxone, a fost depășită de propaganda maghiară reușită în țările Axei și care susținea că principiul etnic este fără importanță și nu trebuie luat ca bază de discuție.

Când noi am început tratativele cu Ungaria, la Turnu-Severin, Ungurii au revendicat fără nici o motivare majoritatea teritoriului Ardealului, pe câtă vreme noi am propus găsirea unor soluții etnice echitabile, fie în genul propunerii d-lui Eckhardt, fie prin o formulă românească, care urmărește ca, pe lângă păstrarea standardului actual al populației, să se facă un schimb total și obligator de populație româno-maghiară cu rectificările indispensabile de teritoriu, în așa fel ca nici un Român să nu rămână sub dominație maghiară și nici un Ungur să nu rămână sub dominație românească.

Delegatul maghiar a refuzat net teza românească, afirmând că ei au venit la Turnu-Severin pentru a rezolva un diferend și nu pentru a intra în discuțiuni academice.

Istoria va dovedi, însă, că ei au venit pentru a crea, și nu pentru a rezolva, un diferend istoric între Români și Unguri.

Aceste fapte depășesc cadrul de argumentare eckhardtiană. Dar răsturnarea argumentelor servește la complectarea luminare atât a problemei, cât și a substratului propagandei ungurești în lumea anglo-saxonă.

În fața faptelor, argumentele meșteșugite ale d-lui Eckhardt se tocesc. Ele fac impresia omului care bate la o ușă deschisă. D-sa face eforturi cu scopul de a da măcar aparența unei justificări revendicărilor ungurești. Și, invocarea de mari argumente istorice, face impresia unei lupte între elemente cari nu păstrează proporțiile normale.

Ce inutilă și bizară este afirmațiunea că regatul ungar, al Sfântului Ștefan, s'a păstrat în cursul secolelor grație faptului că diferitele neamuri din această organizare de Stat au trăit în perfectă prietenie. Realitatea este alta și prea e cunoscută, ca să mai fie nevoie să insistăm.

De aceeaș esență este și afirmațiunea că „istoria Europei ne arată că frontierele geografice sunt mai puternice decât cele etnice”, pentru motivul că istoria nu a cunoscut frontiere etnice, ci numai frontiere convenționale, însăși ideea etnică fiind de dată foarte recentă.

Intreaga argumentare este construită cu scopul de a se putea formula proiectul creării unei noi Austro-Ungarii sub egida Ungarii. Justificarea existenței acestei țări este mai mult de ordin militar, decât economic. Emițând teoria că râurile leagă, iar apele mari și munții despart, d-l Eckhardt afirmă că basinul dunărean este perfect legat prin Dunăre, iar granița de Est a noiei țări trebuie să fie pe crestele Carpaților, tăind neamul românesc în două. În felul acesta s'ar putea crea o forță militară capabilă de a ține balanța între cele două mari forțe dela Vest și Est: Germania și Rusia.

Întrebarea este: poate cineva să creadă că noul Stat ar fi capabil să reziste singur presiunii militare, ori de unde ar veni ea? Și încă o întrebare: ce fel de balanță ar ține o țară, ale cărei granițe la Est se reazămă pe Carpații românești,

dar a cărei graniță de Vest este complect deschisă spre vecinul cel mai puternic? Evident, nimeni nu se gândește serios în Ungaria la nici un fel de rezistență sau balanță militară între cele două forțe. Dar în propaganda maghiară din țările anglo-saxone le vine greu Ungurilor să arate că noul stat-balanță ar avea unicul rost de a servi ca zonă defensivă a Germaniei spre Est. Forța militară a noului stat este oferită de Unguri Germanilor, dar Germania nu are nevoie de ea. Evenimentele curente demonstrează până la evidență acest lucru. Această părere o sprijinește și faptul că statul fantomă al d-lui Eckhardt ar cuprinde și vechea Cehoslovacie. Dar ce folos ar putea asigura Cehilor și Slovacilor oferta ungu-rească, de a apăra, în comun, granițele dela Est ale imperiului danubian? Au fost aceste neamuri amenințate un singur moment la Est? Este stranie propunerea de a apăra pe cineva împotriva unor pericole inexistente.

O afirmațiune, interesantă, ce merită cu deosebire să fie relevată: dacă Ungurii sunt pe crestele Carpaților orientali, Rușii nu vor mai periclita Constantinopolul! Carpații sunt bariere de netrecut pentru Ruși. Ei nu vor putea avansa spre Constantinopol, pe o fâșie de pământ prea îngustă, cum este cea dintre Carpați și Marea Neagră, având pe Carpați amenințarea Maghiarilor. Am avea de obiectat două fapte: dacă Carpații sunt o piedică de neînvinș pentru Rușii, cari au armate de milioane, este normal să credem că acești Carpați sunt tot atât de greu de trecut și spre Est, și deci Rușii pot înainta liniștiți spre Constantinopol, fără pericolul de a fi învăluși de armata ungu-rească de pe crestele Carpaților. Mai naște apoi întrebarea dacă într'adevăr este un interes vital pentru Ruși de a ajunge la Constantinopol, sau dacă este tot atât de vital, pentru restul omenirii, ca Rușii să nu ajungă la Constantinopol?

Un alt argument geografic, citat cu predilecție de autorii ungu-ri, este cel al unității geografice a Ungariei, precum și funcțiunea ce o îndeplinesc orașele dela limita dintre munte și șes.

Este adevărat că în fosta Ungarie nu existau decât două râuri, Poprad și Dunațetz, care erau tributare Vistulei, restul râurilor curgând în Dunăre. Dar această coincidență nu are nici o semnificație decisivă. Țări perfect unitare și sănătoase, ca Italia, Germania, Franța, Spania, etc. au râuri și văi centrifugale, fără a se menține în ființă prin teroare polițienească. Argumentul geografic este subordonat celui etnic, care este decisiv. Iar funcțiunea pe care o îndeplinesc orașele din câmpie nu este de natură de a justifica menținerea în robie ungu-rească a Românilor din Transilvania, chiar dacă aceste orașe ar fi amenințate cu des-ființarea.

Rostul principal al orașelor este de a facilita schimbul de bunuri dintre regiunile de munte și de șes. Muntele și șesul rămân în ființă. Ce piedică insurmontabilă ar putea opri circulația bunurilor și schimbul de mărfuri, dacă șesul bogat ar fi al Ungurilor? Cel mult ar impune abandonarea atitudinii izolaționiste, determinată de cauze pur politice, a acelor țări, cari au interesul să mențină o stare de suferință, pentru a demonstra prin aceasta că stările actuale sunt intenabile.

Toate argumentele aduse de d-l Eckhardt converg la menținerea tezei că o Ungarie mărită peste limitele etnice ale maghiarimei este o necesitate istorică inevitabilă și un interes european, dacă nu chiar mondial. Acest lucru, bincînțeles, nu se poate face decât prin desființarea altor popoare, cum sunt de ex. Români, a căror dispariție însă îl lasă rece pe d-l Eckhardt, întrucât d-sa pledează interesul superior al umanității, care cere ca „rasele superioare”—între care și Ungurii

— să fie urgent satisfăcute, celorlalte popoare urmând să li se facă dreptate în măsura în care interesele maghiarimei ar permite aceasta.

Nu putem epuiza analiza argumentării meșteșugite și colorate a d-lui Eckhardt, din cauză că extensiunea răspunsului ar depăși mult spațiul acordat pentru acest scop. Ar fi totuși util, să facem cunoscut, în primul rând, opiniei publice românești, atât esența, cât și temelia propagandei ungurești. Opinia publică românească ar primi un răspuns la nedumerirea generală, creată de evenimentele internaționale din 1940.

Cu titlu de document și fără a da nici o replică, concentrăm în cele ce urmează concluziunile articolului d-lui Eckhardt:

1. Țările Basinelui Dunărean, au tradiții independente și trebuiesc separate de țările nordice și cele balcanice.

2. Trebuie restabilită **cooperarea tradițională** a popoarelor dunărene, pe bază de hotărâri voluntare și argument comun.

3. Trebuie impus principiul etnic în toate sectoarele actualului teritoriu, fiecărui popor trebuind să i se dea puțința dezvoltării libere, asigurându-i-se o autoguvernare.

4. Problema minoritară, ajunsă la o stare de presiune intolerabilă, trebuie soluționată — parte prin reajustarea frontierelor, parte prin transfer de populație și parte prin autonomie.

5. Toate acestea trebuiesc făcute respectându-se sistemul de apărare de pe crestele Carpaților.

6. Unitatea economică și financiară a regiunii dunărene trebuie restabilită cât mai curând posibil.

În rezumat, d-l Tibor Eckhardt formulează în anul 1940 revenidicările maghiare, cu unica dorință de a restabili vechea glorie a defunctei Austro-Ungarii, care ar trebui să reinvie sub forma nouă de Ungaro-Austria.

În jocul dublu, pe plan german și pe plan anglo-saxon, argumentele se țin cu maximum de concesiune față de cititorul căruia i se adresează, cu argumentare tendențioasă, dar invențioasă și colorată, furnizând nenumărate fapte și informații, menite să acopere incompleta documentare a oamenilor politici străini.

Deși propaganda este arma celui slab, totuși, în fața pericolului de a o vedea reușind, suntem obligați să reacționăm, arătând tendențiozitatea argumentelor ungurești și punând în lumină faptele reale din domeniul istoric, social și politic, cari nu vor permite Ungurilor să beneficieze de lipsa de documentare a neutrilor și de tăcerea noastră voită sau determinată.

Dr. SABIN MANUILA

POPULAȚIA ȚĂRII LA 6 APRILIE 1941

Recensământul General al României, înfăptuit la 6 Aprilie al acestui an, ne oferă prilejul unui dureros bilanț. Acel al pierderilor de populație suferite de țara și neamul românesc. Fără întâmplările tragice survenite în cursul anului trecut, România în vechile hotare ar fi avut astăzi o populație de peste 20.250.000 locuitori.

În loc de această cifră, recensământul din luna Aprilie a numărat abia 13.500.000 suflete. Deci țara noastră adevărată a fost lipsită de peste 6.750.000 locuitori. Odată cu acestea a pierdut și 100.000 km. p.

Cele 6.750.000 suflete fac cât o țară! Reprezintă o populație aproape cât a vechiului Regat în 1912, sau a Australiei astăzi. O populație cât a Danemarcei și Norvegiei la un loc; mai mare decât populația Suediei sau Bulgariei, odată și jumătate cât cea a Elveției și de două ori mai numeroasă decât a Norvegiei.

Putem spune, despre milioanele de suflete îndurerate ale fraților noștri înstrăinați, altceva decât grăia versul lui Miron Rațiu depe Târnave, în preajma datei recensământului?:

**...că sunt mulți și mult ne doare
lipsa la numărătoare!**

Credem că da! Sub vicisitudinile nedrepte ale istoriei stă trează și nezdrun-cinată unitatea milenară a poporului românesc, singura realitate veșnică și dărză. Care s'a voit îndelung întregită și a învins odată. Va trebui să vină iarăși, cu necesitate, ceasul dreptății românești și să se împlinească pentru totdeauna destinul acestui atât de vitregit neam.

Până atunci, fără îndoială curând, se impune să subliniem un fapt. Răsunetul pe care recensământul din acest an de răscruce l'a avut în sufletul întregului neam românesc. El a arătat solidaritatea conștiinței cetățenești și a fost înțeles ca un act de afirmare națională. În afară, recensământul a demonstrat că țara n'a fost învinsă, a dovedit spiritul de ordine și maturitate politică, efortul pozitiv și conștient spre reconstrucție temeinică și revendicare. Toate acestea împotriva că-torva opinii disparate care vedeau în ultimul recensământ o cheltuială somptuară și inoportună, parcă de acord cu vecinii noștri dela vest. Invităm, în trecut, aceste triste și întunecate capete să se mai gândească.

Zilele trecute s'au dat publicității rezultatele preliminariei ale Recensământului General al României din 1941. Caracterul lor preliminar nu le răpește nimic din semnificație, întrucât datele definitive, ținând seama de chipul în care a fost efectuat recensământul, vor aduce, desigur, o precizie a cifrelor, dar nu vor schimba ordinea lor de mărime. Rezultatele preliminariei dând însă cifre globale nu ne vor îngădui astăzi decât o serie de considerații sumare, astfel încât ne rezervăm dreptul de a reveni mai pe larg, în viitor.

Cifrele preliminariei ale Recensământului General al României din 1941, cari nu puteau lipsi din primul număr al primei reviste de geopolitică în țara noastră, sunt următoarele:

I. POPULAȚIA

a) Stabilă

Total general	13.492.983
Municipiile	1.884.228
Restul Țării (orașe și sate)	11.606.697
Pe vase, în străinătate, etc.	2.058
 Total 11 Municipii	 1.884.228
București	999.658
Iași	111.349
Timișoara	110.484
Ploești	101.024

Galați	94.354
Arad	86.560
Brașov	78.789
Constanța	85.043
Craiova	76.588
Brăila	76.304
Sibiu	64.075
Total Provincii (fără municipiile de mai sus)	11.606.697
Oltenia	1.598.936
Muntenia	3.710.186
Dobrogea	434.073
Moldova	2.548.863
Bucovina	331.482
Transilvania	1.585.453
Banat	844.332
Crișana	553.372
b) <i>Flotantă</i>	120.077
c) <i>Evrei</i>	302.090
d) <i>Refugiați, evacuați, expulsați</i>	251.427
II. NUMARUL GOSPODARIILOR	3.202.604
III. CLADIRI	2.935.729
a) Locuite	2.700.704
b) Nelocuite	235.025
IV. INTREPRINDERI	170.451
V. EXPLOATARI AGRICOLE	
a) Total exploatari agricole	2.305.708
b) din care exploatari agricole mijlocii, mari sau specializate	95.195

Considerând datele oferite, vom remarca în primul rând diversitatea domeniilor de fapte abordate de recensământ. Este pentru prima oară în istoria cercetărilor de acest gen în țara noastră când, în acelaș timp, se înregistrează populația, clădirile, exploatarea agricole și întreprinderile, pe lângă recensămintele speciale privind pe refugiați și evrei. Ne găsim deci în fața celei mai vaste și adâncite investigații statistice. De aceea și prelucrarea imensului material adunat va cere timp și mijloace excepționale.

Cifra totală de populație dată publicității este de 13.492.983 locuitori. În ea s'au socotit însă și 2.058 cetățeni români înscriși pe vasele românești aflate în afara apelor teritoriale sau în străinătate. Ultima cifră, fără îndoială, nu cuprinde pe toți românii aflați în străinătate, fiindcă până la această dată nu toate reprezentanțele noastre politice și consulare în străinătate au înaintat materialul documentar.

Din această pricină, vom accepta pentru discuția de astăzi cifra de 13.490.925 locuitori, drept cifra populației totale a României, la data de 6 Aprilie 1941, adică fără cei 2.058 cetățeni români în străinătate.

În 1930, pe aceeași suprafață a țării, adică pe teritoriul de astăzi al României „reduse”, trăiau 11.895.711 locuitori. Creșterea de populație în timp de 10

ani și 3 luni ar fi de 1.595.214, sau de 13,4 0/0. Pentru a avea însă creșterea reală normală a populației, ar trebui să se scadă aproximativ 150.000 locuitori, care ar reprezenta soldul pozitiv dintre numărul total al refugiaților români, deoparte, și numărul bulgarilor intrați în schimbul de populație de anul trecut, plus repatriați benevoli maghiari, de alta. În acest caz creșterea reală ar fi de 12,1 0/0. Diferența abia depășește deci 1 la sută, așa că în calculele ce urmează vom face abstracție de acest sold, care nu alterează sensul general al creșterii populației.

Această creștere exprimă însă intensitatea excepțională a elanului vital al poporului românesc, vigoarea sa biologică neîntrecută în Europa.

Tabloul I, care prezintă, pe provincii, creșterea naturală și cea reală *) a populației României pe întinderea actuală a teritoriului țării noastre, dovedește că acest teritoriu nu a beneficiat, aproape deloc, de surplusul demografic al provinciilor ocupate.

Intr'adevăr, dacă din cei 161.170 locuitori, diferența dintre creșterea reală și cea naturală a populației, scădem soldul de 150.000 refugiați, amintit mai sus, ceea ce rămâne, adică restul de 11.000 locuitori, este mult prea neînsemnat pentru a fi luat în considerare.

TAB. I.—POPULAȚIA DIN 1930 ȘI 1941 A ROMÂNIEI ÎN GRANITELE ACTUALE

PROVINCIA	Populația pe teritoriul actual în 1930	Populația probabilă la 31 Martie 1941	Populația numărată la 6 Aprilie 1941	Creșterea naturală a populației		Creșterea reală a populației		Dif. între creșterea reală și naturală	
				Cifre absolute	0/0	Cifre abs.	0/0	Cifre abs.	0/0
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
ROMÂNIA	11.895.711	13.329.755	13.490.925	+1.434.044	+ 12,1	+ 1.595.214	+ 13,4	+ 161.170	+ 1,2
Oltenia	1.513.175	1.700.311	1.675.524	+ 187.136	+ 12,4	+ 162.349	+ 10,7	- 24.787	- 1,5
Muntenia	4.029.008	4.633.469	4.887.172	+ 604.461	+ 15,0	+ 858.164	+ 21,3	+ 233.703	+ 5,5
Dobrogea	452.601	527.937	512.862	+ 75.336	+ 16,6	+ 60.261	+ 13,3	- 15.075	- 2,9
Moldova	2.403.514	2.807.773	2.754.566	+ 404.259	+ 16,8	+ 351.052	+ 14,6	- 53.207	- 1,9
Bucovina	337.824	351.345	331.482	+ 13.521	+ 4,0	- 6.342	- 1,9	- 19.863	- 5,7
Transilvania	1.591.212	1.725.798	1.734.571	+ 134.586	+ 8,5	+ 143.359	+ 9,0	+ 8.773	+ 0,5
Banat	939.958	933.213	954.816	+ 6.745	- 0,7	+ 14.858	+ 1,6	+ 21.603	+ 2,3
Crișana-Maram.	628.419	649.909	639.932	+ 21.490	+ 3,4	+ 11.513	+ 1,8	- 9.977	- 1,5

*) Creșterea naturală sau excedentul natural de populație, într'o perioadă dată, este diferența — pozitivă sau negativă — dintre totalul născuților-vii și totalul deceselor (fără născuții-morti), în aceeași perioadă. Pe baza acestui excedent natural se calculează cifra populației probabile.

Prin creșterea reală a populației sau excedent real, se înțelege diferența, pozitivă sau negativă, dintre cifrele totale ale unei populații, numărată la două momente deosebite, pe aceeași întindere de teritoriu. Ea include atât excedentul natural cât și toate deplasările de populație survenite între cele două date sau, mai bine zis, este rezultatul acestora.

Analizând pe provincii fenomenul de creștere naturală a populației, se constată că, dintre toate provinciile, singura care este în deficit biologic, adică a avut mai mulți morți decât născuți-vii, este Banatul. Procesul acesta de depopulare este vechi în Banat și a fost demult și de repetate ori semnalat de către demografii noștri. Cum este puțin probabil să se înviorize natalitatea, din pricina unei înrădăcinate și negative mentalități bio-sociale, Banatul va fi nevoit să cedeze treptat pasul, să accepte și să încetățenească pe reprezentanții celorlalte provincii mai prolifiche.

Cu toată această pierdere sistematică de substanță biologică, Banatul are totuși un excedent real pozitiv de 14.858 locuitori, sau 1,6‰. Ceace înseamnă că în 10 ani — bilanțul general fiind făcut între născuți, morți și imigrați, — 21.603 locuitori din celelalte provincii au prins rădăcină în Banat, cu sau fără voia bănățenilor. În realitate, numărul „intrușilor” în această provincie este mult mai ridicat, adică trebuie să fie majorat cu toți bănățenii care astăzi trăesc în restul provinciilor țării. Nu cunoaștem încă cifra exactă a acestora din urmă, dar o vom afla după despuicerea materialului recensământului.

Dintre celelalte provincii, excedente naturale modeste, simțitor sub media întregii țări (12,1‰), au Crișana-Maramureș (3,4‰), Bucovina (4,0‰) și Transilvania (8,5‰). Grupului celor 4 provincii de mai sus se opun, din punct de vedere biologic, provinciile vechiului Regat. Nivelul creșterii naturale de populație a acestora din urmă este, fără excepție, deasupra mediei țării, ceva mai slab în Oltenia totuși, dar foarte ridicat în Moldova (16,8‰) și Dobrogea (16,6‰).

Considerând apoi capitolul creșterii reale a populației, vom sublinia și aici o excepție. Este vorba de Bucovina care, spre deosebire de celelalte provincii și deși a avut un excedent natural de 13.521 suflete, acuză la data recensământului o pierdere efectivă de 6.342 locuitori, între 1930 și 1941. Faptul se datorează, fără îndoială, plecării în Germania a cetățenilor români de origină germană, din această provincie. Până la 6 Aprilie 1941, se dovedește că acest gol nu fusese umplut.

În schimb, toate celelalte provincii sunt excedentare, sub raportul creșterii reale. Foarte modestă în Banat și Crișana-Maramureș, sub medie în Transilvania și Oltenia, foarte apropiată de ea în Dobrogea, creșterea reală mijlocie a populației (13,4‰) pentru întreaga țară nu este depășită decât de Moldova și în deosebi de Muntenia, care în 10 ani a crescut cu 858.164 locuitori, sau 21,3‰. Din această creștere, 604.461 locuitori ar reprezenta chiar excedentul natural al provinciei, restul de 253.703 fiind expresia fenomenului de concentrare și atracție urbană exercitat de această provincie și, în special, de capitala țării.

În afară de Muntenia, care prin existența Bucureștilor constituie un caz aparte, numai Banatul și Transilvania împrumută mai mult decât produc, adică au o creștere reală mai mare decât excedentul lor natural. S'ar putea împărți deci provinciile țării în două categorii: unele înzestrate cu o capacitate biologică mai ridicată și mai mare decât îngăduie resursele lor de trai, în genere cele din vechiul Regat, de o parte, iar de partea cealaltă Banatul, Transilvania și Muntenia, provincii deficitare sau cu posibilități de atracție și fixare a surplusului de populație dat de cele dintâi.

România suferă, de mai multă vreme, un proces accentuat de urbanizare, sau mai corect de concentrare urbană, întrucât această urbanizare este numai parțial expresia industrializării noastre, ea fiind în măsură simțitoare forțată de surplusul de brațe disponibile în mediul rural, pricinuit atât de excedentul natural ridicat

al satelor, cât și de fărâmițarea proprietății și de nerentabilitatea exploatației agricole țărănești. Problema este însă prea gravă și importantă, pentru a putea fi abordată acum.

Nu dispunem încă de cifra totală a populației urbane la recensământul din 6 Aprilie. Până la publicarea rezultatelor în acest domeniu, s'ar putea estima numărul total al locuitorilor urbani, în teritoriul actual al României, la aproximativ 3.250.000 suflete. Cifra comportă toată rezerva, întrucât ea nu poate fi calculată numai pe baza excedentului natural, iar pe de altă parte între 1930 și 1941 au survenit importante deplasări de populație. Acceptând provizoriu estimăția de mai sus, față de 1930 când populația orașelor rămase astăzi țării noastre era de 2.591.628 suflete, creșterea populației urbane ar fi, rotunjind, de cca. 660.000 locuitori, sau 25,5%. În raport cu totalul locuitorilor țării, de 13.490.925, aflat în Aprilie 1941, populația urbană estimată la 3.250.000 suflete reprezintă o porție de 24,1%. La recensământul din 1930, pe întinderea actualului teritoriu, această proporție era de numai 21,4%.

Dacă ne mărginim însă la numai cele 11 municipii, pentru care cunoaștem numărul locuitorilor la ultimul recensământ, creșterea reală a populației lor, în 10 ani, este de 495.498 locuitori, după cum arată tabloul II. Într'adevăr, în 1930 aceste 11 municipii din teritoriul rămas aveau o populație de 1.388.730 suflete, iar la data recensământului, în Aprilie 1941, s'a ridicat la 1.884.228 locuitori. Diferența de 495.498 locuitori reprezintă o creștere de 35,7% și totodată dă măsura intensității fenomenului de concentrare urbană, despre care am amintit.

TAB. II — POPULAȚIA MUNICIPIILOR ÎN 1930 ȘI 1941

Municipii	Populația	Populația	Populația	Creșterea naturală		Creșterea reală		Diferența între creș-	
	la 29 De-	probabilă la	numărată la	Cifre absol.	%	Cifre absol.	%	Cifre absol.	%
	cembrie 1930	31 Mart. 1941	6 April. 1941	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)
TOTAL	1.388.730	1.416.663	1.884.228	+ 27.933	+ 2,0	+ 495.498	+ 35,7	+ 467.565	+ 33,0
București	639.040	658.878	990.658	+ 19.838	+ 3,1	+ 360.618	+ 56,4	+ 340.780	+ 51,7
Iași	102.872	103.849	111.349	+ 977	+ 0,9	+ 8.477	+ 8,2	+ 7.500	+ 7,2
Timișoara	91.580	89.112	110.484	- 2.468	- 2,7	+ 18.904	+ 20,6	+ 21.372	+ 24,0
Ploești	79.149	79.576	101.024	+ 427	+ 0,5	+ 21.875	+ 27,6	+ 21.448	+ 27,0
Galați	*) 99.605	101.091	94.354	+ 1.486	+ 1,5	- 5.251	- 5,3	- 6.737	- 6,7
Arad	77.181	74.861	86.560	- 2.320	- 3,0	+ 9.379	+ 12,1	+ 11.699	+ 15,0
Brașov	59.232	62.861	85.043	+ 3.629	+ 6,1	+ 25.811	+ 43,6	+ 22.182	+ 35,3
Constanța	59.164	63.068	78.789	+ 3.904	+ 6,6	+ 19.625	+ 33,1	+ 15.721	+ 24,9
Craiova	63.215	62.744	76.588	- 471	- 0,7	+ 13.373	+ 21,2	+ 13.844	+ 12,1
Brăila	68.347	68.053	76.304	- 294	- 0,4	+ 7.957	+ 11,6	+ 8.251	+ 12,1
Sibiu	49.345	52.570	64.075	+ 3.225	+ 6,5	+ 14.730	+ 29,9	+ 11.505	+ 21,9

Evident și celelalte orașe mijlocii și mici exercită aceeași atracție asupra populației rurale, însă într'o proporție mai redusă, puterea de atracție a orașelor fiind, în genere, direct proporțională cu mărimea lor și intensitatea vieții economice. Creșterea reală medie a orașelor mijlocii și mici, în răstimpul de 10 ani, poate fi fixată la aproximativ 13,5%, deci simțitor mai mică decât a celor 11 municipii la un loc (35,7%).

În 1930, cele 11 municipii reprezentau 53,6% din totalul populației urbane

*) fără suburbana Filești cu 1.006 locuitori, pentru ca cifrele să fie comparabile.

de 2.591.628 locuitori, iar în 1941 aceleași municipii dețin proporția de 53,0 ‰, în timp ce restul de 116 orașe, la un loc, însumează abia 1.406.000 locuitori aproximativ, sau 42,0 ‰.

Creșterea cu 495.498 locuitori a populației celor 11 municipii în 1941, față de 1930, se datorește aproape exclusiv, într-o proporție de 94,4 ‰, imigrării în aceste municipii a populației originare din alte regiuni ale țării și în special din mediul rural, direct sau după o primă perioadă de tranziție și adaptare a locuitorilor rurali în orașele mijlocii și mici.

Datele tabloului II ne arată că, în 10 ani, creșterea naturală, adică cea provenită din excedentul născuților-vii față de morți, este de numai 27.933 sau 2 ‰, iar la totalul creșterii reale a populației municipiilor participă cu abia 5,6 ‰. Orașele în genere, îndeplinesc, din punct de vedere demografic, funcțiunea de fixatoare și cimitire ale surplusului de populație rurală. Desigur, nu toate în aceeași proporție și ritm. În frunte stă însăși capitala țării, care în 10 ani a crescut cu 340.780 locuitori, adică în proporția considerabilă de 51,7 ‰. Plastic, însemnează că Bucureștii își adaugă, în fiecare an, câte un nou oraș de aproape 35.000 locuitori. În asemenea ritm și în lipsa oricărei politici de captare, călăuzire și organizare a surplusului de populație rurală, se înțelege în ce condițiuni de cadru social și standard de viață se pot așeza și trăi locuitorii rurali emigrați la orașe, progresul urbanistic al acestora din urmă, — dacă se poate vorbi de așa ceva la noi, — fiind cu totul depășit de intensitatea afluxului de populație nouă în orașe.

Sub raportul creșterii naturale, 4 din cele 11 municipii sunt deficitare, în special municipiile din vest: Arad — 3,0 ‰, Timișoara — (2,7 ‰), Craiova — 0,7 și Brăila — 0,4 ‰; restul de 6, abstracție făcând de București, fiind mai mult sau mai puțin excedentare, creșterea naturală cea mai accentuată aparținând orașelor: Constanța (+ 6,6 ‰), Sibiu (+ 6,5 ‰) și Brașov (+ 6,1 ‰).

În privința creșterii reale, numai municipiul Galați prezintă un caz aparte, adică populația lui, în loc să crească, a scăzut cu 5.251, sau — 5,3 ‰ locuitori, deși excedentul natural în această perioadă a fost pozitiv. În total, în 10 ani, Galații au pierdut 6.737 locuitori. Explicația trebuie căutată în apropierea imediată a unei noi și amenințătoare granițe, care a determinat emigrări importante de populație și a paralizat viața economică a acestui mare port dunărean.

Lăsând la o parte Galații și Bucureștii, despre care am vorbit și care în zilele de față trăește un moment istoric împlinind 1.000.000 locuitori, din restul celorlalte 9 municipii, 3 sunt acelea care dovedesc o excepțională putere de atracție, mărturisită prin ritmul lor rapid de creștere. Acestea sunt: Brașovul, Constanța și Ploești, care în răstimp de 10 ani și-au înmulțit populația, în aceeași ordine, cu: 43,6 ‰, 33,2 ‰ și 27,6 ‰. Cel mai puțin au crescut Iașii, Brăila și Aradul.

Primele 3 orașe își datoresc, fără îndoială, creșterea aceasta masivă deosebitului avânt industrial și economic pe care l-au cunoscut în ultimii ani.

Despre celelalte rezultate ale recensământului, date publicității, se poate spune — în afară de populația asupra căreia am insistat — mult mai puțin, atât fiindcă datele sunt cu totul globale, deci mai puțin propice analizei, cât și pentru motivul că ele sunt fie speciale, fie că privesc domenii care pentru prima oară au fost atinse cu prilejul recensământului. Vom putea reveni, cu temeii, asupra acestor capitole mai târziu, când vom dispune de cifre mai amănunțite.

În treacăt, vom observa că numărul mijlociu de persoane pe gospodărie,

apare mai redus în 1941 decât în 1930, și anume, mărimea gospodăriei scade de la 4,35 la 4,21 suflete.

Deasemenea se constată că proporția evreilor s'a micșorat, de la 4,0 % (mozaici 4,2 %) în 1930, la 2,2 % în 1941. Reducerea aceasta simțitoare a proporției evreilor în ansamblul populației trebuie pusă în legătură cu pierderea de teritorii din anul trecut, în special a Basarabiei, Bucovinei, Maramureșului și câtorva mari orașe, unde procentul populației evrești era foarte ridicat. Faptul nu modifică datele esențiale ale problemei, întrucât, după cum s'a spus cu alt prilej, problema este de ordin calitativ nu numeric, importanța ei stând tocmai în greutatea specifică economică și socială a populației evrești.

Cât privește refugiații, evacuații și expulzații din provinciile ocupate, proporția lor în totalul populației României de azi este de 2 %, un procent care nu este lipsit de importanță, dacă ținem seamă de posibilitățile restrânse de integrare oferite de țara noastră.

În sfârșit, în domeniul agricol, recensământul a înregistrat 2.305.708 exploatari agricole. Îngăduindu-ne să asimilăm exploatarea agricolă, gospodăriei țărănești, ceea ce corespunde perfect realității în imensa majoritate a cazurilor, putem afirma că din totalul de 3.202.604 gospodării, urbane și rurale la un loc, numărate la recensământul din 6 Aprilie, 72 % trăiesc din agricultură. Nivelul proporției însuși, înseamnă că în ultimii ani n'au survenit modificări esențiale în structura socială și economică a României.

21. VI. 1941.

Dr. D. C. GEORGESCU

A FOST TRANSILVANIA ÎN VEACUL AL XVIII-LEA ȚINTĂ SAU PUNCT DE PLECARE DE MIGRAȚIUNI ROMÂNEȘTI?

Una din ideile directoare propagate de autorii articolelor ce alcătuiesc volumul de dibace persuasiune, intitulat „Siebenbürgen” și scos în August 1940 pentru a justifica cererea de realipire la Ungaria a Transilvaniei, este afirmația că, deși apăruseră în Transilvania cu veacuri înainte, **Românii s'au îndesit acolo de abea în veacul al 18-lea, când împilări fanariote i-ar fi silit să se refugieze din Principate, trecând Carpații.**

Articolul lui L. Tamás, consacrat elementului românesc și intitulat Raazänen (Wlachen) enunță amănunțit această viziune:

„Afluxul Valahilor în Transilvania devine din ce în ce mai pronunțat în cursul veacului al 18-lea, îndeosebi în timpul Domnilor fanarioți, numiți de Sultan, de pe tronul Voivodatelor (1711-1820). Nicăieri pe fața pământului iobagii n'au fost mai crâncen exploatați ca în cele două Voivodate pomenite. Ei erau selavi, puteau fi vânduți și nenumărate biruri îi apăsau. Dintre elementele aparținând la diferite neamuri, ce au imigrat în veacul al 18-lea, masele valahe ce fugeau din Voivodate erau cele mai numeroase. Ambasadorul împăratului Austriei la Poartă a trebuit să facă demersuri pentru împiedicarea imigrărilor în masă, care însă n'au dat roade.

„În timp ce în anul 1720 locuiau în cele 5 comitate ale Banatului 45.000 suflete, cifra aceasta a sporit până în anul 1787 la 774.000. Cauza acestei creșteri disproporționate a fost imigrarea elementului valah. Și comparația celor două cifre de mai sus este semnificativă. Iezuiții, care se străduiau pentru Unirea Valahilor, au consemnat că cifra Românimii din Transilvania era la sfârșitul veacului al 17-lea de 200.000.

„Chiar dacă sporim această cifră cu 25 0/0, ea încă nu reprezintă mai mult decât jumătate din populația totală a Transilvaniei. Acest spor neproportional nu poate fi explicat nici prin sporul natural, nici prin valahizarea de grupuri de iobagi maghiari. Cauza unică este imigrarea, dovedită și prin documente” (75-76).

În multe din celelalte articole, începând cu cel al istoricului și ministrului **B. Hóman** (p. 36), găsim cel puțin pomenită — fie că tema articolului oferă sau nu un prilej decent pentru a o plasa — teza aceasta a imigrărilor masive de Români munteni și moldoveni în Transilvania veacului al 18-lea, și a rebarbizării Românilor aflători acolo, și civilizați prin contactul cu Ungurii, prin covârșirea lor de către Români nou veniți. Unii dintre autori transpun această teză și în secole anterioare. Așa **Eugen Berlász** dela Arhivele de Stat maghiare transpune, în articolul intitulat **Viața economică a Transilvaniei**, acest clișeu: **imigrări de Români — barbarizare și în veacurile 13 și 17:**

„Când înaintarea mongolă a distrus aproape țărâtimea maghiară din văile Someșului, Mureșului și Crișului, câmpiile părăsite au fost ocupate de păstori valahi care coborau din munți. Nu e de mirare că agricultura din basinul Transilvaniei, bine dezvoltată în Evul Mediu, a dat tot mai mult înapoi. Economia cu două și trei asolamente a Ungurilor, descălecătorii noi au scoborât-o la economie pastorală, lăsând terasele bine trasate pe coaste să se părăginească. Neglijau aratul și grăpatul, pentru că uneltele lor erau defectuoase, gunoitul — pentru că nu aveau vite mari. Nivelul ridicat din trecut n'a putut fi menținut de noii coloniști decât cu mare greutate și numai acolo unde gospodăriile maghiare au dat exemplul corectei gospodării a pământului. Nici teritoriul Sașilor n'a rămas ferit de regrese, deși pe el pierderile de populație cauzate de războiu erau mai mici.

„Viața economică a Transilvaniei a ajuns să arate destul de curând neajunsurile grele ale expansiunii române. Meseriile, frumos dezvoltate până la capătul Evului Mediu, au ajuns și ele într-o criză primejdioasă în veacul al 17-lea. Dificultățile întâmpinate de ele se trag din acelaș izvor ca nevoile agriculturii. Cu țărâtimea maghiară distrusă a dispărut un număr mare de consumatori, iar această pierdere n'a fost compensată prin colonizări românești, dat fiind nivelul cultural scăzut al acestui popor. Pături largi au fost lovite astfel de pauperizare: unica nobilime și burghezia au fost nevoite să se depărteze tot mai mult de stilul de viață cuprins datând din Renaștere, și să-și reducă trebuințele la un minim. O singură clasă ar fi putut ajuta meseriile prin comenzile ei: aristocrația. Aceasta însă nu mai era satisfăcută de produsele indigene, cu excepția lucrărilor în aur, confecționându-și îmbrăcămintea din stofe, mătăsuri, catifele și piei străine” (122-123).

Ideea aceasta a unor imigrări masive românești în veacul al 18-lea din Muntenia și Moldova în Transilvania este, — cu toată favoarea de care se bucură în Ungaria de azi, după ce **Iuliu Szekfű**, istoricul oficial al Ungariei de azi (și unul din creatorii mitului contemporan al coroanei Sft. Stefan) a inserat-o în tomul VIII al voluminoasei sale istorii a națiunii maghiare, pe care a scos-o în colaborare cu **Bálint Hóman**, — o însăilare care nu rezistă nici celui mai fugar control rațional.

Transilvania istorică n'a fost în veacul al 18-lea, și nici în veacurile anterioare, țintă de migrațiuni românești pornite din Muntenia și Moldova. Ea a fost, dimpotrivă, în veacul al 18-lea, punctul de plecare a unor curente puternice de emigrare, îndeosebi românești. Acestea se îndreptau, pe deoparte, spre Crișana și în Banat, ocupând stepa și regiunile mlăștinoase din stânga Tisei care începeau a fi asanate, iar, pe de alta, spre Muntenia și Moldova.

Țara-Românească și Moldova au fost și ele, în acest veac, punctul de plecare a unor curente nu mai puțin puternice de emigrare. Dar migrațiunile, pornite din Moldova, se îndreptau spre „Ocraina” sau Țara „Căzăcească”, iar cele din Muntenia spre Țara „Turcească”, adecă în părțile de Nord ale Bulgariei și Serbiei, populația Olteniei trecând atât peste Dunăre cât și peste Munții Cernei, în Banat, unde urmașii lor, așa zișii Bufeni, pot fi găsiți și azi în șesul Carașului și în Banatul Jugoslav.

Pricinile acestor emigrări, care constituiau una din problemele cele mai grele ale stăpânilor din veacul al 18-lea, și asupra cărora au fost întreprinse numeroase anchete, din ordinul atât al împăraților austriei cât și al domnilor muntene și moldoveni, era, cum s'a constatat, în Transilvania :1. regimul social îngreuiat an de an; 2. fiscalitatea excesivă; 3. politica de catolicizare; 4. recrutările și militarizările regiunilor de margine; iar în țările românești: 1. regimul social greu și 2. fiscalitatea apăsătoare.

Direcția emigrărilor a fost totdeauna dinspre țările cu o administrație mai organizată, spre cele cu administrația mai puțin eficace, adecă dinspre Transilvania spre țările românești, iar dinspre acestea spre ținuturile de sub stăpânire turcească: Bugeac și Crimeea, sau căzăcești (Ucraina).

Politica de scutiri acordate imigranților de către Domnii țărilor românești, de Poartă și de administrația militară austriacă a Banatului, a contribuit și ea la stabilirea acestei direcții a emigrărilor.

Cel ce-și ia osteneala să privească în amănunte istoria Sud-Estului european în veacul al 18-lea, găsește confirmări numai pentru viziunea expusă mai sus și niciun sprijin pentru teza propagandistică maghiară, discutată aci.

Aflăm în documentele transilvane nenumăratele detalii despre emigrări de Români, ordonanțe numeroase menite să stăvilească trecerile peste munți (1699, 1739, 1758, etc.), constatățile amănunțite ale comisiei instituite de Maria Terezia, la 1746, spre a stabili, la fața locului, pricinile ce împingeau la emigrări. Documentele muntene și moldovene și călătorii străini, dimpotrivă, nu vorbesc decât despre imigrări de Ungureni, despre scutiri și slobozii, cum erau cele din hrISOVOL pentru bejenari al lui C. Racoviță din 1756, despre treceri peste Dunăre și Nistru și despre reformele lui Mavrocordat, menite a le stăvili, îmbunătățind starea rumânilor și a vecinilor.

Caracterul insuportabil al situației sociale și al fiscalității care apăsau iobagii și în deosebi pe Români, poporul-iobag al Transilvaniei, și care au dus, după numeroase mișcări locale, la răscoala lui Horia dela 1784, este caracterizat cu dreptate de chiar istoricii maghiari din veacul trecut al răscoalei: de baronul D. Teleki (1865) și de Fr. Szilágyi (1871), ambii membrii ai Academiei maghiare. Cel din urmă spune în lucrarea sa: „...conștiința amară a soartei lui de slugă sta în fața bietului valah în fiecare clipă și în orice loc și sentimentul stării lui mizerabile îl însoțea în cursul întregii lui vieți. ...O astfel de stare, în care valahul suga încă cu laptele maică-si aversiunea față de asupritorul său, nobilul al cărui iobag era, a trezit și copt în el, în mod inevitabil, ura, în realitate nu totdeauna dreaptă, față de Unguri, ură care a răbufnit înspăimântător, cu prilejul răscoalei... Există o

fatalitate, o dreptate pedepsitoare în viața inșilor, a neamurilor și a statelor, potrivit căreia „Dumnezeu puternic și răzbunător pedepsește păcatele părinților în fii, până în nepoți și strănepoți” (II Moise XX, 5). Trebuie să privim ca o atare Nemesis în viața Transilvaniei răscoala lui Horia; ținerea veacuri de-a rândul a poporului valah în afara legilor și în grea robie nu a rămas nepedepsită. În viziune creștină, acest Nemesis înseamnă: „Dumnezeu este prezent în istorie” (A Hora világ Erdélyben, Pest Athenaeum, 1871, pag. 14).

Vedem rezistența religioasă, întărită prin acțiunea călugărului Visarion (1744) și condusă de protopopii Teodor și Radu din Brașov (1735) și de „popii” Ion din Aciliu (1758), Sofronie Cioară (1760) și Tunsu din Sad și fuga credincioșilor lor în țările românești, unde-și puteau urma credința, netulburați de dragonade și de artilerie, pusă să radă de pe fața pământului sute de mănăstiri și schituri ortodoxe (1761-63).

Cunoaștem spaima, pe care au iscat-o recrutările și militarizarea granițelor la Români și Secui și mulțimea celor ce au căutat să fugă dinaintea unor constrângeri sângeroase, ca acea din valea Rodnei (1763) sau din noaptea sângeroasă dela Madefălau (1764).

Convingătoare pentru cel ce vrea să verifice dacă în veacul al 18-lea migrațiunile plecau spre sau porneau din Transilvania, este comparația dintre evoluția populației în Transilvania și în Țările Românești în ultimii 200 de ani. Populația Transilvaniei istorice de 0,8 milioane la data catagrafiei din 1720-21 austriace 1), a ajuns de numai 1,4 milioane la 1787, ceea ce reprezintă un spor anual inferior celui din veacul 19 (0,70/0 față de 1,1 la sută). Apoi, în ultimii 150 ani, cum a arătat Helmut Haufe, istoricul german al evoluției populației în Europa veacului al 19-lea, în studiul său intitulat: Die Bevölkerungsentwicklung Rumäniens im 19 u. 20. Jahrhundert 2), populația Transilvaniei s'a dublat (crescând dela 1,4 milioane în 1787 la 3,1 milioane în 1930), iar populația țărilor românești s'a împătrit, sporind dela 1,8 milioane în 1810, la 6,9 milioane în 1930).

Este, însă, știut că acolo unde populația sporește rapid ne găsim în fața unor regiuni de imigrare și nu de emigrare, pe când acolo unde numărul populației este în relativă stagnare, stăm, mai de grabă, în fața unor regiuni vlăguite prin emigrări.

Migrațiunile poporului românesc în veacurile 18 și 19 n'au fost studiate până acum cu amănunțirea, cu care a studiat în Serbia, mișcările de acest fel, pe care le numește „metanastasice”, școala marelui geograf Cvijici. Dar chiar și prezențările de ansamblu, cum sunt ale Prof. I. Nistor: Emigrările de peste munți 3) și ale lui N. Gh. Dinculescu: Contribuțiuni la mișcările de populație 4) și cercetările despre așezările de Ungureni din Muntenia ale doamnei Maria N. Popp și ale lui Ion Conea, ca și, de asemenea, toate monografiile regionale și locale și cercetările consacrate transumanței marginenilor, mocanilor și Românilor din Carpații orientali (N. Dragomir, Ghelasse și S. Oprean), toate arată convingător și fără putință de contestare că migrațiunile românești, departe de a se îndrepta în veacul al 18-lea spre Transilvania, aveau acest ținut de munte românesc ca punct

1) Vezi ACSADY IGNAC: *Magyarország népesége a Pragmatica Sanctio korában*, Budapest, 1896.

2) Archiv für Bevölkerungswissenschaft und Bevölkerungspolitik, 1938.

3) Comunicare făcută în ședința dela 22 Mai 1915 a Ac. Rom.

4) Anuarul de Geogr. și Antropogeogr., 1914-1915.

de plecare. Cercetările recente ale unor T. A. Stoianovici și M. Biji¹⁾ au arătat continuarea și în veacul al 19-lea și 20-lea a emigrărilor din Transilvania în Muntenia și Moldova.

Straniu este că mai toate aceste fapte și mai toată această viziune erau cunoscute în Ungaria. I le-a spus răspicat lui Szekfü și elevilor săi, cu temeinică documentare, încă în 1935, sociologul maghiar Robert Braun în broșura *A százötven év előtti Horavilág* (Răscoala de acum 150 ani a lui Horia). Nici nu i s'a răspuns de cei vizați, și faptul nici n'a împiedicat „Societatea istorică maghiară” (1867) să editeze volumul „Siebenbürgen” și să-și compromită girul.

Redăm pasagiul lung, în care Robert Braun destrăma înainte cu 5 ani clișeul imigrare (de Români în veacul al 18-lea) — barbarizare, fiind siguri că cetitorii vor avea o bucurie intelectuală nu mai mică, cetindu-i argumentarea strânsă, decât noi când l-am tradus.

„Jancsó Benedek²⁾ și împreună cu el Szekfü Gyula³⁾ cred că la începutul veacului al 18-lea cifra Românilor a fost relativ scăzută și că s'a umflat atât de neașteptat în cursul veacului, încât acest lucru nu s'a putut produce de pe urma sporului natural, ci numai de pe urma unor imigrări. Punctul de plecare al valului de imigrațiuni erau țările românești; iar cauza lor, jafurile necruțătoare ale domnilor fanarioți. Populația seminomadă imigrată a răcolit Românimea așezată în Transilvania, comprimându-i nivelul la o treaptă economică inferioară: la nomadizare și la o ținută morală mai scăzută: la organizarea de bande de prădători.

„Toate aceste premise și afirmații sunt însă greșite.

„Toate acele numărători de populație, pe care le invocă Jancsó spre a dovedi imigrarea, n'au fost nici pe departe recensăminte în înțelesul de azi, ci catagrafii întemeiate pe evaluări. Preoții arătau la nimereală, pe sate, numărul de familii de sub păstorirea lor. Cercetări mai noi, amănunțite⁴⁾ au stabilit că în catagrafii erau scăpate numeroase sate. Mai departe, înseamnă un arbitrar destul de mare să stabilești numărul sufletelor pornind dela cifra familiilor și presupunând că numărul mediu al membrilor de familie este cinci. Dacă ținem în seamă aceste două izvoare de erori, ne putem îndoi de preciziunea rezultatelor obținute. Dar nu aceasta e greșala cea mai mare a calculelor lui Jancsó, ci aceea că punctul de plecare, adică cifra întâi la care le raportează pe toate celelalte, merită mult mai puțină încredere decât „numărătorile” amintite. Această cifră este scoasă din raportul dela 1701 al noului episcop greco-catolic, după care 200.000 oameni ar fi primit Unirea, în timp ce jezuiții (Baranyi și Hevenei) raportează la 1701 Impăratului: „...întreaga noastră Biserică (adică cea greco-catolică) numără în Transilvania cel puțin 200.000 suflete”. Fără a mai vorbi despre acest „cel puțin”, nu

¹⁾ „Unde bate inima Țării — scurgerea spre șes și spre regiunile industriale a populației dela munte în veacurile XIX și XX”, și „Descălecări ardeleni în Vechiul Regat în lumina Recensămintelor dela 1899 și 1930”, apărute ambele în săptămânalul *Excelsior*, 1941, Nr. 16 și 17.

²⁾ Autorul lucrării *Román nemzetiségi törekvések*, ceeace înseamnă *Istoria năzuințelor naționale ale Românilor*, apărută la Budapesta 1896-99 (nota traducătorului).

³⁾ Istoricul oficial al Ungariei postbelice și unul din autorii principali ai ideii de recentă formulare a „Coroanei Sfântului Ștefan” (nota comentatorului).

⁴⁾ Vezi PĂCLIȘANU: *Statistique des Roumains de Transylvanie au 18-e Siècle*, în *Revue de Transylvanie* 1934, August (nota lui R. Braun).

par a fi înglobați aci câtuș de puțin gr. ortodocșii. Jancsó și-a dat seamă și el că cifra nu inspiră încredere și adaogă: „Dar chiar dacă presupunem că această socoteală a jezuiților n'a fost precisă și am majora la 250.000 cifra Valahilor, printr'o corectare de 25⁰/₀...” etc.

„Dacă, însă, cifra de plecare (adecă 200.000) este cu totul arbitrară, corecția tot atât de arbitrară n'are cum schimba lipsa ei de valoare. Dacă catagrafia următoare, care merită oricum mai multă crezare decât această cifră spusă la întâmplare, prezintă diferențe însemnate față de întâia cifră, atunci nu decurge din aceasta că populația a sporit în mod neașteptat, ci mai degrabă că cifra întâi este rezultatul unei evaluări netemeinice. N'ar putea fi explicat prin imigrări acest spor izbitor decât dacă s'ar putea dovedi că într'adevăr (sublinierea lui Braun R.) a avut loc imigrare. Dar Jancsó nu poate invoca niciun exemplu de astfel de imigrare în Transilvania (sublinierea lui Braun R.). Toate exemplele pe care le invocă privesc Banatul, în care teritoriu, cucerit de curând de la Turci, productiv și aproape lipsit de populație, era firesc ca lumea să fi năvălit din toate părțile.

„În schimb se găsesc numeroase știri că din Transilvania au avut loc emigrări considerabile spre țările românești și chiar Jancsó le pomenește, măcar în parte. Una din dovezile acestei emigrări din Ardeal ne-o dau Halmágyi Istvan naplói és iratai (jurnalele și scrierile lui Stefan Halmágyi) în volumul 38 din Monumenta Hungariae Historica, Scriptores... care privesc aproape întreagă jumătatea a doua a veacului al 18-lea, fiind izvorul contemporan cel mai important al vieții publice și private transilvane. Halmágyi a petrecut 32 de ani în serviciu public (cea mai mare parte în Cancelaria guvernatorului, R. B.), și în opera lui nu e vorba decât într'un singur loc de refugiarea din țările românești în Ardeal a cuiva, dar și în acest caz (pag. 403) e vorba de anturajul nobil al Domnului Moldovei, care a trecut munții de teama Turcilor. Dimpotrivă, se găsesc din prisos plângeri cu privire la emigrările (profugium) în țările românești. Astfel, de pildă, în Septembrie 1764: „Mulți oameni au trecut anul acesta în Moldova, îndeosebi din județele Turda, Cluj și Someș, mai ca la o mie. Au fost trimiși canceliști să ancheteze despre cauzele profugiului. Puțini au pomenit greutatea dărilor, cei mai mulți au invocat asprimea stăpânilor de moșii” (p. 127). Luna Mai 1766: „...Atât din ținutul Rodnei cât și de pe pământul Făgărașului au fugit grănicerii cu grămada, cred că numai anul acesta au trecut dincolo până acum vreo 300, cei mai mulți cu armele, câți vor mai trece de acum încolo” (p. 256) „...Dintre iobagi au plecat numai din Făgăraș luna aceasta 700 (p. 257). Sept. 1767: „Au plecat emigrând cel puțin 4000 oameni, soldați și iobagi, din acele districte” (p. 324). Octombrie 1767: „Marea emigrare care a avut loc anul acesta, a făcut un mare gol și în fondul contribuțiilor” (p. 337).

„Aceste citații pot încredința pe oricine nu numai despre proporțiile mari ale emigrărilor, respectiv evadărilor (căci cifrele pomenite sunt mari în veacul al XVIII-lea, cu populația lui rară, R. B.) ci și despre cauzele acestora. Câtă gravitate le-a atribuit Maria Terezia ne arată tenacitatea cu care ea a căutat să-i atragă în țară pe Secuii emigrați. Se mai poate afirma cu curaj că dacă ar fi avut loc o imigrare cât de cât considerabilă, aceasta nu i-ar fi scăpat lui Halmágyi, care n'ar fi păstrat tăcerea cu privire la un eveniment atât de important.

„În întreaga conștiință publică a nobilimii transilvane era prezentă teama că întreaga Românie ar putea emigra în țările românești, iar fără iobagi, cum spusese Verböczi, nobilitas parum valet (nobilimea prețuește puțin)...

„E cu totul lipsită de temei presupunerea lui Szekfű că în țările românești, pe unul din solurile cele mai fertile ale Europei, țărănimea ar fi fost nomadă în

veacul al XVIII-lea. Păstorii de sub munți erau de sigur nomazi ¹⁾ și au rămas nomazi până azi, adecă își mână, potrivit ocupației, încoace și încolo turmele după anotimp; dar nu se poate dovedi că grosul țărănimii ar fi fost nomad sau seminomad în veacul al 18-lea.

„Că pe teritoriile eliberate de curând de sub Turci haiducii se găseau din belșug și că se iveau bande de haiduci și în Ardeal, n'are cum ne mira de vreme ce s'au găsit Rozsa Sándori și feluriți Sobri Ioska (haiduci maghiari vestiți, nota traducătorului), încă în veacul al 19-lea. E incontestabil că nivelul cultural și economic al Transilvaniei întrecea cu mult pe cel din Principate, dar este desigur o exagerare intenționată, când se spune: „viața de producător de brânză a păstorului ardelean reprezenta un stadiu evoluat” (Szekfü Gy.: *A magyar nemzet történe — Istoria națiunii maghiare*, VII, p. 446) pentru emigranții veniți cu duimul din țările românești. Căci n'avem decât să privim ce scrie despre țăranul din epoca fanariotă un martor cu totul neutru, consulul englez din Țara românească: „Așa zisele necesități ale vieții: carnea, pâinea și vinul — se găsesc cu atâta îmbelșugare și sunt atât de ieftine (exportul fiind interzis, cu excepția Constantinopolului, înspre unde era însă limitat), încât anul acesta și cel trecut proprietarii au fost nevoiți să arunce hambare întregi de cereale stricate, pe care le umpluseră în așteptarea unor prețuri mai bune... Această îmbelșugare trezește în pătura de jos urmările firești: mândria, beția, lenea și o sensualitate aprinsă, dar o și face sănătoasă, puternică, îndrăzneată, ageră la minte și (exceptând perioadele de bătaie ale străngătorilor turci de biruri) mândră, mulțumită și curtenitoare ²⁾”

„E neîndoelnic că domniii fanarioți au jefuit poporul cât puteau; e necontestat chiar și faptul că țărănimea părăsea țara cu grămada. Dar, pe deoparte, impilarea într'adevăr. temeinică reclamă un aparat administrativ, care subsista mai degrabă în Ardeal și, pe de alta, direcția fugii locuitorilor în țările străine nu era nici pe de parte Transilvania ci — cu toate că sună straniu, dar faptul e dovedit — spre teritoriile administrate nemijlocit de Turci.

„Sentimentele nemeșului ardelean și ale boierului român față de țăran erau aceleași, dar pe când nemeșul transilvan avea la îndemână un aparat administrativ relativ evoluat, pentru a ridica cât mai mult dela țăran și pentru a-l împiedica dela fugă, boierul român se găsea dimpotrivă într'o situație mult mai proastă. Iar dacă administrația turcă era foarte rea în perspectiva nemeșului și a boierului, asta nu înseamnă însă că era tot atât de rea din punctul de vedere al birnicului...

„Administrația austriacă, care a fost fără îndoială mai bună decât cea transilvană, a funcționat între 1718 și 1739 în Oltenia și Serbia de Nord. Incontestabil că la încetarea ei țărani români și sârbi au revenit fericiți sub administrația fanariotă și turcă. Citez în privința aceasta din *St. Stanojevic: Istoria srpskoj naroda*, Beograd 1910, ed. II, p. 242: „Emigrarea poporului sârb în Turcia, de pe teritoriul ocupat de Austria, a ținut tot timpul ocupației: dela 1718 la 1739, crescând din ce în ce și punând în mișcare masse tot mai mari”.

„Mai evidențiem că una din nemulțumirile de căpetenie stârnite de administrația austriacă se datora injecțiilor religioase și tendințelor de catolicizare, ceeace supăra simțirile întregii populații și amenința în însăși existența lui clerul, depozitarul aproape unic al tradițiilor religioase și naționale și al culturii. Turcii n'au căutat niciodată să smulgă poporul din ortodoxie. Stabilitatea relativă, de

1) Termenul e cu totul impropriu: trebuie spus: *transhumanți* (A. G.).

2) R. W. SETON WATSON: *A history of the Roumanians*, Cambridge, University Press 1934, p. 167.

care s'a bucurat administrația turcească, cu toate scăderile ei numeroase, se datorește în nu mică măsură acestei toleranțe religioase. Trebuie să nu uităm, mai de parte, nici factorul celălalt: serviciul militar, de care în Turcia erau scutiți nemahomedanii" (8-11).

Incheiem, citind aliniatul al doilea al prefeței care e semnată: **Societatea istorică maghiară** și datată: **1 August 1940**, a volumului **Siebenbürgen**: „Savanții care au realizat această lucrare nu știu ce este propaganda. Ei nu sunt dispuși să înfrumusețeze sau să falsifice faptele, nici măcar de dragul obiectivelor naționale actuale. Ei rostesc adevărul, punând în cumpănă întreg prestigiul lor științific, fie că aceasta îi convine sau nu poporului nostru maghiar, căci ei sunt pătrunși de convingerea că descoperirea adevărului este spre binele națiunii și spre lămurirea neamului, pe când minciuna și falsul le înjosec pe ambele”.

ANTON GOLOPENȚIA

TRANSILVANIA ÎMPĂRȚITĂ ¹⁾

...Și pentru naționaliștii maghiari și pentru cei români, Transilvania a reprezentat mult timp cheia de boltă a integrității naționale, siguranței strategice și buneii stări economice a popoarelor lor. Pentru Unguri Transilvania este un loc tot atât de sacru, de istorie și de cultură națională, ca și Ungaria însăși. Dela 1526 până la 1689, când Ungaria propriu-zisă a fost împărțită între Turci și Habsburgi, „țara de dincolo de păduri“ a jucat sub principii maghiari un rol independent și glorios în viața europeană. În cursul anilor cari au urmat, ambiția națională a împins pe maghiari să ducă o luptă fără încetare pentru reîntoarcerea ei la Coroana Sf. Ștefan. În cele din urmă, în 1848-49, unirea a fost proclamată de guvernul revoluționar ungar, nu însă fără a întâmpna opoziția armată a Românilor și a Sașilor. Dela 1850 până la 1867 absolutismul habsburgic și naționalismul ungar s'au luat la întrecere pentru controlul Transilvaniei. Încercării lui Schmerling, de a reorganiza imperiul lui Frantz Iosef după principii federale, i s'au opus cu îndârjire Maghiarii, cari au boicotat Dieta Transilvană dela Sibiu (Nagyszeben, Hermannstadt) ²⁾ din 1863, la care Sașii și Români și-au dat mâna pentru a întemeia autonomia regională pe bază de drepturi egale pentru majoritatea românească. Intransigența și iscusința politică a Maghiarilor și-a luat răsplata cinci ani mai târziu, când Transilvania a devenit din nou parte integrată din Statul Ungar. Dela 1868 până la 1918 Ungaria a luptat prin toate mijloacele și cu oarecare succes să contrabalanseze majoritatea românească prin întărirea elementului maghiar în viața oficială, educativă, profesională și economică a regiunii. *Dar în 1910 Românii încă țineau piept cu 55 la sută din populație.*

Deși Românii nu pot să prezinte o cronică lungă a dominației lor asupra Transilvaniei, ea nu le este mai puțin dragă: ca leagăn al redeșteptării românești și al unora

1) NOTA RED — Domnul Philip E. Mosely, astăzi profesor la Universitatea din orașul Cornel, St. U., a publicat acest articol în numărul pe Octombrie 1940 al cunoscutei „Foreign Affairs“. Am crezut de datorie noastră să-l traducem și să-l publicăm în întregime, în paginile revistei noastre. Mai complet și mai obiectiv nu putea fi tratat, de către un străin, subiectul acesta, a cărui durere a implinit de curând un an de viață. Autorul a umblat și călătorit mult între hotarele României, în anchete științifice, în anii 1935—1938, mai ales în tovărășia echipelor monografice ale Institutului Social al Universității din București.

2). Numele de localități vor fi date în românește, cu traducerea ungară și germană în paranteză (Ph. M.).

dintre cele mai puternice comunități țărănești române, așa cum sunt nobilii de țară din Fărăgaș (Fogaras), muntenii din Munții Apuseni și Maramureș (Máramoros) și grănicerii din Năsăud (Nászod). În timpul lungii perioade de guvernare maghiară, Românii au ajuns să resimtă cu durere crescândă numeroasele piedici puse în calea progresului lor de către o oficialitate și o burghezie maghiarizante. Când recensământul din 1910 a arătat o proporție românească de numai 27,9 la sută alături de 59,9 pentru Maghiari, Românii au văzut în aceste cifre un argument pentru a cere emanciparea lor națională și socială, mai de grabă decât o dovadă a superiorității inerente maghiare¹⁾. Odată cu prăbușirea Puterilor Centrale în 1918, conducătorii Românilor transilvăneni au votat în mod natural pentru alipirea la România Mare, pentru că pe atunci ei se îngrijeau tot atât de puțin de autonomia Transilvaniei ca și Ungurii în 1848, 1863 și 1868: Oricât de pașnice ar fi fost relațiile dintre țărani maghiari și țărani români și oricât de adâncă ar fi fost comunitatea de obiceiuri, artă decorativă, muzică și superstiții, clasele reprezentative ale fiecăreia din cele două naționalități au căutat atunci, ca și acum, propria lor mântuire într-o Românie Mare sau o Ungarie Mare.

Un element mai mic ca număr, dar nu lipsit de importanță în viața Transilvaniei este reprezentat de cei un sfert de milion de Sași — țărani și orașeni germani, ai căror strămoși au fost așezați acolo de către regii unguri în secolul al XII-lea. Acest neam nu are o așezare compactă; cea mai mare parte își are centrul pe la Sibiu, un grup mai mic împrejurul Brașovului (Brassó, Kronstadt) și unul și mai mic împrejurul Bistriței (Besztereze, Bistritz) în Nord-Estul Transilvaniei²⁾. Ei au realizat o coeziune strânsă prin organizația lor bisericească și școlară și de curând printr-o mișcare naționalistă inspirată de Hitler. Trăind astfel la câteva sute de kilometri departe de cea mai apropiată așezare compactă germană, Sașii sunt o simplă minoritate și nu o *iridentă* de frontieră. În Ianuarie 1919, conducătorii lor au acceptat cât se putea de favorabil schimbarea suveranității, votând pentru unirea cu România. În Statul Român mărit, Sașii au devenit conducătorii tuturor grupurilor germane împrăștiate în Banat, Bucovina, Basarabia și Dobrogea. După îndrumarea lor, Partidul popular German făcea în mod regulat aranjamente pro-electorale cu guvernul dela putere și-și asigura astfel o oarecare parte de reprezentanți și de protecție. La ultimele alegeri din România, ținute în Decembrie 1937, votul Germanilor s'a împărțit pentru prima oară în două, minoritatea conservatoare dimprejurul Sibiului votând pentru blocul guvernamental, în timp ce majoritatea a votat cu buletinul german separat și a arătat o tendință de cooperare cu unul din partidele de opoziție. În general Sașii au un fond țărănist-burghez de o structură socială mai sănătoasă și decât Românii, a căror clasă mijlocie este slabă, și decât Maghiarii, pentru care orașul este o atracție. Printr'un protocol special alăturat arbitrajului din 30 August 1940, și România și Ungaria au făgăduit respect deplin drepturilor minorității germane.

La Paris nu a fost nici o discuție cu privire la felul cum trebuie să se hotărască asupra Transilvaniei: Românii și Sașii reprezentând două treimi din populație, erau mai dinainte așezați de soartă în Regatul Român. Dar s'a deliberat mult cu privire la provinciile de frontieră din Vestul și Nordul Transilvaniei. Pentru Banat, greutatea principală consta în faptul că Maghiarii erau mai puțin numeroși și decât Sașii, și decât Sârbii, și decât Românii. În consecință, a fost împărțit între Sârbi și Români. În Crișana, —fâșia de graniță care se întinde dela Arad la Satul Mare (Szatmár Németi)—hotarul Tratatului dela Trianon era un compromis între linia americană și engleză, care ar fi

1). „Negocierile ungare de pace; o relatare a lucrărilor delegației ungare de pace dela Neuilly s/S, din Ianuarie până în Martie 1920“, Budapesta, 1921, v. III, p. 100.

2). Sașii nu formează o majoritate absolută în nici un județ și o majoritate relativă (39,7 la sută) numai într'un județ, Târnava-Mare (Nagy-Küküllő, Gross-Kokel).

mișcat frontiera cam cu 65 kilometri spre Răsărit și linia propusă de către Francezi și Italieni, cari ar fi așezat-o cam la aceeași distanță spre Vest de frontiera adoptată până la urmă. Linia, așa cum a fost trasată, era bazată pe o combinație de factori etnici, strategici și economici¹⁾. În cele din urmă, județul Maramureș din Nordul Transilvaniei a fost împărțit între Cehoslovacia și România, treimea din el care se întindea la Sud de râul Tisa (Tisza) trecând la România.

Recensământul României din 1930 a arătat o ușoară, dar semnificativă, creștere a populației românești din teritoriile anexate, cu 57,6 la sută în Transilvania, 54,3 la sută în Banat și 60,7 la sută în Crișana-Maramureș, pe când cei ce făceau parte din blocul rasiial maghiar erau numai 21,1, 10,4 și 23,1 la sută, respectiv în aceleași teritorii. Clasificați după limba maternă, Românii și Maghiarii au arătat un procentaj ușor ridicat deasupra celui indicat de cifrele de mai sus, de vreme ce cei mai mulți dintre Țigani vorbesc românește și cei mai mulți dintre Evrei ungurește. Creșterea populației românești dela 55 la sută în 1910 la 57,6 la sută în 1930, este cât se poate de firească, ținând seama de faptul că în 1930 Românii erau 61,7 la sută din populația rurală, pe când Ungurii numai 27 la sută²⁾.

În anii din urmă Românii au pornit cu dârzenie la românizarea orașelor și la creerea unei burghezii române—nu fără a produce totuși resentimente și teamă printre minorități³⁾. S'a făcut deasemenea un mare efort pentru ridicarea nivelului cultural și al satelor românești.

Pe când despărțirea Transilvaniei de vechea uniune vamală austro-ungară a fost urmată în mod natural de schimbări dureroase, de data aceasta ea a trecut destul de ușor în perioada de tranziție post-belică. Industriile ei textile, metalurgice, chimice și forestiere, liberate de concurența ungară, au găsit piețe interne în România Mare. Producția de armament și instalațiunile electrice au sporit. În timp ce unele branșe stagnau, altele creșteau considerabil⁴⁾. Principalele plângeri de ordin economic, făcând abstracție de efectele crizei mondiale, erau întreprinse: Transilvania trebuia să suporte o parte disproporționată din totalul de dări ale țării și primea în schimb beneficii relativ slabe; centralizarea controlului Statului asupra comerțului și schimbului cu străinătatea se făcea în dauna orașelor depărtate de capitală; Statul favoriza interesele românești în ceea ce privește impozitele, perfectând contracte de ale guvernului și acordând credite.

Dela 1918, pretențiile Ungariei asupra Transilvaniei au fost întărite în mod forțat prin argumente istorice, geografice, strategice și economice—dar nu și etnice, pentru că pretențiile etnice ale României asupra acestei regiuni sunt cu siguranță și mai puternice astăzi decât în 1918. S'a speculat mult asupra unității geografice naturale a bazinului carpațin, asupra felului în care podișurile și munții Transilvaniei și Ruteniei întregesc câmpia ungară. Se argumentează că reglementarea râurilor comune, apărarea împotriva inundațiilor și progresarea împăduririlor cer realipirea celor două regiuni. *Mai mult, Maghiarii susțin că pot să apere bazinul dunărean central împotriva unei posibile invazii rusești, numai dacă dețin întregul lanț al Carpaților.* Redarea întregii Transilvanii i-ar da Ungariei o mare varietate de climă, apărând astfel economia ei împotriva efectelor produse de variațiile anuale foarte pronunțate ale temperaturii și a ploilor. Ar alimenta-o cu lemne de construcție, pe care altfel trebuie să le importe, și cu o mul-

1. HAROLD TEMPERLEY, „Cum au fost trasate frontierele Ungariei“, în *Foreign Affairs*, Aprilie 1928 p. 432-447.

2). Pentru un studiu valoros asupra fertilității diferențiale, vezi D. C. Georgescu, „La Fertilité Différentielle en Roumanie“, București, 1940.

3). Timișoara (Temesvár) avea 7566 de Români în 1910, și 33369 în 1939; Sighetul (Mátamorossziget) avea 2000 în 1910 și 7565 în 1930.

4). După mai multe luni de călătorie intensă în Transilvania în 1935-1938, autorul a găsit că impresia lui. Macartney de decadere universală nu are nici o bază: C. A. Macartney, „Ungar a și urmașii ei“. Londra, p. 349.

țime de minerale de care, în afară de cărbune și bauxită, duce lipsă în momentul de față. Argumentul decisiv pentru a li se reda Transilvania a fost că ea a făcut parte din Ungaria timp de „o mie de ani“, că structura politică și cultura ei au fost întotdeauna mai cu seamă maghiare și că Maghiarii sunt oarecum un popor superior din naștere. După cum declară memorandumul ungar adresat Conferinței de Pace: „...„Dacă într'un ținut al Americii de Nord puterea ar ajunge să fie exercitată de Negri, aceștia având într'unele din Statele Statelor-Unite o majoritate de 1 sau 2 la sută, civilizația ar cădea acolo tot atât de repede și tot atât de jos ca în Transilvania.“¹⁾

Nu mai e nevoie să adăugăm că atitudinea disprețuitoare a Maghiarilor își are răspunsul în ostilitatea dârză a Românilor împotriva guvernării ungare.

Extrema satisfacție cu care ungurii au acceptat acum împărțirea Transilvaniei și recăpătarea a o jumătate din teritoriul ei, dovedește că înșiși nu-și prea iau în serios propriile argumente cu privire la „unitatea naturală“ a regiunii, dar sunt încântați de a-și asigura o largă întindere teritorială, pe care pretențiile de ordin etnic singure n'ar fi putut-o justifica. O analiză a cifrelor recesământului din 1910 (cifrele ungare din 1910 sunt prin definiție favorabile pretențiilor maghiare, devreme ce ei s'au bazat pe limba maternă și nu pe bloc rasiial sau conștiința națională) arată că Maghiarii numără în județele de curând căpătate numai 967.000, împotriva a 1.154.000 de Români. Deși teritoriul înapoiat Ungariei cuprinde populația maghiară din Nord-Vestul Crișanei și a regiunii secuești din Transilvania de Est, Ungurii sunt într'o evidentă minoritate față de Români. Cum România avea 1.426.189 de locuitori maghiari în 1930, se poate spune că Ungaria a fost pusă în fața unei probleme etnice aproape tot atât de grele ca aceea a României de după 1918.

Nouile provincii aduc Ungariei avantagii economice substanțiale. Nevoile ei de lemn de construcție pot fi acum satisfăcute din pădurile Carpaților. Ocnele de sare din Maramureș, adăugate la cele din Rutenia, pot răspunde tuturor nevoilor ei în această privință. Ea câștigă un număr de mici zăcăminte de minerale, cuprinzând fierul brut din Bihor (Bihar) și Odorhei (Udvarhely), plumbul din Satul Mare și Maramureș, aurul, argintul, zincul din Satu-Mare, antimoniul din Someș (Szolnok-Doboka) și arama și asfaltul din Bihor. Totuși aceste zăcăminte au o importanță comercială foarte mică sau nulă. Pe de altă parte, principalele resurse minerale ale României nu sunt atinse, mai cu seamă petrolul din regiunea Ploești, gazul natural din Mediaș (Mogyies, Mediasch), cărbunele și fierul din Banat și Hunedoara (Hunyad). În special marele trust Reșița (Resicza), astăzi în parte sub control german, va continua să fie cel mai mare centru de uzine metalurgice cu construcții de mașini din România. Socotind din punct de vedere industrial, Ungaria a luat prin recăpătarea unor orașe fără perspective de progres în momentul de față, cum sunt Clujul, (Kolozsvár, Klausenburg) Satul-Mare și Sighet, partea cea mai săracă, pe când România este avantajată cu orașele Brașov, Mediaș, Arad și Timișoara.

Comunicațiile interne ale Transilvaniei au fost bineînțeles complet tăiate prin împărțire. Ținutul secuesc, în cea mai mare parte agricol, este acum despărțit de piața lui obișnuită din Brașovul apropiat; va trebui să transporte și să primească mărfuri pe o cale ocolită și costisitoare. Totuși, din punct de vedere internațional, noul aranjament nu este atât de destructiv. România încă va mai avea o linie principală dela Brașov la Arad, iar Ungurii vor avea cealaltă linie principală dela Oradea (Nagyvárad, Grosswarden) la Cluj. Strategic vorbind, amândouă liniile sunt acum în bătaia tunurilor noiei frontiere, iar linia Oradea-Cluj se găsește la câțiva kilometri de noua frontieră de Nord a României.

Cea mai importantă consecință a Impărțirii rezidă în sfera de strategie continen-

1). *Negocierile păcii ungare*, Budapesta, 1921, v. II, p. 69.

tală, mai degrabă, decât locală. Ungaria, pusă față în față cu Sovietele prin recăpătarea Ruteniei după conferința dela München și prin recenta ocupare de către Rusia a Bucovinei de Nord, trebuie să-și satisfacă încă odată ambiția ei îngâmfată „de a sta de pază pentru civilizația occidentală dealungul Carpaților”. Prin noua ei poziție din trecătorile de Răsărit ale acestor munți, armata Ungară reînțărîtă de ajutorul militar german ar prezenta o amenințare serioasă pentru armatele sovietice, care ar înainta din Bucovina și Basarabia în Moldova. În 1854, amenințarea armatei Austriace așezată în trecători a forțat trupele lui Nicolae I să evacueze Moldova și Valahia. Pe de altă parte, o barieră efectivă împotriva vreunei noi înaintări sovietice s'ar baza neapărat pe o strânsă colaborare între România și Ungaria. Dacă această împărțire a Transilvaniei cu forța se va dovedi a fi un pas folositor spre crearea unei astfel de cooperări, rămâne încă o problemă deschisă.

S'a crezut odată că trasarea unei noi frontiere între Ungaria și România va fi urmată de un schimb al populațiilor minoritare. Dela 1918 Ungurii au cerut cu insistență trasarea unei noi frontiere, lăsând minorități de aceeași proporție de o parte și de alta a frontierei, care după aceea să fie schimbate. Un asemenea schimb se poate face cu greu acum, pentru că prin punctele arbitrajului dela Viena Ungaria a câștigat 1.154.000 de Români (folosind cifrele ungare din 1910 pentru județele cedate, în afară de Maramureș, pentru care se folosește statistica românească din 1930), în timp ce România își oprește numai 374.000 de Maghiari (folosind iarăși cifrele din 1910, cu excepția Banatului, pentru care se întrebuițează cifrele românești din 1930). Un schimb nu se poate face cu dreptate, dacă nu există o egalitate reală. În plus, România cu siguranță că nu va încuraja imigrarea conaționalilor ei pierduți, pentru că plecarea lor ar slăbi puternicile pretenții de ordin etnic petru cea mai mare parte din teritoriul cedat; deasemenea îi va fi economicște imposibil să-i așeze pe imigranți în Transilvania de Sud sau în Vechiul Regat. În timp ce mulți funcționari și intelectuali români vor profita fără îndoială de termenul de opțiune cuprins în arbitrajul dela 30 August, ca să scape de stăpînirea maghiară, țaranul român va rămâne cu siguranță lipit de pământul strămoșesc din teritoriul cedat, numai dacă nu va fi isgonit de acolo.

Soluția problemei Transilvaniei așa cum a fost impusă de Axă reprezintă, firește, numai una dintre multele propuneri care au fost făcute dela 1918 încoace. Aceste propuneri (afară de a continuității guvernării române sau de a reînțoarcerii integrale la Ungaria) se împart în două categorii principale: cedări teritoriale și planuri de autonomie. Cererea de modificări teritoriale, care se auzea cât se poate de des după 1936, era ca fâșia de Vest a României, sau Crișana, să fie înapoiată Ungariei fie până la linia strictă a majorităților etnice, sau altfel până la linia de despărțire a apelor din munții Bihorului și a Satului Mare. Fără îndoială că s'ar fi putut trasa o linie care ar fi dat înapoi Ungariei un număr considerabil de Maghiari; dar o astfel de fâșie ar fi cuprins numai o parte din Crișana, care este în cea mai mare parte românească la Răsărit și i Mizăz-zî¹⁾. Banatul românesc prezintă o problemă specială. Aici numărul Maghiarilor este copleșit și de Români și de Germani, de aceea pretențiile Ungariei nu se pot sprijini pe baze etnice²⁾. Românii formează o majoritate absolută în regiunea dealurilor și a munților—aceasta din urmă cuprinzând orașele Lugoj (Lugos) și Reșița, formând și cel mai impor-

¹⁾ Populația Crișanei în 1930 arată 880.000 de Români—415.000 de Unguri, 75.000 de Germani și 65.000 de Evrei, dintr'un total de 1.550.000. În Aprilie și Mai 1920, Delegația de Pace a Ungariei a făcut un efort special pentru a putea fi susținută de Quai d'Orsay la recăpătarea Crișanei: Francisc Deák și Dezső Ujváry, editori, „Foi și documente în legătură cu relațiile externe ale Ungariei”, 1919-1920. Budapesta 1939, v. I, p. 235-233, 250-254.

²⁾ Din populația totală de 942.000 a Banatului în 1930, 54,3 la sută erau Români, 23,8 la sută Germani 10,4 la sută Maghiari, 4,3 la sută Sârbi.

tant ținut al României în mine și metalurgie. Maramureșul este și el un ținut aparte¹⁾. Singura legătură de cale ferată între el și restul României a fost prin Rutenia Subcarpatică, teritoriul care înainte făcea parte din Cehoslovacia, iar acum din Ungaria. În situația aceasta interesele economice cereau realipirea Maramureșului la Rutenia, redeschizând astfel valea Tisei țaranilor sărăciți, cari căutau de lucru în timpul iernei în munți, iar vara în câmpie.

Cedarea unei fâșii din Crișana—fie ea îngustă sau largă, cu sau fără Maramureș—încă nu ar fi rezolvat adevărata problemă ungară din Transilvania, aceea a Secuilor cari trăesc în partea de Răsărit a ei, la o mare depărtare de alte ținuturi maghiare²⁾. Conducătorii unguri și-au exprimat în repetate rânduri speranța de a recăpăta întregul ținut secuesc, dimpreună cu un „coridor“ Mureș-Cluj, care să-l lege de trunchiul principal al Maghiarilor. Transilvania de Nord, lăsată tot României după planul acesta, n'ar fi avut atunci nici o legătură cu restul țării în afară de o cale ferată, neisprăvită nici până acum, care să treacă prin munții Bistriței în Sudul Bucovinei. Piețele, aprovizionarea cu grâu și căile ferate ar fi fost tăiate și condițiile de trai ar fi fost cu mult mai serioase decât cele ale Maramureșului după 1918. În același timp, acest „coridor“ nu i-ar fi asigurat Ungariei resurse însemnate de material de construcție și de minerale. În urma întorsăturii pe care au luat-o evenimentele, arbitrajul dela 30 August dă Ungariei mai mult decât a cerut dela 1918 încoace: Crișana (fără județul Arad, cu majoritate românească), Maramureșul, cele trei județe secuești, „coridorul“ de legătură și în plus restul Transilvaniei de Nord cu majoritatea ei puternic românească. Pe scurt, România s'a văzut în trista situație de a fi nevoită să treacă 1.154.000 de Români în stăpânirea ungară, pentruca Ungaria să poată recăpăta pe cei 367.864 de Maghiari din cele trei județe secuești (recensământul din 1910) și să-i unească cu Pusta Maghiară cea la o mare distanță spre Vest.

Un alt tip de propunere împotriva împărțirii Transilvaniei după criterii etnice, ca fiind dăunătoare din punct de vedere economic, aducea ca soluție autonomia. În contra-propunerea făcută Conferinței de Pace din 1920, delegația ungară a prezentat un plan studiat în amănunte pentru autonomia celor trei națiuni din Transilvania, prin care s'ar fi format patru feluri de județe—maghiare, române, germane și mixte, și s'ar fi garantat o largă autonomie fiecărui tip de județ în parte, ca și Transilvaniei în total³⁾.

După 1918, Maghiarii au cerut în repetate rânduri autonomia sau chiar independența Transilvaniei, deși înainte insistaseră mereu asupra „unității Coroanei Sf. Ștefan“. Este foarte puțin probabil că autonomia s'ar fi putut impune, oricând după 1918, asupra majorității române ostile. Chiar dacă s'ar fi făcut aceasta, o Transilvanie autonomă ar fi fost condusă tot de majoritatea ei românească, numai dacă fiecare județ în parte n'ar fi avut dreptul de a se autoguverna și ar fi putut astfel fi condus de orice grup național care ar fi întrunit în el o majoritate. De fapt mulți Maghiari și Germani din Transilvania erau sceptici cu privire la beneficiul practic pe care l'ar fi adus autonomia, pentrucă le venea mai ușor s'o scoată la capăt cu Românii din Vechiul Regat, decât cu Românii transilvăneni, mai energici și „țâiași dintr'o bucată“...

FILIP E. MOSELY.

¹⁾ În 1930 acest județ avea 93.200 de Români, 33.798 Evrei, 19.305 de Ruteni, 11.181 de Maghiari, 323 de Germani, 780 alții.

²⁾ Cele trei județe secuești sunt: Ciuc (Csik) cu 82,7 la sută Maghiari, (recensământul din 1930), Trei Scaune (Háromszék) cu 80 la sută Maghiari și Odorhei (Udvarhely) cu 91,6 la sută. La Apus este județul Mureș (Maros-Torda) cu 42,6 la sută Maghiari și 3,9 la sută Germani și la Sud județul Brașov cu 26 la sută Maghiari și 20 la sută Germani.

³⁾ Negocierile de pace ale Ungariei" vol. I. pag. 149-150; DEÁK și UJSVÁRY, *op. cit.*, vol. I, pag. 215-2 și 350-259.

O ÎNSEMNARE GERMANĂ DESPRE RĂZEȘII BASARABENI

Cercetătorii străini cari au ajuns să ne cunoască nu numai limba, ci și problemele, atât prin cercetare atentă a bibliotecilor, cât și prin studiu direct la teren, reușesc mai întotdeauna să aducă o contribuție prețioasă la desbaterea problemelor noastre, mai ales prin faptul că ei se pot desbăra mai ușor de unele puncte de vedere ajunse clasice în doctrina românească și ca atare să introducă în discuție puncte de vedere originale.

Un astfel de cercetător este fără îndoială d-l Helmut Haufe, cari și-a petrecut un an și mai bine de zile, lucrând laolaltă cu cercetătorii români și în primul loc cu cei grupați în școala monografică a Profesorului D. Gusti.

D-sa, autor și al unui volum de cercetări asupra schimbărilor ivite în structura populației din Vechiul Regat (H. Haufe, *Die Wandlung der Volksordnung im rumänischen Altreich*, Stuttgart, 1939), a publicat în numărul din Septembrie 1940, An. IV, caetul II, al Revistei, „Deutsches Archiv für Landes und Volksforschung”, un articol intitulat: *Der freibäuerliche Kleinadel der bessarabischen Militärgrenze*, care are pentru noi o valoare deosebită. Intradevăr, acest studiu asupra micii nobilimi a țăranilor liberi de pe granița militară a Basarabiei reușește să dovedească faptul că autorul lui este perfect pus în curent cu literatura chestiunii și că știe vedea lucrurile dintr'un punct de vedere original. Teza principală ne este, într'o oarecare măsură, cunoscută. Ea susține că țăranimea liberă a răzeșilor reprezintă de fapt o mică nobilime de caracter militar. Ceea ce constituie însă interesul ei este faptul că ea este pusă, de către un German, în cadrele unei probleme de amploare europeană. După părerea d-lui Haufe, răzășia românească nu reprezintă decât un fragment din problema cea mare a hotarului de forțe și tendințe contrarii care desparte lumea germană de cea slavă. În tendința sa de a opune lumii slave o opreliște și un zăgaz puternic, expansiunea germană și-a aruncat spre Est o serie de organizațiuni de graniță, în care o țăranime organizată după un model german ducea o vicață relativ liberă, privilegiată, și în acelaș timp veșnic luptătoare. În preajma acestor bastioane germane s'au putut înjgheba alte linii de apărare mai înaintate, în care țăraniiile libere ale diverselor alte popoare au luat ființă. Astfel răzășii români nu ar reprezenta nimica altceva decât ceea ce reprezintă și șleahța poloneză, adică o linie înaintată a apărării germane din evul mediu. Harta pe care d-l Haufe o anexează studiului său, și pe care o reproducem, arată cât se poate de clar teza d-sale. Se poate urmări pe ea cum d-sa concepe, pe versantul transilvan al Carpaților, existența unei linii germane înaintate, alcătuită din grupurile țăranimii libere din Năsăud, Bistrița, Secuime, Țara Bârsii și Țara Oltului. De partea cealaltă a Carpaților, într'o perfectă corespondență, o a doua linie de apărare se desprinde: față în față cu grupele din Năsăud și Bistrița, e grupa mare a răzeșilor din Ocolul Câmpulungului moldovenesc; față în față cu grupa Săcuiască, avem de partea cealaltă a Carpaților regiunea Cean-găilor (cu un post încă mai înaintat :al Dealului Mare) și Țara Vrancei; față în față cu Țara Bârsei, vechiul ținut al Săcuienilor, iară în fața Țării Oltului, grupul moșnenesc al Câmpulungului muntean. În sfârșit, pentru a asigura apărarea dinspre părțile basarabene, o a treia linie, încă mai îndepărtată, este alcătuită din grupa mare a Tighecenilor și a Codrenilor. Mai ales analiza acestor două din urmă posturi înaintate ale apărării europene față de primejdia unei invazii venite

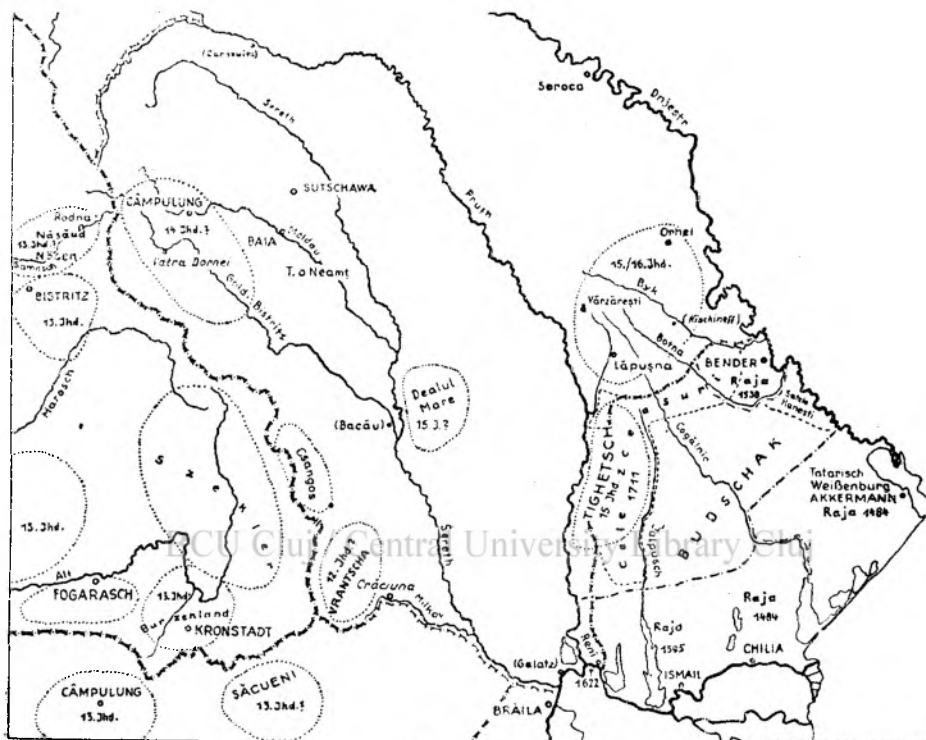
fie de peste Nistru, fie de peste Dunăre, este făcută cu o deosebită grijă de amănunt și ar merita să fie citată în întregime.

Fără nici un fel de îndoială, putem recunoaște în cele susținute de către d-l Haufe o veche afirmație a noastră, asupra căreia nu se poate insista în deajuns: anume aceea că într'adevăr țările românești au fost, timp de veacuri și continuă și astăzi încă a fi, un adevărat avant-post al civilizației europene față de primejdia unei infiltrații lente sau a unei năvăliri violente a lumii celeilalte, care începe dela noi încolo. Nu ne poate decât bucura faptul că această misiune istorică a noastră, care deseori a devenit copleșitoare — atuncea când națiunile europene apărute de către noi nu au știut să o prețuiască în deajuns și să o ajute așa cum trebuie, — pătrunde azi din ce în ce mai mult în conștiința contemporanilor. Ultimele evenimente ale războiului dau chiar un caracter de prevestire și de simbol studiului d-lui Haufe. Cu toate acestea nu putem fi întru totul de acord cu amănuntele și argumentele tezei d-sale. Mai întâi caracterul germanic al organizațiilor noastre răzeșești, ca să poată fi acceptat, ar trebui să fie demonstrat cu un aparat de dovezi cu mult mai mare decât acela al d-lui Haufe. Afirmația d-sale că „obiceii pământului”, așa cum îl cunosc vechile noastre populații autohtone, are o rădăcină în dreptul germanic, constituie o teză surprinzătoare, care își așteaptă demonstrarea. În această privință suntem siguri că istoricii vechiului nostru drept vor ști să-și spună cuvântul, analizând valoarea în cauză a celor câtorva argumente pe care d-l Haufe le găsește în studiile unor Crâncă, Kadlec sau Kaluzniacki.

Ceiace trebuiește însă remarcat este faptul că principalele argumente ale d-lui Haufe sunt trase din cercetările monografice pe teren. În primul rând judecata sa se întemeiază pe cele câteva studii publicate în acest domeniu de către Institutul de Științe Sociale din București și de filiala sa din Chișinău. În speță este vorba de studiul pe care l-am publicat eu însumi în „Arhiva pentru Știința și Reforma socială”, despre „Vatra satului Cornova” și despre studiul d-lui A. Sava asupra „Răzeșiei Iurcenilor”, publicat în „Buletinul Institutului Social Român” din Basarabia. Aceste studii însă — o știm prea bine, aceia cari le-am alcătuit — nu reprezintă decât începutul unei lucrări, care se adevărește a fi de lungă durată. Iată de pildă, în ceea ce privește problema structurii teritoriale pe care o au satele noastre răzeșești: este cu desăvârșire prematur să se încerce tragerea vreunei concluzii, deoarece informațiile noastre despre această problemă sunt cu totul sumare.

Nu dispunem în acest moment de nici un alt material publicat, decât de câteva pagini în opera lui Radu Rosetti: „Pământul, Stăpânii și Sătenii”, câteva pagini în „Agricultura română” a lui Pamfil, o mică monografie asupra procedurilor de măsurare a moșiilor, a d-lui Fotino (nefolosită de d-l Haufe), un studiu al meu despre vatra satului Cornova și o încercare de lămurire a problemei structurii teritoriale românești în studiul introductiv al monografiei satului Nerej, pe care deasemeni d-l Haufe nu o folosește. Este deci dela sine înțeles că suntem încă departe de a putea vorbi cu temei despre caracterele organizării teritoriale a grupelor răzeșești. Așa în momentul de față suntem pe cale de a strânge materialul trebuitor pentru a înfățișa, pentru toată întinderea Țării, structura teritorială a trupurilor de moșie. Dar ceea ce se poate vedea limpede, încă depe acuma, este faptul că nu există numai un singur fel de organizare teritorială folosită de către satele românești, ci mai multe. Cercetate în amănuntele lor, ele nu se dovedesc a fi o repetare, nici a tipurilor germane, nici a tipurilor vechi romane, nici a tipurilor slave. S'ar putea foarte bine să fim până la sfârșit

siliți a recunoaște existența unui tip românesc de organizare a teritoriilor sătești și a așezărilor umane. Mai mult decât atât: aceste așezări românești vor putea, fără nici un fel de îndoială, să fie dovedite ca având o vechime care merge până dincolo de epocile istorice propriu zise. Este aci un întreg capitol al înaltului ev mediu românesc, pe care îl vor putea reconstitui sociologii și geografil, în ciuda tăcerii absolute a documentelor.

1. Cum vede g-l Helmut Haufe organizațiile țărănești libere, grănițrești, în sectorul românesc al marginii de răsărit a Europei. Pe versantul transilvănesc al Carpaților: existența unei linii germane înaintate, alcătuite din grupurile țărănimii libere din Năsăud, Bistrița, Secuime; Țara Bârsii și Țara Oltului; linia muntească și moldo-veană (Vrancea, Câmpulungurile, etc.) îi servește de acoperire dinspre sud și est, pentru că linia extremă a Tighecenilor și Codrenilor din Basarabia să alcătuiască frontul ultim, de astfel de organizații țărănești militarizate, pe granița din acest loc a Europei (v. textul).

În harta d-lui Haufe se poate vedea că d-sa datează fiecare grupă răzeșească. Această fixare a unor epoci de apariție pentru fiecare grupă răzeșească în parte, ni se pare însă totalmente greșită, deoarece prima citare documentară nu ne arată, numai decît, epoca de naștere a organizațiunii sociale respective. Credința noastră este, dimpotrivă, că așezarea poporului românesc în aceste teritorii ale sale, a avut loc cu mult înainte de apariția documentelor.

Deasemenea problema structurii genealogice a unora dintre satele noastre răzeșești nu este nici ea lămurită. În momentul când d-l Haufe se întemeiază, pentru a proceda la unele datări, pe spițele de neam de felul celor pe care le-a publicat, pentru satul Iurceni, d-l Aurel Sava, d-sa își ia din nou un punct de plecare nesigur. Este drept că susțin aci o teză care nu este primită de către istoria noastră oficială. Această istorie a rămas încă la credința că un sat răzeșesc

se întemeiază de către un fondator, ai cărui curgători, crescând neîncetat, alcătuiesc satul răzesesc. Dar noi continuăm a susține că problema genezei satului genealogic răzesesc este cu mult mai complicată decât ne lasă să presupunem schema mai sus amintită. Nu este locul să repetăm argumentele pe care le-am înfățișat în studiul introductiv citat, cu prilejul analizei făcute asupra grupului răzesesc al Vrancei.

În concluzie, studiul d-lui Haufe nu poate constitui pentru noi mai mult decât un dublu îndemn. Mai întâi, înderanul de a persista în afirmația că într'adevăr am avut și continuăm a avea rosturi de apărare militară a civilizației europene. În al doilea rând, îndernul de a grăbi cât se va putea mai mult, și de a îndemna și pe alții să grăbească, lămurirea acestei probleme hotărâtoare pentru înțelegerea vieții neamului românesc: sunt populațiile românești, ale diverselor regiuni, contemporane cu prima lor citare documentară? Sau au ele o vechime încă mai mare? Și dacă sunt mai vechi, avem sau nu avem puțința de a afla ceva despre felul de traiu al acestor populații pentru vremile când documentele istorice nu apăruseră? Sau, mai clar încă: a fost neamul românesc capabil de a-și crea o viață socială de sine stătătoare, după modele culturale originale, încă dinaintea celor dintâi organizări propriu zise de Stat? Sau viața organizată românească, viața sa istorică, nu începe decât cu mult mai târziu, ca o simplă influență a unor societăți occidentale care ajungând, cu întârziere, până la noi, ne trezeau și pe noi la viață?

H. H. STAHL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NOI DISCUȚII

ÎN JURUL ORIGINII ROMÂNILOR

Atât de mult discutata problemă a originii poporului român, cu discuția pornită acum un secol și jumătate, pasionând prin importanța ei științifică, dar — din păcate — și politică, ecele două tabere de învățați — adepți și contrari ai „continuității” — a ajuns să fie, iarăși, de o acută actualitate în cercurile științifice române și străine.

Ne mai pomenind de lucrările ponderoase mai vechi ale unor învățați ca Hașdeu, Xenopol, Onciul, Philippide, Iorga, Pârvan, Pușcariu, etc. și chiar de admirabila sinteză mai nouă a d-lui G. Brătianu (pentru a aminti numai pe cercetătorii români), ultimii doi ani au scos la iveală o serie de lucrări mai mari sau mai mici, care, în mod special sau numai parțial, se ocupă de această arzătoare și atât de dificilă chestiune a leagănelui românismului.

Dacă, în trecut, lucrările oamenilor de știință români se pot caracteriza ca reușite eforturi de a se apăra punctul de vedere românesc împotriva teoriei roesleriene, teorie susținută cu îndârjire și impusă pe nedrept opiniei universale cu o furiasă cascadă de argumente, lucrările mai nouă, fie străine, fie românești, par a fi ele mai curând acelea care caută să repună problema impunând, cu tot mai vădit succes, punctul de vedere just al continuității noastre pe aceste meleaguri. Cauza acestei reluări a problemei nu trebuie văzută, însă, numai în faptul întregirii hotarelor și al înfloririi unei generații noi de cercetători ci, mai ales, în sentimentul de totdeauna că argumentele partidei roesleriene, cu toată coplesitoa-

rea lor bogăție, erau argumente de suprafață, fără prea multă consistență și că, împotriva lor, o mai dreaptă cumpănire a faptelor noi, ivite fie prin cercetările recente lingvistice, fie prin cele arheologo-istorice, nu poate să ducă decât la răsturnarea unei teorii ce se dovedea potrivnică tuturor realităților istorice și lingvistice.

După cum e și firesc, această ofensivă pornită din partea „continuiștilor” n'a putut rămânea fără răspuns dela adversarii continuității. Și tot atât de firesc e ca, în toiul discuțiilor bilaterale, nu toate argumentele să fie de acelaș calibru, iar unele să nu fie de loc „argumente”, indiferent din ce parte ar veni.

Răspunzând, amplu și cu multă erudiție, unei lucrări de sinteză asupra trecutului Transilvaniei în antichitate¹⁾, scrisă de cei ce semnează aceste rânduri, ca și lucrărilor eruditului de la Viena C. Patsch, — învățatul istoric și arheolog dela Budapesta, d-l Andrei Alföldi, publică în 1940 o broșură de vreo 50 de pagini, dedicată în întregime problemei romanizării și continuității daco-romane²⁾. Nu putem intra în amănuntele argumentării, mai bine zis ale contra-argumentării, pe care profesorul Alföldi o desfășoară în cele peste 50 de pagini.

Pentru oricine le citește, se învederează clar cum, rămânând la vechile teorii roesleriene — putrede în cea mai mare parte, după cum se rostește un învățat filolog german — autorul se străduiește să răstoarne printr'o etalare artificioasă de argumentări subtile dar șubrede, datele pozitive ce ies din cercetările arheologice, lingvistice și istorice mai nouă. Prins de vraja teoriilor vechi, savantul maghiar nu poate vedea și nu cunoaște noua înfățișare a lucrurilor. Copleșit de prejudecăți, ca și colegii săi mai bătrâni sau mai tineri, istorici sau filologi, d. Alföldi nu e în stare a se ridica deasupra lor; despre cartea lui se poate spune tot așa de potrivit grava sentință rostită „nu de mult, de învățatul romanist german E. Gamillscheg, asupra lucrării de aceeași atitudine științifică a tânărului doct maghiarizat L. Mamâs (fost Tremi), că ea nu convinge decât pe acela care, înainte de a ceti, împărtășește aceeași părere cu autorul ei³⁾.

În studiul d-sale, d. Alföldi n'a putut însă, ținea seamă de observațiile istorico-arheologice pe care subsemnatul le-am publicat, aproape concomitent, în rev. „Revue de Transylvanie”, vol. VI, no. 1, pp. 1—72 sub titlul: **Le problème de la continuité en Dacie** și asupra cărora e firesc să nu insist eu însuși.

Imi place să cred, totuși, că în aceste observații ar fi putut găsi unele lucruri peste care cu greu s'ar putea trece.

Aceiași problemă a continuității o discută, pe larg, și meritosul nostru cercetător al istoriei vechi, d. G. Popa-Lisseanu, într'o lucrare mai mare: **Continuitatea Românilor în Dacia. Dovezi nouă** (Analele Acad. Rom. Mem. S. Ist. III, tom. XXIII, Mem. 9, București 1941) și, recent de tot, d. Dr. Anton Balotă în a sa **Le problème de la continuité. Contributions linguistiques**, Bucarest. 1941.

Bazat pe ceia ce s'a scris până aici, d. Popa-Lisseanu încearcă a aduce, în favoarea tezei noastre, și alte dovezi. Din păcate, după părerea mea, nu tot ceace e nou la dânsul e și tot atât de convingător. Lucrarea rămâne, oricum, o respectabilă strădanie de a pune temelii și mai solide teoriei continuității.

1) *La Transylvanie dans l'antiquité*, București 1938.

2) *Dákok és Rómaiak Erdélyben* (extras din rev. „Századok”, 74 (1940), Budapest 1940. Lucrarea a apărut și în forma italiană: *Daci e Romani in Transylvania*, în acelaș an.

3) *Vezi Südost-Forschungen*, V, p. 20; cf. EMIL PETROVICI, în „Transilvania”, I (1941), p. 72.

Pe criterii și argumente de ordin lingvistic (etimologic) și pe interpretări interesante ale fenomenului lexical, se întemeiază d. Balotă. Dacă interpretările sale prea subiective, ca și etimologiile d-sale adeseori forțate, nu conving întotdeauna, nu e mai puțin adevărat că și în această direcție trebuie să se meargă pentru găsirea adevărului.

Latura lingvistică a discuției n'a lipsit, firește, nici până acum și ea a contribuit mult, și va mai contribui, la lămurirea problemei. În această scurtă cronică nu voi aminti decât două aprecieri elogioase și concludente pentru problema noastră, aduse (de doi iluștri romaniști streini ai vremurilor de azi) impunătorului monument de limbă care e **Atlasul Limbii Române** ieșit în primele lui volume, datorite profesorilor S. Pop și Emil Petrovici. Primul e acela al învățatului elvețian Karl Jaberg, care, printre alte merite ale Atlasului, găsește și pe acela de a fi demonstrat în mod neîndoios netemeinicia evacuării elementului daco-roman din Dacia, la abandonarea ei oficială de către Aurelian („Vox Romanica” 5, 1/2, p. 75).

Și tot pe acest **Atlas al Limbii Române** își întemeiază, în parte, justele precizări asupra originii Românilor ¹⁾ și valorosul romanist E. Gamillscheg din Berlin, un adânc cunoscător al limbii și istoriei române, în revista citată mai sus (Südost-Forschungen, V, 1940, fasc. 1, pp. 1—21). Ocupându-se, în articolul acesta, de pătimașa și atât de puțin obiectiva lucrare a d-lui Tamás (Tremel) ²⁾, învățatul german ajunge la cu totul alte concluzii decât întârziții urmași ai lui Roesler și ai lui Hunfalvy, administrând și o magistrală lecție zeloșilor neofiți ai maghiarismului intolerant de ce trebuie să însemne o lucrare științifică; o sinceră și competentă străduință de a descoperi adevărul așa cum el se arată: **sine ira et studio**.

BCU Cluj / Central University Library Cluj C. DAICOVICIU

¹⁾ *Zur Herkunftsfrage der Rumänen.*

²⁾ *Romains, Romans et Roumains dans l'histoire de la Dacie Trajane*, Budapesta 1936.

?

GEOPOLITICA ȘI RĂZBOIUL

Ca artă de a governa, politica ar trebui să rezolve conflictele și să-și realizeze scopurile fără a recurge la războiu, pentru că, recurgând la forță, politica își pierde prestigiul ei de artă. Dar cu toate străduințele, cu toate îndemnurile științelor ajutoare și împotriva conștiinței umanității care visează de mii de ani pacea, politica n'a reușit până astăzi să se dispenseze de acest mijloc brutal care este războiul.

Sursa principală a conflictelor pe care politica nu a putut să le rezolve decât cu forța, este în ultimă analiză geografia...

De aceea nu am legat ideea de „războiu” de întregul domeniu al „politicii” care, în cele mai multe cazuri, se străduiește să evite conflictul armat, ci am preferat s'o legăm de acea ramură a politicii în care zac cele mai multe și puternice cauze ale războiului: **Geopolitica**.

Intr'adevăr, dintre toți factorii care constituiesc Statul și care formează preocuparea politicii, acela care dă naștere la cele mai grave și permanente conflicte este **teritoriul**.

Pentru toate celelalte conflicte dintre State se găsesc procedee și mijloace de tranșare pașnică, numai pentru delimitarea teritorială a unui Stat nu s'a putut afla un criteriu unic și convingător.

Chiar când s'a adoptat principiul naționalităților, ultimul și cel mai mare crez al popoarelor, drept criteriu pentru delimitarea teritorială a Statelor, războiul încă n'a încetat.

Conflictele au continuat să fie provocate nu numai de Statele care nu își realizaseră unitatea națională, dar chiar de acelea care din acest punct de vedere ar fi trebuit să fie mulțumite.

Cauza o găsim mereu în geografie.

Unitatea națională, chiar când este realizată din punct de vedere politic, nu poate trăi dacă teritoriul pe care îl ocupă nu întrunește toate condițiile economice, de producție, consumație și circulație, necesare unei vieți independente. De aceea politica nu s'a putut rezuma niciodată la problemele interne pe care le pune viața și organizarea Statului, cu populația pe care o are și în limitele teritoriale în care se găsește; ea a fost întotdeauna preocupată de înscrierea acestei populații într'un spațiu geografic care să întrunească toate elementele necesare existenței și prosperității.

Din această cauză nici politica naționalistă n'a putut afla un punct de repaos la capătul realizărilor ei, fiindcă în fapt, de foarte multe ori, **unitatea națională** nu se înscrie și într'o **unitate geografică**.

Pământul, probabil, n'a fost alcătuit de o minte politică și, în fața acestei realități, mai toate Statele au fost constrânse să depășească idealul pur național și

să urmărească unul geografic. Astfel, în cea mai modestă politică se poate descoperi și puțin imperialism.

Din această tendință a politicii de a înscrie națiunea într'un spațiu geografic cu funcțiuni economice complete, au luat naștere cele mai multe frământări ale Europei, având ca rezultat amestecul atât de mare al popoarelor și schimbări de frontiere atât de dese, încât în niciun fel granițele etnice nu se mai pot trasa cu dreptate.

Un om fără patrie, un spirit obiectiv care ar privi Europa cu o imparțialitate științifică, n'ar mai putea distinge unitățile politice sau naționale; el n'ar vedea în Europa decât unități sau compartimente geografice. Iar dacă acest om ar avea și puterea de a da bătrânului continent organizarea care i se potrivește, ar face ceea ce visa Napoleon odată: „Une de mes plus grandes pensées avait été „la concentration des mêmes peuples géographiques, qu'ont dissous, morcelés les „révolutions et la politique”.

Și după o judecată rece, și după mărturiile istoriei, rezultă că un Stat, chiar când constituiește o unitate națională, are încă tendința irezistibilă de a se întinde până la ocuparea unității geografice în care trăiește; numai această unitate geografică aduce repaosul pe care-l caută politica.

Cum însă, între unitățile naționale și unitățile geografice este de cele mai multe ori incompatibilitate, politica duce o luptă neîntreruptă. La capătul sforțărilor ei a apărut întotdeauna războiul.

În ultimul timp, ca rezultat tocmai al acestei lupte cu tirania inflexibilă a geografiei și ca punct al eforturilor de a înțelege și a adapta rațiunea politică la realitățile geografice, a luat naștere **Geopolitica**.

Fără îndoială că această tânără știință va aduce material nou și concluzii utile care vor modifica sau, în orice caz, vor înlănzii relațiile aspre care există între politică și geografie.

Dar, pentru această înlănzire, concesiile nu le va face geografia, ci politica. Geografia este așa cum este și evoluția ei nu este supusă legilor și intereselor Statelor. Este datoria politicii de a studia geografia, a înțelege natura lucrurilor și a se adapta.

Ajutată și oarecum educată de geopolitică, rațiunea politică a Statelor se va ascuți și va fi capabilă să evite sau să rezolve conflictele fără războiu.

Pe această cale, politica va deveni din ce în ce mai mult o artă.

Maior MIRCEA TOMESCU.

DOCUMENTE NOTE ÎNSEMNĂRI

ROMÂNIA : STAT DE NECESITATE EUROPEANĂ

„*Rumänien im neuen Europa*” — *România in noua Europă*. — Intr'un recent număr (Aprilie 1941) închinat României, ziarul „*Berliner Boersenzeitung*” publică în frunte, sub titlul de mai sus, un articol al generalului Antonescu. E o ireproșabilă caracterizare geopolitică a Statului Român. Fără înțelegere și pregătire geopolitică — aproape că nu se mai concepe azi conducere de Stat (geopolitica, doar, cum stă scris la catechismu-i, este, întâi de toate, știința diplomaților, a conducătorilor de popoare, a regilor). Iată pentru ce, articolul ce reproducem trebuie considerat drept un document — istoric și geopolitic deopotrivă.

Rumänien nimmt im Südosten Europas eine beherrschende Stellung ein, seiner Bestimmung nach ein wirklicher Schlüssel zu diesem Raum. Vom Norden her verbindet es die Ostsee mit dem Schwarzen Meer, durch die Donau die germanische Welt mit dem Orient, im Süden schliesst es den Balkan an Mitteleuropa an, und im Westen strebt es zur Adria. Jede militärische Aktion in Osteuropa findet in Rumänien einen natürlichen Stützpunkt zur Beherrschung des ganzen Bereichs. Die grosse eurasische Achse geht über rumänisches Gebiet und führt hier, am Schwarzen Meer, auf die alten imperialen Wege. In seiner Lage an den Karpaten und an der Donau ist Rumänien der Mittelpunkt eines eigenen Lebensgebiets und zugleich die Grenze einer Zivilisation.

Als eigenständige völkische Insel inmitten einer slawischen Masse stützt Rumänien sich auf seine biologische Einheit und auf seine Assimilationskraft, die ihm die Erhaltung seiner Eigenart über die Jahrhunderte hinweg gesichert hat. Durch die Erhaltung normaler Beziehungen zu den benachbarten Völkern bildet Rumänien ein wirkliches System poli-

„România ocupă în sud-estul Europei o poziție dominantă, adevărată cheie de destine în acest spațiu. — Prin Nord, ea leagă Baltica cu Marea Neagră, prin Dunăre lumea germană de Orient, prin Sud ea unește Balcanii de Europa Centrală, iar prin Vest ea tinde spre Adriatică. — Câmpurile de acțiune militară în Europa Centrală găsesc în România o cetate naturală de dominație a regiunii. — Axa eurasiatică trece pe teritoriul românesc, deschizând, alături de Marea Neagră, poarta marilor drumuri imperiale. — Zidită pe Carpați și Dunăre, România este centrul unei vieți regionale și granița unei civilizații.

Insulă etnică autonomă într-o masă slavă, România se întemeiază pe o unitate biologică și o forță de asimilare, care i-a asigurat autenticitatea dealungul veacurilor. — Păstrând raporturi normale cu popoarele neo-slave înconjurate și separându-le de lumea slavă veche, România este un adevărat sistem de echilibru politic și rasial.

Din evul mediu, Principatele Românești au jucat un rol de civilizație. — „Poarta

tischen und rassischen Gleichgewichtes. Schon seit dem Mittelalter haben die rumänischen Fürstentümer eine zivilisatorische Rolle gespielt. Als „Pforte der Christenheit“, wie wir damals bezeichnet wurden, sind die Rumänen einst der Damm gewesen, der, auf dem festen Boden des christlichen Glaubens, die osmanischen Fluten aufgehalten hat und als ein Fels im umgebenden slawischen Meer stehengeblieben ist.

Als reiches Land, das die grössten Erdölreserven des Kontinent und grosse landwirtschaftliche Möglichkeiten besitzt, ist Rumänien wirklich eine Schatzkammer Europas. Als altes Volk mit einer jungen Seele, sind wir Rumänen grossmütig im Nachgeben, aber zugleich auch tapfer in der Verteidigung unserer Rechte und ehrenvoll im Kampf.

Wir sind uns aller dieser natürlichen Vorteile bewusst, wollen aus ihnen jedoch nur Pflichten und keine Rechte herleiten. Die neue Welt, die die Generation des grossen Führers aufbauen wird, ist eine Welt, die der zukünftigen Zivilization für Jahrhunderte die Grundlagen geben muss. Die Welt von heute bildet eine Generation von Geopfertenen, eine Generation der grossen schöpferischen Menschen. Die Welt von Morgen wird schon eine andere Welt sein, die sich durch die Ideale ihres Gemeinschaftslebens vor der bisherigen unterscheidet. Der Glaube an die Arbeit, der Glaube an die Erfüllung des Lebensanspruches der grossen Massen durch eine gerechte Verteilung der Rechte — er wird das bild der neuen Welt bestimmen. Die neue Ordnung, die unter diesen Parolen in Europa entstehen wird, findet in unseren Volke nicht nur eine formelle politische Zustimmung, sondern die Einschmelzung seines eigenen Glaubens in den werdenden grossen europäischen Glauben.

Für die Vorbereitung dieser Stellung Rumäniens arbeite ich heute. Im Führer habe ich eine Stütze unseres Glaubens und unserer gegenwärtigen Notwendigkeiten gefunden, und ich bin stolz darauf. Das ist das Fundament, auf das wir in der Zukunft ein neues Leben gründen werden, und das rumänische Volk wird das nie vergessen.

General ION ANTONESCU.

creștinătății”, cum am fost numiți atunci, Români au fost altădată digul care a oprit în temelii de credință valorile otomane și a rămas ca o stâncă în marea slavă inconjurătoare.

Teritoriu bogat, stăpânind cele mai mari rezerve de petrol în Europa și mari posibilități agrare, România este un adevărat tezaur european. — Popor vechi cu suflet nou, neamul românesc are generozitatea blândeții, bravura drepturilor și onoarea luptătorului.

Conștienți de aceste avantagii naturale, face din ele datorii și nu drepturi.

Lumea nouă care se va zidi de generația Marelui Fuehrer este o lume care trebuie să pună temelii de veacuri civilizației viitoare. Lumea de azi o formează generații de sacrificeți, o generație de mari oameni creatori.

Lumea de mâine va fi altă lume, deosebită de aceea trăită până azi, prin idealurile ei sociale. — Credință în muncă. — Credință în împlinirea rosturilor de viață ale mulțimilor printr'o dreaptă repartitie a drepturilor. — Acesta va fi orizontul lumii noi.

Ordinea nouă, ce se va crea în Europa pe această lozincă, găsește în poporul nostru nu adeziunea politică formală, ci propriile lui credințe în marea credință europeană în devenire.

Pentru pregătirea acestor așezări lucrez azi în Statul Român. — Am găsit în Fuehrer un reazim al credințelor și nevoilor noastre de azi. Sunt mândru. — Voiu găsi mâine un fundament de viață nouă. Și poporul român n'o va uita niciodată”.

General ION ANTONESCU.

In epoca de integrare economică și politică planetară pe care o trăim, niciun stat nu mai trăește — nu mai poate trăi — în sine și numai pentru sine; ci fiecare, cum spunem și aiurea, trăiește și pentru toate celelalte.

Viața statelor e, azi, o viață în familie. Și sunt unele care îndeplinesc funcțiuni și reprezintă interese generale până într'atât, încât a veghea la buna lor stare și la posibilitățile lor de dezvoltare nestânjenită în hotarele firești este o datorie imperioasă și elementară pentru toate celelalte. Un astfel de stat e cel românesc.

Rd.

UN REGE, PRIETEN AL GEOPOLITICEI

„*Tânărul Rege al României*, înzestratul și neașteptat de bine inițiatul în ale Geopoliticei”... sunt cuvintele cu care, în numărul pe Octombrie 1940 al rev. „*Zeitschrift für Geopolitik*”, unul din cei mai de seamă gânditori politici ai Germaniei de astăzi se exprima, într’o serie de considerații geopolitice privitoare la România, despre Prințul care de abea de o lună devenise Rege — în urma schimbărilor politice de natură și geopolitică din acel timp. Iată-le, în text: „*Rumänien hat wohl in der Seele einzelner wissenschaftlicher Vorkämpfer seines geopolitischen Bestandes, wohl auch des geopolitisch ungewöhnlich gut geschulten und begabten jungen Königs, aber nicht in breiten schicksalbestimmenden Kreisen, den vollen, drängenden Ernst seiner Lage, erkannt*”.

I. C.

EXPEDIȚIA LUI BUREBISTA LA GURA BUGULUI

În jurul anului 60 î. n. Cr., marele rege dac Burebista — mare rege și „mare reformator moral” îl socotea și-l numește, undeva în a sa *Histoire de la Gaule*, chiar și depărtatul de noi Camille Jullian — întreprinde o expediție în dreapta Dunării oltene și muntene, coborând „în jos”, spre țărmul Pontului Euxin. Va fi ajuns — cine știe dacă nu va fi și intrat, cumva, poposind acolo câtăva vreme, *IN* — va fi ajuns la Dionysopolis (Balcicul de astăzi), cel cu „ambasadorul” Acornion la Argedava. De acolo, în lungul Dobrogei, spre nord, și-a continuat expediția: a ajuns la gura Nistrului (treceuse Dunărea poate pe la Isaccea, ca odinioară Darius al lui Histaspes) — dar nu s’a mulțumit cu atât, ci a trecut și Nistrul și a mers mai departe, spre răsărit, în lungul țărmului mării: iată-l la Olbia, colonie din secolul VI a. Miletului, pe care deasemeni o cucerește. La Olbia, pe aceea vreme, se scurgeau produsele spațiului scitic, care coborau pe Bugul (Hypanis) și Niprul (Borysthenes) acelei vremi. Va fi cucerit-o pentru mult timp? Cine știe? Și cine știe de ce natură va fi fost această expediție militară de impresionantă proporții? Cu ce scop făcută? Fapt e că între Nistru și Bug (Tyras și Hypanis, numite pe atunci de Greci) trăiau pe acea vreme, alătura de Sciți, și unele triburi *geto-dace*. Domnul Constantin Moșil scrie, într’un recent foileton în *Universul* (13 August, 1941), în legătură cu această expediție: „Acum Burebista voia să alipească la regatul lui și cele mai îndepărtate triburi dace dintre Nistru și Bug. Și a reușit și aici”. Pârvan, în *Getica*, expune suficiente mărturii, topice și onomastice, despre existența unei populații geto-dace dincolo de Nistru. Dar chiar despre Cimerieni, cari precedaseră pe Sciți pe aceste meleaguri, se spune că erau de neam thracic: istorici de mare autoritate o afirmă. Burebista, deci, călca — în orice caz — pe meleaguri care nu erau străine pentru geto-dacii lui. Erau, acelea, teritorii din sfera spațiului vital dacic. Iar astăzi, armatele române în expediție victorioasă pe aceleași meleaguri, calcă pe urmele strămoșilor — în virtutea, poate, a unei aceleiași legi geo-istorice.

I. C.

LA UN AN DUPĂ

„*Basarabia — cea populată ÎN PRINCIPAL de Ucraineni*”. Reproducem, din mult sinistru notă pe care, în NOAPTEA de 26-27 Iunie, guvernul Rusiei Sovietice o înmâna ministrului român dela Moscova, începutul. Ce te înfioară mai presus de orice, în ea, este

aserjiunea că populația Basarabiei este formată „*în principal de Ucraineni*”. „Grozav lucru, relațiile dintre oameni!” — spunea Titu Maiorescu. Groaznice, uneori, relațiile dintre State! Și a trebuit să semnăm, să acceptăm — să „convenim”, deci, că *așa este*: majoritatea populației din Basarabia o formează Ucrainenii! Câte drame ascunse, în conștiința cotidiană a indivizilor! Câte drame interioare, istorice, în conștiința colectivă a neamurilor! Dar există o Nemesis, care nu uită și nu iartă nimic. În cartea ei stă scris că toate se plătesc. Dar iată începutul notei:

„En 1918 la Roumanie, profitant de la faiblesse militaire de la Russie, a détaché de l'Union Soviétique (la Russie) une partie de son territoire, la Bessarabie, violant ainsi l'unité séculaire (!?) de la Bessarabie, *peuplée principalement d'Ukrainiens*, avec la République Ukrainienne... Aujourd'hui, que la faiblesse militaire de l'U.R.S.S. appartient au passé... l'U.R.S.S. considère nécessaire et opportun, *dans l'intérêt de l'établissement de la vérité*”...

În NOAPTEA — tot noaptea! — de 21-22 Iunie 1941, la un an după, Nemesis a fălăit în sbor peste apele și zăvoaiele Prutului! Pentrucă marginea românească trebuia mutată iar undă a fost.

I. C.

O CATEDRĂ NOUĂ

LA UNIVERSITATEA DIN BUDAPESTA

Citim, între altele, în *Journal de la Société hongroise de Statistique*: „Son Altesse Sérénissime le Régent de Hongrie:

„a nommé, le 30 Décembre 1940, professeur ordinaire à la chaire de géographie politique nouvellement créée dans l'Université royale hongroise des Sciences Techniques et Économiques „Palatin-Joseph” de Budapest M. *André Rónai*, professeur à l'Université „François-Joseph” de Kolozvár”. — Adică, pe limba Clujului: „Alteța Sa Serenissimă Regentul Ungariei:

„a numit, pe data de 30 Decembrie 1940, profesor titular la catedra de geografie politică, nou-creată la Universitatea regală ungară de Științe Tehnice și economice „Palatin-Iosif” din Budapesta, pe d. Andrei Rónai (fost până acum) profesor la Universitatea „Franz-Iosif” din Cluj”.

Prin urmare, o catedră *nouă* de geografie politică la Universitatea de Științe Tehnice și Economice din Budapesta. Budapesta, după câte știm, mai are cel puțin *una* catedră de geografie politică: aceea, pe care a slujit-o până deunăzi contele Paul Teleki. Iată deci cel puțin două catedre de geopolitică la Universitatea din capitala Ungariei. Firește, vecinii noștri nu pot fi decât felicitați. Se știe, în adevăr, ce a însemnat dela Versailles și Trianon încoace, în Germania, Italia și Ungaria, această nouă disciplină — Geopolitică. Intemecată de Friedrich Ratzel și Rudolf Kjellén, această tânără mlădiță geografică a crescut viguroasă, după 1918-19, mai ales în numelele trei țări. Vom înțelege de ce, dacă ne vom aminti una din definițiile ei (a generalului Karl Haushofer): „Geopolitică este conștiința geografică a națiunii”. Dar, poate că una nu ajunge. Mai iată, de aceea, încă una: „Geopolitică se ocupă cu studiul Statelor, al bazelor lor teritoriale, al extinderii lor posibile în spațiu, al forței lor de expansiune”. Și nicăiri n'au mai trăit conștiințele, în Europa de după războiul cel mare, atât de mult concentrate asupra hotarelor naționale, ca în cele trei țări amintite. Orice conștiință purta cu sine, veșnic prezentă ca o obsesie, harta țării respective. Și astfel fiind, a fost firesc ca, acolo, disciplina care are de obiect Statul considerat ca un organism geografic, să prospere mai mult decât oriunde. Au apărut reviste de geopolitică, au apărut catedre și conferințe de geopolitică,

iar gazetarii și scriitorii foloseau termenul la întrecere: „Es gab eine Zeit nach dem Weltkrieg, wo viele politische Schriftsteller sich etwas zu vergeben glaubten, wenn sie in ihren Arbeiten nicht hier und da das Wort *Geopolitik* einfügten”.

Dar, oare, nu e și în România, azi, cel mai prielnic teren și cel mai prielnic climat pentru răsădirea în conștiințe a preocupării geopolitice? Și nu ne spune oare nimic, nouă mai ales, noua catedră dela Budapesta? Ba, ne spune — mult și multe. Ne spune ea — și ne spune, în primul rând, persoana celui chemat să officieze de pe ea: d. Andrei Rónai este autorul, între altele, al lucrării care așa de mult ne privește: *Biographie des Frontières politiques du Centre-Est européen, étude politico-géographique consacrée à l'histoire des frontières*, Budapest, 1936. Lucruri palpitate stau scrise acolo. Dar, ca să nu lungim vorba, vom reproduce pentru încheere următoarele rânduri din acelaș număr al revistei amintite, din articolul intitulat *Court historiques des frontières de la Hongrie* —: „Teritoriile recâștigate de Ungaria în anii 1938-1939-1940 (din ce i s'a luat la Trianon) reprezintă în total 67.092 km. p., cu o populație, în Decembrie 1939, de 4.361.000 locuitori. Din totalul de 232.448 km. p. câți i-s'au luat la Trianon, Ungaria n'a redobândit decât o fracțiune relativ modestă: cam 29⁰/₀ — ceea ce înseamnă că restul de 165.246 km. p. stau încă (e de reținut acest încă) sub stăpânirea Statelor zise succesoare”. Iar Geopolitica, mai ales în terenuri de acestea: cu încă, își găsește de lucru. Iar noi trăim cu doi încă: cu unul căruia trebuie să-i ieșim înaintea, pe care-l văzurăm, care vine din afară încoace — și unul care dela noi spre afară, ca să spunem așa, privește. Și, drept încheere: Dacă, pentru moment, noi nu ne putem permite(?) înființarea de catedre speciale de geopolitică (deși alții...), ce ar fi dacă, la fiecare din Universitățile noastre, ar fi însărcinat cu un curs (nu mai mult de o oră pe săptămână) profesorul a cărui specialitate și preocupare sunt cel mai mult în atingere cu ceea ce văzurăm că numea Haushofer: conștiința geografică a națiunii?

ION CONEA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„L'EUROPA SUD-ORIENTALE“

APĂRÂNDU-NE

Românii și Ungurii. În penultimul ei număr, revista italiană „L'Europa Sud-Orientale” publică, sub titlul: *Românii și Ungurii*, un articol semnat de profesorul Gino Lupi. Este un răspuns la un alt articol: „Opera Ungurilor de latinizare a Românilor”, publicat în numărul precedent al revistei și cuprinzând o serie de afirmațiuni false și injurioase la adresa Românilor. — „Autorul acestui articol — scrie d. Lupi — este probabil o persoană superficială, fără studii serioase și fără putere de discernământ, care și-a însușit, probabil, ideile dela acei cari au interesul să răspândească date false și tendențioase privitoare la România. Se spune că Românii sunt un popor amestecat. Acest lucru este adevărat: toți știu că Românii s'au născut din poporul daco-roman, contopit mai târziu cu Slavii. Și ungarii sunt un popor amestecat, ba încă într'o măsură mult mai mare... (N. Red. Ne aducem aminte, aici, de o apostrofă pe care, cândva, la Universitatea din Budapesta, o aruncau studenții români, croați și germani, studenților Unguri: *Sie sind eine zusammengestohlene Nation!*). „Tot ce se spune despre fantastica apariție a Românilor în secolul al XII-lea este o afirmație lipsită de temei. Pentru a demonstra acest lucru este destul să cităm un fapt foarte simplu: epoca imigrării tuturor popoarelor în Balcani — unguri, slavi, etc. — este cunoscută precis. În ce privește pe Români, nu există niciun document sau fapt istoric care ar preciza venirea lor în regiunile actuale, pentru simplul motiv că ei s'au găsit totdeauna în aceste regiuni. Toate documentele vorbesc despre Români că de un popor ce s'a stabilit de mult pe aceste plaiuri”... După aceea, între altele, d. Lupi mai spune: „Numai dela 1867 încoace a stăt Transilvania sub stăpânirea Ungurilor, cari

au dus o politică de desnaționalizare și asimilare totală față de Sași și Români. Mai înainte Transilvania era un principat autonom, depinzând doar indirect fie de Ungaria, fie de Turcia, fie chiar de Muntenia (pe vremea lui Mihai Viteazul)". Vorbind despre Secui, d. Lupi afirmă că mulți din ei sunt Români desnaționalizați — „precum reiese din numele și religiunea lor ortodoxă, păstrată de ei. Am constatat personal acest lucru, petrecând câteva luni în mijlocul acestei populații". După o serie de observații care mai de care mai usturătoare pentru autorul cărui se adresează, d. Lupi încheie: „Nu poți ofensa adevărul istoric fără a nu fi pedepsit, pentru că el se răbună totdeauna. Astăzi România face parte din Axă și este prietena noastră. Nu este deci permis să se scrie astfel de articole la adresa ei!" Iar noi, noi ce să spunem aici, decât că mulțumim, mai mult chiar decât domnului Lupi însuși, domnului acelaia cărui d. Lupi îi răspunde: pentru că dacă acesta nu ar fi scris ce a scris, nici d. Lupi n'ar fi răspuns ce a răspuns.

I. C.

LA UNIVERSITATEA DIN CLUJ...

Catedră pentru studiul Ungurilor „răzleți”. — „La Universitatea din Cluj s'a înființat o catedră care se va ocupa numai cu problema Ungurilor „răzleți” din Ardeal. Se anunță deasemeni că studenții vor contribui la deslegarea problemei Ungurilor „răzleți”, prin activitatea pe care o vor depune vara la sate.

Ungurii „răzleți” sunt toți Ungurii din Ardeal, afară de grupul secuesc. Noi știm tot așa de bine ca Ungurii, acest lucru, deși ei cred altfel. Dar problema nu este de resortul unei catedre universitare.

Ceeace voim să subliniem este nu scopul, ci ideea de a se crea o catedră universitară pentru această problemă. Nimeni nu poate nega ingeniozitatea acestei idei. Sunt numeroase fapte care arată că Maghiarii trăesc, cu intensitate, o utopie nouă, care nu e lipsită de pericole pentru noi, dacă ea congestionează spiritele clasei lor conducătoare în așa măsură, încât ea să-și pună la contribuție toate mijloacele în acest scop: utopia unor noi infiltrațiuni migratorii și unei organizări expansive a Ungurilor pe teritoriul Transilvaniei, spre a împinge înapoi pe Români.

Stăpânirea românească de 22 de ani le-a arătat Ungurilor cât de slabe sunt pozițiile lor „milenare” pe pământul ardelenesc. Doinația de stat de până la 1918 i-a legănat în iluzia îngâmfată a unei doinații de fapt. S'au văzut însă, repede, slabi, minoritari, „răzleți”, în fața stratului gros și viu crescut din pământ, al poporului românesc. Ei încearcă acum o politică de stat căreia i se poate spune neo-medievală, în slujba căreia pun armele moderne ale organizării și științei, ale politicei și armatei.

Contele Teleki a declarat, acum câteva zile, că principiile „naționalitare” n'au sens în Ungaria, care nu cunoaște noțiunea de „concetățean naționalitar”. Maghiari suntem toți, a afirmat contele Teleki, vorbind, prin drept divin, și în numele Românilor. Statul maghiar nu s'a bazat niciodată pe principiul etnic. Acesta era sensul cuvântării contelui Teleki. Ungaria s'a caracterizat totdeauna prin „ideea maghiară”, nu prin „rasa maghiară”.

Aceste idei îmbrăcate în teoria istorică a statului maghiar, nu sunt decât o șiretenie brutală pentru a justifica acțiunea de izgonire și de împingere înapoi a Românilor de pe țarina lor transilvăneană.

Persecuțiile și politica maghiară în Ardealul cedat, departe de a fi răbufnirea unor patimi adversare, înăbușite prea mult, reprezintă o încercare îndrăzneată și utopică, dar periculoasă totuși pentru noi, de a folosi fiecare secundă pentru schimbarea raportului geopolitic dintre Români și Unguri în Ardeal. Acesta este esențialul, dela care nu putem să ne îndepărtăm atenția niciun moment. Acest lucru trebuie văzut în fiecare măsură de stat, mărunță sau mai mare, a Ungurilor. Ei nu-i putem răspunde cu mărunțișul. Trebuie să ne

pregătim răspunsurile în raport cu proporțiile mari ale acțiunii ungurești. Altminteri, angrenându-și toate mijloacele naționale sub egida brutalității fățișe, Ungurii vor înainta în ajungerea scopului lor, mai repede decât credem.

Avem în mâini o armă provizorie, dar foarte importantă, pentru a-i combate: însăș unealta care ne-a produs suferință, sentința arbitrală. Prin învelișul ei legal putem pătrunde în propria noastră casă uzurpată, și combate năvălitorul. Nimic nu neliniștește calculul trufic: ofensive a Maghiarilor, pusă în funcțiune, ca strigătul repetat într'una cu putere, până când vom putea scoate altul și mai adânc: „să se respecte sentința arbitrală”.

Catedră pentru studiul Ungurilor „răsleți”? Acestei idei i s'ar putea răspunde foarte bine și cu o „catedră pentru studiul Românilor de peste hotare”. Dar noi trebuie să răspundem mai grabnic poftei și cruzimei de stat care se ascunde în modesta togă academică ipocrită, a catedrei „pentru studiul Ungurilor răsleți”. (*Onisifor Ghibu*, „Dacia”, 1, 1940).

Așa dar, *încă* o catedră (v. mai sus)!

I. C.

«SIEBENBÜRGEN»

SAU TRANSILVANIA PREZENTATĂ DE UNGURI

Societatea istorică maghiară a scos la începutul lui August 1940, în ediții paralele, germană, italiană, maghiară, un volum de format mare consacrat Transilvaniei. Lucrarea aceasta, realizată în condiții tehnice remarcabile și bogat ilustrată, a fost difuzată în țările Axe: în ajunul Conferinței dela Turnu-Severin și al Arbitrajului dela Viena. În România au fost cunoscute în cercuri mai largi până acum numai două din cartogramele anexate volumului: acelea care înfățișează structura etnică a localităților din Transilvania, făcând de nebăgat în seamă proporția Românilor, printr'o dibace potrivire a culorilor și punere în pagină. (O replică la această hartă, tipărită de Institutul geografic al Armatei, cu culorile inversate în favorul Românilor, a fost expusă într'o vitrină a „Cărții Românești”).

Desigur că întreg cuprinsul acestui volum își va primi răspunsul și punerea la punct printr'o lucrare românească de aceleași proporții. Până atunci încercăm să informăm, aci, opinia publică românească asupra acestei acțiuni de propagandă.

Volumul despre Transilvania al Societății istorice maghiare este alcătuit din cinci părți.

Partea întâi: *Unitatea compactă a Bazinului carpatic*, cuprinde un articol al Contelui Paul Teleky, răposatul Președinte de Consiliu: *Așezarea Transilvaniei în cadrul Ungariei și al Europei* și altul al istoricului B. Hóman, Ministru al Instrucției: *Misiunea Ungariei în bazinul carpatic*.

Partea doua, intitulată *Preistorie și așezări omenești*, este constituită din contribuții ale arheologului Andrei Alföldi: *Dacii și Romanii*, ale istoricilor E. Mályusz: *Ungurii*, B. Pukanszky: *Sășii*, L. Tamás (autorul lucrării scrise în limba maghiară: *Romanii, populațiile romanice și Românii în Dacia Traiană*, 1935): *Românii*, ale filologului A. Kniezsa: *Numirile geografice ale Transilvaniei* și un al doilea articol de Hóman despre *Secui*.

Parte treia, privitoare la *Transilvania maghiară*, cuprinde contribuțiile istoricului E. Lukinich (directorul periodicului *Archivum Europae Centro-Orientalis*): *Viața de stat autonomă a Transilvaniei*, a juristului Franz Eckhardt despre *Constituția Transilvaniei*, a istoricilor I. Deér și L. Elekes despre *Situația juridică a Sașilor*, respectiv despre *Situația juridică a Românilor*, a arhivistului E. Berlasz despre *Viața economică a Transilvaniei* și a etnografului C. Viski despre *Etnografia Transilvaniei*.

Partea patra, care tratează despre *Artă, literatură și știință în Transilvania*, înmă-nunchiază articolele profesorului de istoria Artelor, dela Universitatea din Budapesta, T. Gezevich: *Arta maghiară în Transilvania*, al Directorului General al Bibliotecii Naționale maghiare, Iosef Titz: *Țiparul în Transilvania*, al istoricului, L. Tamás: *Transilvania și*

Începuturile culturii românești și al pedagogului A. Imre: Invățământul superior în Transilvania.

Partea cincea, cu titlul: *Două decenii de stăpânire românească în Transilvania*, cuprinde articolul fostului Director General al Institutului Maghiar de Statistică A. Kovács despre *Demografia Transilvaniei*, două articole ale subdirectorului aceluiași Institut, Andrei Rónai: *Schimbarea de regim în Transilvania și Viața economică a Transilvaniei în cadrul României*, articolul fostului episcop reformat al Clujului (1926-36) A. Makkai despre *Structura socială a Transilvaniei*, și al tânărului A. Makkai despre *Literatura maghiară din Transilvania de sub stăpânire românească*.

Anexele numără 25 hărți și schițe cartografice, 80 planșe fotografice, 26 reproduceri de picturi, stampe și gravuri, 35 schițe în text. Remarcăm dintre ele numai o serie de hărți și de cartograme mai importante, dintre care multe cer o verificare temeinică. Merită această mențiune: 1-2) hărțile etnografice ale Transilvaniei și Ungariei de Răsărit, una pe baza Recensământului maghiar dela 1910 (1 : 500.000) și alta a aceluiași regiuni, după recensămintele: maghiar, român, jugoslav și cehoslovac dintre 1930-39 (1 : 750.000); 3) harta așezărilor omenești din România după recensământul românesc din 1930 (1 : 850.000), 4) schița, întocmită sub direcția Prof. Lukinich, a așezărilor din veacurile XIII-XIV din Transilvania și Ungaria de Răsărit; 5) schița întocmită de Prof. Kniezsa a neamurilor locuitoare în Ungaria de Răsărit și Transilvania „înainte de așezarea Sașilor și a Românilor”; 6) schițele trasate de statisticianul Ronai a permanenței frontierelor în Europa Centrală și în Transilvania; 7) harta geopolitică a importanței Porții dela Focșani în operațiile militare austro-ruse din 1854, datorită Contelui Teleky; 8) schițe arătând populația de neam maghiar din Moldova (Ceangăii) și Bucovina și populația romano-catolică a aceluiași regiuni după Recensământul din 1930; 9) schițele arătând „lățirea Românilor în veacurile 16-18 și cele dela pagina 73, cu data neprecizată, arătând structura etnică a satelor din județele Bihor și Hunedoara, citate după Lukinich; 10) schița de toponimii românești de origină maghiară, slavă, germană și românească (cu și fără corespondent maghiar) și a numelor de râuri de origină maghiară, slavă, germană și nedeterminată; 11) cartograma arătând distribuția monumentelor istorice din Transilvania; 12) schița care pune față în față regiunile de minorități și zonele în care Ministerul Român al Educației Naționale a acordat sporul de zonă culturală; 13) cartogramele arătând distribuția geografică a școlilor primare confesionale maghiare existente în Transilvania în 1937-38 și a satelor cu populație maghiară întrecând cifra de 200, lipsite de astfel de școli; 14) cartograma arătând școlile secundare depe teritoriile foste ungurești cu neamul populației școlare 1926-31; 15) harta lui N. de Fer dela 1691, arătând ordinea politică a Transilvaniei (scaune săsești și secuești, comitate ungurești și posesiuni moldovene și muntene) și schița care caută s'o interpreteze ca hartă etnică; 16) grafic arătând evoluția etnică a popoarelor din Transilvania între 1880 și 1930; 17) harta întocmită de Contele P. Teleky a zonelor de cultură intensivă și extensivă din Ungaria și România la 1930; 18) cartograma arătând repartitia subvențiilor de stat pentru promovarea industriei pe comitate în Ungaria 1881-1914; 19) harta comerțului exterior al Transilvaniei cu Ungaria în 1938; 20) evoluția cifrei muncitorilor industriali din Transilvania pe ramuri de industrie între 1913 și 1934; 21) schițele arătând diminuarea producției medii la hectar a agriculturii din Transilvania între 1920-1938 față de epoca 1910-1913 și a producției de cărbune și fier în Transilvania înainte și după război; 22) harta întreprinderilor industriale din Transilvania în 1934; 23) harta Cooperativelor maghiare, germane și românești în Transilvania, 1939.

Volumul despre Transilvania impresionează pe cel ce are vreme numai să-l răs-

foiască. Aceasta este poate cauza pentru care el a fost distribuit aproape exclusiv oamenilor de Stat și înalților funcționari dela Berlin și dela Roma și pentru care poate fi găsit cu greutate, chiar în marile librării maghiare. Cine citește prefața, în care se spune răspicat că autorii volumului nu știu ce este propaganda și nu acceptă să falsifice faptele de dragul obiectivelor naționale, că ei doresc numai să facă cunoscute readele unei munci de specialitate, desfășurată timp de decenii, și parcurge apoi notele biografice și bibliografice amănunțite, dela sfârșitul volumului, care arată titlurile și lucrările fiecărui colaborator, și vede grosimea volumului, bine legat, frumos tipărit și ilustrat din belșug, nu poate să nu socotească acest volum drept o lucrare temeinică și drept o nouă probă a nivelului Ungariei.

Ilustrațiile care încântă pe orice iubitor de peisagii și arată, Germanului și Italianului, Gotica, Renașterea și Barocul din Transilvania, întregesc această imagine.

E firesc ca restul fotografiilor, care arată principii unguri și curți nobiliare ungu-rești, aspecte atrăgătoare ale vieții rurale săsești și maghiare și câteva imagini de viață pastorală românească, insistând asupra stâni, ciobăniei și caselor de lemn din satele cele mai arhaice ale Hunedoarei, să ducă pe privitor la concluzia că această Transilvanie trebuie să fie ungurească. Poate oare să fie dat un ținut, atât de frumos, cu realizări occidentale atât de numeroase, datorite Ungurilor, unui neam semi-nomad, de ciobani, care poate interesa cel mult etnografii? Cartogramele și graficele numeroase dela sfârșit nu amănunțesc ele că statul de dincolo de Carpați al acestui popor este cu mult prejos de cerințele unei bune administrații a Transilvaniei?

Cetitorul, care se decide să ia asupra sa osteneala de a ceti pagină cu pagină acest gros volum, constată, întâi de toate, că el nici nu este atât de gros. E groasă hârtia, dar textul de numai 298 pagini. Iar contribuțiile, atât de subliniate în prefață, sunt articole de ocazie scrise în grabă de oameni cu nume. Cele câteva, de o factură mai obiectivă (Viski, Fitz, Al. Makkai) au un rol subordonat și numai întregitor. Toate celelalte sunt redactate după un consemn, pe care cetitorul atent îl poate destul de ușor reconstitui. Trebuia negată absolut, cu orice prilej, continuitatea elementului roman în vechea Dacie; repetată fără încetare teza imigrării Românilor în veacurile 12-13; supralicitată după putință această afirmație prin teza că numărul puținilor Români din Transilvania s'a îngroșat de abea în urma trecerii peste Carpați a Românilor oropsiți de Domnii fanarioți în veacul al 18; depreciat Statul românesc modern, constituit la 1859 prin denumirea de „Kongressrumänien”, menită să amintească stadiul dinainte de definitivă împărțire a Poloniei și... altele mai mărunte de acest fel.

În acest număr al revistei, arătăm falsitatea evidentă a uneia din aceste teze. Iar în cele viitoare suntem siguri că specialiștii români le vor privi pe rând, pe celelalte.

A. G.

SIMILITUDINI GEOPOLITICE

„Cea mai mare nenorocire a istoriei germane” — În prefața recentei culegeri de extrase din opera geografică a lui Friedrich Ratzel: *Erdenmacht und Völkerschicksal*, Stuttgart, 1940, generalul Karl Haushofer își aduce — și ne aduce — aminte de acea vorbă a marelui geograf, din a cărui operă a făcut și publicat amintitele extrase: „Das grösste Unglück der deutschen Geschichte”, care iată în ce constă: în aceea că Germanii n'au izbutit să germanizeze complet acea fortăreață împădurită care se cheamă Boemia și care stă înfiptă ca un cui în spațiul vital al națiunii germane. Priviți la harta Germaniei de dinainte de 8 Septembrie 1938, data rezolvării problemei Sudeților: ca un berbec

stă înfiptă „die Waldfestung Böhmen im Herzen des deutschen Lebensraums”. — La exact doi ani după rezolvarea problemei sudete, și tot la Viena, spre miezul zilei de 30 August 1940, în hall-urile hotelurilor Grand, Bristol și Imperial, se împărțea o hartă nouă a României: un berbec își înfigea capul și coarnele (exact ca și dincolo, dar, de astă dată, dinspre nord-vest spre sud-est) în inima unei țări care sângera: era — și este — „cea mai mare nenorocire a istoriei române contemporane”. Un uriaș cui străin înfipt în spațiul vital românesc. Dar ne mângâie gândul că soluția *definitivă* dintr-o parte nu se poate să nu fie (și să nu vie) aceeași — și dincolo.

I. C.

Dr. Barbu Solacolu:

DIE VERSTÜMMELUNG RUMÄNIENS

...*Einige wirtschaftliche und geopolitische Daten (Câteva date economice și geopolitice)*. — Nu sunt, însă, *numai câteva*, — datele geopolitice și economice pe care autorul, în această curajoasă, documentată și atât de necesară lucrare, le pune la dispoziția lectorului de limbă germană, român sau străin, asupra României de dinainte și de după mutilările suportate în cursul anului negru 1940; ci sunt *multe*, suficiente să înțelegi — pe bază de cifre, numai — de ce proporții a fost mutilarea: peste o treime din teritoriu, peste o treime din populație — pierdute. Domnul Barbu Solacolu analizează cu deamănuntul ce au însemnat, pentru România, cedările de teritorii din 1940: din punct de vedere geografic-teritorial, demo-etnografic, economic — și arată „ce însemna, nu numai pentru ea singură, ci pentru întreg continentul nostru, România de până atunci, ca și, apoi, ce va însemna, ce poate însemna, România *de după*. Pierderile nu sunt numai ale noastre, ci ele se răsfrâng și se vor răsfrânge pe o arie geopolitică și pe un plan de interese care le depășesc cu mult pe cele românești singure. Un Stat de necesitate europeană ca România, răzimată pe cetatea carpatică și vechind asupra gurilor Dunării, străjuind în numele și interesul întregii Europe la un hotar în lungul căruia „marginea binelui se coase pe marginea răului”, — trăește și vorbește nu numai pentru sine. Concluzia cărții este că Europa are nevoie, la această răscruce de impetii moarte, de România *de ieri întreagă* — și mijeste din lucrare speranța că *firea lucrurilor* singură va impune întoarcerea la ceeace, aproape în întregime, a fost. Dar — acestea spunând, să nu uităm un cuvânt despre lucrare, pe care-l merită din plin: scrisă limpede, tipărită în condiții tehnice excepționale, cu o documentare bogată, lucrarea domnului Solacolu se cere citită de toți cunoscătorii de limbă germană dela noi. Va fi, lectura ei, o tresărire nouă în durere, o mustrare și un îndemn pentru o împlinire serioasă a vieții, pentru fiecare din noi.

I. C.

A MURIT CONTELE TELEKI

Recent, în împrejurări tainice, a plecat în lumea Umbrelor unul din slujitorii de frunte ai geopoliticii europene — și mai ales ungare. Vorbim — de cel care a fost contele Teleki. La moartea lui, un publicist ungar scria într-o gazetă elvețiană, — între altele: „În cursul unei lungi cariere publice, ideea lui directoare a rămas totdeauna aceeași: grija de patrimoniul uman, viitorul păcii și unității europene, cercetarea mijloacelor celor mai potrivite pentru asigurarea celei mai rodnice colaborări între popoare în domeniul moral, politic și economic. — Purtând un nume istoric al unei vechi familii din Transilvania, contele Paul Teleki se născuse la Budapesta, în 1879. După dislocarea monar-

hiei austro-ungare, fu văzut în Elveția și la Viena — la muncă pentru reconstrucția Ungariei, apoi... După ce îndeplini o sarcină importantă ca membru în delegația ungară la Conferința păcii, Teleki se întoarse la preocupările și ocupațiile științifice. În concepția lui, niciuna din națiunile trăitoare pe solul bătrânului nostru continent nu s'ar putea ridica împotriva intereselor comunității europene, în care ea este parte componentă, fără să se slăbească însăși. Pe de altă parte, era convins că problemele nerezolvate ale unui popor sau ale unei regiuni vor vătăma nu numai interesele acelui popor, ci pe ale tuturor popoarelor, constituind astfel o piedică în calea evoluției europene întregi. Studiul marilor relații europene, punerea în armonie a intereselor generale cu cele naționale, iată principala caracteristică a operii lui Teleki. Aceste principii îi serviră ca punct de plecare în activitatea lui de cercetare a condițiilor de organizare a unei Europe mai sănătoase... Grație lui, Ungaria a ajuns să-și recupereze în serie o parte din teritoriile pierdute la Trianon"... Observați: *pe ce plan* pune și discuta, contele Teleki, problema ungară. Din această *îndemânare*, ca să nu-i spunem decât așa, a venit în mare măsură, succesul.

De ce am reprodus acest lung pasagiu despre contele Teleki, prim-ministrul Ungariei atâta vreme? Pentru că, așa cum din el s'a văzut, omul de Stat ungar a avut preocupări și a desfășurat o activitate de ordin geopolitic prin excelență. Profesor de geografie politică și economică la Universitatea din Budapesta, el s'a dovedit un om de știință de minune înzestrat pentru activitatea sa politică pusă în slujba țării sale. A lăsat, să-i continue opera geopolitică ungurească, pe domnii: *Andrei Rónai* și *Tibor Eckhardt*. Despre cel dintâi mai vorbirăm (și mai e vorba, despre dânsul, în studiul despre *Transilvania, inimă...* din corpul revistei), iar despre cel de al doilea, despre ce lucră dânsul, va vorbi în corpul revistei noastre unul din cele mai caracteristice articole ale sale de propagandă, pe care, în curând, îl vom da în traducere (ca să se vadă cu câtă îndemânare fac vecinii noștri astfel de propagandă) și căruia, în chiar acest număr, îi răspunde domnul Dr. Sabin Manuila, în articolul: *Basinul Dunării de mijloc în lumina geopoliticii*. Contele Teleki a fost o personalitate geopolitică de prim ordin; numele lui, prodigioasa lui activitate politică și științifică, ar trebui să însemne, pentru noi, un adevărat program de activitate — pe aceste două tărâmurii.

I. C.

„TRANSILVANIA“, CONTINUAREA ADMIRABILEI „REVUE DE TRANSYLVANIE“

Avem până acum sub ochi primele numere (Martie, Aprilie, Mai, — Sibiu, 1941) din „Transilvania”, „Revistă lunară de cultură, Organ al Asociației pentru literatura română și cultura poporului român ASTRA”, comitet de direcție: Constantin Daicoviciu, Silviu Dragomir, Șt. Manciulea, Ion Mușlea, Sabin Opreanu, Dr. Ionel Pop, Dr. P. Râmneanțu; redactor: Ion Breazu — nume, toate, de suficientă garanție pentru câmpul de bătaie pe care această revistă pornește. — Apărea odinioară la Cluj (nu e mult și, totuș, ce mult pare de atunci!) acea „Revue de Transylvanie”, singura revistă de luptă geopolitică românească de ținută și circulație europeană, (pentru afirmarea drepturilor noastre în Transilvania) pe care am avut-o până azi. Ungurii au avut și au sumedenie de acest fel, tipărite între sau peste granițele lor — franceze, germane, engleze, scrise de competențe geografice, istorice, geopolitice, între cari: recent-regretatul Contele Paul Teleky, Andrei Rónai, Tibor Eckhardt, L. Támas — și atâția alții. „Revue de Transylvanie” a luptat cât a putut — cu toate acestea și cu toți aceștia — și mari servicii, astfel, a adus cauzei românești. Dar, o lipsă de înțelegere venită de unde te-ai fi așteptat cel mai puțin, a lăsat să piară această minunată tribună (am ascultat odată pe domnul Silviu Dragomir spunând îndurerat po-

vestea). Numai că, dispărând revista, n'au dispărut conducătorii și luptătorii. Și iată, la Sibiu, apărând această Transilvanie — mai modestă, natural, decât aceea — scrisă numai în românește, adresându-se deci numai Românilor și propunându-și, drept program, programul recent revenitei la marea ei misiune dintru 'nceput „Gazetă a Transilvaniei”:

„Program? Da! Vechile hotare ale țării!”

Primul număr al revistei se deschide cu articolul celui ce este unul din cunoscătorii și apărătorii cei mai competenți ai drepturilor românești asupra Transilvaniei, istoricul, fost atâta vreme ministru pentru minorități, d. Silviu Dragomir: *Problema Transilvaniei*. Articolul e scris ca un răspuns la volumul *Siebenbürgen*, despre care cetitorul poate afla lucruri interesante și în revista noastră. Reținem, pentru cetitorii noștri — pe cari, însă, îi trimitem la revistă, constatarea că: Ungurii, deși deținând numai 22⁰/₀ din populația totală a teritoriilor românești transcarpatice, au mușcat în Aug. 1940, 41⁰/₀ din teritoriul și 42.6⁰/₀ din populația României de dincolo de munți. Coridorul împlântat dinspre N.W. spre inimă are numai vârful unguresc (secuiesc: cele trei județe știute: Ciuc, Odorhei, Trei-Scaune) restul e țară românească — pură țară românească, mai ales aria masivului Rodnei, vatra descălecătoarei politice a Moldovei. Dar nu vom insista. — Intre colaboratori figurează și tânărul geograf Laurian Someșan, care se dovedește tot mai mult o minte și un condei de mână întâia: puțini sunt cei cari poartă, ca dânsul, permanent vie, încălzindu-și cu ea sufletul, o atât de clară, justă și documentată imagine a pământului românesc. Interesante și *personale-oarecum*, vederi are, ca mai totdeauna, unul din făuritorii *Atlasului Limbii Române*, d. Emil Petrovici. Dintr'un om de știință cum e domniasa, și dintr'un articol despre limba română în spațiul dacic („Transilvania, vatră linguisitică”, Nr. 2 al revistei) reproducerea unui pasagiu ca cel ce urmează, e și o informație, dar și o emoție deopotrivă: „Dăinuirea încăpățanată, dărză, pe pământul Transilvaniei a idiomului romanic din Răsăritul Europei nu poate fi explicată, însă, numai astfel (a dăinuit, spun unii, fiindcă „participa la prestigiul civilizației romane”; „fiindcă e o limbă ușoară de învățat”, spun alții — și astfel fiind, o învățau toți năvălitorii și intrușii, folosind-o ca „limbă de circulație” — cum ar spune d-l Gamillscheg, n. I. C.). Acest graiu, adevărat miracol în istoria limbilor, pare a avea virtuți ascunse, necuprinse de mințile, oricât de agere, ale linguiștilor. Forțe misterioase, primare, asemănătoare forțelor naturii, numite de lingvistul elvețian K. Jaberg *forțe etnice*, au perpetuat existența unei limbi și a unui popor romanic aici în Estul Europei și au adus în sânul acestei comunități lingvistice și naționale un mare număr de barbari”. — Urăm „Transilvaniei” ceia ce ne-am ura și nouă înși-ne: să ajungă să se tipărească și într'o limbă străină, și *pentru peste hotare*.

Dar „Transilvania”, de când am scris noi acestea, a mai apărut cu multe numere. Despre câte ceva din acestea, în numărul viitor.

I. C.

ÎN SLUJBA CONȘTIINȚEI GEOGRAFICE A NAȚIUNII

Nu de mult, din sbaterea și din durerea de azi a sufletului românesc, a apărut o revistă — cu un nume pe care atâtea alte publicații românești l-au purtat: „Dacia”. Atâta, numai, stă scris pe fruntea ei: „Dacia” — și, dedesupt: „Apare de două ori pe lună”. Și apare în condiții tehnice cum, după câte știm noi, n'au apărut până azi, în tipar românesc, decât două reviste cu formatul acesta, de gazetă: „Secolul” și „Ideea Europeană”.

Și stă scris, programul revistei, mai ales în articolul: *Spațiul vital românesc*, semnat de vechiul luptător naționalist dela „Lucașfăruș” Ardealului — d. Octavian C. Tăzlăoanu. — și umplând, onoare autorului, întreaga primă pagină a numărului doi. Afară de cei

doi colaboratori amintiți, mai semnează, între alții: dd. N. A. Constantinescu (Hotarul Nistrului; Ce reprezintă Basarabia), N. I. Herescu, Mircea Vulcănescu, Dan Botta, D. Ciurezu, Iulian Vesper, Dragoș Vrânceanu, V. Beneș, Ernest Bernea, Ion Conea, etc.

I. C.

UN ISTORIC GERMAN DESPRE „CONTINUITATE“

În cunoscuta publicație „Philologische Wochenschrift”, Nr. 9/12, 1940, prof. de istorie antică dela Universitatea din Erlangen (Germania) d. Wilhelm Ensclin, scrie următoarele despre recentul studiu asupra *Continuității* al profesorului Const. Daicoviciu dela Universitatea din Sibiu (traducem textul în întregime):

„Savantul român reputat prin lucrările sale anterioare ne prezintă aici o *excelentă monografie*. După o observație introductivă despre frontierele ținutului pe care-l consideră Transilvania și despre condițiile geografice, primul capitol „La Transylvanie avant les Romains” tratează problema din paleolitic până la timpul dinaintea cuceririi Daciei de către Romani. Daicoviciu, în acest capitol, de altfel ca și în celelalte capitole, bazându-se pe o literatură specială nu totdeauna ușor accesibilă, ne dă, deocamdată în linii mari, o imagine a evoluției preistorice și a începuturilor istorice, cu o privire justă în materialul descoperit și avansând prudent în problema popoarelor de pe atunci, problemă în care nu se pronunță dacă trebuie sau nu să considerăm pe prezenți în aceste regiuni înainte de era de bronz. Pentru timpul preistoric, Daicoviciu consideră perioada prescitică din al 17-lea al 11-lea secol; scitică până în al 4-lea; celtică în al 3-lea și al 2-lea secol și în continuare cea dacică. Daicoviciu a scos în evidență între altele influența invaziei cimeriene nu numai asupra culturii materiale, ci și asupra atitudinii spirituale a populației geto-dace. Același lucru este adevărat în ceea ce privește urmele scite și faptul desnaționalizării invadatorilor scii. În ce privește pe Celți, Daicoviciu stabilește o influență importantă, care începe chiar înainte de năvălirea lor. Susține totuși că nu ar putea fi vorba de o stăpânire extinsă de lungă durată asupra ținutului din partea Celților. Totuși, Dacia lor le datorează introducerea roatei în ceramică și, probabil, imboldul pentru un anumit fel de a zidi. Daicoviciu crede că este îndreptățit să presupună că micile domnii geto-dace au trecut sub „regi”, de care el se ocupă mai departe. O schimbare politică s'a produs sub Burebista, al cărui imperiu a avut extindere maximă între anii 61 și 51. Daicoviciu combate totuși teza că și Panonia ar fi făcut parte din stăpânirea sa. El urmărește apoi mai departe istoria Dacilor după prăbușirea marelui imperiu și ciocnirile lor cu Romanii, sub a căror presiune a început să se concentreze din nou puterea Dacilor, culminând în domnia lui Decebal. La încheierea capitolului, Daicoviciu prezintă o vedere de sinteză excelentă asupra formării vieții dace, în care trebuie să amintim studierea monetelor locale, descrierea fortificațiilor și a altor construcții, o încercare raționată de a prețui numărul populației și o scurtă schiță a formelor religioase.

Al doilea și simultan cel mai cuprinzător capitol, „La Dacie Romaine”, are nevoie de oarecare corecturi în ce privește războaiele lui Traian și prima organizare a provinciei, deoarece autorul, fiindu-i lucrarea sub tipar, n'a mai avut timpul să valorifice pentru sine lucrarea lui C. Patsch „Der Kampf um den Donauraum unter Domitian und Trajan” (1937). Incolo, însă, prezentarea istoriei provinciei cu organizația ei administrativă și militară, precum și a vieții cetățenești și formarea vieții religioase este *mostră de rezumat concis*, în care Daicoviciu, fără să se piardă în prolixități, ne dă tot ce este esențial și nu pierde ocazia să ia atitudine critică față de literatura de până acum. Foarte impresionante sunt considerațiile sale despre romanizarea rapidă a Daciei ca provincie romană. Și privitor la neliniștile timpuri ale veacului al treilea datorăm lui Daicoviciu, care se

sprijină aici și pe material nepublicat până acum, noi cunoștințe. El se ridică îndeosebi împotriva tezei renunțării la Dacia sub Gallien.

Al treilea capitol „La Dacie après l'abandon” începe cu o critică a tratării de până acum a chestiunii, dacă după părăsirea Daciei a mai rămas aici o populație romanică. Și în această chestiune schița scurtă a cursului istoriei pe care ne-o dă Daicoviciu cu schimbările de stăpâniri și popoare de atunci *trebuie salutată cu mulțumire, și i se poate recunoaște că temeierile sale precaute despre continuitatea unei populații romanizate pot fi acceptate, chiar dacă nu ar fi în toate amănuntele la fel de convingătoare.*

Dacă privim opera ca întreg, atunci Daicoviciu merită *deplină aprobare.* Lucrarea sa este o *mostră de sinteză a cunoștințelor singulare și în același timp o contribuție bogată în rezultate la cercetarea singulară. Dorim excelenței lucrării o cât mai largă răspândire*”.

Noi, ce putem adăoga? — decât că dorim ca aceste aprecieri și concluzii ale învățatului german să ajungă a fi cetite de cât mai mulți învățați unguri.

RED.

O LUCRARE, ÎN CARE GEOGRAFIA SE VEDE

MEREU ÎN SPATELE ISTORIEI!)

A apărut și în limba română, recent, lucrarea d-lui Gheorghe I. Brătianu: *O ENIGMĂ ȘI UN MIRACOL ISTORIC.* — Domnul Gheorghe I. Brătianu s'a dovedit cu prisosință a fi unul din acei puțini, de cari înțeleptul Rege Carol I spunea că avem tare puțini și ne-ar trebui cât mai mulți: oameni de caracter. La câți oare, azi și mai ales ieri, li-se poate (li s'ar fi putut) spune, cu atâta îndreptățire ca lui Gheorghe I. Brătianu, *vir bonus?*—Gheorghe I. Brătianu este însă, mai întâi, un învățat de rasă, un învățat în acea dintre științe pe care cei vechi o numeau *magistra vitae* (hai să spunem, că nu e, poate, rău, *magistra vitae rei-publicae*). Lăsăm la o parte, dacă vreți, faptul că Gheorghe I. Brătianu este purtătorul unui mare nume, continuatorul unei mari tradiții de simțire și făptuire istorică românească (am zice, deci, purtătorul unei mari răspunderi). În vremea războiului de întregire s'a dus voluntar pe front (pe front *s'a cerut* și acum, îndată ce zeița Nemesis a istoriei a fâlfâit în sbor, în noaptea de 21 spre 22 Iunie 1941, pe deasupra hotarului blestemat al Prutului); s'a întors rănit din războiul întregirii — și, la scurtă vreme, a tipărit o carte de impresii de pe front, pe care Nicolae Iorga o recomanda, la apariție, bună să fie pusă sub ochii tuturor elevilor din liceele țării.

Și acum, Gheorghe Brătianu a scris o carte nouă, în care tratează un subiect vechiu, la inima fiecăruia din noi. Spunem vechiu, fiindcă l-a tratat încă de acum cinci decenii, aproape sub același titlu (dar cu mijloacele de atunci, firește), A. D. Xenopol: *Une énigme historique: Les Roumains au Moyen-Age.*

Din acest titlu al lui Xenopol, desigur, s'a inspirat cunoscutul medievalist Ferdinand Lot, când, în ultima sa lucrare consacrată *Invaziilor barbare* 2), a pus în fruntea paginilor care privesc pământul și poporul românesc, un titlu aproape la fel: *Une énigme et un miracle historique: le peuple roumain* (împrumutat aidoma de d-l Gheorghe I. Brătianu).

După câte aflăm, Ferdinand Lot se număra, până nu de mult, în rândul *adversarilor* teoriei lui Roesler; era deci de partea noastră, ca să spunem așa; era adică pentru *continuitatea* elementului daco-roman în nordul Dunării. Recent, însă, el a trecut *dincolo.* Un

1) *Dintr'o* recenzie mai veche, scrisă pentru un alt loc, — și corectată puțin, astăzi.
2) Paris, Payot, 1937.

„dezertor”, am spune, privind lucrurile „sub specie valachica”. Și cu atât mai mare a fost pierderea — și este (s'ar părea) primejdia pentru noi, cu cât „dezertorul” e, cum se spune, *autoritate* în materie, — un specialist de mare prestigiu științific.

Numai că, spune dânsul chiar dela început, Ungurii nu trebuie să-și făurească argument de propagandă politică revizionistă, din convingerea mea. Dacă Ungurii ar interpreta-o în sensul îndreptățirii unei stăpâniri ungurești actuale în Transilvania, ar însemna să se înșele amar — spune el; ar fi tot așa de fundată, această pretenție de a invita pe Români să lase Ungurilor Transilvania, ca și aceea de a invita pe Englezi să binevoiască a părăsi Anglia sau ca aceea de a invita pe Unguri să plece din pustă și de lângă Tisa — pentru a se întoarce, primii în Germania, ultimii în Siberia. Cartea lui Lot, dimpotrivă, urmărește un scop tocmai *contrariu* pretențiilor și socotelilor ungurești de politică contemporană; *exact contrariu*: să demonstreze, între altele, *justețea* tratatului de pace, care a tras hotarele României Mari.

Nicio grijă, prin urmare.

Gheorghe Brătianu, totuși, ca unul care e convins că fostul lui profesor de istorie medievală „se înșală” (chiar dacă la F. L. e vorba de o convingere științifică — fără cea mai mică atingere cu realitățile politice actuale din sud-estul Europei) își propune să-i demonstreze (lui, ca și oricui mai are nevoie) că în adevăr așa e: marele medievalist se înșeală. Se înșeală, adică, atunci când crede că teritoriul de formație al poporului român trebuie situat la sud de Dunăre.

Și începe, frumos cum nu se mai poate.

Începe, anume, cu domnul Iacob Bromberg, un „mare” învățat (evreu, foarte probabil) refugiat din Basarabia la New-York și care amenință de acolo cu publicarea, peste un an doi, a unui op care va fi o revelație (de *revoluție*, nu mai vorbim): În Moldova și Basarabia, dumneavoastră Români (deocamdată o spune într'o scrisoare adresată lui Gheorghe Brătianu) sunteți venetici, acolo fiind (nici mai mult nici mai puțin decât) vatra primitivă din care au roit Slavii. Și astfel, dintr'un condeiu, Iacob Bromberg invită pe Români să treacă dincoace de Carpați și mai spre Dunăre. Dar luându-se (vorba vine) după Bromberg și trecând Carpații în Transilvania, Gheorghe Brătianu (și noi toți) dăm de armata aderenților unguri la teoria lui Roesler: Autochtonii în Transilvania sunt Ungurii, spun ei — Români fiind veniți (de undeva, de peste Dunăre) târziu aici, prin secolele XIII și XIV. Nici peste Dunăre, însă, nu e chip să ne înțelegem (între alții cu domnul Mutafciiev). Nu, Nu! spune acesta... nici în Bulgaria să nu vă căutați obârșia și vatra medievală, că nu e. Dar dacă vreți s'o găsiți, căutați-o că trebuie să fie undeva prin Serbia centrală. Acolo, însă, ne ies înainte alții, cu ocară pentru îndrăzneala și ignoranța de a ne căuta prin cele regiuni „izvoarele” teritoriale.

„Ei, dar atunci de unde au venit Români?” — se întreabă Gheorghe Brătianu. „Să fie cumva un caz de generație spontanee în zorile evului modern? Curios, pentru că unic, în adevăr, în istorie, „acest popor care n'are istorie, n'are nici origine și nici patrie. Ar fi să desnădăjduim, dacă n'ar fi să rădem”!...

Români, deci, după obiectiva știință istorică a vecinilor, nu s'au născut și nu s'au format nicăiri. Ar fi necesar, poate, un congres al istoricilor din toate țările vecine, care să le fixeze — odată! — un loc sub soare.

În cap. III: *Originile poporului român; evacuarea Daciei*, Gheorghe Brătianu analizează și demonstrează imposibilitatea părăsirii Daciei de toată populația ei agricolă rurală, deci sedentară, în anul 271. Dacă solicităm textele cu atenție — cum spunea Renan — nu vom scoate de nicăiri concluzia și convingerea pentru această părăsire. Dimpotrivă, interpretând evenimentele prin analogie cu ceea ce știm precis că s'a petrecut aiurea în cazuri la fel, scoatem încheerea care, deși nu stă scrisă clară nicăiri, stă scrisă în firea lucrurilor: Părăsirea Daciei n'a fost una totalitară (n'a plecat, adică, toată lumea)

ci numai una oficială, deci parțială. Marea masă mută și muncitoare a rămas. N'a fost, deci, o mișcare *metanastică*, șuvoi de plugari și păstori coborît spre Balcani, ci a fost doar una, grăbită, și singura care se putea executa, a garnizoanelor și a funcționarilor. Cetitorul, însă, să nu-și închipue că d. Gheorghe Brătianu demonstrează doar așa, prin derivații și constatări silogistice sau prin simple argumente de bun simț, imposibilitatea păririi totale a Daciei... Cetitorul, drept aceea, e rugat să meargă la carte. Dar și altceva:

„Ceeace trebuie să stabilim aici, nu e nici gradul de autenticitate al textelor din Eutropius sau Vopiscus, nici concordanța acestora cu mărturiile epigrafice sau monetare, ci este valoarea practică a acțiunii lui Aurelian, ca și a consecințelor acesteia pentru viitorul provinciilor dunărene și al romanității orientale. *Această bruscă transferare de populație din Dacia în Mesia este ea un fapt unic, fără precedent și fără cazuri similare mai apoi?* Evacuarea Daciei este ea în adevăr o ruptură completă, o „cezură definitivă”? În romanizarea acestei provincii, romanizare care — ni se spune — nu mersese prea departe în cel un secol și jumătate de colonizare cu elemente din care doar o mică parte erau originare din Italia, dar din care un mare număr — dacă ar fi să credem inscripțiile — veneau din regiunile orientale ale imperiului? Să se fi sfârșit oare, cu retragerea legiunilor și a coloniștilor cari le-au urmat, orice contact menit să întrețină, de pe un mal al Dunării pe celălalt, amintirea Romei, a civilizației și a graiului ei? *Să fie oare așa de temerară pretenția că, a pune astfel problema, înseamnă s'o și rezolvi în mare parte?* Ni s'a părut că cheia problemei stă tocmai în acest pasagiu — și că fraza din urmă trebuie îndeosebi subliniată.

Punând astfel problema, Gheorghe Brătianu pășește la rezolvarea ei. Cum? Arătând, cu *dovezi istorice indubitabile*, că din secolul IV și până într'al IX-lea s'au petrecut continuu deplasări de populații de pe un mal al Dunării pe celălalt, uneori de sute de mii de suflete. Ce dovedește aceasta? Că acea „cezură definitivă” n'a existat și că, chiar dacă în Dacia a rămas în 271 relativ puțină populație autohtonă, ea a fost mereu alimentată cu seva romanică din Moesia în toate secolele următoare, până în veacul în care (al IX-lea) afirmă cronică lui Nestor că, descălecând Ungurii la apus de Carpați, au găsit acolo pe Români cari cuceriseră pe Slavii *din Panonia* și regiunile vecine. Români aceștia, spune autorul, e foarte probabil să fie *acea mai ales* cari, sub presiunea Slavilor în Balcani, trecuseră la nord de Dunăre, în Dacia, îngroșând rândurile Românilor de aci și începând asimilarea naturală firească a Slavilor rămași conlocuitori în Dacia. Neamul românesc, așa dar, s'a format în Dacia din trei straturi sau serii de straturi succesive: *coloniștii romanizați*, rămași în Dacia după retragerea legiunilor, și al căror număr nu se poate preciza; *captivii* aduși de dincolo de Dunăre de cuceritorii germani, huni, avari sau slavi; *populația romanizată* din părțile Balcanilor, mai ales aceea din cele două Dacii Aurcliane, care a fost nevoită să treacă Dunărea sub dubla presiune a Slavilor cari se instalau pe de o parte în Bulgaria, împingând spre Tesalia și Epir pe viitorii Vlahi ai Pindului, și se așezau — pe de alta — în ținuturile Jugoslaviei actuale. Iată, deci: Până la venirea Slavilor, în Dacia și Moesia întregă, din Transilvania până în Rumelia și din malurile pontice până în cele dalmatine, se întindea o singură pânză etnică, de geto-daci și iliro-traci romanizați, — pânza romanității orientale, continuă și întinsă cât am spus. Slavii, pătrunzând ca o pană în trunchiul ei, o desfac în trei ramuri: dacică, istriană, macedoneană. Iar în trecerile de populații de pe o parte a Dunării pe alta, înainte și după Slavi, trebuie să vedem, măcar în parte, explicația unității etnice (mai bine spus: *etnografice*) surprinzătoare dintre Români de pretutindenți, fără dialecte lingvistice veritabile pe un teritoriu așa de întins. În ceea ce privește prezența elementelor albaneze în limba noastră — din care Ferdinand Lot deduce că Români trebuie să fi fost cândva vecini nemijlociți cu Albanezii (deci, în Balcani — de unde, prin sec. IX și X ar fi trecut Dunărea în nord) — Gheorghe Brătianu răspunde cu argumentul pe care lingvistica mo-

dernă ni-l pune la dispoziție: e vorba, în realitate, de un fond de moștenire comun, dela masa tracă (sau dela alta și mai veche) a lui Herodot, care umplea cândva tot colțul acesta de sud-est european, — moștenire rămasă aceeași la Români, Albanezi și la toate popoarele balcanice. — Și tot astfel cade și argumentul (învechit) luat din latura religioasă a vieții vechi românești: legăturile bisericii muntene și moldovene cu patriarhia din Constantinopol (în veacurile de început ale celor două „țări”) și care ar vorbi, deci, pentru o desprindere, cândva, a Românilor nord-dunăreni dintr'o masă etnică sud-dunăreană: Domnul Ferdinand Lot nici nu aflase de o prețioasă lucrare (pe care n'a scris-o un român, ci un străin: *Lascais*) în care s'a arătat că aceste legături au un singur cusur: n'au existat niciodată.

Rând pe rând, așa dară, cad toate temeiurile pe care se funda convingerea domnului Ferdinand Lot. Dar mai rămâne unul, pe care era să-l omitem: tăcerea asta, a textelor vremii, asupra unei existențe a Românilor la nord de Dunăre, în Evul mediu. La asta, Gheorghe Brătianu răspunde prin ceea ce (ne-o comunică un amic al istoriei) Nicolae Iorga a numit, încă de prin 1902—1903, „măritișul politic în Dacia” — adică: cronicile vremii, care vorbeau (când vorbeau) și despre Dacia și locuitorii ei, îi numeau pe aceștia, pe toți laolaltă, cu numele stăpânilor (goți, huni, avari, pecenegi, cumani) sau îi cuprindeau, potrivit unei manii arhaizante a timpului, într'un singur nume etnic, al unui popor oarecare, care a stăpânit cândva prin părțile Daciei. Spuneau, de pildă: „în Dacia locuiesc Scii”, chiar dacă era vorba de starea de lucruri de prin sec. IX, și asta, fiindcă odinioară — cu zece sau cincisprezece veacuri înainte — cu adevărat hălăduiseră pe acolo Scii. Substituirea aceasta etno-onomastică (să-i spunem așa) e, de altfel, un fenomen obișnuit pentru Evul mediu și e de mirare (ne permitem noi) cum de n'a luat-o în considerare Ferdinand Lot și pentru cazul Daciei medievale. Dealtfel, acest *lapsus* și alte câteva, de care se face vinovat (ca să spunem așa) Ferdinand Lot în considerațiile sale asupra „enigmei și miracolului”, au îndemnat pe d. Gheorghe Brătianu să-și încheie lucrarea cu un mic capitol de necesare și respectuoase completări și corectări în opera celui care i-a fost profesor de istorie medievală.

Dacă ar fi după noi, cartea de care ne ocupăm ar deveni lectură obligatorie în universități, pentru toți studenții.

I. C.

UNDE A FOST

„BASILEIA“ LUI BUREBISTA

Sub acest titlu, recentul doctor în istoria antică (doctoratul, cu d-l Scarlat Lambrino) care este d-l A. Marinescu-Nour, publică o interesantă broșură geoistorică, textul unei mai vechi comunicări la un coloviu de geografie în București. După o serie de considerații geoistorice, unele foarte judicioase — cu textele istorice și cu harta pământului dacic față în față—d-l Marinescu-Nour conchide că *Argedava* din inscripția lui Acornion—localitatea în care acesta a mers la Burebista — nu putea fi decât undeva „pe Argeș în sus”. Acestea, cum am spus, pe baza textelor, a hărții, ca și a etimologiei Argesis-Argeș a lui Vasile Pârvan. Iar când e vorba să precizeze unde-anume, autorul opinează, pe baza observațiilor și a constatărilor personale, făcute în verile 1937 și 1938 la fața locului, că vatra cetății pare să fi fost la Poenarii Argeșului, în poalele și pe coastele muntelui Ghițu, la ieșirea din defileu în mica (dar istorica) depresiune a Arefului, a râului Argeș, pe stânga. Autorul spune textual: „Ceea ce ne-a rămas din aceste sumare și incomplete observații este o perfectă asemănare în construcție și material cu cele găsite la Grădiștea Muncelului”. În ceia ce ne privește, credem că „basileia” lui Burebista era aiurea: undeva, în raza Streiului — și vom avea ocazia, nădăjduim, să vorbim în curând despre aceasta: poate că chiar aici, în revistă. Nu putem, însă, să nu înregistrăm și pă-

reera d-lui Nour (precizarea la Poenari, *sub* și *pe* Ghițu, fiindcă localizarea *pe Argeș* au mai presupus-o și alții). Ba, n'am fi de loc nefericiți dacă s'ar dovedi că d-l Nour are perfectă și totală dreptate, ci dimpotrivă: Cine, în adevăr, nu s'ar bucura să afle precis locul de pe care ochii carpatici ai marelui rege dac vegheau peste câmpia Dunării, spre guri și Mare, și peste fortăreața munților deopotrivă?

I. C

O MARE OPERĂ IMPERIALĂ :

TRANS-SAHARIANUL

Francia victa, Saharam vincere coepit. — Fiecare din noi a trăit câte o criză mare în viață. Li se întâmplă și indivizilor, li se întâmplă și popoarelor. Și nu e pericol mai mare, după o lovitură din acestea, decât să cazi în acea stare de descurajare totală, de prostrație, din care cu greu mai poți ieși, odată ce te-a cuprins. Ești pierdut, dacă te lași dus de ea. — Intr'o astfel de stare era amenințată să cadă Franța, după înfrângere. Marele pedagog care este Mareșalul Pétain a simțit însă pericolul și l-a parat. Din haosul și din primejdia clipei, el a prins și a formulat îndatoririle individuale și obștești pentru salvarea națiunii, a precizat punctele de program ale încordării pentru ieșirea la mal din văltoarea primejdiei. Nu trebuie să ne închidem în noi înși-ne, a spus el! — și să ne plângem durerea; trebuie, dimpotrivă, să ieșim cu suflutele în soare, să privim departe și să ne regăsim: E o simplă grea încercare a istoriei! Peste ea și — înainte, cu toții în rânduri strănse. Franța — Metropola și Imperiul laolaltă — ne spun că trebuie să privim departe și să vedem lucrurile în mare, după măsura lor...

Și, astfel, când nimeni nu se aștepta, iată luată hotărârea pentru începerea lucrărilor *Trans-saharianului*. De câte ori nu se discutate proiectul în anii de pace, ce planuri! — și ce abandonări de planuri, după aceea! Era o lucrare de mari proporții și de și mai mari eforturi — și le era frică, parcă, Francezilor, s'o înceapă. Și iată-i, totuși, începând-o tocmai acum. Este, în această hotărâre, un mare tălc pedagogic și o dovadă de mari rezerve suflutești la nația franceză. Nimic nu poate reconforta mai mult un popor decât gândul că este capabil, a doua zi după un mare dezastru, să purceadă la realizarea unui mare proiect de acest fel: să prezinte un caracter de mare utilitate și — mai ales — să izbească imaginațiile!

Ce departe suntem — spunea un franțuz, deunăzi! — de metodele (și moravurile) răposatului regim politicianist, sub care de zeci de ori s'a discutat proiectul și de sute de ori s'a abandonat: „O afacere care va îmbogăți pe metalurgiști!” — se tot spunea, cașicând a da de lucru industriei și a promova interesele economice și sociale ale Imperiului, ar fi însemnat a săvârși o faptă rea.

Astăzi, lucrul e și început. Moral, ca și material, cum spuneam la început, deciziunea de a se începe lucrările de construcție ale mării linii ferate peste Pustiu, nu poate avea decât efecte salutare. Când un popor a suferit un șoc atâta de violent, a-l pune la o treabă ca aceasta înseamnă a-l reda completei încrederi în sine. — Și ceva la fel vedem noi, pentru noi, în hotărârea — luată, și ea! — de a se începe, în curând, lucrările pentru construirea canalului Cernavodă-Constanța.

I. C.

INCĂ UN PAS

În ziua de 7 Iulie o veste a dat ocol pământului: trupe americane au debarcat în Islanda. În forma ei americană, știrea spunea că forțele americane vor înlocui pe cele engleze, debarcate acolo cu multe luni înainte; d-l Churchill, însă, anunța în aceeași zi, în Camera Comunelor, că forțele engleze vor continua a rămâne, alături de cele americane, în insula

vulcanilor de apă caldă. — La două zile după, agenția italiană Stefani comentând faptul, făcea următorul istoric al anexiunilor teritoriale americane (St. U.) din 1803 și până azi:

„In 1803, Statele Unite cumpără Luiziana dela Napoleon; în 1815, Florida este smulșă Spaniei prin război; în 1845, Texas este anexat dela Mexic; în 1846, Oregonul obținut dela Anglia; în 1848, Mexicul, după o campanie nefericită, trebur să cedeze California, Colorado, Nevada, Utah și Arizona; în 1867, Alaska este cumpărată dela Rusia; în 1898, prin războiul contra Spaniei, începe perioada cunoscută sub numele de „diplomația dolarului”, care aduce Statelor Unite quasi-protectoratul asupra Cubei și dobândirea Filipinelor, odată cu Porto-Rico.

„Cu stăpânirea Filipinelor, se deschide larg calea expansiunii spre Extremul Orient. Pentru a o apăra, este nevoie de un drum scurt și ușor; o revoluție „spontană” desparte Columbia și Panama și astfel se creiază zona Canalului.

„Dela 1912 până la 1917, toate republicele independente din America centrală cunosc binefacerile „diplomației dolarului”. Nicaragua, Haiti, San Domingo văd defilând pe străzile lor drapelurile înstelate ale marinarilor nord-americani.

„Războiul mondial nu aduce — e drept — Statelor Unite nicio nouă cucerire teritorială, dar le aduce ceva cu mult mai important: paritatea navală și financiară cu Anglia și un quasi monopol politic și comercial în țările sud-americane.

„In al doilea război mondial, care se desfășoară actualmente, asistăm la a treia fază a imperialismului yankeu. Este ușor de prevăzut că Statele Unite speră să fie adevăratul beneficiar al conflictului. Mai întâi a trebuit să le cedeze Anglia baze navale în Bermude, Terra Nova, Bahama, Jamaica, Antigua, Santa Lucia, Trinidad și în Guyana britanică. Apoi Norvegia a trebuit să consimtă la un adevărat protectorat american asupra Groenlandei. Iată că acum și Islanda trece sub jurisdicția guvernului din Washington”. — Și agenția Stefani adaugă:

„Iluzia că Statele Unite vor evacua vreodată Islanda, o lăsăm aceloră cari voesc să creadă în ea. In ce ne privește, șocim că nu există decât o singură țară a cărei hrăpăreață poftă de teritorii s'a arătat egală cu aceea a Statelor Unite, și aceea este Rusia Sovietică.

„Așa dar, sub impulsivitatea lui Franklin Roosevelt imperialismul american își reia expansiunea teritorială, întreruptă după celălalt președinte din aceeași familie, Theodor Roosevelt; ea bate acum imperios chiar la porțile Europei”.

In aceeași zi, alte agenții de presă dădeau ca sigură instalarea pe curând a Statelor Unite și în: Azore, ins. Capului-Verde, Dakar, etc. Adică — spuneau că vor încerca să.

Ba, mai mult: la câteva zile după, corespondentul din Washington al agenției D.N.B. transmitea: „D. Wendell Willkie, fost candidat la Președinția Republicii, a declarat, în urma unei conferințe pe care a avut-o cu d. Roosevelt, că d-sa personal este pentru crearea de baze militare americane în Islanda și Scoția”. Suntem, se pare, în preajma fuzionării anglo-americane într'unul și același imperiu Anglo-saxon în care, cum spunea un autor german, Marea Britanie va călători la remorca Americii.

I. C.

REVELAȚII TOPONIMICE ÎN ISTORIA ROMÂNILOR

Istoricii noștri se înviorază, în vremea din urmă, tot mai mult în apele geografiei. Vrem să spunem: tot mai mult încep dănșii a bănuii ce bogat izvor de informație istorică este geografia. Dovadă, între altele, recente serieri sau comunicări la Academie ale d-lui Ion Nistor, în special aceea despre *Românii în Transdanuvia*. — Și dovadă, deasemeni, postumele „Revelații toponimice pentru istoria neștiută a Românilor” (publicate de Academie în

Memoriile secțiunii istorice) ale celui care a fost N. Iorga. Titlul însuș, el singur, spune atât de mult: *Există o istorie neștiută a Românilor*, despre care însă—după cum s'a spus— atâtea revelații așteaptă să fie revelate din numirile topice. Cine citește acest scurt memoriu al marelui istoric de curând dispărut, nu se poate să nu-și spună: Câte din tainele Evului Mediu românesc nu ne-ar fi fost revelate de către N. Iorga, dacă el și-ar fi plecat mai mult privirile asupra hărții de amănunt a țării și dacă, din multele lui călătorii prin țară, s'ar fi întors cu o mai mare înțelegere geografică a acelei neștiute istorii românești, de care însuși vorbește! — O simplă incursie în documentele moșiilor Peucescu din Teleorman, i-a fost de ajuns spre a ajunge la unele foarte interesante concluzii, pe care totul ne îndeamnă să i le subscriem: *că*, în Evul Mediu, partea de șes a Țării, deși sub stăpâniri turanice succesive, păstrează totuș neîntrerupt anumite insule sau nuclee de rezistență românească, la adăpostul luncilor și pădurilor mai puțin bătute de furtună; *că*, potolindu-se puhoaiile barbare, păstorii carpați coboară tot mai mult spre Dunăre — în cadrul aceluia milenar du-te vino autohton între munți și șesul din margine — depunând tot mai multe aluvioni de populație pastorală carpatică, ce mistuie pe năvălitorii poposiți, dela care nu ne rămâne decât — martoră a procesului istoric — toponimia; *că*, astfel fiind, șesul se dovedește a fi fost colonizat în mare măsură cu populație din și dinspre munte; *că* munții Carpați au fost cu adevărat principala citadelă de păstrare a neamului românesc în Evul Mediu, *că* ei (cu depresiunile lor interne și externe, cu văile lor propriu zise), au fost rezervoriul etnic ce și-a trimis, la fel cu apele, surplusul de populație spre margini, de îndată ce împrejurările i-au permis-o.

Propriu zis, aceste constatări sau concluzii nu apar pentru prima dată în scrisul geoistoric românesc. N. Iorga, însă, le adâncește și le confirmă. Și, mai ales, le confirmă pentru o regiune *precisă* a șesului românesc: tocmai pentru Teleormanul cu nume cumanic și cu pădure multă cândva (numele-i, tocmai pădure înseamnă). — Intre satele dispărute ale Teleormanului, N. Iorga descoperă și două cu numele de *Rumânați*, nume păstrat încă, dincolo de Olt, de județul în care, mai de mult, tot N. Iorga cercase să localizeze stăpânirea cneazului Ion din Diploma Ioaniților. Acest nume, slav-sârbeș, ar vorbi despre o infiltrație medievală sârbească dinspre vest în acele părți și o cohabitație medievală româno-slavă, Sârbii mistuindu-se cu vremea și nelăsându-ne, neprețuită mărturie totuș, decât acele numiri de *Rumânați* (cărturarii spunem Romanati, așa cum spunem—dimpotrivă—*Vulcan* în loc de *Vâlcan*, pasul dela Jiu). Numirea aceasta dovedește, deci, în chip sigur, existența „la o dată adâncă din Evul Mediu”, existența sigură, prin părțile Oltului de jos, a unui puternic sămbure etnic românesc. Iar numele însuș al Teleormanului, ca și acelea — multe și acolo — cu sufixul în *ui*, vorbesc la rândul-le și despre o cohabitație româno-cumană, dela Cumani nerămânând, iarăș, decât numirile, ca și în cazul Slav-Sârbilor de mai sus.

Domnul Ernst Gamillscheg se va bucura din plin, cetind aceste postume revelații ale lui N. Iorga, în care-și va vedea confirmată, în termeni și date atât de precise, pentru o anumită regiune românească de margine, teoria sa „privitoare la Originea Românilor”.

I. C.

DOUĂ PIESE GEOPOLITICE

DESPRINSE, PENTRU MOMENT, DIN ORBITA METROPOLEI

După Islanda, care și-a denunțat uniunea cu Danemarca trecând într'una nouă cu Anglia, aproape că acelaș lucru a făcut, cu Statele-Unite, și Groenlanda, insula cea mai mare a planetei și verigă de mare importanță, azi, în lanțul punctelor de sprijin pentru convoaiele care din Statele-Unite și Canada transportă spre Anglia ajutorul american. Domnul Dr. Kaufmann, ministul (până deunăzi, al) Danemarcei la Washington, „lucrând din pro-

prie inițiativă și fără ca regele Danemarcei să fi fost încunostiințat, a semnat un acord cu guvernul Statelor-Unite, prin care acesta ia asupra-și răspunderea apărării Groenlandei". Cum acest fapt ar putea să devină „un punct de plecare al unor acțiuni în legătură cu operații de războiu” — urmează că domnul Kaufmann „s'a făcut vinovat nu numai de nerespectarea formală a obligațiilor ce-i reveneau în calitate sa de funcționar al Statului danez, ci chiar de o crimă împotriva independenței și securității acestuia". Pentru aceste motive, printr'un decret regal dat în ziua de 17 Aprilie 1941 la Copenhaga, ministrul dr. Kaufmann a fost șters din cadrele serviciului diplomatic. Și astfel, domnul dr. K. s'a pomenit, la Washington, simplu cetățean particular — iar Groenlanda, pentru o vreme (câtă, nu se știe) s'a pomenit sub control (cel puțin) american, așa cum Islanda sub unul englez. Insulele Feroe, Islanda, Groenlanda, sunt expresia vizibilă — ca să spunem astfel — a vestitului (și cunoscutului, pentru geografi) așa zis *prag al lui Thomson*: o spinare de fund înaltă, legând, pe sub apele oceanului Atlantic, Europa de N. de America de N. și trimițând afară din apă amintitele verigi de insule. Și se dovedește, prin folosirea, azi, la ce văzurăm, a acestor insule, că strategia, ca și politica, încă nu se pot, cu toate uriașele progrese tehnice, lipsi de prefixul GEO.

I. C.

CE ESTE UN SPAȚIU VITAL ?

Intr'un „caet” mai vechiu (numărul 2, Februarie 1940) al revistei „Monatshefte für Auswärtige Politik”, revista Institutului german pentru cercetări de politică externă din Berlin, domnul Gerhart Jentsch a publicat un interesant studiu despre problema cea mai la ordinea zilei: *Lebensraum — Spațiul vital*. Vom publica, poate, într'unul din viitoarele noastre numere, întreg studiul. În cel de față, ne mulțumim să reproducem, în traducere, paragraful în care se definește noțiunea: *Ce este un Spațiu-vital?* Iată-l:

„Pe baza celor până acum schițate, credem că noțiunea de Spațiu-vital se poate astfel contura:

„Din punct de vedere economic: Un ținut suficient de întins și, în ceea ce privește structura lui economică, suficient de variat pentru a permite grupelor umane trăitoare pe el să-și poată asigura, printr'o muncă a tuturor pentru toți, o producție cantitativ abundentă, o diviziune modernă a muncii și un îndestulător schimb de mărfuri și capitaluri, adică un nivel de viață demn de secolul XX — și aceasta într'o sensibilă independență de politica economică a marilor capitalisme controlatoare de materii prime sau de alte spații vitale ale planetei.

„Din punct de vedere strategic: un teritoriu suficient de întins și înzestrat cu suficiente energii, suficiente produse alimentare și suficiente materii prime spre a putea pune popoarele participante la adăpostul neplăcerii de a trebui să trăiască sau chiar să și moară în dependență servilă de vreo oarecare mare putere deținătoare a hegemoniei maritime.

„Din punct de vedere diplomatic: Un teritoriu ale cărui diferite State sunt decise să trăiască în bună vecinătate, să-și înțeleagă nevoile reciproce și fiecare din ele să dea asigurarea și garanția că nu va întreprinde o politică de inimizitate sau de alianță împotriva vreunui din participanții aceluiaș Spațiu, și aceasta mai ales nu alături de vreo putere externă sau în calitate de instrument al acesteia”.

I. C.

CERCETĂRI GEOISTORICE

PRIVITOARE LA ORIGINEA ROMÂNILOR

Așa se va chema lucrarea pe care ne-o anunță — într'o broșură în care ni-i dată, pentru moment, numai prefața lucrării — d. Ion Donat (extras din numărul sub tipar al „Arhivelor Olteniei”). Cu ce vine *nou* d. Donat în această, din care noi cunoaștem ceva, lucrare? Cu *metoda*, mai ales. O metodă nu cu totul nouă (a mai fost folosită), dar *masiv* aplicată de domnia-sa — și aplicată, în plus, la o serie de probleme de cel mai viu interes istoric românesc. Scurt exprimată, ea nu este altceva decât acel *geographisch-denken* al lui Fr. Ratzel, transplantat la noi, și predicat de pe catedra sa universitară, de profesorul S. Mehedinți: a gândi și înțelege *geografic* istoria *veche și medie* românească în cele mai interesante ale ei probleme. Și a gândi geografic în acest domeniu, înseamnă — mai întâi — studierea fenomenului istoric prin, mai întâi, *determinarea* ariei lui teritoriale, așa cum au făcut lingviștii autori ai *Atlasului Limbii Române*.

D-l Donat stabilește diverse arii toponimice, topo-onomastice, folklorice, etnografice, sociale, care proiectate pe hartă și privite astfel — în situația și raporturile lor spațiale reciproce — duc la concluzii uneori deadreptul neașteptate. O sumă de întrebări, după aceea, se pun ele singure, ca să spunem așa, abea după ce, prins în hartă, privești și consideri așa proiectat fenomenul ce studiezi. Și bucuria mare este, uneori, că pe această cale se verifică și se confirmă concluzii mai vechi, la care se ajunsese pe alte căi de cercetare. — Autorul are marea satisfacție să stabilească, astfel, ariile unor — le numește dânsul — *ținuturi-vetre* străromânești, curat și permanent românești în volbura medievală. La conturarea unora din acestea vezi, de pildă, că te duce aria adusului-de-apă pe cap, aria satelor moșnenești, aria cutărei datini, aria portului național, etc. Vezi cum aceste arii se suprapun toate fidel, sunt adică echivalente, se verifică și se confirmă unele pe altele — încât concluzia finală, generală, se impune cu atâta necesitate, că par'e-ar sta scrisă în documente. Metoda aceasta geografică, a lui *geographisch-denken* cum spuncam, s'ar putea să ne ducă la rezolvarea a o sumă de probleme de istorie medievală, interesând nu numai trecutul românesc, ci toată familia popoarelor sud-estice. Atunci când se va ajunge la o colaborare între cercetătorii români, sârbi și bulgari, aplicându-se această metodă, poate că vom ajunge a da răspuns la o sumă de întrebări care azi ni se par fără de răspuns. Dar, să nu anticipăm — și să așteptăm apariția cărții, pe care azi abea o avem anunțată. Sigur e, însă, că această cale — calea metodei geografice în cercetarea istorică — se va afirma încăodată, prin numita carte, ca un adevărat drum al Damascului prin întunecatului ev mediu românesc.

I. C.

TEORIA IANCSÓ BENEDEK

Numele lui *Iancsô Benedek*, istoricul maghiar care a publicat în 1896 o lucrare cu titlul (în traducere): *Istoria străduințelor naționale românești*, e un nume care face să fie reținut la noi: Iancsô Benedek a adus pe lume o teorie nouă (el ar vrea să-i spunem, teoriei, descoperire!). Iată-o, scurt exprimată: Marea majoritate a Românilor din Transilvania e venită acolo din Muntenia și Moldova și, ceea ce-i și mai interesant, e venită abea de ieri: din secolul al XVIII-lea, când o mare mulțime românească din cele două Principate și-a căutat scăparea peste Carpați, fugind de urgia fiscală fanariotă. Recent, această năzdrăvanie științifică a lui I. Benedek a fost readusă la viață și folosită din nou de o anumită propagandă. Și chiar un prim-ministru a evocat-o, recent de tot, în scris, într'o mare revistă. Anul trecut, în August, volumul *Siebenbürgen* prezentat la Viena, a folosea din plin.

Iată, însă, că teoria Benedek a început a fi întâmpinată la noi așa cum trebuie. Revista „Transilvania” dela Sibiu i-a consacrat recent două mici studii: unul — *Numărul Românilor în Principatul Transilvaniei*, semnat de tânărul istoric Ion Moga (nr. pe Iunie 1941) — și altul: *Românii veniți recent în Transilvania?* (în nr. pe Septembrie al revistei) semnat de pătrunzătorul lingvist care este d-l Emil Petrovici. Un bun răspuns a dat recent, în „Universul” și d-l Romulus Seișanu (d-sa răspundea unui recent articol publicat în „Europäische Revue” de d-l Bardossy, primul ministru ungar). Iar în corpul revistei noastre, sub titlul: *A fost Transilvania în secolul XVIII țintă sau punct de plecare de migrații românești?* — d-l A. Golopenția servește teoriei Benedek un răspuns decât care e greu să i se dea altul mai bun. E. ca să spunem așa, tocmai ceea ce-i trebuia, teoriei.

Ministerul Propagandei ar putea strânge laolaltă, traduce și publica, pentru străinătate, toate răspunsurile românești la această așa-zisă teorie Benedek. Ar fi un răspuns *model* pentru câte alte răspunsuri, la tot atâtea alte teorii de aceeași proveniență, am mai avea de dat.

I. C.

ÎNCĂ ODATĂ D-l TIBOR ECKARDT

Azi, 12 Octombrie, gazetele bucureștene publică următoarea corespondență din Budapesta:

„Tibor Eckhardt, fostul conducător al partidului micilor agricultori și reprezentant al Ungariei la Geneva, actualmente în Statele Unite, a adresat poporului ungar și ungarilor „liberi” din străinătate o proclamație în care se ridică împotriva politicii externe de astăzi a Ungariei. Proclamația învinuiește guvernul ungar pentru situația actuală a Ungariei.

Guvernul ungar a declarat decăzut din naționalitatea ungară pe deputatul Tibor Eckhardt, aflat actualmente în Statele Unite. Totdeodată, au mai fost decăzuți din cetățenia ungară fostul ministru al Ungariei la Washington, Peleny, precum și d-nii Bator, Balaszy, Szilinsky și contele Almassy”.

Cetitorii noștri vor aprecia și mai mult articolul din revistă al d-lui Sabin Manuila, articol în care tocmai despre cine este și ce face d-l Tibor Eckhardt e vorba.

I. C.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

C U P R I N S U L

ARTICOLE, STUDII, COMUNICĂRI

REDACȚIA: <i>Cuvânt înainte (român și german)</i>	III— XI
GHEORGHE I. BRĂȚIANU: <i>Geopolitica, factor educativ și rațional.</i>	13— 17
ION CONEA: <i>Transilvania, inimă a pământului și statului românesc.</i>	18— 34
ANTON GOLOPENȚIA: <i>Populația teritoriilor românești desprinse în 1940.</i>	35— 49
M. POPA-VEREȘ: <i>Cedările noastre teritoriale, dezorganizarea economiei transporturilor.</i>	50— 58
S. MEHEDINȚI: <i>România în marginea continentului; o problemă de geopolitică românească și europeană</i>	59— 66
C. BRĂTESCU: <i>Hotare răsăritene: vlea Nistrului</i>	66— 70
V. MIHĂILESCU: <i>Frontul carpatic apusean</i>	70— 74
Dr. SABIN MANUIA: <i>Basinul de mijloc al Dunării în lumina geopoliticei</i>	75— 83
Dr. D. C. GEORGESCU: <i>Populația țării la 6 Aprilie 1941</i>	83— 50
ANTON GOLOPENȚIA: <i>A fost Transilvania în secolul al XIII-lea și punct de plecare de migrații românești?</i>	90— 97
PHILIP E. MOSELY: <i>Transilvania împărțită</i>	97—102
H. H. STAHL: <i>O însemnare germană despre răzășii basarabeni</i>	103—106
Maior MIRCEA TOMESCU: <i>Geopolitica și războiul</i>	106—108
C. DAICOVICIU: <i>Noi discuții în jurul originii Românilor</i>	109—110

DOCUMENTE, NOTE, INSEMĂRI

ION CONEA și ANTON GOLOPENȚIA: <i>România, stat de necesitate europeană. — Un rege, prieten al geopoliticei. — Expediția lui Burebista la gura Bugului. — La un an după... O catedră nouă la universitatea din Budapesta. — „L'Europa sud-orientală” apărându-ne. — La Universitatea din Cluj. — „Siebenbürgen” —sau Transilvania prezentată de Unguri. — Similitudini geopolitice. — Die Verstümmelung Rumäniens. — A murit contele Teleki. — „Transilvania”, continuarea admirabilei „Revue de Transylvanie”. — În slujba conștiinței geografice a națiunii. — Un istoric german despre continuitate. — O lucrare, în care geografia se vede mereu în spatele istoriei. — Unde a fost „Basileia” lui Burebista. — O mare operă imperială: Trans-saharianul. — Încă un pas... — Revelații toponimice în Istoria Românilor... — Două piese geopolitice desprinse, pentru moment, din orbita Metropolei. — Ce este un spațiu vital? — Cercetări geohistorice privitoare la originea Românilor. — Teoria Iancsô Benedek. — Încă o dată d-l Tibor Eckhardt</i>	111—133
<i>Cuprinsul (român, german, italian, francez)</i>	135—138

I N H A L T

A U F S Ä T Z E , S T U D I E N , M I T T E I L U N G E N

REDAKTION: <i>Vorwort</i>	III— XI
GHEORGHE I. BRĂTIANU: <i>Die Geopolitik, nationaler Erziehungsfaktor</i>	13— 17
ION CONEA: <i>Siebenbürgen, das Herz des rumänischen Bodens und Staats</i>	18— 34
ANTON GOLOPENȚIA: <i>Die Bevölkerung der im Jahre 1940 abgetrennten rumänischen Gebiete</i>	35— 49
M. POPA-VEREȘ: <i>Unsere Gebietsabtretungen; die Desorganisierung der Beförderungsökonomie</i>	50— 58
S. MEHEDINȚI: <i>Rumänien am Rande des Kontinentes; ein Problem der rumänischen und europäischen Geopolitik</i>	59— 66
C. BRĂTESCU: <i>Das Dniestertal</i>	66— 70
V. MIHĂILESCU: <i>Die westkarpatische Front</i>	70— 74
SABIN MANUILA: <i>Das mittlere Donaubasin im Lichte der Geopolitik</i>	75— 83
Dr. D. C. GEORGESCU: <i>Die Bevölkerung des Landes am 6 April 1941</i>	83— 90
ANTON GOLOPENȚIA: <i>War Transilvanien im XVIII. Jahrhundert Ziel oder Ausgangspunkt rumänischer Wanderungen?</i>	90— 97
PHILIPP E. MOSELY: <i>Das geteilte Transilvanien</i>	97—102
H. H. STAHL: <i>Eine deutsche Anmerkung über den freibäuerlichen Kleinadel der bessarabischen Militärgrenze</i>	103—106
C. DAICOVICI: <i>Neue Meinungen bezüglich des Ursprungen der Rumänen</i>	106—108
Maior MIRCEA TOMESCU: <i>Die Geopolitik und der Krieg</i>	109—110

U R K U N D E N , A N M E R K U N G E N , A U F Z E I C H N U N G E N

ION CONEA, ANTON GOLOPENȚIA: <i>Rumänien, ein Staat europäischer Notwendigkeit. — Ein König, Freund der Geopolitik. — Burebistas Zug zur Bugmündung. — Ein Jahr nach! — Ein neuer Lehrstuhl an der Budapester Universität. — „L'Europa Sud-Orientale“—verteidigt uns. — An der Universität in Cluj. — „Siebenbürgen“—oder Transilvanien von den Ungarn dargestellt. — Geopolitische Aehnlichkeiten. — „Die Verstümmelung Rumäniens“. — Graf Teleki ist gestorben. — „Transilvania“, eine Fortsetzung der ausgezeichneten „Revue de Transylvanie“. — Im Dienste des geographischen Bewusstseins der Nation. — Ein deutscher Historiker über die Kontinuität. — Eine Abhandlung, in der hinter der Geschichte ununterbrochen die Geographie steht. — Wo war „Busileia“ des Burebista. — Eine grosse Leistung: Die Transsahara Bahnlinie. — Noch ein Schritt. — Toponomische Aufdeckungen in der rumänischen Geschichte. — Zwei geopolitische Bruchteile entrissen, für einen Angeblick, aus dem Gesichtskreise der Metropole. — Was ist ein Lebensraum? — Geohistorische Untersuchungen bezüglich des Ursprunes der Rumänen. — Theorie Iancsó Benedek. — Noch einmal Herr Tibor Eckhardt</i>	111—133
--	---------

S O M M A R I O

ARTICOLI, STUDI, COMUNICAZIONI

REDAZIONE: <i>Prefazione</i>	III— XI
GHEORGHE I. BRATIANU: <i>Geopolitica, fattore educativo e nazionale</i>	13— 17
ION CONEA: <i>Transilvania, cuore della terra e dello Stato romeno</i>	18— 34
ANTON GOLOPENŢIA: <i>Popolazione dei territori romeni staccati nel 1940</i>	35— 49
M. POPA-VEREŞ: <i>Le nostre cessioni territoriali; disorganizzazione dell' economia dei trasporti</i>	50— 58
S. MEHEDINŢI: <i>La Romania al margine del continente: un problema di geopolitica romana ed europea</i>	59— 66
C. BRATESCU: <i>La valle del Nistro</i>	66— 70
V. MIHAILESCU: <i>Il fronte carpatico occidentale</i>	70— 74
Dr. SABIN MANUILA: <i>Il bacino mediano del Danubio alla luce geopolitica</i>	75— 83
Dr. D. C. GEORGESCU: <i>La popolazione del paese il 6 Aprile 1941</i>	83— 90
ANTON GOLOPENŢIA: <i>E stata la Transilvania nel secolo XVIII meta o punto di partenza di migrazioni romene?</i>	90— 97
PHILIP E. MOSELY: <i>La Transilvania divisa</i>	97—102
H. H. STAHL: <i>Una nota tedesca sui piccoli proprietari terrieri della Bessarabia</i>	103—108
C. DAICOVICIU: <i>Nuove discussioni a proposito dell' origine dei Romeni</i>	105—108
Maggiore MIRCEA TOMESCU: <i>Geopolitica e guerra</i>	109—110

DOCUMENTI, NOTE, OSSERVAZIONI

ION CONEA e ANTON GOLOPENŢIA: <i>Romania, stato di necessità europea. — Un re, amico della geopolitica. — La spedizione di Burebista alla gola del Bug. — Un anno dopo!... — Una nuova cattedra all' Università di Budapest. — „L'Europa sud-orientale” che ci difende. — All' Università di Cluj. — „Siebenbürgen” o la Transilvania presentata dagli Ungeresi. — Similitudini geopolitiche. — „Die Verstümmelung Rumäniens”. — E morto il conte Teleki. — „Transilvania”, la continuazione dell' ammirabile „Revue de Transylvanie”. — A servizio della coscienza geografica della nazione. — Uno storico tedesco sulla Continuità. — Un lavoro, nel quale la geografia si vede sempre alle spalle della storia. — Dove è stata „Basileia” di Burebista? — Una grande opera imperiale: Il Trans-Sahariano. — Ancora un passo! — Rivelazioni toponomastiche nella storia dei Romeni. — Due frammenti geopolitici staccati, momentaneamente, dall' orbita della Metropoli. — Che cosa è un spazio vitale? — Ricerche geostoriche riguardanti l'origine dei Romeni. — Teoria Iancsó Benedek. — Anche una volta Signor Tibor Eckhardt</i>	111—113
---	---------

S O M M A I R E

ARTICLES, ÉTUDES, COMPTE-RENDUS

LA RÉDACTION: <i>Avant-propos</i>	III— XI
GHEORGHE I. BRĂTIANU: <i>La géopolitique, facteur éducatif et national</i>	13— 17
ION CONEA: <i>La Transylvanie, coeur du pays et de l'état roumain</i>	18— 34
ANTON GOLOPENȚIA: <i>La population des territoires roumains détachés du pays en 1940</i>	35— 49
M. POPA-VEREȘ: <i>Nos cessions territoriales de 1940; la désorganisation de l'économie des transports</i>	50— 58
S. MEHEDINȚI: <i>La Roumanie, à l'extrémité du continent; un problème de géopolitique roumaine et européenne</i>	59— 66
C. BRĂTESCU: <i>La vallée du Dniestr</i>	66— 70
V. MIHĂILESCU: <i>Le front carpathique occidental</i>	70— 74
Dr. SABIN MANUILA: <i>Le bassin du Danube moyen à la lumière de la géopolitique</i>	75— 83
Dr. D. C. GEORGESCU: <i>La population du pays le 6 Avril 1941</i>	83— 90
ANTON GOLOPENȚIA: <i>La Transylvanie a-t-elle été au XVIII-ème siècle le but ou bien le point de départ de migrations roumaines</i>	90— 97
PHILIPPE E. MOSELY: <i>La Transylvanie partagée</i>	97—192
H. H. STAHL: <i>Une note allemande sur les hobereaux (roum.: „răzeși”) de Bessarabie</i>	103—106
C. DAICOVICIU: <i>Nouvelles discussions autour de l'origine des Roumains</i>	106—108
Le major MIRCEA TOMESCU: <i>La géopolitique et la guerre</i>	109—110

DOCUMENTS, NOTES, NOTICES

ION CONEA et ANTON GOLOPENȚIA: *La Roumanie, État de nécessité européenne. — Un roi, ami de la géopolitique. — L'expédition de Burebista à l'embouchure du Bug. — Une année après... — Une nouvelle chaire à l'université de Budapest. — „L'Europa sud-orientale” à notre défense. — A l'université de Cluj. — „Siebenbürgen” ou la Transylvanie présentée par les Hongrois. — Similitudes géopolitiques. — Die Verstümmelung Rumäniens. — Le comte Teleki est mort. — „Transylvania”, continuation de l'admirable „Revue de Transylvanie”. — Au service de la conscience géographique de la nation. — Un historien allemand sur la continuité. — Un ouvrage où la géographie se voit toujours derrière l'histoire. — Où a été „Basileia” de Burebista? — Une grande oeuvre impériale: Le Trans-saharien. — Encore un pas! — Révélations toponimiques dans l'histoire inconnue des Roumains. — Deux pièces géopolitiques détachées, pour le moment, de l'orbite de la Métropole. — Qu'est-ce qu'un espace vital? — Recherches géohistoriques concernant l'origine des Roumains. — La Théorie lancé Benedek. — Encore une fois Mr. Tibor Eckhardt* 111—133

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Revista **GEOPOLITICA ȘI GEOISTORIA** institue următoarele premii cu subiecte date, fiecare de câte 5000 lei și purtând numele donatorului:

Prof. Gheorghe I. Brătianu: Nuclee de rezistență românească în Evul-Mediu.—**Ion Conea și Anton Golopenția:** Ținutul Porților-de-Fier în funcția lui istorică românească.—**Mircea Vulcănescu:** 1) Care ar fi cea mai bună împărțire administrativă a României, ținându-se seama de realitățile geoistorice și geopolitice? 2) Depresiuni și drumuri carpatice în istoria așezărilor umane românești.—**Octavian Neamțu:** Țara și Banatul Severinului.—**C. Ș. Făgețel:** Orașe, târguri și nedei în Oltenia medievală.—**D. C. Amzăr:** Țara Loviștei, astăzi.—**A. Iftimescu:** Vrancea, „țară” veche românească.—**N. Dragoș:** Românii de peste hotare.—**Emil Răuț:** Târgul Răurenilor în legăturile comerciale cu Ardealul.—**Ion Băloi:** 1) Cele două maluri ale Dunării oltene privity sub raportul etnic și etnografic; 2) Sate dispărute în Oltenia de jos.—**Mihail Bărăgan:** Vechi căi de negoț în regiunea Oltului.

Manuscrisele se vor preda cel mai târziu la 1 Oct. 1942, urmând a fi cercetate de un comitet alcătuit din colaboratori ai revistei. E dela sine înțeles că nu se poate cere autorilor să epuizeze subiectele date, în toate cazurile. Dar cu atât mai bine când aceasta se va putea. Când nu, lucrările vor rămâne un îndemn, pentru alții, de a fi duse mai departe.

Apare în curând :

ION CONEA

R O M A N I A

STRUCTURĂ, POZIȚIE ȘI MIȘIUNE GEOPOLITICĂ

R A M U R I
C R A I O V A

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LEI 100.